

Харківська академія неперервної освіти

Матеріали

*Міжрегіональної науково-практичної
Інтернет-конференції*

*«Шляхи підвищення якості навчання
англійської мови»*

м. Харків, 25 травня 2016 року

УДК 371.214.46
ББК 74.268.1Англ
Ш70

Рекомендовано до видання вченою радою
Харківської академії неперервної освіти
(протокол № 2 від 16.06. 2016 р.)

Редакційна колегія:

- Покросва Любов Денисівна**, ректор Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук, доцент;
- Вольянська Світлана Євгенівна**, проректор з науково-методичної роботи Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук
- Дегтярєва Галина Анатоліївна**, завідувач кафедри методики навчання мов і літератури Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук
- Казачінер Олена Семенівна**, старший викладач кафедри методики навчання мов і літератури Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти», кандидат педагогічних наук
- Назарко Ольга Іванівна**, завідувач Центру методичної та аналітичної роботи Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти», кандидат соціологічних наук

Матеріали Міжрегіональної науково-практичної Інтернет-конференції за темою «Шляхи підвищення якості навчання англійської мови» (м. Харків, 25 травня 2016 року) / За заг. ред. канд. пед. наук Л.Д. Покроєвої. – Харків: Харківська академія неперервної освіти, 2016. – 208 с.

Збірник містить матеріали Міжрегіональної науково-практичної Інтернет-конференції за темою «Шляхи підвищення якості навчання англійської мови» (м. Харків, 25 травня 2016 року).

Для широкого кола наукових співробітників, педагогічних працівників, філологів.

Відповідальність за точність викладених у виданні фактів несуть автори

© Харківська академія неперервної освіти

Зміст	
Вольянська Світлана Євгенівна <i>Формування професійної компетентності вчителя іноземної мови в системі післядипломної освіти: регіональний аспект</i>	5
Напрямок 1. Основні засади розвитку професійної компетентності вчителя англійської мови в системі підвищення кваліфікації	9
Каракатсаніс Тетяна Василівна <i>Сучасні методи розвитку аналітичних креативних умінь педагогів у країнах Європейського Союзу</i>	9
Гуменюк Ірина Болеславівна <i>Рефлексивна діяльність вчителя англійської мови як основний фактор безперервного професійного вдосконалення</i>	12
Напрямок 2. Розвиток іншомовної комунікативної компетентності учнів на уроках англійської мови	20
Вережца Валентина Володимирівна, Мороз Ольга Миколаївна <i>Дебати та кооперативне навчання – шлях до вдосконалення комунікативної компетенції на уроках англійської мови</i>	20
Дяченко Світлана Львівна <i>Інтерактивні навчальні технології: комунікативна гра «Мозаїка»</i>	28
Карпенко Олена Олексіївна <i>Developing students' professionally oriented foreign language competence in higher education</i>	33
Коновалова Вікторія Борисівна <i>Approaches and methods in language teaching</i>	38
Лахмотова Юлія Валеріївна <i>Interaction as one of the components of the Communicative Approach</i>	45
Наумова Олена Андріївна <i>Формування комунікативної компетенції учнів на уроках англійської мови з використанням jazz chants</i>	49
Цехановська Валентина Олександрівна <i>Формування комунікативної компетенції старшокласників шляхом використання відеоматеріалів у навчально-виховному процесі</i>	55
Напрямок 3. Підвищення якості сучасного уроку англійської мови	61
Барвінська Аліса Євгеніївна <i>Розвиток творчих здібностей учнів на уроках англійської мови</i>	61
Гаврілова Світлана Валеріївна <i>Активізація пізнавальної діяльності учнів на уроках англійської мови</i>	66
Калініна Марія Сергіївна <i>Формування іншомовної комунікативної компетенції учнів під час роботи в групах</i>	73
Мітіна Світлана Леонідівна <i>Шляхи підвищення ефективності та якості уроку англійської мови</i>	77
Лобасенко Тетяна Володимирівна <i>Підвищення якості сучасного уроку англійської мови</i>	84
Любима Наталія Михайлівна <i>Шляхи підвищення ефективності та якості уроку англійської мови</i>	90
Перебийніс Наталія Анатоліївна <i>Урок англійської мови з використанням ІКТ та мультимедіа: лінгводидактичний потенціал</i>	94
Репецька Ганна Василівна <i>Шляхи формування мотивації на уроках англійської мови</i>	99

Напрямок 4. Інноваційні педагогічні технології у навчанні англійської мови	104
<i>Бардіна Зоя Борисівна Навчання іншомовного спілкування шляхом використання інформаційно-комунікаційних та телекомунікаційних технологій</i>	104
<i>Долгова Ганна Володимирівна Інтерактивні методи навчання</i>	11
<i>Жозе да Коста Ганна Олександрівна Використання інтернет-ресурсів для підвищення якості навчання іноземних мов</i>	115
<i>Заболотня Світлана Павлівна Роль медіаосвіти та використання ІКТ на сучасному уроці іноземної мови</i>	121
<i>Захарова Галина Володимирівна Використання інтелект-карт на уроках англійської мови з метою підвищення якості знань</i>	125
<i>Конкіна Олена Юрївна Розробка та впровадження особистісно орієнтованих технологій в процес навчання англійської мови</i>	130
<i>Костікова Ілона Іванівна Дидактичні можливості Інтернет-ресурсів для вивчення англійської мови</i>	135
<i>Кузуб Віта Володимирівна Поєднання інноваційних і традиційних технологій навчання англійської мови як чинник забезпечення дієвості знань</i>	141
<i>Курчик Олена Петрівна Формування комунікативної компетенції через використання інноваційних технологій</i>	145
<i>Омельченко Юлія Василівна Використання team-teaching, co-teaching і проектних технологій у процесі навчання та виховання англійською мовою</i>	150
<i>Підченко Катерина Віталіївна Метод кейсов и его применение на уроках английского языка в старшей школе</i>	155
<i>Рубцова Ельвіра Павлівна The use of case study in teaching English as a factor to ensure the effectiveness of knowledge</i>	160
<i>Харченко Вікторія Василівна Використання методу проектів на уроках англійської мови</i>	165
<i>Хоменко Раїса Петрівна Інтерактивні методи навчання на уроках англійської мови</i>	171
<i>Шпак Тетяна Євгенівна Інтерактивні методи навчання</i>	180
Напрямок 5. Особливості методики навчання англійської мови в дошкільному навчальному закладі та в початковій школі	185
<i>Іванова Олена Євгенівна Особливості методики навчання англійської мови в початковій школі</i>	185
<i>Макаревич Інесса Ігорівна Особливості методики навчання англійської мови в дошкільному навчальному закладі та в початковій школі</i>	190
<i>Семенюк Марина Олександрівна Особенности преподавания английского языка в соответствии с типами восприятия информации младших школьников</i>	195
<i>Чумак Марина Миколаївна Сучасні підходи до вивчення англійської мови з раннього віку</i>	202

Формування професійної компетентності вчителя іноземної мови в системі післядипломної освіти: регіональний аспект

Вольянська Світлана Євгенівна,
проректор з науково-методичної роботи
Харківської академії неперервної освіти,
кандидат педагогічних наук

Формування професійної компетентності вчителя іноземної мови в системі післядипломної освіти здійснюється шляхом оновлення та поглиблення його професійної підготовки з психолого-педагогічних основ навчання іноземної мови на основі сучасних досягнень науки, педагогічної теорії, ефективних моделей педагогічного досвіду.

У Комунальному вищому навчальному закладі «Харківська академія неперервної освіти» навчання вчителів іноземних мов (англійської, німецької, французької) на курсах підвищення кваліфікації відбувається за освітньою програмою, яка оновлюється кожні два роки.

Систему підвищення кваліфікації вчителів англійської мови в курсовий (атестаційний) період представлено на рис. 1.

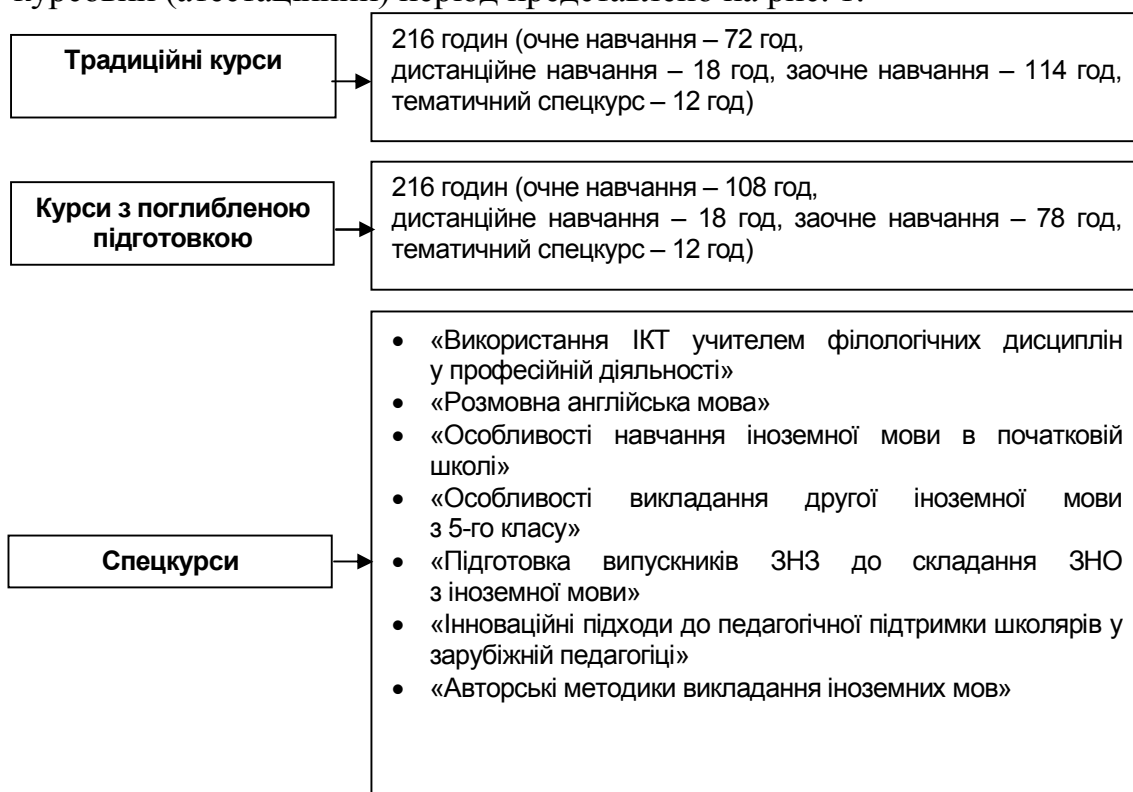

Рис. 1. Система підвищення кваліфікації вчителів англійської мови в курсовий (атестаційний) період

Освітні програми підвищення кваліфікації складаються з урахуванням сучасних тенденцій навчання вчителів іноземних мов у системі післядипломної освіти.

Перша тенденція – запровадження інноваційних педагогічних технологій у навчально-виховний процес. У зв'язку з цим до програми введено такі теми: «Особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні іноземної мови», «Удосконалення практичних навичок роботи з ІКТ та освітніми ресурсами мережі Internet», «Використання мультимедійних технологій у навчанні іноземної мови. Особливості роботи з інтерактивною дошкою. Інтерактивні технології навчання іноземних мов», «Педагогічна інноватика в діяльності вчителя іноземної мови. Мовне портфоліо як інноваційний засіб стимулювання школярів до вивчення іноземної мови: проблеми та перспективи впровадження», «Проектна діяльність школярів як засіб формування навичок продуктивного навчання».

Друга тенденція – питання оцінювання якості іншомовної освіти. Так, навчальні заняття «Створення та використання тестів на уроках іноземної мови. Зовнішні стандарти тестування», «Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках іноземної мови. Підготовка до ДПА, ЗНО, олімпіад» ознайомлюють слухачів з різноманітними видами тестів, а «Сучасні технології презентації нового фонетичного, лексичного та граматичного матеріалу» надають можливість педагогам оцінити рівень власної педагогічної майстерності.

Третьою тенденцією є підвищення ефективності та якості сучасного уроку іноземної мови. Цьому присвячені теми: «Науково-методичні основи побудови сучасного уроку іноземної мови. Управління навчальною діяльністю учнів на уроці. Аналіз та самоаналіз уроку. Нетрадиційні уроки іноземної мови», «Вимоги до сучасного підручника з іноземної мови. Критерії його вибору та аналіз» на базі Українсько-Британського коледжу, що надає можливість слухачам знайомитися з новими підручниками, використовувати матеріал автентичних навчально-методичних комплексів на уроках, а також брати участь у семінарах, організованих видавництвами.

У навчальних програмах курсів і спецкурсів більше уваги приділено реалізації принципів дитиноцентризму, особистісно орієнтованого та компетентнісного підходів, сучасним методикам навчання.

Четверта тенденція пов'язана з розвитком нової особистісно орієнтованої парадигми освіти. У зв'язку з цим проводяться лекційні, практичні, семінарські заняття за такими темами: «Система роботи з обдарованими дітьми», «Система роботи з учнями, які мають труднощі у

вивченні іноземної мови», «Наступність у навчанні школярів на різних вікових етапах».

П'ятою тенденцією є підвищення рівня професійної компетентності вчителя іноземної мови. Слухачі мають можливість ознайомитися зі змістом, сутністю та ефективними шляхами формування видів компетенцій учнів, передбачених чинною навчальною програмою, а також зі складовими професійної компетентності вчителя під час тематичних занять: «Компетентнісний підхід в освіті. Формування лінгвістичної, соціокультурної та загальнонавчальної компетенцій школярів», «Нормативне забезпечення процесу навчання іноземної мови. Сучасні вимоги державної навчальної програми: пріоритети, особливості, проблеми», «Складові професійної компетентності вчителя іноземної мови. Моніторинг результативності діяльності педагога».

Задля розвитку професійної компетентності, окрім очної, впроваджено дистанційну та заочну форми навчання вчителів. Слухачі одержують необхідні матеріали для навчання в міжкурсовий період і підготовки для контрольних робіт, оскільки в Академії уведено підсумкове тестування педагогів щодо визначення рівня володіння інформаційно-комунікаційними технологіями, новими знаннями з фаху, сучасними освітніми методиками і технологіями.

З метою підвищення професійної майстерності вчителів іноземних мов було також оновлено програми чинних тематичних спецкурсів за напрямками: «Розмовна англійська мова», «Інноваційні підходи до педагогічної підтримки школярів у зарубіжній педагогіці», «Особливості викладання другої іноземної мови з 5 класу», «Використання ІКТ учителем філологічних дисциплін у професійній діяльності». Крім того, розроблено програми нових спецкурсів: «Підготовка випускників ЗНЗ до складання ЗНО з іноземної мови», «Авторські методики викладання іноземної мови», «Особливості викладання іноземної мови в початковій школі».

Слухачі курсів підвищення кваліфікації Академії навчаються за диференційованими освітньо-тематичними планами: для вчителів, які проходять курси підвищення кваліфікації 1, 2-й раз або 3-й і більше. Зокрема для вчителів іноземних мов, які проходять курси вперше або вдруге, пропонуються теми: «Методичні стратегії і тактики сучасного уроку іноземної мови», «Ефективні методики навчання фонетики, лексики, граматики на сучасному етапі». Для вчителів, які навчаються втретє, – «Теоретичні та практичні аспекти технологізації уроку іноземної мови», «Навчання різних видів мовленнєвої діяльності на уроках іноземної мови». Розвиток професійної компетентності вчителів, які нещодавно розпочали педагогічну діяльність, передбачає

вдосконалення та поглиблення знань, умінь і навичок із методики навчання іноземної мови та педагогіки, а навчання досвідчених учителів – участь у майстер-класах, семінарах, тренінгах тощо.

Організація методичної роботи з педагогічними працівниками в міжкурсовий (міжатестаційний) період в академії також ґрунтується на засадах диференційованого, особистісно орієнтованого підходів із урахуванням принципів наступності, діагностики, практичної й адресної спрямованості, розвитку педагогічної майстерності та творчого потенціалу.

З метою вдосконалення діяльності з підвищення фахового рівня педагогічних працівників Харківського регіону в міжкурсовий період, формування у них стійкої мотивації до постійного самовдосконалення, набуття професійних компетентностей, забезпечення адресної науково-методичної та практичної допомоги вчителям з урахуванням диференційованого підходу в області реалізується науково-методичний проект «Підвищення ефективності професійного самовдосконалення педагогічних працівників у міжкурсовий (міжатестаційний) період».

Таким чином, нову модель організації підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов у курсовий (атестаційний) та міжкурсовий (міжатестаційний) періоди в Харківській академії неперервної освіти спрямовано на збільшення терміну на заочний етап навчання, надання педагогам можливостей для вибору спецкурсів поглибленого змісту для задоволення фахових потреб, посилення практичної складової в змісті навчання на курсах і науково-методичних заходів, диверсифікацію форм і адресне спрямування методичної роботи з педагогами.

Література

1. Науково-методичний проект «Підвищення ефективності професійного самовдосконалення педагогічних працівників у міжкурсовий (міжатестаційний) період», схвалений науково-методичною радою Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти» (протокол № 2 від 21.05.2015).

2. Скуратівська М.О. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов у вищій школі України [Електронний ресурс] / М.О. Скуратівська // Матеріали XII Міжнародної наукової інтернет-конференції «Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція в світову наукову думку». – Режим доступу: <http://intkonf.org/skurativska-mo-suchasni-metodi-ta-tehnologiyi-vikladannya-inozemnih-mov-u-vischiy-shkoli-ukrayini/>

Напрямок 1. Основні засади розвитку професійної компетентності вчителя англійської мови в системі підвищення кваліфікації

Каракатсаніс Т.В.
м. Запоріжжя

СУЧАСНІ МЕТОДИ РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНИХ КРЕАТИВНИХ УМІНЬ ПЕДАГОГІВ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація. У роботі висвітлено погляди вчених Європейського Союзу щодо поняття «креативність». Визначено місце аналітичних умінь у структурі креативності педагога. Виокремлено такі основні методи розвитку аналітичних креативних умінь педагогічних працівників у країнах Європейського Союзу, як карти пам'яті, кейс-стаді, кластеризація ідей, ПМЦ та рефлексія.

Аннотация. В работе освещены точки зрения ученых Европейского Союза относительно понятия «креативность». Определено место аналитических умений в структуре креативности педагога. Выделены такие основные методы развития аналитических креативных умений педагогов в странах Европейского Союза, как карты памяти, кейс-стади, кластеризация идей, ПМИ и рефлексия.

Abstract. The paper highlights the views of European Union scientists on the concept of "creativity". The study shows why analytical skills are important for teachers' creativity. The author determines such main methods that help develop analytical creative skills of European Union educators as mind maps, case studies, clustering ideas, PMI and reflection.

Євроінтеграційні процеси, характерні для сучасного вітчизняного освітнього простору, посилюють інтерес до вивчення відповідного досвіду Європейського Союзу (далі - ЄС). Одним із актуальних питань для зазначеного регіону є розвиток креативності суб'єктів освітнього простору, що визначено одним із чотирьох завдань Стратегічних рамок співробітництва в галузі освіти та професійної підготовки країн-членів ЄС («ET 2020»). Схожі пріоритети окреслені й у вітчизняній освіті (Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). Відповідно це питання викликає інтерес багатьох науковців (І.В. Гриненко, О.М. Дунаєва, В. О. Моляко, С.О. Сисоєва та ін.), проте проблема розвитку аналітичних умінь педагогів у контексті креативності, в силу традиційного асоціювання їх із логічним мисленням, залишається на сьогодні ще малодослідженою, що й зумовлює її актуальність.

Розкриваючи питання розвитку креативності педагогів, необхідно передусім окреслити наукове бачення ключового концепту в ЄС. Незважаючи на різні погляди вчених щодо креативності, більшість із них виділяють такі характеристики цього явища, як оригінальність і цінність [1 – 3; 7; 8]. Оригінальність, як зазначають науковці [1 – 3], буває різною,

а саме: а) індивідуальна оригінальність по відношенню до своїх попередніх праць; б) відносна – до групи осіб, наприклад, однакової вікової категорії; в) історична – щодо витворів, які є абсолютно новими й унікальними в певній галузі. У межах цих категорій ступінь оригінальності також буває різним. Європейські науковці впевнені, що всі ці види оригінальності необхідно заохочувати в навчальних закладах, особливо індивідуальну. Щодо цінності, вчені [1 – 3; 8] впевнені, що оціночний спосіб мислення є взаємним до генеративного режиму творчої діяльності та забезпечує рефлексію, критичний огляд з боку інших осіб. Продукт образної діяльності, з їхньої точки зору, можна назвати креативним тільки тоді, коли він має цінність стосовно поставленого завдання. «Цінність» у цьому контексті означає судження щодо якості результату стосовно цілі, які можуть бути різними залежно від сфери діяльності: ефективними, валідними, корисними, задовільними, приємними, розумними тощо [1].

Аналіз європейських науково-педагогічних джерел (Т. Балчін [2], А. Комптон [2], НДКККО [1], К. Редмонд [7], Е. Спенсер [8], М. Фрайер [3] та ін.) дав змогу виділити структурні компоненти креативності педагогічних працівників, зокрема когнітивний, що представлений такими критеріями, як здатність до проблематизації, децентрації, пошуку альтернатив, синтезу, трансформації та аналізу. Крім того, аналітичні уміння більшість науковців включають у результативно-оцінну складову, виділяючи такі критерії, як рефлексивність, здатність робити узагальнення щодо цінності роботи інших, давати та приймати зворотній зв'язок [1].

Значущість аналітичних умінь у контексті креативності, на думку вчених [1 – 3], визначається передусім тим, що вони допомагають:

- вивчити ситуацію для встановлення необхідності постановки питань, внесення змін, чи лише адаптації до неї;
- виділити із загальної маси фактів ті, які безпосередньо стосуються певного питання;
- окреслити цікаві положення певної ситуації для стимулювання подальшого розвитку ідей;
- виокремити шаблони й далі на цій основі продукувати нові ідеї, наприклад змінюючи структурні елементи або зв'язки між ними;
- кластеризувати ідеї на етапі визначення їхньої цінності щодо поставлених завдань креативної діяльності;
- встановити відповідність виконаної роботи власним чи іншим критеріям успіху;
- визначити детермінанти успішних креативних практик тощо.

Розвиток аналітичних умінь, як і інших складових когнітивного компонента креативності, дослідники пов'язують із застосуванням спеціальних методів, передусім таких:

– *карти пам'яті* – методу, що полягає в радіальному складанні діаграм зв'язків навколо ключового слова для схематичної візуалізації інформації [6]. Працюючи, наприклад, з літературними творами, викладач може розробити карту пам'яті трагедії В. Шекспіра «Макбет», а потім знайти способи перетворення її в комедію;

– *кейс-стаді* – «описовий або пояснювальний аналіз комплексного прикладу, який дає уявлення про контекст проблеми та ілюструє її основне положення» [4] – допоможе у вивченні передового креативного досвіду з будь-якої дисципліни. Крім готових варіантів, кейси можуть бути складені самими педагогічними працівниками як звіт за результатами креативної діяльності [5];

– метод *кластеризації ідей*, або їх групування за різними категоріями: на основі схожості, новизни, привабливості, здійсненності тощо;

– *ПМЦ (Плюс, Мінус, Цікаво)*, що передбачає аналіз ситуації з метою виділення трьох її аспектів: «плюс» – позитивних, «мінус» – негативних, і "цікаво" – тих аспектів, які не належать до двох інших категорій, а є просто цікавими [1; 4; 6]. Метод може використовуватися на підготовчому етапі креативного процесу для оцінки проблемного поля або на заключному як одна з технік зворотного зв'язку;

– *рефлексія*, однією з популярних технік якої є «Розкадровка креативної діяльності» [6]. Педагогам пропонується дати відповіді на питання «Як все пройшло?», «Що спрацювало? Що ні?», «Як можна це зробити краще наступного разу?» і розмістити їх за допомогою стікерів на «карті подій». Крім «рефлексії діяльності і прогресу» [1, с. 106], для розвитку креативності вчителів важливе значення має «рефлексія власного мислення або метакогнітивність» [1]. Для розвитку метакогнітивних умінь використовують серію запитань, спрямованих на пояснення педагогами отриманих відповідей або прийнятих рішень.

Таким чином, методи, спрямовані на розвиток аналітичних креативних умінь педагогічних працівників, акцентують увагу на багатоплановості кожного питання, дозволяють краще зрозуміти проблемну ситуацію, виокремити та запам'ятати деталі, розробити основу для подальшого встановлення асоціативних зв'язків, осмислити механізми своїх дій для свідомого моніторингу й корекції та виробити власне ставлення до питання, що досліджується.

Література

1. All Our Futures: Creativity, Culture and Education: report / National Advisory Committee on Creative and Cultural Education. – Sudbury: DfEE, 1999. – 242 p.
2. Cachia, R. Creative Learning and Innovative Teaching. Final Report on the Study on Creativity and Innovation in Education in the EU Member States / R. Cachia, A. Ferrari, K. Ala-Mutka, Y. Punie. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2010. – 59 p.
3. Ferrari, A., Innovation and Creativity in Education and Training in the EU Member States: Fostering Creative Learning and Supporting Innovative Teaching. Literature review on Innovation and Creativity in E&T in the EU Member States / A. Ferrari, R. Cachia, Y. Punie. – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. – 56 p.
4. Developing Creativity in Higher Education: An Imaginative Curriculum / [edited by N. Jackson]. – Abingdon: Routledge, 2006. – 256 p.
5. Keating, H. Case Study: Supporting Lesson Delivery / H. Keating // Creativity in ITE [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cumbria.ac.uk>.
6. Learning to teach in the Primary School / [edited by J. Arthur, T. Cremin]. – [2nd ed.]. – London: Routledge, 2010. – 517 p.
7. Redmond, C. The Creativity Wheel. Assessing Creative Development. Teacher resource / C. Redmond. – Newcastle upon Tyne : CCE, 2004. – 16 p.
8. Spencer, E. Progression in Creativity – developing new forms of assessment: a literature review / E. Spencer, B. Lucas, G. Claxton. – Newcastle : CCE, 2012. – 119 p.

*І.Б. Гуменюк, методист центру
методичного забезпечення загальної,
середньої, дошкільної та позашкільної
освіти*

РЕФЛЕКСИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ОСНОВНИЙ ФАКТОР БЕЗПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ

У статті робиться наголос на важливості рефлексії для професійного безперервного вдосконалення вчителів, розглядаються можливості розвитку рефлексивних умінь Учителів англійської мови під час проходження курсів підвищення кваліфікації, обговорюються рефлексивні інструменти для аналізу педагогічної діяльності, самовдосконалення та саморозвитку.

Ключові слова: *рефлексія, рефлексивні інструменти, безперервне професійне вдосконалення, мікронавчання.*

В статтє делается упор на важности рефлексии для профессионального непрерывного усовершенствования учителей, рассматриваются возможности развития рефлексивных умений учителей английского языка при прохождении курсов повышения квалификации, обсуждаются рефлексивные инструменты для анализа педагогической деятельности, самосовершенствования и саморазвития.

Ключевые слова: рефлексия, рефлексивные инструменты, непрерывное профессиональное совершенствование, микрообучение.

Сучасний світ потребує висококваліфікованих фахівців зі знанням іноземної мови, професіоналів, здатних абсорбувати все нове та прогресивне, готових до накопичення та отримання нових ідей, самопізнання та самооцінки. Тільки вчитель, здатний до аналізу своєї діяльності, саморозвитку, вдосконалення себе як особистості і як професіонала, може досягти успіхів, бути гнучким у прийнятті рішень, прагне до реалізації нововведень та інновацій, знаходить нові, нестандартні шляхи розв'язання професійних задач, сприяє самореалізації особистості учня. Тому рефлексивний учитель – це вдумливий, аналізуючий, досліджуючий свій досвід професіонал, здатний самовдосконалюватися та саморозвиватися, розв'язувати творчі, нестандартні завдання, що виникають у процесі професійної діяльності.

Рефлексія є предметом дослідження багатьох наук: філософії, психології, педагогіки та ін. Ще в 17 віці англійський філософ Джон Локк (1632-1704) вперше використав поняття «рефлексія», маючи на увазі процес (також досвід), за допомогою якого відбувається накопичення та отримання нових ідей.

У науці здійснено теоретичні й експериментальні дослідження сутності, видів рефлексії, рефлексивної культури вчителя, а також проведено ряд досліджень, у яких вивчається процес становлення й формування професійної рефлексії педагогів (А.А.Бізяєва [2], Г.О. Дегтяр [3], М.М.Заброцький [7, 8], С.Д. Максименко [5, 6], О.Л. Кононко [4], та ін.).

Г.О. Дегтяр відзначає, що «рефлексивна культура – це інтегративне, динамічне утворення особистості, що містить комплекс рефлексивних знань і вмінь, способів самопізнання, самооцінки й передбачає формування установки на ціннісне ставлення до професійної діяльності та на розвиток професійно особистісних якостей» [3, с. 49]. М.М. Заброцький вважає, що рефлексія «виступає тим механізмом, завдяки якому особистість отримує здатність до самоорганізації. Чим більш розвинуті рефлексивні здібності, тим більше можливостей для розвитку й саморозвитку знаходить особистість. Рефлексивні здібності є тими, котрі в принципі забезпечують умови для саморозвитку, самокорекції, впливаючи загалом на розвиток особистості та становлення її відносин зі світом» [8, с. 24]. О.Л. Кононко визначає рефлексію як «здатність зростаючої особистості усвідомлювати свої особливості, [4]».

На думку багатьох учених (М.М. Заброцький [7, 8], С.В. Кондратьєва [9], Ю.М. Кулюткін [10], С.Д. Максименко [5, 6] та ін.) педагогічна діяльність є рефлексивною за своєю суттю, а рефлексивна діяльність є важливою складовою професійної компетентності.

Термін «рефлексія» походить від пізньолатинського «reflexion» і означає звернення назад, відображення, бачення себе очима іншого, наче збоку. Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає рефлексію як 1. самоаналіз, роздуми людини над власним душевним станом і 2. в ідеалістичній філософії – відображення, а також дослідження процесу пізнання [12, с. 1028]. Тому рефлексію можна трактувати як джерело пізнання, пізнання свого «Я», внутрішнього світу, потенціалу, своїх здібностей і можливостей.

Метою статті є визначення необхідності розвитку та вдосконалення рефлексивних умінь учителів для професійного безперервного навчання, розгляд можливостей розвитку рефлексивних умінь учителів англійської мови під час проходження курсів підвищення кваліфікації та характеристика рефлексивних інструментів для аналізу своєї діяльності, самовдосконалення та саморозвитку.

Рефлексія забезпечує розкриття та реалізацію професійних можливостей при постановці та розв'язанні творчих задач, що виникають у процесі професійної діяльності. Рефлексивний компонент у професійній діяльності дозволяє педагогу знайти свій індивідуальний стиль, досягти адекватної професійно-особистісної самооцінки, прогнозувати й аналізувати результати праці та удосконалювати свою професійну діяльність. Як указує І. О. Зімня, учитель під час своєї професійно-педагогічної підготовки перш за все повинен «уявити, осмислити різні об'єкти цієї підготовки, побачити ступінь своєї відповідності вимогам і специфіки педагогічної діяльності та спланувати програму професійного самовдосконалення» [11, с.55].

У житті кожного вчителя настає момент, коли він починає аналізувати й думати не тільки про те, що він робить, але й як він це робить, що вдається зробити добре, а що не зовсім. Серед учителів англійської мови, які навчалися на курсах підвищення кваліфікації при Житомирському ОППО було проведено анкетування, яке показало, що більшість із них вперше звернулися до рефлексії, коли опинилися в проблемній ситуації, наприклад, проблеми у викладанні, погана успішність учнів, конфлікти з дітьми, колегами, адміністрацією.

38% опитаних учителів звернулися по допомогу до своїх колег,

36% повернулися до ситуації і ще раз проаналізували її, 14% звинувачували інших у своїх проблемних взаємовідносинах з учнями, колегами, з навколишнім середовищем, і лише 12% після аналізу спланували подальшу діяльність на поліпшення стану, пошук компромісних рішень. Тобто не всі вчителі мають достатній рівень рефлексивних вмінь, розуміють, що саморозвиток учителя, удосконалення його професійної діяльності неможливе без самопізнання, самооцінки, вміння знаходити шляхи розв'язання професійних задач, без рефлексії своїх можливостей та здібностей.

Здібність учителя до рефлексії – це фактор і засіб його особистісного росту як професіонала, тому можна стверджувати, що рефлексія несе в собі велику розвивальну функцію – вчитель пізнає себе, стає більш уважним, критичним, вимогливим до себе та інших. Оволодіння рефлексією як здатністю до критичного самоаналізу, дає можливість учителю краще усвідомлювати індивідуальні особливості своєї особистості й допомагає йому будувати більш адекватні його можливостям цілі та плани на майбутнє. Серед факторів, які більш усього заважають учителям у розвитку рефлексивних умінь, вони називають: несформованість навичок та вмінь самоаналізу й самооцінювання, труднощі у визначенні цілей та плануванні свого професійного розвитку, брак інтересу до цієї проблеми, обмаль часу, боязнь постійно займатися нескінченим аналізом своїх дій, небажання отримати критику з боку колег.

Як продемонстрував аналіз опитування й анкетування вчителів, більша частина їх для керування власним професійним розвитком обирає обмін досвідом і думками з іншими вчителями на курсах підвищення кваліфікації, семінарах, вивчення досвіду роботи інших учителів, спостереження за уроками колег, робота з методичною, науковою літературою, інтернет-ресурсами. Майже 72% вчителів добровільно не погоджуються на відвідування власних уроків колегами з аналізом та обговоренням задля свого професійного розвитку, ніхто з молодих учителів не веде щоденника самоаналізу. Але якщо ми звернемося до освітньо-кваліфікаційного рівня вчителів англійської мови, які визначені Програмою післядипломної педагогічної освіти вчителів іноземних мов (спільний проект МОН, молоді та спорту України і Британської Ради в Україні) і рекомендовані Міністерством освіти і науки України, то для спеціалістів першої, вищої категорії (старший учитель, учитель-методист), однією із складових їх професійної діяльності є керування власним професійним розвитком, коли вчителі «демонструють компетентність у використанні власного досвіду для оцінювання та адаптації всього нового відповідно до власного розуміння ефективної

діяльності, слугують прикладом професійної майстерності для інших учителів як у якості викладання так і в здатності до безперервного навчання, можуть суміщати роботу викладача-тренера та вчителя, діляться досвідом, ведуть семінари з фахового вдосконалення, мають чіткі цілі щодо професійного розвитку та шляхів їх досягнення, заохочують учителів до рефлексії та оцінки власної діяльності. Спеціалісти другої категорії погоджуються на відвідування власних уроків колегами задля свого професійного розвитку. Молоді спеціалісти не тільки вдосконалюють фахову майстерність шляхом дискусій та спостереження за роботою інших вчителів, а також вміють визначати цілі, планувати свій професійний розвиток для досягнення поставленої мети, здатні до рефлексії власного професійного розвитку та діють відповідно до результатів самоаналізу» [1, с.14-17].

Для того, щоб допомогти вчителям розвинути рефлексивні вміння, на практичних заняттях з методики викладання предмету на курсах підвищення кваліфікації їм пропонується навчання через використання комунікативних завдань, яке враховує їх власний досвід, підтримує організаційно-педагогічну діяльність учителя на уроці, а також сприяє рефлексії здобутого досвіду. Особлива увага звертається на розвиток рефлексивних умінь їх власної фахової діяльності шляхом самооцінювання та співпраці з іншими вчителями, на подолання усталених стереотипів щодо ролі вчителя в навчально-виховному процесі як ретранслятора інформації та сприяння їх усвідомленню власної ролі як організатора процесу навчання, де особлива увага зосереджена на учнях та їх навчальних досягненнях. Основна мета – вмотивувати вчителів до використання ефективних інструментів професійного розвитку з урахуванням їх індивідуальних особливостей і специфіки їхньої професійної діяльності, а саме:

- аналіз власної педагогічної діяльності;
- оцінювання та аналіз спостереження за уроками інших учителів;
- спостереження та аналіз власних уроків (фрагментів уроків);
- моделювання проблемних ситуацій та шляхи їх розв'язання;
- визначення цілей та планування свого професійного розвитку для досягнення поставленої мети;
- обмін досвідом і думками з іншими вчителями;
- оцінювання та адаптація всього нового відповідно до власного розуміння ефективної діяльності;
- мікронавчання (учитель у ролі учня, вчителя, спостерігача);

- метод рефлексивних уроків;
- складання програми власного професійного розвитку;
- розвиток умінь у галузі онлайн освіти;
- ведення щоденника самоаналізу, якій стає своєрідною скарбницею рефлексивного досвіду;
- створення електронного вчительського порт фоліо тощо.

Коли вчителям пропонується така форма розвитку рефлексивних умінь як мікронавчання, лише 22-23% вчителів роблять це із задоволенням і бажанням, але після проведення мікронавчань, коли вчителі продемонстрували свої вміння, талант як учителя, проаналізували власну педагогічну діяльність, обмінялися досвідом і думками з колегами, спостерігали за роботою інших учителів, відчули себе в ролі учнів, учителів та спостерігачів на уроці, вони глибше пізнають себе як особистість і як суб'єкт професійної діяльності, що стимулює їх до самоаналізу й осмисленню себе як професіонала. Виконуючи ролі учнів, учителі отримують більш глибоке уявлення про роль і діяльність вчителя на уроці. Аналіз уроку очима «учня», вчителя й спостерігача дає можливість всім отрефлексувати свої дії, відношення, почуття, погляди, використовуючи всі можливі інструменти. На відміну від звичайного уроку, який учитель проводить у школі, на мікронавчаннях курсант-учитель має унікальну можливість отримати зворотній зв'язок про свою діяльність від «учнів-колег», колег-спостерігачів у режимі «зараз і тут». Це все активізує рефлексивні процеси, розвиває рефлексивні навички, здібності, спонукає до професійного росту вчителя, мотивує його й робить більш упевненим, досвідченим, компетентним. Після проведення мікронавчань майже 97% вчителів мали бажання зробити це ще раз.

Рефлексивне ставлення вчителя до самого себе як до суб'єкту професійно-педагогічної діяльності є основою для розвитку в нього педагогічної рефлексії як необхідної умови професіоналізму. Вчитель стає досвідченим, коли він має знання, практичний досвід, навчається, переймає передовий досвід своїх колег, але тільки тоді, коли він навчиться досліджувати, аналізувати, перебудовувати свою роботу, вирішувати проблемні питання, він стає професіоналом. Вчитель, який практикує рефлексивний аналіз своїх дій, планує свої вчинки, демонструє більш раціональну поведінку, швидше досягає поставленої мети. Процес рефлексивної практики називають рефлексивним циклом. Існує декілька варіантів рефлексивного циклу, але діаграма Гіббса (Грехам Гіббс – професор Оксфордського університету) є корисною схемою рефлексивного вчителя, коли він спочатку **описує дії**: що трапилося, наприклад, на уроці, завдання, матеріали, які він

використовував, рівень, вік учнів, як учні поводити себе, реагували на різні завдання. Потім він розповідає про свої **почуття** під час проведення уроку (фрагменту уроку), коли учні виконували завдання та після уроку (задоволення, впевненість, занепокоєння, засмучення тощо). Далі вчитель **оцінює**, яка частина уроку, який вид діяльності були найбільш вдалими, корисними, що не спрацювало на результат. За оцінкою іде **аналіз** результатів, причин того, що вдалося або не вдалося і чому. Коли вчитель робить **висновки**, він розглядає альтернативні варіанти завдань, видів діяльності, шляхи організації класу. І найголовніше, коли вчитель **планує** подальшу діяльність для усунення недоліків або удосконалення свого професійного розвитку, добирає рефлексивні інструменти для розв'язання проблем, визначає цілі та шляхи досягнення кращих результатів. Таким чином, учитель, який обізнаний і використовує 6 ступенів рефлексивного циклу Гіббса у випадку невдачі у своїй практичній діяльності не буде займатися самоїдством та звінувачувати всіх і кожного в тому, що трапилося, а проаналізує, зробить висновки, тобто «відрефлексує» ситуацію й поставить нові завдання, спланує, що слід робити, щоб уникнути подібних помилок у майбутньому. Це допомагає вчителю описувати, оцінювати, аналізувати різні аспекти своєї практичної діяльності, обирати необхідні рефлексивні інструменти для удосконалення процесу навчання, складати план дій для усунення труднощів та поліпшення процесу навчання. Коли вчитель робить це постійно, він набуває досвіду, його навик у рефлексії удосконалюється і для нього не є обов'язковим проходити через усі ці ступені для кожного окремого випадку.

Висновки: Рефлексивна компетентність визначається як складова професійної й має велике значення для безперервного професійного вдосконалення вчителів. Формування рефлексивної компетентності на етапі післядипломної освіти вчителів можливе за умови цілеспрямованої та систематичної роботи, яка сприяє:

- підвищенню власної професійної майстерності;
- позитивному ставленню до викликів та змін;
- розвитку творчої активності педагога;
- упевненості у своїх вміннях та знаннях у галузі викладання предмету;
- підвищенню мотивації вчителя в самоосвіті, самовдосконаленні;
- усвідомленню труднощів у педагогічній діяльності та усунення їх за допомогою використання різних рефлексивних інструментів з урахуванням індивідуальних особливостей педагогів і специфіки їхньої професійної

діяльності;

- визначенню чітких цілей щодо професійного розвитку та шляхів їх досягнення;
- умінню прогнозувати результати своїх професійних дій;
- умінню узагальнювати власний досвід та застосовувати кращі надбання колег у своїй практичній діяльності;
- розвитку вмінь адаптувати, доповнювати або змінювати навчальний план, програму, форми й методи навчання відповідно до конкретних умов для досягнення результату;

Професія вчителя така, що він вчиться та удосконалює свої знання та вміння все своє життя.

Література

1. Програма післядипломної педагогічної освіти вчителів іноземних мов / [ред. О. П. Шаленко]. – К.: ТОВ «ХІК», 2012. – 391 с.
2. Бизяева А.А. Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия / А. А. Бизяева. – Псков: ПГПИ им. С. М. Кирова, 2004. – 216 с.
3. Дегтяр Г. О. Роль рефлексії у структурі свідомості особистості / Г.О. Дегтяр // Проблеми становлення інноваційних підходів у сучасній освіті : зб. наук. пр. – Харків : Стиль-Іздат, 2004. – С. 48-52.
4. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості / О.Л.Кононко– К.: Освіта, 1998. – 255 с.
5. Максименко С. Д. Генетическая психология (методологическая рефлексия проблем развития в психологи) / С. Д. Максименко. – М.: Рефл-бук; К.: Ваклер, 2000. – 320 с.
6. Максименко С.Д. Технологія спілкування (комунікативна компетентність вчителя: сутність і шляхи формування) / С.Д.Максименко, М.М. Заброцький. – К.: Главник, 2005. – 112 с.
7. Заброцький М. М. Розвиток особистісної рефлексії педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти / М. М. Заброцький // Актуальні проблеми психології: зб.наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. – Т.7: Екологічна психологія. – Вип.26. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2011.
8. Заброцький М.М. Розвиток рефлексивної сфери практикуючого психолога на етапі професійної підготовки: навчальний посібник / М. М. Заброцький, Ю. Г. Шапошникова. – Миколаїв: Іліон, 2012. – 184с.
9. Кондратьева С.В. Профессионализм в педагогическом общении / С. В. Кондратьева. – Гродно: Изд-во ГрГУ, 2003. – 330 с.
10. Кулюткин Ю.Н. Психология обучения взрослых / Ю.Н.Кулюткин. – М., 1985. – 185 с.
11. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе / Зимняя И. А. – М.: Просвещение, 1991. – 222 с.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К., Ірпінь: ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.

Напрямок 2. Розвиток іншомовної комунікативної компетентності учнів на уроках англійської мови

В.В. Верещака, О.М. Мороз
м. Кременчук

ДЕБАТИ ТА КООПЕРАТИВНЕ НАВЧАННЯ – ШЛЯХ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглянуто поняття «дебати» та «кооперативне навчання», проаналізовано різні підходи до їх трактування: дебати та кооперативне навчання як технології навчання, як методи навчання, як стратегії навчання, як освітні методології. Розкрито освітній потенціал даних підходів та ефективність їх застосування у формуванні комунікативної компетентності старшокласників у процесі навчання англійської мови.

Ключові слова: *дебати, кооперативне навчання, дебати та кооперативне навчання як технології навчання.*

В статті рассматриваются понятия «дебаты», «кооперативное обучение» и разные подходы в использовании терминологии дебатов и кооперативного обучения: дебаты и кооперативное обучение как технологии обучения, как методы обучения, как стратегии обучения, как образовательные методологии. Анализируется образовательный потенциал данных подходов и обосновывается эффективность их применения для формирования коммуникативной компетентности старшеклассников в процессе обучения английскому языку.

Ключевые слова: *дебаты, кооперативное обучение, дебаты и кооперативное обучение как технологии обучения.*

In this article concepts «debate», «cooperative learning» and different approaches to using these definitions are examined: debate and cooperative learning as educational technology, as methods of studies, as educational strategies, as educational methodology. Educational potential of given ways is analyzed and efficiency of their use turns out to be in the forming of communicative competence in senior students in the process of English studies.

Key words: *debate, cooperative learning, debate and cooperative as educational technologies.*

Сучасний етап розвитку системи освіти в Україні характеризується педагогічними інноваціями, спрямованими на модернізацію системи навчання відповідно до вимог часу. Характерною особливістю цього періоду є вдосконалення змісту, пошуку нових форм, методів і засобів навчання, спрямованих на формування життєвих і професійних компетентностей учнів. Відповідно до моделі випускника Полтавського обласного ліцею-інтернату «Школа життєтворчості» при Кременчуцькому

педагогічному коледжі імені А.С. Макаренка, яка має за основу формування життєвої компетентності, забезпечення структури знань, поглядів і переконань, готовності до самовдосконалення та згідно з Концепцією навчання іноземних мов у середній загальноосвітній школі, яка спрямована на формування в учнів комунікативної компетенції, що означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвитком умінь використовувати іноземну мову як інструмент крос-культурної комунікації, тому є потреби держави в спеціалістах, які володіли б кількома іноземними мовами.

Передбачуваний результат – випускник, який здатний до творчого пошуку, власної програми саморозвитку, вміє самостійно мислити, ухвалити рішення, нести відповідальність за доручену справу й однозначно володіє іноземною мовою, яка дозволяє вільно орієнтуватися й комфортно почуватися в різноманітних ситуаціях спілкування.

Завдання викладача – організувати атмосферу колективного спілкування на основі комунікативних ситуацій, а провідним засобом є використання інтерактивних технологій на уроках англійської мови. Оскільки англійська мова в ліцеї вивчається поглиблено в профільних класах і групи поділяються, такі форми та методи як робота в підгрупах чи парах, рольові ігри чи мозковий штурм, дебати та дискусії є невід’ємною частиною уроку, де існує постійна, активна взаємодія вчитель – учень, учень – учень, учень – учитель. Цікаво відзначити, що кожен школяр долучається до співпраці вже з самого початку уроку. Тому, ретельно готуючись до занять, аналізуючи навчальний матеріал кожної теми, систему вправ із формування необхідних мовленнєвих навичок та розвитку чотирьох видів діяльності, чітко формулюючи задачі уроку та реалізуючи їх, викладачеві слід усвідомлювати, що саме диференційований підхід до учнів, надання можливості висловлювати свою точку зору та одстоювати свою думку приводить до використання інтерактивних методів ведення уроку, якими є дебати та дискусії. Саме вони демонструють гнучкість мислення, здатність швидко пристосовуватися до несподіванок на занятті, працювати в команді, гармонійно співпрацювати з іншими учасниками заняття. Так, з самого початку необхідне використання важливих ідей, які можна розвинути, поглибити і які виконують функцію мовленнєвої розминки при введенні в іншомовну атмосферу. На кожному уроці слід забезпечити відчуття простору, вільного часу для роздуму, вибору позиції, а також оптимально обраного її вербального оформлення. Проілюструємо це на наступному фрагменті:

- *If you could change one thing in the world, what would it be? Why?*
- *If you could speak any other language (besides English) which language would you like to speak? Why?*

Саме такий підхід з використанням інтерактивних технологій (дискусії), ретельно відпрацьований, доцільно застосований, є основою для формування комунікативної компетенції та вміння здійснювати усномовленнєве спілкування, і все це є передумовами для кінцевого завершення вивчення теми циклу уроків і, як результат проведення, – дебати.

Для забезпечення учнів необхідним лексичним мінімумом можуть слугувати наступні приклади:

Basic Terms

Debate: *a game in which two opposing teams make speeches to support their arguments and disagree with those of the other team.*

Resolution: *the opinion about which two teams argue.*

Affirmative team: *agrees with the resolution.*

Negative team: *disagrees with the resolution.*

Rebuttal: *explains why one team disagrees with the other team.*

Judges: *decide the winner.*

Під час планування і підготовки дебатів до уроку здійснюються такі кроки: дискусії, які проводяться під час уроку, починаючи з вивчення теми та завершуючи останнім уроком (дебатами):

- Вибираємо тему для дискусії, яка відповідає сучасним потребам молоді і є проблемною.
- Складаємо план диспуту. Він може пропонуватись заздалегідь.
- Для учнів готуємо матеріал, у якому представлені всі точки зору.
- Складаємо список запитань, які допомагають привернути увагу класу до проблеми [6, с.79].

Залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності застосовуємо такі технології інтерактивного навчання:

- колективно-групове навчання;
- ситуативне моделювання;
- опрацювання дискусійних питань.

Парна і групова робота організовується як на уроках засвоєння, так і на заняттях активізації знань, умінь і навичок. Робота в парах є особливо ефективною формою на початкових етапах навчання в малих групах. Такий метод дає учням час подумати, обмінятися ідеями один з одним і лише пізніше озвучити свої думки перед класом. Це сприяє розвитку навичок спілкування і вміння

висловлюватися, критично мислити, уміло переконувати і вести дискусію.

Важливим фактором, що сприяє інтеграції знань учнів, є міжпредметні зв'язки англійської мови з народознавством, країнознавством, рідною мовою та історією свого краю. Спрямовання уваги вихованців на навколишній світ відкриває широкі можливості для формування загальноосвітніх компетентностей. Допомагають у цьому матеріали супутникового телебачення, Інтернет-ресурси, досвід колег, особистий досвід учнів, що надає можливість порушувати актуальні для класу проблеми та питання, а це сприяє розвитку мотивації навчальної діяльності.

Activity

This activity involves promoting discussion about major issues. To start, the teacher should write a number of statements on a blackboard (leaving some room between each statement)

Example Statements

The best way to fight global warming is...

People commit crimes because...

Giving aid to developing countries because... [12,c.152]

Отже, слід у своїй діяльності:

- навчати оцінювати факти;
- пропонувати різні точки зору, погляди;
- порушувати актуальні питання;
- стимулювати зацікавлення історією;
- допомагати учням зрозуміти світ, у якому вони живуть.

Отже, необхідно раціонально поєднати традиційні та інноваційні технології.

У методичному арсеналі переважають такі методи й прийоми, що потребують активної розумової діяльності, за допомогою яких формуються вміння аналізувати, порівнювати, бачити проблеми, будувати гіпотезу, визначати причини явищ:

а) вивчення нового матеріалу передбачає діалог учителя й учня, де поступово розв'язується проблемне питання. використовуються технології колективно-групового навчання: «мікрофон», «мозковий штурм», «аналіз ситуації» та «вирішення проблеми»;

б) закріплення нового матеріалу, вироблення практичних умінь і навичок відбуваються на заняттях, де використовуються «елементи дискусії», «дебати». [5, с.17]

Важливе значення надається проблемній мотивації навчальної діяльності, яка тісно пов'язана із проблемою зацікавлення. Погоджуємося з науковцем Карп'юк О.Д., яка вважає, що під час

планування уроку слід особливо ретельно обдумати його початковий етап. Від того, наскільки яскраво, неординарно вчитель розпочне урок, наскільки майстерно введе учнів у атмосферу іншомовного спілкування, залежить успіх усього уроку й психологічний настрій класу. Із цією метою слід уникати стереотипів та заавтоматизованих схем, а використовувати різні прийоми, що здатні заінтригувати учнів, викликати в них інтерес до того, що буде відбуватися на уроці.

Інша інноваційна технологія – «педагогіка співробітництва (співпраці)» – cooperative learning, також набуває поширення. Технологія кооперативного навчання (cooperative learning) була розроблена трьома групами американських педагогів: Р. Славіним із університету Джона Хопкінса; Р. Джонсоном і Д. Джонсоном із університету штату Міннесота; групою Е. Ронсона із університету штату Каліфорнія.

Дослідники виокремлюють п'ять необхідних базових елементів кооперативного навчання (за Р. Джонсоном і Д. Джонсоном):

- позитивна взаємозалежність (Positive Interdependence (sink or swim together));
- стимулювальна до навчання взаємодія (взаємодія обличчям до обличчя) (Face-to-Face Interaction (promote each other's success));
- особиста відповідальність (Individual & Group Accountability (no hitchhiking! no social loafing));
- соціальні навички (Interpersonal & Small-Group Skills);
- груповий процес (Group Processing).

За визначенням Р. Джонсона й Д. Джонсона, «кооперативна форма навчальної діяльності – це форма організації навчання в малих групах учнів, об'єднаних спільною метою для досягнення максимального результату навчання». [3, с. 124]

Головне завдання вчителя – підготувати правильну інструкцію, яка спрямує діяльність групи та створить умови активної співпраці в ситуаціях, наближених до реальних. А оскільки склад групи різноманітний за рівнем підготовки та мотивації, то створюються умови для якісного покращення відповідей учнів, посилення самоконтролю та зниження кількості помилок, тому що від взаємонавчання отримують користь усі. У кожному класі є учні із різним рівнем володіння іноземною мовою та здатністю до взаємодії, більшість із них мають різні особисті симпатії та інтереси. Тоді викликом для вчителя постає завдання побудувати навчальний процес так, щоб досягти глибшого розуміння матеріалу, розвитку творчого мислення та грамотного мовлення, поряд із цим розв'язуючи проблему зацікавлення та мотивації.

На нашу думку, технологія кооперативного навчання допомагає розв'язати ці питання.

Дуже виважено треба підходити до поділу класу на підгрупи, намагаючись урахувати основні принципи кооперативного навчання (за І. Якушевим), а саме:

- групи учнів формуються вчителем до початку уроку із урахуванням психологічної сумісності; у кожній групі повинні бути учні з різним рівнем володіння іноземною мовою, різної статі;
- група отримує одне завдання, але для його виконання передбачається поділ ролей між членами групи;
- плануємо роботу в групі так, що учневі неможливо усунутися від участі;
- кожен учасник групи несе індивідуальну відповідальність за успіхи;
- оцінюється робота не одного учня, а всієї групи (одна оцінка на всю групу);
- учитель сам обирає учня, який повинен звітувати про виконання завдання групи. [3, с. 126]

Існує багато методів і прийомів кооперативного навчання:

- Jigsaw – Зигзаг є однією з найпопулярніших на сьогодні. Jigsaw-технологія полягає в тому, що спочатку кожна група отримує завдання. Завдання лідера групи – перевірити, щоб слабші учні опанували матеріал. Таким чином, усі члени групи стають експертами зі свого питання й готові пояснити цей матеріал іншим. Потім відбувається обмін експертами, коли в кожній новій групі є представники із домашніх груп. У новостворених групах учні обмінюються досвідом і опановують весь матеріал. Через визначений час вони повертаються до домашньої групи та з'ясовують, наскільки кожен із них готовий до опитування з теми, пам'ятаючи, що оцінка групи залежить від кожного із них. А опитування відбувається у формі Numbered Heads Together.

- Think-Pair-Share – Думай-Працюй у парі-Ділись / Team-Pair-Solo Команда-Пара-Сам.

Структура Think-Pair-Share містить три етапи виконання завдання:

- 1) учні виконують завдання індивідуально;
- 2) обговорюють відповідь у парі;
- 3) діляться своїми думками з іншими парами або всією групою.

Структура Team-Pair-Solo, навпаки, передбачає виконання завдання спочатку в групі, потім у парі, а на останньому етапі індивідуально.

- Three-Step Interview – Триступеневе інтерв'ю;

Three-Step-Interview виконується відповідно до наступних етапів:

- 1) один студент ставить запитання, інший відповідає;
- 2) відбувається зміна ролей;
- 3) утворюються групи з 4 осіб, у яких студенти по черзі розповідають про що вони дізналися.

- Round Robin Brainstorming – Мозковий штурм або Круглий стіл;

Структури RoundRobin і RoundTable призначені для організації групової взаємодії. Студенти в групі по черзі виконують завдання усно (RoundRobin) або письмово (RoundTable), записуючи відповіді на аркуші паперу, який передають по колу від одного студента до іншого.

- Numbered Heads Together (Kagan) – Пронумеровані учні разом;

Структура Numbered Heads Together містить такі кроки: учасники об'єднуються в команди з чотирьох осіб, де кожний має свій порядковий номер 1, 2, 3, 4; члени команди спільно виконують завдання, пересвідчуються, що всі знають правильні відповіді, викладач називає порядковий номер, студенти з таким порядковим номером піднімають руки і викладач обирає одного з них для відповіді. [2, с. 2-3]

- Three-minute review – Трихвилинне повторення;

Three-minute review – це технологія, яка дозволяє перевірити розуміння щойно поданого матеріалу. Учитель зупиняється під час пояснення нового матеріалу і дає учням 3 хвилини на обговорення, потім проводить опитування.

Плануючи урок та готуючи завдання для роботи в групах, слід використовувати 2–3 види кооперативного навчання на уроці. Так, на перших уроках у 9 класі, коли головним завданням є повторити вживання дієслова в Simple, Continuous, Perfect and Perfect-Continuous Tenses, найефективнішими формами є поєднання Jigsaw та Numbered Heads Together. На наступних уроках застосовуємо такі види роботи, як Think-Pair-Share та Team-Pair-Solo, коли ліцеїсти в різних режимах (індивідуально ↔ у групі) застосовують здобуті знання.

Для розвитку навичок іншомовного спілкування цінною є вправа Three-Step Interview, яку, як правило, застосовуємо для перевірки розуміння тексту для домашнього читання або тексту, прочитаного чи прослуханого на уроці. Для цієї вправи ефективно проводити взаємооцінювання.

Таким чином, учнівські дебати та кооперативне навчання надають можливість учителеві перевірити ґрунтовність знань учнів з навчального матеріалу курсу, оцінити розуміння ними концептуальних і теоретичних положень, поданих у навчальній програмі. Тому, на нашу думку, учнівські дебати та кооперативне навчання можуть розглядатися як ефективна педагогічна технологія навчання та впроваджуватися педагогами на уроках англійської мови.

Література

1. Ворон. М. Методична робота в умовах кооперативного навчання [Електронний ресурс] / М. Ворон // Освіта.ua – Методика и технология. – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/method/technol/1501>
2. Гагіна Н.В. Використання кооперативних структур для формування навичок і вмінь іншомовної комунікації [Електронний ресурс] / Н.В. Гагіна // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. – 2013. – Вип. 108.2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_2_108_25
3. Гасилова Н.І. Застосування кооперативного навчання у формуванні навичок іншомовного професійного спілкування студентів факультету комп'ютерних наук / Н.І. Гасилова // Наукові праці – Філологія. Літературознавство – Том №70 – 2007 – № 57 – С. 123–129 – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/index.php?m=10&s=4&t=70>
4. Імжарова З. Дебати як педагогічна технологія [Електронний ресурс] / З.Імжарова. – Режим доступу : <http://www.osvita-ua.net>.
5. Пометун О.І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О.І.Пометун. – К., 2007. – 144 с.
6. Сущенко І. Дебати в школі. Як навчити учнів аргументації та публічного мовлення? Посібник для вчителів / І.Сущенко. – Тернопіль: Астон, 2006. – 128 с.
7. Технології розвитку критичного мислення / [Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д.]; наук. ред., передм. О.І.Пометун. – К.: Пляда, 2006. – 220 с.
8. Шнайдер А. Навчання через дебати: різноманіття поглядів: адаптований переклад з англійської / А.Шнайдер, М.Шнурер. – К.: БФ «Вчителі за демократію та партнерство», 2009. – 320 с.
9. Claxton, Nancy E. Using deliberative techniques in the English as a foreign language classroom: a manual for teachers of advanced level students. – New York, NY : IDEA, 2008. – P. 1–180.
10. David and Roger Johnson. «Cooperative Learning.» [Online] 15 October 2001. <<http://www.clcrc.com/pages/cl.html>>.
11. Edwards Richard E. Competitive Debate: The Official Guide. – New York, 2008. – P. 1–375.
12. Martha J. Bradshaw and Arlene J. Lowenstein. Debate as a Teaching Strategy: Innovative Teaching Strategies in Nursing and Related Health Professions. – Sudbury, 2011. – P. 163–172.
13. Martini L. Using Debate as a Teaching Tool to Enhance Critical Thinking Skills in the Social Studies Classroom // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ted.coe.wayne.edu/sse/finding/martini.doc>.

*Дяченко С.Л.
м. Харків*

ІНТЕРАКТИВНІ НАВЧАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ: КОМУНІКАТИВНА ГРА «МОЗАЙКА»

The development of speaking skills with the help of games is a very effective communicative training. The “Mosaic” technology means that the whole class is working simultaneously. There is a practical application of such a game in this article.

Мовленнєва діяльність у формі гри є ефективним комунікативним тренінгом. Гра за технологією «Мозаїка» передбачає одночасну спільну роботу всього класу. В статті надається практична розробка такої гри.

Речевая деятельность в форме игры является эффективным коммуникативным тренингом. Игровая технология «Мозаика» предусматривает игру с целым классом одновременно. В статье приведена практическая разработка такой игры.

При плануванні уроків іноземних мов інтерактивні навчальні технології повинні займати значну частину, тому що вони націлені на формування та розвиток здібностей спілкуватися іноземною мовою, в контексті особистісно-орієнтованого навчання. Суть інтерактивного навчання в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Воно передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Це сприяє формуванню навичок і вмій, створенню атмосфери співробітництва.

Комунікативна гра «Мозаїка» як інтерактивна навчальна технологія формує та реалізує оптимальну систему відносин між компонентами змісту навчання, тому що така технологія допомагає моделювати на уроці мовну діяльність як засіб спілкування [3, с. 320].

Гра – це дія, це – існування. Кожен день, спілкуючись з оточуючими, ми маємо шість наступних елементів: ситуація, проблема, рішення (це ті, що на поверхні); внутрішній світ, емоції, планування (це те, що в нас усередині). Якщо при вивченні чогось присутні всі шість елементів, то знання здобудуться та закріпляться. Завжди краще запам'ятовується те, що пізнав шляхом експерименту. Надавши три елементи сценарію: внутрішній світ, емоції та планування, ми створюємо три наступних: ситуацію, проблему та рішення [6, с. 63].

Коли ми просимо імпровізувати продовження оповідання, придумати початок або альтернативну кінцівку, то стимулюємо уяву,

роботу розуму. Коли нарешті ми просимо «підвестись та зробити це», то зусилля принесуть результат, нададуть задоволення від дії.

Залучені до гри можуть брати на себе різні ролі: незнайомці, друзі, родичі, закохані, офіційні представники, студенти та вчителі.

Підключається «мова тіла» (body language): вираз обличчя, жести, положення рук та ніг, невербальні звуки, котрі є еквівалентами слів.

Гру також можна використовувати при вивченні структур, лексики, повторення і закріплення. Ніби розважаючись, учні навчаються за допомогою дії, отримують почуття успіху.

Якщо ви плануєте використовувати технологію гри уперше, треба спочатку подолати період поступової підготовки, використовуючи такі технології, з якими вам буде легше упоратися. Ви будете нарощувати це вміння від простого до складного. Ви відчуєте, як сила творчості буде поступово звільнятися. Не форсуйте цей процес, бо завжди є учні, які спочатку без зацікавленості беруть участь у комунікативних формах навчання. Є такі, хто не промовить ані слова, доки не накопичить у свідомості якусь кількість стандартних фраз.

Треба створювати дружню атмосферу, об'єднувати учнів у групи, де існує взаємоповага та довіра. Почніть із пісень, чантів, щоб «розрядити обстановку». Переконайтеся, що учні реально уявляють собі відпущений час на виконання завдання і працюють з відповідною швидкістю, розуміють мету. Наприкінці уроку вони повинні бути задоволені досягненням цілей.

Поступово переходьте від ролі «основного джерела знань та інформації» до ролі радника або простого учасника. Потрібно, щоб учні упевнились, що вони спроможні отримати знання один від одного, або незалежно, самі звертаючись до джерел: словників, довідників тощо до того, як просити допомоги від вас.

Інтерактивна технологія «Мозаїка» належить до технологій колективно-групового навчання, що передбачають одночасну спільну роботу всього класу [2, с. 144]. Учні не тільки отримують інформацію, вони обробляють її, обговорюючи проблеми з іншими, ставлять запитання один одному, вислуховуючи інші точки зору. Вони роблять власні та колективні (групові) висновки.

Для впровадження цієї технології потрібно зробити підготовку, яка містить такі аспекти:

1. Налаштування учнів до інтерактивного заняття. Потрібно створити атмосферу довіри, знявши напруження, яке виникає коли учень, не впевнений у правильності своєї здогадки, боїться висловити свою думку.

2. Розподіл учнів на групи. Кожен учень має бути проінформований, хто входить до його «домашньої» групи. Треба, щоб учні обрали «головуючого» групи та тайм-кіпера. Головуючий є відповідним за те, що кожний учасник групи розуміє зміст матеріалу.

3. Підготовка роздаткового матеріалу. Необхідно підготувати індивідуальний інформаційний пакет для кожного учня.

Кожен учень має власний подвійний номер, який складається з номеру групи та номеру у групі. (Можна зробити різнокольорові групи. Наприклад, червона, синя, зелена та жовта домашні групи, у яких кожен має свій власний номер).

Під час роботи учні повинні працювати у змінних групах: спочатку в «домашніх», потім в «експертних», де кожен виступає в ролі «експерта» з питання, над яким працювала його «домашня» група, та отримує інформацію від представників інших груп. В останній частині завдання учень знов повертається у «домашню» групу для того, щоб поділитися отриманою інформацією, яку надали йому учасники інших груп.

Зміни в групах можуть проходити по такій схемі (чотири групи з чотирма учасниками в кожній):

1 етап (10 хвилин) «домашні» групи	1.1, 1.2, 1.3, 1.4	2.1, 2.2, 2.3, 2.4	3.1, 3.2, 3.3, 3.4	4.1, 4.2, 4.3, 4.4
2 етап (10 хвилин) «експертні» групи	1.1, 2.1, 3.1, 4.1	1.2, 2.2, 3.2, 4.2	1.3, 2.3, 3.3, 4.3	1.4, 2.4, 3.4, 4.4
3 етап (10 хвилин) повернення в «домашні» групи	1.1, 1.2, 1.3, 1.4	2.1, 2.2, 2.3, 2.4	3.1, 3.2, 3.3, 3.4	4.1, 4.2, 4.3, 4.4

На першому етапі «домашні» групи вивчають отриману інформацію, недостатню для створення висновку.

На другому етапі, переформувавшись в «експертні» групи, учні діляться інформацією між собою, заповнюючи прогалини в знаннях.

На третьому етапі – знов домашні групи. Учні принесли додаткові знання, які доповнюють до цілого отриману інформацію та роблять висновки.

Інтерактивна технологія «мозаїка» на уроках англійської мови може бути використана з метою засвоєння великого обсягу інформації, яка розподіляється на «порції». Може також засвоїти граматичне правило, коли кожна група розгляне та донесе до інших один з аспектів цього правила, а на виході буде зроблено тестове завдання. Ця технологія впроваджує заохочення до діалогічного мовлення, вміння робити власні висновки та захищати їх. Також набуваються навички роботи в команді,

коли успіх всіх залежить від кожного. Ця технологія охоче сприймається учнями та робить урок цікавим, жвавим, результативним.

Нижче буде надана методична розробка такої гри. За півгодини учні повинні з'ясувати, хто є вбивцею місіс Едни Річ. Роздатковий матеріал НО1 надається кожному учаснику гри. НО2, НО3, НО4, НО5 роздаються різним групам. В «домашніх» групах учні отримують загальну інформацію про вбивство (THE MURDER IN THE LIBRARY) та свою частинку додаткової інформації: (WHAT THE BUTLER SAW), (WHAT THE MAID HEARD), (WHAT THE VICAR FELT), (AGATHA CHRISTIE'S THOUGHTS). В «експертних» групах вони обмінюються кожен своєю додатковою інформацією та отримавши її повертаються в «домашню» групу. Ще 10 хвилин потрібно на прийняття остаточного рішення. Виграє та команда (група), яка перша знайшла правильне рішення. Бажаю цікавої гри!

НО1

THE MURDER IN THE LIBRARY

Mrs. Edna Rich was found dead in her library by her maid Charlotte and her butler Ben. In the terrace of the house Padre Low – the local vicar – was found. He was alive but unconscious: somebody hit him on the head with a heavy thing.

Who was the murderer of Mrs. Rich? Who hit the vicar? Why did the murderer commit this crime? The police have to solve it!

This evening Mrs. Edna Rich invited guests to the dinner party. In the house were present:

1. Mrs. Edna Rich – widow, the owner of the house.
2. Jeff – her son (likes to play games of chance, roulette, for example).
3. Della – her niece.
4. Oscar – a guest, a famous film director.
5. Miss Alice Top – a movie star.
6. Old Archibald – the neighbour.
7. Young Archibald – his son.
8. Padre Low – the local vicar.
9. Agatha Christie – a woman novelist.
10. Charlotte – the maid.
11. Ben – the butler.

Three things to answer:

1. *Who was the murderer?*
2. *Why did the murderer commit this crime?*
3. *How did the murderer commit this crime?*

НО2

WHAT THE BUTLER SAW

I served drinks in the dining room before dinner. I saw that the party wasn't going well. Miss Della and young Archibald looked unhappy and Mr. Jeff was very angry.

The actress, Miss Alice Top, looked angry too, maybe because of Mr. Oscar, who was all the time pleasantly talking with Mrs. Rich. Maybe because of Miss Della, whose dress was just the same as her dress.

Then I was in the kitchen and heard that Miss Alice Top had a very unpleasant talk with Mr. Oscar.

At about 10 o'clock I heard a scream of our maid Charlotte, "Ben, in the library!! Come here!!" I went into the library and saw Mrs. Rich dead on the floor.

I admitted that the large silver candlestick disappeared. The library window was opened. I called for help and Miss Della with young Archibald came running, then – Miss Christie the novelist and old Archibald. Mr. Oscar came after them. Then, a few minutes later, - the actress Alice Top, and at last – Mr. Jeff, who said, that the vicar was lying unconscious on the terrace. I looked at the clock. It was five past ten.

HO3

WHAT THE MAID HEARD

At about seven o'clock, when I was laying the table for dinner, I heard angry voices of Mrs. Rich and her niece Miss Della. Mrs. Rich shouted, "If you marry him, you stupid little fool, I will not leave you a penny!" Then Miss Della in her evening blue dress went out, crying, into her room.

15 minutes later I heard Mr. Jeff, the son of Mrs. Rich, was talking on the telephone, "Please, wait for some days! I'll find the money and return you my debt!" I understood what it was about: he is very fond of roulette, but his mother does not give him money.

Dinner was at 8, and then women went to the sitting room for coffee, and gentlemen – to the billiard to drink some wine.

At about 9.45, I collected cups and saw Miss Top – the actress – very angry near the library with Mr. Oscar. Then I saw Mrs. Rich going to the library saying, "I'm looking for my book, Charlotte!"

I went to the billiard room and saw Miss Christie and old Archibald talking. Then Mr. Oscar joined them.

After that, I crossed the hall and heard a scream from the library. I called for help, and our butler, Ben, came from the kitchen running out. We went to the library and saw Mrs. Rich dead.

HO4

WHAT THE VICAR FELT

Before dinner, I had a talk with Mrs. Rich. She told me she was in love with Oscar, the film director. She was worried about her son Jeff. She thought he didn't like her future marriage with Oscar and asked me for advice. I told her to put her own interests first.

At dinner, the atmosphere was bad: all the young people were angry or sad. But I enjoyed talking with old Archibald, Miss novelist, Mr. Oscar and lady Mrs. Rich.

After dinner, I went to the terrace to have some fresh air. Suddenly I saw Jeff come out of the house. I invited him to join me, but he went to the garden.

I decided to go back into the house. As I was crossing the terrace, I felt somebody behind me. I wanted to turn, and out of the corner of my eye, I saw a figure dressed in blue. I did not understand who it was. Then somebody hit me with a heavy object from behind. Everything went black, and I fell on the floor.

HO5

AGATHA CHRISTIE'S THOUGHTS

Well, well... Let's put everything together:

1. Mrs. Rich was a widow. She had a lot of money! In addition, she loved Oscar!
2. If Mrs. Rich marries Oscar, Jeff, her son, will lose part of his inheritance.
3. If Della marries young Archibald, she will not get inheritance from her aunt, Mrs.

Edna Rich.

4. I see that Miss Alice Top is in love with Oscar too!
 5. At 10 o'clock, Della was in her room with young Archibald.
 6. Jeff left home by the front door some minutes before the murder.
 7. Mrs. Edna Rich left the sitting room and went to the library for the book. Alice Top was arguing with Oscar near the library too.
 8. Alice and Della were wearing just the same dresses.
 9. Padre Low knew all the secrets of this family.
 10. A candlestick – maybe it was the weapon of murder – was found not in the library, but outside, near the window.
 11. The vicar could see the murderer with the corner of his eye.
- Now I know! The murderer is !!!!!

Література

1. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1985. – 208 с.
2. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. – К.: А.С.К., 2006. – 192 с.
3. Настольная книга преподавателя иностранного языка. Справочное пособие / [Маслыко Е.А., Бабинская П.К., Будько А.Ф., Петрова С.И.]. – Минск: Вышэйшая школа, 1999. – 522 с.
4. Brumfit S., Johnson K. The Communicative Approach to Language Teaching. – Oxford, 1981. – 234 p.
5. Charlyn Wessels. Drama. Oxford English. Resource book for teachers. – Oxford, 1999. – 128 p.
6. Jill Hadfield. Intermediate Communication Games. – Oxford University Press, 1998. – 98 p.

*O.O. Karpenko,
Kharkiv*

DEVELOPING STUDENTS' PROFESSIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE IN HIGHER EDUCATION

***Abstract.** The essence of the concept of the professionally oriented foreign language competence is analyzed. Components of students' professionally oriented language competence in the higher education are also considered. Units of common requirements to students' knowledge and skills of the professionally oriented language competence as well as ways of its developing in the higher education are defined.*

***Key words:** professionally oriented foreign language competence, knowledge, skills, development, higher education, students.*

***Анотація.** Проаналізовано сутність поняття професійно-орієнтованої інішомовної компетенції. Розглянуто також складові професійно-орієнтованої*

інішомовної компетенції студентів у вищій освіті. Визначено блоки загальних вимог до знань та навичок студентів щодо професійно-орієнтованої інішомовної компетенції та шляхи її розвитку у вищій освіті.

Ключові слова: професійно-орієнтована інішомовна компетенція, знання, навички, розвиток, вища освіта, студенти.

Анотація. Проанализирована сущность понятия профессионально-ориентированной иноязычной компетенции. Рассмотрены также составляющие профессионально-ориентированной иноязычной компетенции студентов в высшем образовании. Определены блоки общих требований к знаниям и умениям студентов по профессионально-ориентированной иноязычной компетенции и пути ее развития в высшем образовании.

Ключевые слова: профессионально-ориентированная иноязычная компетенция, знания, навыки, развитие, высшее образование, студенты.

Modern processes of integrating Ukraine into the world community require enhancing foreign language competence for specialists in various fields of professional activities. English as an international language for worldwide communication is taught in all countries including Ukraine. Besides, 2016 is declared as the year of studying English in Ukraine for realizing an idea to adopt English as the second working language. In this context the problem of developing students' professionally oriented foreign language competence in the higher education is actual in the conditions of its transforming which is aimed for improving the quality of teaching which should be adequate to worldwide standards. According to UNESCO's statement about perspectives and priorities in education as to language competences for employability, mobility and growth "poor language skills are a serious obstacle to seizing professional opportunities" [5, p.1].

Some aspects of this problem were mostly considered in the fields of linguistics and pedagogy. For example, the issues of forming foreign professional communicative competence were revealed by W. D. Hawley, D. Hymes, L. Valli [6, 7]. The problem of defining the concept of the foreign language professional competence was analyzed by I. V. Sekret [3]. The components of the communicative competence are considered in the conception of the common European framework of reference for languages [4]. There are also researches as to peculiarities of psychological climate of forming the professional foreign language competence as well as the phenomena of the professional foreign language competence are also discussed in the context of training specialists in technical, economical, and other fields of activities [1, 2]. However, a general accepted meaning of the professionally oriented foreign language competence and ways of its developing for students in the higher education has not been defined yet.

The purpose of this article is to define ways of developing the professionally oriented foreign language competence in the higher education. It is possible to realize it with the help of understanding the essence of the concept of the professionally oriented foreign language competence in the higher education, and studying its components.

There is no common point of view as to the concept of the professionally oriented foreign language competence which is also named as professional foreign language competence, foreign language professional competence, or professional foreign language communicative competence.

To understand the essence of the concept of the professionally oriented foreign language competence it is necessary to analyze its components.

The concept of a competence generally refers to the sum of knowledge, skills and characteristics that allow a person to perform actions in a wide variety of situations [4]. A professional competence is often connected with a communication competence as a linguistic competence with its sociolinguistic using in various situations in a real life [7]. The professional communicative competence is considered as using a foreign language as a tool for professional, sociolinguistic, and cultural competences in a foreign language community according to individuals' abilities and knowledge for realizing special tasks thanks to behavioural strategies chosen by individuals [6]. The competence connected with using a foreign language in a professional field of activity consists of a number of components which influence on its effectiveness in the foreign language environment. According to the conception of the Common European Framework of Reference for Languages linguistic, sociolinguistic, and pragmatic competences are the basis of the foreign language communicative competence. Linguistic competences include lexical, phonological, syntactical knowledge and skills and other dimensions of language as system, sociolinguistic ones refer to the sociocultural conditions of language use, and pragmatic competences are concerned with the functional use of linguistic resources, drawing on scenarios or scripts of interactional exchanges [4]. Besides, scientists emphasize the availability of discursive, social, strategic and other competences in a foreign language communicative competence. The concept of the professionally oriented foreign language competence is interpreted as a:

- set of competences which allows using a foreign language in a professional field of activity [1];

- integration of professional and foreign language activities; integrative personal professional formation which is realized in a personality's psychological and technical and operation readiness of executing an effective professional activity with the help of foreign language' means or in the

conditions of foreign language culture, and provides a possibility of an effective interaction with the environment [3].

Thus, taking into account various concepts of the professionally oriented foreign language competence it is possible to state that it can be defined as a set of competences which allow using professional knowledge and skills in a foreign language environment of specialists in definite fields of professional activities. A set of competencies is considered as components of the professionally oriented foreign language competence. Among such competencies should be such as linguistic, professional, and sociocultural, and personally-motivated ones. These competencies are professional knowledge and skills. In the contemporary higher education teachers and students should have such competencies as participants of a pedagogical communication.

Taking into account the above-mentioned meanings of the concept of the professionally oriented foreign language competence and its components it is possible to conclude that the professionally oriented foreign language competence for both students and teachers provides common and distinguished requirements to their knowledge and skills depending on their functional responsibilities. These requirements can be combined into the following units which correspond to their linguistic, professional, sociocultural, and personally-motivated competencies:

- a linguistic unit includes students' abilities of speaking, listening, reading, and writing according to a standard level of a foreign language stipulated in the curriculum of the higher educational institute. This unit is based on the level of knowing a language code including grammar, phonetics, vocabulary, graphology (spelling and syntax). It only concerns the study of a foreign language (English, German, French, etc.) as a foreign language;

- a professional unit consists of requirements to students' knowledge and skills as for having a high qualification in a future professional fields of their activities including abilities of solving problems as specialists in a field of professional activity in a foreign language. It also includes forming students' qualities of a professional interpersonal communication such as teambuilding, teamwork, leadership, records management, different speech strategies (negotiations, public speaking, discussion, etc.). It provides the necessity of studying not only a foreign language for specific purposes but also special subjects of students' future professional fields of activities in a foreign language;

- a sociocultural unit includes students' understanding values, norms, outlooks, and culture of behaviour in sociocultural environment of the studied foreign language; having a culture of critical thinking; having abilities of expressing ideas in a logic and argumentative way. It also enables to understand the context in which a foreign language is used by native speakers

and choose language forms for achieving an expected communicative effect in a student's future professional field of activity. It can be achieved by means of studying a foreign language as a second language, a foreign language for specific purposes, and special disciplines in a foreign language;

– a personally-motivated competence which is aimed for awareness of professional significance and demand worldwide thanks to permanent self-organization, self-education, lifelong education for achieving successes in a professional career without a language barrier. This competence integrates into linguistic, professional, and sociocultural competencies for developing students' professionally oriented foreign language competence.

All these requirements should provide for knowledge and skills for using computers and related innovative information and communication technologies efficiently for solving problems; for controlling the availability of the feedback in a professional communication.

Taking into consideration the above-mentioned it is possible to state that ways of developing students' professionally oriented foreign language competence include the following:

1. To implement teaching a course in a foreign language (e.g. English) for specific purposes as an obligatory discipline for all students for a bachelor's degree according to the objectives for B2 level;

2. To increase amount of professional disciplines taught in a foreign language for students for a master's degree. It can be disciplines of students' choices;

3. To enhance cooperation among foreign language teachers and teachers specialized in teaching professional disciplines;

4. To provide appropriate foreign language training for all lectors teaching professional disciplines in a foreign language according to generally accepted standards;

5. To teach students at appropriate facultative courses of studying foreign languages;

6. To integrate higher educational institutions into the world scientific and educational environment with the help of joining international programs of solving scientific problems;

7. To organize educational collaboration providing for exchanging students and teachers for improving their professional foreign language competence.

Thus, implementing the above-mentioned ways of development of the professionally oriented foreign language competence will promote integrating Ukrainian higher education in the world scientific and educational environment by teaching students according to generally accepted standards in

language proficiency for realizing their professional achievements for prospering people's lives in the international community.

References

1. Будас Ю. О. Створення психологічно сприятливої атмосфери для формування професійної іншомовної компетентності / Ю. О. Будас // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – 2015. – Випуск 3 (81). – 41–46.
2. Покровський Є. О. Досвід викладання спеціальних дисциплін англійською мовою у технічному університеті. Нотатки з кадрового забезпечення / Є. О. Покровський, В. П. Полторак, Л. Ю. Юрчук // Вісн. НТУУ “КПІ”. Філософія. Психологія. Педагогіка. – 2014. – Випуск 1. – 116–122.
3. Секрет І. В. Іншомовна професійна компетентність: проблема визначення / І. В. Секрет // Зб. наук. пр. Бердянського держ. пед. ун-ту (Педагогічні науки). – Бердянськ, 2010. – № 2. – С. 176–180.
4. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment [Electronic Resource]. – Cambridge: Cambridge University Press, 2002. – 260 p. – Mode of access: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/framework_en.pdf. – Title from screen.
5. European Commission Staff Working Document, Language competences for employability, mobility and growth [Electronic Resource]. – Strasbourg. – 2012. – P.1. – Mode of Access: http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1668235/19_Commission_staff_working_document_Language_competences_for_employability_mobility_and_growth.pdf/9a226734-cfd-4945-9ea6-ba2fbadb1d4c. – Title from screen.
6. Hawley, W. D., Valli, L. The essentials of professional development: a new consensus / W. D. Hawley, L. Valli ; in L. Darling-Hammond & G. Sykes (eds.) // Teaching as the learning profession : handbook of policy and practice. – San Francisco, 1999. – PP.127–150.
7. Hymes, D. On Communicative Competence / D. Hymes ; in J. B. Pride and J. Holmes (eds.). – New York: Harmondsworth: Penguin, 1972. – 293 p.

*Коновалова Вікторія Борисівна, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу НТУ «ХПІ»
Мирошниченко Вікторія Марківна, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри ділової іноземної мови та перекладу НТУ «ХПІ»*

APPROACHES AND METHODS IN LANGUAGE TEACHING

Key words: *audiolingualism, silent way method, counseling-learning, suggestopedia, total physical response.*

Ключевые слова: *аудиолингвализм, метод молчания, метод консультирования, метод внушения, метод полного физического реагирования.*

Ключові слова: аудіолінгвалізм, метод мовчання, метод консультування, метод переконання, метод повного фізичного реагування.

The article deals with the issues of the development of accuracy and fluency in teaching, the choice of syllabus frameworks in course design, the role of vocabulary in language learning, teaching productive and receptive skills, learning theories and their application in teaching, memorization and learning, motivating learners, effective learning strategies as well as techniques for teaching the four skills.

В статье рассматриваются проблемы обучения, выбора моделей обучающих программ, роль лексики в изучении языка, отработки продуктивных и рецептивных навыков, теоретической подготовки, методов запоминания нового материала, также рассматриваются вопросы, связанные с мотивацией учащихся и эффективными стратегиями обучения.

У статті розглядаються проблеми навчання, вибору моделей навчальних програм роль лексики у вивченні мови, відпрацювання продуктивних і рецептивних навичок, теоретичної підготовки, методів запам'ятовування нового матеріалу, питання, пов'язані з мотивацією учнів, ефективними стратегіями навчання.

The history of language teaching has been characterized by a search for more effective ways of teaching second or foreign languages. For more than a hundred years, debate and discussion within the teaching profession have often centered on issues such as the role of grammar in the language curriculum, the development of accuracy and fluency in teaching, the choice of syllabus frameworks in course design, the role of vocabulary in language learning, teaching productive and receptive skills, learning theories and their application in teaching, memorization and learning, motivating learners, effective learning strategies, techniques for teaching the four skills, and the role of materials and technology.

The historical perspective awakens a critical attitude in the teacher, which at the same time helps him to develop a real motivation to innovate his methodology. It is crucial to understand that many present methodological trends and theories contain certain historical components that have been evolving through time and will continue to do so in the future. As Curran says quite accurately: «There is perhaps, no more liberating influence than the knowledge that things have not always been as they are and need not remain so» [1, p.39-41].

Richards believes that a historical study of the teaching and learning of foreign languages will help those interested in applied linguistics to understand the various theoretical and practical claims of contemporary language teaching methods by critically reviewing past and present opinions and experiences in this field. According to his views History gives us perspective past experiences

can illustrate present trends in teaching History offers us a criterion. The historically-informed language teacher can adopt a more critical attitude vis-à-vis modern problems and solutions. He will have greater resourcefulness in finding and trying out solutions; he will not fall into naïve repetition of outmoded procedures and unsuccessful attempts [2, p.159-172]. Although much has been done to clarify these and other important questions in language teaching, the teaching profession is continually exploring new options for addressing these and other basic issues and the effectiveness of different instructional strategies and methods in the classroom. The teaching of any subject matter is usually based on an analysis of the nature of the subject itself and the application of teaching and learning principles drawn from research and theory in educational psychology [2, p.24-26]. The result is generally referred to as a teaching method or approach, by which we refer to a set of core teaching and learning principles together with a body of classroom practices that are derived from them.

Historically speaking, the teaching and learning of modern foreign languages in Spain follows a slightly different pattern from the rest of European countries. English as a foreign language has been for a long time (until 1980's) a minority choice among Spanish students. According to Stevick: «In Western Europe English is the first foreign language most commonly taught. Spain is an exception: French, for historical, geographical and cultural reasons has primacy» [4, p.38-45].

The same is true in language teaching, and the field of teaching methods has been a very active one in language teaching since the 1900s. New approaches and methods proliferated throughout the twentieth century. Some achieved wide levels of acceptance and popularity at different times but were then replaced by methods based on newer or more appealing ideas and theories. Examples of this kind include the Direct Method, Audiolingualism, and the Situational Approach. Some, such as Communicative Language Teaching, were adopted almost universally and achieved the status of methodological orthodoxy. At the same time, alternatives to mainstream approaches have always found some level of support within language teaching, though often this has not led to wider acceptance or use. Methods in this category include those from the 1970s such as the Silent Way, Counseling-Learning, Suggestopedia, and Total Physical Response, as well as more recent alternative methods and approaches such as Multiple Intelligences, Neurolinguistic Programming, and the Lexical Approach [4, p.32-36]. The approaches and methods in language teaching are presented in the article. It describes approaches and methods according to their underlying theories of language and language learning, the learning objectives, the syllabus model

used, the roles of teachers, learners, and materials within the method or approach and the classroom procedures and techniques that the method uses.

The Silent Way is a [language-teaching method](#) created by [Caleb Gattegno](#) that makes extensive use of silence as a teaching technique. Gattegno introduced the method in 1963, in his book *Teaching Foreign Languages in Schools: The Silent Way*. Gattegno was critical of mainstream [language education](#) at the time, and he based the method on his general theories of education rather than on existing language pedagogy. It is usually regarded as an "alternative" language-teaching method; Cook groups it under "other styles", Richards groups it under "alternative approaches and methods" and Jin & Cortazzi group it under "Humanistic or Alternative Approaches". The method emphasizes learner autonomy and active student participation. Silence is used as a tool to achieve this goal; the teacher uses a mixture of silence and gestures to focus students' attention, to elicit responses from them, and to encourage them to correct their own errors. Pronunciation is seen as fundamental to the method, with a great deal of time spent on it each lesson. The Silent Way uses a [structural syllabus](#) and concentrates on teaching a small number of functional and versatile words. Translation and rote repetition are avoided, and the language is usually practiced in meaningful [contexts](#). Evaluation is carried out by observation, and the teacher may never set a formal test. The three basic tenets of the approach are that learning is facilitated if the learner discovers rather than remembers or repeats, that learning is aided by physical objects, and that problem-solving is central to learning. The use of the word "silent" is also significant, as Silent Way is based on the premise that the teacher should be as silent as possible in the classroom in order to encourage the learner to produce as much language as possible. As far as the presentation of language is concerned, Silent Way adopts a highly structural approach, with language taught through sentences in a sequence based on grammatical complexity, described by some as a "building-block" approach. The structural patterns of the target language are presented by the teacher and the grammar "rules" of the language are learnt inductively by the learners. Cuisenaire rods (small coloured blocks of varying sizes originally intended for the teaching of mathematics) are often used to illustrate meaning (the physical objects mentioned above) [6, p.54-58]. New items are added sparingly by the teacher and learners take these as far as they can in their communication until the need for the next new item becomes apparent. The teacher then provides this new item by modelling it very clearly just once. The learners are then left to use the new item and to incorporate it into their existing stock of language, again taking it as far as they can until the next item is needed and so on. This is perhaps best

illustrated by an example. Let us say that the teacher has introduced the idea of pronouns as in "Give me a green rod". The class will then use this structure until it is clearly assimilated, using, in addition, all the other colours. One member of the class would now like to ask another to pass a rod to a third student but she does not know the word "her", only that it cannot be "me". At this point the teacher would intervene and supply the new item: "Give her the green rod" and the learners will continue until the next new item is needed (probably "him"). This minimalist role of the teacher has led some critics to describe Silent Way teachers as "aloof" and, indeed, this apparently excessive degree of self-restraint can be seen as such. The prominent writer on language teaching, Earl W. Stevick, has described the role of the teacher in Silent Way as "Teach, test, get out of the way" [5, p.123-126].

Counseling language Learning (CLL) is [language-teaching method](#) in which students work together to develop what aspects of a language they would like to learn. It is based on the Counseling-approach in which the teacher acts as a counsellor and a [paraphraser](#), while the learner is seen as a client and collaborator. The CLL emphasizes the sense of community in the learning group, it encourages [interaction](#) as a vehicle of learning, and it considers as a priority the students' feelings and the recognition of struggles in language acquisition. There is no syllabus or textbook to follow and it is the students themselves who determine the content of the lesson by means of meaningful conversations in which they discuss real messages. Notably, it incorporates [translation](#), transcription, and recording techniques. Curran has described his approach in terms of an "incarnate-redemptive process," whose goal is "to incorporate teachers and learners together in a deep relationship of human belonging, worth and sharing." More recently, he defines counseling-learning in its total perspective "a unified concept of the educational process." He explains: ... The terms "counseling" and "learning" are seen as parts of an interrelated process. Therefore, we do not speak of counseling as a process totally separated from learning. The end product of a unified "counseling-learning" process would be an observable operational integration and personal awareness that the learner has about himself as well as the intellectual awareness that he has about persons, things, and areas of knowledge beyond himself. In its early stages, the theory revolved around a client counselor model. Using foreign languages as a medium, the language student was seen as "client" and the teacher as "counselor. The concept of "counseling-learning in community" (CCL) emerged, therefore, to include more objective factors: a common task or subject matter to be learned and interpersonal relations. To facilitate the learning of subject matter, the

ChromacordaD learning apparatus was developed. This multi-sensory equipment involves learners in cognitive discrimination through visual, aural and tactile means. In conjunction with appropriate programming, it is used to 1) present content matter and drill exercises, and 2) enable learners to work together with the concentration and excitement characteristic of most sports events. The second and more subtle implication of "community learning" is the reality of interpersonal relations; that is, the individual learner's awareness that other persons exist beyond himself [3, p.46-49].

Suggestopedia is a teaching method developed by the Bulgarian psychotherapist [Georgi Lozanov](#). It is used mostly to learn foreign languages. The theory applied positive [suggestion](#) in teaching when it was developed in the 1970s. However, as the method improved, it has focused more on "desuggestive learning" and now is often called "desuggestopedia." Suggestopedia is a [portmanteau](#) of the words "suggestion" and "[pedagogy](#)". A common misconception is to link "suggestion" to "hypnosis". However, Lozanov intended it in the sense of offering or proposing, emphasising student choice. It is one of the teaching methods developed by Bulgarian psychotherapist Georgi Lozanov based on the study of Suggestology. The method has been used in different fields of studies but mostly in the field of foreign language learning. Lozanov claimed that by using this method one can teach languages approximately three to five times as quickly as conventional methods. The theory applied positive suggestion in teaching when it was developed in the 1970s. However, as improved, it has focused more on "desuggestive learning" and now is often called "desuggestopedia." Suggestopedia is the latest of the six major foreign-language teaching methods known to language teaching experts. The name of Suggestopedia is from the words "suggestion" and "pedagogy." Suggestopedia is one of the few methodologies working with relaxation. Mainly based on the discovery of the mirror neurons Ludger Schiffler (2003) has developed the interhemispheric foreign language learning, using gestures and the mental visualization of the gestures during the relaxation period.

Originally developed by James Asher, an American professor of psychology, in the 1960s, *Total Physical Response* (TPR) is based on the theory that the memory is enhanced through association with physical movement. It is also closely associated with theories of mother tongue language acquisition in very young children, where they respond physically to parental commands, such as "Pick it up" and "Put it down". TPR as an approach to teaching a second language is based, first and foremost, on listening and this is linked to physical actions which are designed to reinforce comprehension of particular basic items.

A typical TPR activity might contain instructions such as "Walk to the door", "Open the door", "Sit down" and "Give Maria your dictionary". The students are required to carry out the instructions by physically performing the activities. Given a supportive classroom environment, there is little doubt that such activities can be both motivating and fun, and it is also likely that with even a fairly limited amount of repetition basic instructions such as these could be assimilated by the learners, even if they were unable to reproduce them accurately themselves. The above examples, however, also illustrate some of the potential weaknesses inherent in the approach. Firstly, from a purely practical point of view, it is highly unlikely that even the most skilled and inventive teacher could sustain a lesson stage involving commands and physical responses for more than a few minutes before the activity became repetitious for the learners, although the use of situational role-play could provide a range of contexts for practicing a wider range of lexis [1, p.38-41]. Secondly, it is fairly difficult to give instructions without using imperatives, so the language input is basically restricted to this single form. Thirdly, it is quite difficult to see how this approach could extend beyond beginner level. Fourthly, the relevance of some of the language used in TPR activities to real-world learner needs is questionable. Finally, moving from the listening and responding stage to oral production might be workable in a small group of learners but it would appear to be problematic when applied to a class of 30 students, for example. In defense of the approach, however, it should be emphasized that it was never intended by its early proponents that it should extend beyond beginner level. (In theory it might be possible to develop it by making the instructions lexically more complex (for example, "Pick up the toothpaste and unscrew the cap"), but this does seem to be stretching the point somewhat). In addition, a course designed around TPR principles would not be expected to follow a TPR syllabus exclusively, and Asher himself suggested that TPR should be used in association with other methods and techniques. In terms of the theoretical basis of the approach, the idea of listening preceding production and learners only speaking when they are ready to do so closely resembles elements of Stephen Krashen's Natural Approach. Short TPR activities, used judiciously and integrated with other activities can be both highly motivating and linguistically purposeful. Careful choice of useful and communicative language at beginner level can make TPR activities entirely valid. Many learners respond well to kinesthetic activities and they can genuinely serve as a memory aid. A lot of classroom warmers and games are based, consciously or unconsciously, on TPR principles. As with other "fringe"

methods, however, wholesale adoption of this approach, to the total exclusion of any other, would probably not be sustainable for very long.

From all the above we can see that the researchers the world over are meeting, talking, comparing notes, methods and approaches of language teaching and providing some analysis giving the background to past explanations. These methods and approaches may always change the mechanics, way of delivery but the fact remains that the changing world and shifting methodic and research directions are turning the routine foreign language learning and outmoded procedures and unsuccessful attempts into a modern and active way.

Bibliography

1. Curran, C. A. Religious Values in Counseling and Psychotherapy (New York: Sheed & Ward, -1969)
2. Richards, J. C. and Rodgen, T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. C.U.P.
3. Richards, J.C., T.S. Rodgers (1987). Community Language Teaching. In Approaches and Methods in Language Teaching, Cambridge University Press.
4. Stevick, E. W. 1980 Teaching Languages: A Way and Ways. Rowley, Mass.: Newbury House.
5. Taylor, B. P. 1979. Exploring Community Language Learning. In C. Yorio et al. (eds.), On TESOL '79, Washington, D.C.: TESOL.
6. Tranel, D. D. 1968. Teaching with the chromachord. The Classical Journal 63: 157-60.

Ю.В.Лахмотова
Харків

INTERACTION AS ONE OF THE COMPONENTS OF THE COMMUNICATIVE APPROACH

Abstract: *the essence of the Communicative approach is the interactive nature of communication, which presupposes the exchange of thoughts, feelings and ideas between two or among several people. When we speak the level of adequate comprehension of this or that utterance is an important factor for both successful production and perception.*

Key words: *interaction, classroom interaction, communicative approach, communication, language skills, group work*

Аномація: *суть комунікативного підходу являє собою інтерактивний характер спілкування, який передбачає обмін думками, почуттями та ідеями між двома або між декількома людьми. Коли ми спілкуємось, рівень адекватного розуміння того чи іншого вислову є важливим фактором як для успішного отримання так і для сприйняття.*

Ключові слова: *інтерактивність, взаємозв'язки в класі, комунікативний підхід, комунікація, мовні навички, групова робота*

***Аннотация:** суть коммуникативного подхода представляет собой интерактивный характер общения, который предполагает обмен мыслями, чувствами и идеями между двумя или между несколькими людьми. Когда мы общаемся, уровень адекватного понимания того или иного высказывания является важным фактором как для успешного получения, так и для восприятия.*

***Ключевые слова:** интерактивность, взаимоотношения в классе, коммуникативный подход, коммуникация, языковые навыки, групповая работа*

The Communicative Approach to teaching and learning foreign languages is nowadays recognized as the one that enables the pupils to achieve the main aim of the school curriculum – to master a foreign language as a means of intercultural communication. This approach is based on contemporary educational and psychological theories.

The communicative approach made its appearance in late 1960-s as a solution to some problems in the practice of English language teaching. The main problem consisted in inability of people who had been studying the language for several years, to use it in real situations of oral or written communication.

The communicative aim of speech makes us create opportunities for classroom interaction. In the process of interaction the pupils can use their language skills in real situations. At the elementary level pupils can develop flexible skills. Communicative tasks and activities are more interesting and challenging than mechanical drills out of context.

In order to create the conditions for classroom interaction it is necessary to take into consideration the following principles:

- Well-formed language skills: Real interaction takes place when the speakers' attention is on the content of the utterance and not on any grammar or other norms. So the pupils must be able to use language items freely and accurately.

- Internal motivation: The more the pupils are engaged in information and opinion exchange, the more their motivation to speaking is increasing since the pupils feel that they can fluently communicate in another language.

All the components of communication (grammar, discourse, socio-linguistics, pragmatics, strategies) are involved in the process of interaction. All of them are to interact successfully to ensure successful communication [1, p.335].

The teacher's initiative is very important for an interactive lesson. The teacher should be able to perform different roles: leader, monitor, participator, and initiator. The teacher's ability to give up the guiding role and let his/her pupils act on their own is a key to successful interaction.

Classroom interaction can take different forms. It can be teacher-pupil interaction, or teacher-class interaction. But the main form of classroom interaction is group work. The groups should not be too large, not more than six children. The more numerous compositions of the groups contradict to the main aim of group work: to provide each pupil with the opportunities to develop their speaking skills and abilities [2, p. 168].

Group work presupposes communication in the target language. However, sometimes pupils are not willing to use the target language and switch to their native one. In order to avoid that, the teacher is to monitor their communication and to organize their work so that the use of English would be the necessary prerequisite for their successful fulfillment of the task.

Group work may also include pair work. But the teacher should be aware of the differences between these forms of classroom interaction. Pair work is more suitable for the following activities: making up dialogues, question-and-answer work, substitution and transformation, problem solving, peer correction of written works, preparation for group work etc.

Pair work allows involving the students into short-term communication. But it should not be limited to the activities mentioned above. Pairs can also perform such typical group tasks as: role-plays, projects, brain storming, gap-filling, gig-saw reading, information exchange etc [3, p. 135].

Giving that a significant amount of pupil-pupil interaction is necessary if communication is to be achieved in the language classroom, what can a teacher do to facilitate pupil-pupil interaction? There are four areas affecting classroom interaction that the teacher should attend to: social climate, variety in learning activities, opportunity for pupil participation, feedback and correction on. Each of these areas will be discussed in turn.

Social climate is the most basic and fundamental of these areas. Without a good social climate, everything else that we discuss becomes meaningless. If pupils are not at ease and do not feel good about the language class, there will be no communication. It is the teacher's responsibility to establish the proper atmosphere so that pupils can relate to the teacher and to each other in a positive and constructive way. To do this the teacher has to enjoy teaching and to like her pupils.

Two other things that impinge on the social climate and that the teacher should attend to are: a) being fair and 2) making the class relaxed and enjoyable. Being fair involves distributing turns equally among the pupils and not showing any favoritism or bias. Making the class relaxed and enjoyable involves smiling and laughing when appropriate humor occurs spontaneously.

One obviously good technique is for the teacher to learn all of the pupils' names as soon as possible – finding out the name each student wants to be called by rather than using the official name on the class list, since there is often a difference. Along with learning each other's names, pupils should discover – as a part of their class activities – some background information about each other. It can then be used to adapt exercises in the textbook so that information about pupils in the class – rather than information about anonymous, innocuous characters in the text – can be used as a basis for language activities.

Social climate and variety indirectly encourage communication in that they set the stage and provide motivation. The most direct way to facilitate communication is to provide ample opportunity for student participation, which has as its correlates a) little or no teacher domination and b) minimal teacher talking time. More specifically, the teacher can have the pupils work in pairs or groups whenever useful. This permits the teacher to be a resource person rather than the dominant figure. Communicative activities lend themselves well to work in pairs or groups. In order for such activities to be fruitful, the activity must be carefully planned, the pupils must have a specific task, and there should be a limited but reasonable period of time for completing the task.

When a teacher allows for active pupil participation, his/her responsibility to provide useful feedback and correction becomes even greater.

Dealing with correction is an inherently delicate matter. Some researches recommend that teachers ask each pupil how and when they want to be corrected because this varies considerably from one individual to another [4, p. 48-53]. We also know that peer and self-correction are more effective than teacher's correction; thus a good teacher will enlist assistance from the class or guide pupils in correcting their own mistakes rather than merely providing the correct form.

There are a number of things a teacher can do to encourage self-correction. Some of these devices are verbal and some are non-verbal. The verbal feedback may be indirect, such as asking, "Would you please repeat that?" For some pupils this is ambiguous, for others it is a valuable face-saving technique. A more direct way is for the teacher to repeat only the segments with the error or to repeat the word before the error.

One of the main effects of the communicative approach has been the realization that just getting students to perform drills or engage in controlled practice may not be enough to help them to stand on their own feet as users of English. Other types of activity are needed where pupils can talk or write freely or use all or any of the language that they know. In

other words, there should be occasions when pupils in the classroom use language to communicate ideas, not just to practice language. Communicative activities which give pupils a chance to use their language, which allow both pupils and teachers to see how well the pupils are doing in their language learning, should necessarily occupy a significant part of the pupils' timetable.

The communicative approach presupposes teaching communicative functions and their realization with the help of functional exponents – grammar structures and speech patterns. Interaction plays an immensely important role in communicative teaching since it is one of the key elements of communication.

Classroom interaction may be in different forms: teacher-pupil, teacher-class, pupil-pupil, pupil-class and so on. The closest to real communication is pair and group work. Both demand a lot of planning, organization and monitoring skills from the teacher.

Interactive tasks can be used to develop different skills and to work with mixed-ability classes. To avoid focusing pupils' attention on the form of the utterances, the teacher should provide challenging and motivating tasks involving all the pupils into active participation.

Література

1. Brown, H Douglas. Teaching by Principles. An Interactive Approach to Language Pedagogy. – Prentice Hall Regents, 1994. – 335p.
2. Widdowson, H.G. Teaching Language as Communication. — Oxford University Press, 1990. – 168p.
3. Вишневецький С.І. Робота в парах на уроках англійської мови // Посібник для вчителів – К.: Рад.школа, 1987. – 135 с.
4. Cathcart, R. & Olsen, J. Teachers' and Students' Preferences for Correction of Classroom Conversation Errors/ TESOL '76, – p.p. 48-53.

О.А. Наумова
м. Харків

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ JAZZ CHANTS

Abstract. Listening and speaking are probably the most important skills a person needs to be able to communicate and also the first ones to be acquired either in learning the mother tongue or any foreign language. In this article, it is introduced the theoretical background of Jazz Chants and its definition, and the main benefits of using jazz chants with children to practise vocabulary and grammar in the classroom. The

aim of this work was to stress the importance of different additional materials such as Jazz Chants and other chant related activities at the English lessons with the students of different ages.

Key words: *real communication, motivation, communicative skills, thematic vocabulary Jazz Chants, algorithm, activities.*

Анотація. *Аудіювання і говоріння є найбільш важливими навичками, якими повинна володіти людина для спілкування. В цій статті висвітлені теоретичне обґрунтування використання джазових римовок, їх визначення, а також основні переваги застосування джазових римовок для запам'ятовування лексичних одиниць і граматичних конструкцій на уроках англійської мови. Мета даної роботи – підкреслити важливість різних додаткових матеріалів, таких як джазові римовки на уроках англійської мови для учнів різних вікових категорій.*

Ключові слова: *реальна комунікація, мотивація, комунікативні навички, тематичні лексичні римівки, алгоритм, завдання.*

Аннотация. *Аудирование и говорение являются наиболее важными навыками, которыми человек должен владеть для общения. В этой статье представлено теоретическое обоснование использования джазовых рифмовок, их определение, а также основные преимущества применения их для запоминания лексических единиц и грамматических конструкций на уроках английского языка. Цель данной работы – подчеркнуть важность таких дополнительных материалов, как джазовые рифмовки, на уроках английского языка с учащимися разного возраста.*

Ключевые слова: *реальная коммуникация, мотивация, коммуникативные навыки, тематические лексические рифмовки, алгоритм, задания.*

Соціально-економічна ситуація в суспільстві формує соціальне замовлення по відношенню до підготовки його громадян з іноземних мов. Чим вище в суспільстві потреби в нових професійних, особистих, культурних, наукових контактах із носіями іноземної мови, з досягненнями культури різних країн і чим реальніше можливість реалізувати ці контакти, тим вище статус іноземної мови як засобу спілкування та взаєморозуміння. [4, с. 21]

Зараз цей статус стає ще більш значущим внаслідок таких факторів, які характерні для сучасного суспільства:

- розширення економічних, політичних, культурних зв'язків між країнами;
- доступ до великого інформаційного простору;
- міграція робочої сили;
- міждержавна інтеграція в галузі освіти, в тому числі, можливість якісної освіти у своїй державі та за кордоном.

Отже, знання іноземної мови стає в сучасному суспільстві необхідною частиною особистого та професійного життя людини. Соціальне замовлення суспільства по відношенню до іноземної мови проявляється не просто в практичному знанні мови, а в умінні використовувати цю мову в реальній комунікації. Все це викликає чітке осмислення цілей і завдань навчання іноземних мов, використання таких

методів і прийомів, які дозволяють учням ефективно, з найменшими зусиллями досягати високих результатів. Для тих, хто вивчає англійську мову, як і будь-яку іншу іноземну мову, практично все, що вивчається, є новим, особливо на першому етапі, і на те, щоб усе зрозуміти, проаналізувати, запам'ятати витрачається дуже багато сил. Тому важливо, щоб людина, яка вивчає мову, отримувала задоволення від занять, і заряджалася бажанням учитися далі. А як цього досягти? Сучасний учитель англійської мови має в своєму розпорядженні багатий вибір НМК, додаткову літературу з предмета, книги для читання, аудіодиски та Інтернет-ресурси. Існує багато способів підвищення мотивації у вивченні мови, і один з них – це англійські пісні, вірші і jazz chant'и. Насамперед потрібно дати визначення слову *chant*. Якщо ми відкриємо словник видавництва Longman, то знайдемо таке визначення цього слова – *words or phrases that are repeated again and again by a group of people*. "Чант" являє собою багаторазово повторюваний, (римований, що дозволяє учневі швидко його запам'ятати) елемент мови (лексика, або будь-яка граматична структура) на тлі джазової імпровізації. [3, с. 16] Англійські пісні і jazz chant'и є дуже цінним інструментом для вивчення англійської мови й повинні обов'язково входити до складу навчальних матеріалів з таких причин:

1. Учити англійські пісні і jazz chant'и цікаво.
2. Вони допомагають підвищити мотивацію та інтерес дітей до предмета.
3. Англійські пісні і jazz chant'и допомагають розвинути комунікативні навички учнів.
4. Англійські пісні і jazz chant'и являють собою невеликі, пов'язані за змістом, завершені тексти. Смысловий зв'язок досліджуваного матеріалу дуже важливий, оскільки логічно зв'язана інформація запам'ятовується легше. Так, наприклад, запам'ятати розповідь з 10 пропозицій набагато простіше, ніж запам'ятати 10 незв'язаних між собою речень.
5. Пісні і jazz chant'и мають властивість мимовільного прокручування в голові. [8, с. 12]

Для вивчення мови ці властивості пісень і jazz chant'ів є дуже корисними, оскільки нові слова і вирази повторюються самі собою, що дозволяє твердо запам'ятовувати їх без особливих зусиль. Привабливість jazz chant'ів полягає ще й в тому, що вони містять живу мову, потреба якої виникає у кожного. Слід також зазначити, що всі вони невеликі за обсягом, і, що важливо, сповнені доброго гумору. Чанти можна використовувати для відпрацьовування фонетики, інтонації, лексики та граматики, але найголовніше – вони дозволяють учневі

використовувати їх у різних мовленнєвих ситуаціях. Різноманітність тем, лексики, граматичних структур, на базі яких написані jazz chant'и, дозволяє використовувати їх на різних етапах навчання мови у різних вікових групах.

Існує думка, що вивчити мову за допомогою пісень і jazz chant'ів неможливо, тому що там неправильна мова, убога лексика і взагалі вони ні про що. [5, с. 28] Так, я згодна з тим, що повноцінно вивчити мову тільки у піснях і jazz chant'ах неможливо, але від цього вони не перестають бути ефективним матеріалом для вивчення, а найголовніше, сприяють підвищенню інтересу та мотивації в навчанні. Використання пісень та jazz chant'ів на уроках англійської мови не є новим методом. Англійські пісні і jazz chant'и завжди були й залишаються важливим стимулом лінгвістичного та емоційного розвитку учнів.

Більшість знайомих нам jazz chant'ів написані талановитим американським педагогом-ентузіастом, композитором, поетом і джазовою співачкою в одній особі – Кароліною Грехем. Всі jazz chant'и дуже веселі позитивні, дотепні й завзяті. Працювати з ними просто і надзвичайно приємно. Вони створюють творчу атмосферу в класі, розслаблюють, піднімають настрій. Але практично всі jazz chant'и відпрацьовують фонетику та граматичні структури, і фактично немає тематичних лексичних римівок, які б допомагали учням вивчити лексичний матеріал за певною тематикою. Тому я вирішила спробувати написати свої. Спочатку до якоїсь певної теми, а потім спеціально стала зі своєю колегою складати їх відповідно до тематики спілкування за програмою. Так і вийшла збірка тематичних лексичних римівок – jazz chant'ів із можливими завданнями, метою якої є допомога учням легко засвоїти лексичний матеріал з подальшим його використанням у різних мовленнєвих ситуаціях за основними темами навчальної програми. Завдання, які додаються до віршів та римівок, дозволяють перевірити розуміння й закріпити необхідні лексичні одиниці, дати учням можливість висловити свою точку зору з приводу тієї чи іншої проблеми, спираючись на власний досвід і знання інших тем та шкільних предметів.

Jazz chant'и емоційні й інформативні: вони сприяють розвитку навичок розмовної мови, допомагають учням швидко й легко запам'ятати фрази повсякденного вжитку. Jazz chant'и допомагають відпрацьовувати наголос, ритм та інтонацію, повторювати і відпрацьовувати лексичні одиниці та граматичні конструкції, тобто їх застосування на уроках позбавляє учнів від нудного зубріння, перетворюючи процес запам'ятовування в приємне заняття. Робота з jazz chant'ами проходить у дуже швидкому темпі, до неї залучаються всі учні,

навіть ті, які, зазвичай, не помітні на уроках і намагаються просто відсидіти 45 хвилин.

Який б jazz chant, яка б пісня не використовувалися на уроці, робота з ними будеється за таким алгоритмом:

- 1) перше прослуховування
- 2) переклад
- 3) відпрацювання найбільш складних або найбільш значущих лексичних одиниць, граматичних конструкцій, питань, кліше і т. п.
- 4) друге прослуховування
- 5) третє прослуховування та читання разом з дикторами (обидві ролі)
- 6) прослуховування в режимі «читання за ролями»
- 7) самостійне читання в режимі St – Cl, Cl – St
- 8) читання в парах, що служить розвиткові навичок говоріння англійською мовою. [7, с .36]

Наприклад, при вивченні теми «Сім'я» або «Зовнішність. Риси характеру» можна відпрацьовувати лексичний матеріал за цими римівками:

Family

Hello! Meet my family.
Let me introduce
My mother. She likes knitting.
My father. He likes news.

My sister is hard-working,
She likes to do a lot:
To cook, to clean, to read, to draw
And go in for sport.

Now meet my daddy's brother
My uncle is very nice.
He is a hot-tempered person
With hazel sparkling eyes.

To keep on listing relatives
I'll show you my aunt.
She's jealous and bossy
And gambler at her heart.

Her son, who is my cousin
Is naughty like a bell.
He's stubborn, selfish, moody
And we can't get on well.

I've got a lot of relatives
Grandparents, nephews, niece
Thus it is sometimes difficult
We try to live in peace.

Activity 1. Match the words with their definitions.

- 1) family
 - 2) mother
 - 3) father
 - 4) aunt
 - 5) cousin
 - 6) grandparents
 - 7) niece
 - 8) uncle
- a) a daughter of your brother or sister
b) parents of a mother or father
c) a son or a daughter of an uncle or an aunt
d) a sister of your mother or father
e) a brother of your father or mother
f) a male parent
g) a female parent
h) a group of people who are closely related

Activity 2. In each line choose one word that doesn't belong to the group and explain why you think so:

- 1) father, mother, sister, brother, cousin
- 2) skiing, swimming, sitting, reading, knitting
- 3) naughty, stubborn, selfish, moody, kind
- 4) hard-working, efficient, well-educated, jealous
- 5) niece, nephew, cousin, family, relatives

Traits of Character

I have many friends, they study at school
We are very friendly and I think it is cool.

We study together, in the yard we can run,
We go on excursions, have a lot of fun.

We are not absent-minded,
we're diligent and bright
We're very communicative
and always polite.

We're rather hard-working,
well-bred and modest
We try to be tactful, persistent and honest.

I think all these features
can help us in the life
We won't be envious, impudent and sly.

We are sometimes selfish,
touchy, ready to rebel
We can be irresponsible
and careless as well.

Kids are said to be impatient,
it is absolutely true
'Cause of naughty, noisy children
many teachers can feel blue.

It is great to be ambitious
if you have a noble aim
'Cause life is sometimes difficult
it is not a game.

It is positively great, it is absolutely grand
To be called as a close and best friend.

Five, four, three, two I've won the brand
To be called as a real
and a very good friend.

Завдяки використанню джазових римівок на уроках англійської мови мені вдалось створити умови для формування комунікативної компетенції учнів у захоплюючій формі, зацікавити їх, надати дітям можливість отримувати задоволення від навчання, від того, що вони можуть спілкуватися англійською мовою. На уроках забезпечено емоційність навчального процесу та створено атмосферу радості, що значно підвищує інтерес до вивчення англійської мови.

Activity 1. Sort out the personality qualities given below into corresponding column according to your opinion.

Friendly, cool, absent-minded, diligent, bright, communicative, polite, hard-working, well-bred, Modest, tactful, persistent, honest, envious, impudent, sly, selfish, touchy, irresponsible, careless, Impatient, naughty, noisy, ambitious, difficult, great, shy, boring, sociable, energetic, tolerant.

Positive/ pleasant	Negative/ unpleasant	Neutral

Activity 2. Use the adjectives to characterize a person from your group. Let your classmates guess the person. Agree or disagree with the description.

Література

1. Дарвина В.Г. Развитие творческих способностей учеников на уроках английского языка // Англійська мова і література. – 2003. – № 8.

2. Златопольська Ж.О. Римунання на уроці в початковій школі // Англійська мова і література. – 2004. – № 16.
3. Карпенко О.О. Вивчення іноземної мови через пісню і музику. // Англійська мова і література. – 2004. – № 12.
4. Любченко О.С. Автентичні матеріали на уроці // Англійська мова і література. – 2003. – № 22, 23.
5. Перець Л.А. Творча робота на тему «Використання віршів на уроках англійської мови для розвитку виразного мовлення» // Англійська мова і література. – 2003. – № 17, 18.
6. Полєєва Ю.С. Використання римовок для навчання вимови на уроках англійської мови // Іноземні мови. – 2002. – № 2.
7. Семеняга О.М. Використання автентичних матеріалів для розвитку вмінь мовлення // Англійська мова і література. – 2003. – № 22, 23.
8. Скоморохова А.Б. Використання римовок під час навчання граматики та фонетики // Англійська мова та література. – 2004. – № 34.
9. Стом О.Ю. Пісні на уроках англійської мови // Англійська мова і література. – 2004, № 36.
10. Шостак Т.Г. Вірші та римівки // English. – 2001. – № 1.
11. Jazz Chants. Carolyn Graham. Rhythms of American English for Students of English as a Second Language. Oxford University Press. – 2006.

Цехановська В.О.,
Петрушова Н. В.
м. Полтава

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті досліджується проблема формування комунікативної компетенції старшокласників шляхом активізації зацікавленості в процесі навчання. Розглядаються особливості використання відеоматеріалів на уроках англійської мови.

Ключові слова: комунікативна компетенція, соціокультурна компетенція, відеоурок, аудіювання, навчальний комплекс «Word on the Street».

В статье исследуется проблема формирования коммуникативной компетенции старшеклассников путем активизации заинтересованности в процессе изучения. Рассматриваются особенности использования видеоматериалов на уроках английского языка.

Ключевые слова: коммуникативная компетенция, социокультурная компетенция, видеоурок, аудирование, учебный комплекс «Word on the Street».

In the article the problem of students communicative competence forming by activation of the personal interest in the learning process is investigated. The peculiarities of video data usage during the English language lessons are examined.

Keywords: communicative competence, social&cultural competence, videolesson, listening comprehension, educational complex «Word on the Street».

Проблема формування в школярів іншомовної комунікативної компетенції, хоча й постійно вивчається та досліджується численними науковцями, ще й досі є нагальною та актуальною. Володіння іноземною мовою стає ознакою освіченої людини й обов'язковим компонентом підготовки висококваліфікованого фахівця в сучасному суспільстві, відкриває доступ до культурних і наукових цінностей інших народів, сприяє встановленню ділових і культурних зв'язків з іншими країнами.

Вивчаючи іноземну мову, необхідно приділяти увагу не лише формуванню мовної та мовленнєвої компетенції, але дати знання про історію, традиції, спосіб життя, особливості соціально-політичної ситуації в країні, мова якої вивчається. Для формування соціокультурної компетенції необхідно широко використовувати інформаційно-комунікаційні технології, які дозволяють нам розширити рамки уроку й підвищують результативність вивчення мови. Завданням даної статті є показати ефективність проведення відеоуроків.

Використання відеофільмів на заняттях дозволяє розв'язувати важливі завдання навчання та викладання. По-перше, школярі при перегляді відеофільмів мають можливість почути носіїв мови. По-друге, відеофільми дають можливість побачити на власні очі те, про що ми говоримо на уроках, читаємо в текстах та діалогах. Переглядаючи відеофільми, учні можуть більше довідатися про країну, мова якої вивчається. Більше того, використання відеозаписів на уроках сприяє індивідуалізації навчання й розвитку вмотивованості мовної та мовленнєвої діяльності школярів. При використанні відеофільмів на уроках розвиваються два види мотивації: самомотивація, коли фільм цікавий сам по собі, і мотивація, що досягається тим, що учень може зрозуміти мову, яку вивчає. Це приносить задоволення й надає віру у власні сили та бажання до подальшого вдосконалення.

Ще однією перевагою використання відеофільмів у процесі навчання є сила емоційного впливу, тому головна увага повинна бути спрямована на формування у школярів особистісного ставлення до побаченого. Успішне досягнення такої мети можливе лише, по-перше, при систематичному показі відеофільмів, а по-друге, при методично правильно організованій демонстрації.

Використання відео на заняттях сприяє підвищенню якості знань, оскільки дозволяє залучити всі види мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, при виконанні вправ – читання та письмо. До того ж показ відеофільмів можливо виправдати психологічно: адже

саме органами зору й слуху людина отримує основний обсяг інформації про довкілля. Інформація, подана наочно, є найбільш доступною для сприйняття, засвоюється легше й швидше. Однак при використанні наочного методу (демонстрації відеоматеріалу), як зазначає О. В. Кряхтунова [4], необхідно дотримуватися низки умов:

- відеоматеріали, що використовуються в процесі навчання, повинні мати відповідати рівневі знань учнів;
- відео необхідно демонструвати лише зрідка, поступово й частинами, тільки відповідно до певного моменту заняття;
- перегляд повинен бути організований так, щоб усі учні могли добре бачити екран;
- необхідно чітко виділяти головне, істотне;
- потрібно ретельно підготувати пояснення, демонстрованого відеоматеріалу;
- відеоматеріал має бути відповідним до навчального матеріалу та досліджуваної теми.

Також, на нашу думку, для кращого засвоєння побаченого та почутого матеріалу обов'язковим є його повторний перегляд після виконання всіх завдань. Вправи з відеоматеріалами схожі на роботу із книжковими або газетними текстами. Виділяють три основних етапи роботи з відео: етап до перегляду (Pre-viewing Activities), етап перегляду (While-viewing Activities), етап після перегляду (Post-viewing Activities). На етапі до перегляду необхідно мотивувати школярів, зняти можливі труднощі сприйняття тексту й підготувати учнів до успішного виконання завдання, шляхом повторення пройденого матеріалу, який буде згадуватися в змісті відео. Мета другого етапу – з'ясування змісту відео й активізація мовленнєвої діяльності. На третьому етапі організується мовна творча діяльність учнів, спрямована на виконання поставлених завдань.

Переглядом відеоматеріалів можна завершувати цикл уроків з будь-якої теми або проблеми. Учні заздалегідь одержують завдання з вивчення конкретного матеріалу, що логічно готує їх до перегляду відео. Попереднє читання текстів та обговорення проблем тієї ж тематики, також сприяє підвищенню мотивації під час перегляду відео за умови, що відеоматеріал подає нові перспективи бачення теми, містить елемент новизни й непередбачуваності. Одним із навчальних завдань, яке можливо розв'язуємо за допомогою відео, є повторення лексики й розширення словникового запасу. Іншим видом діяльності, яке можна виконати за допомогою відео на цьому етапі, є розуміння автентичного мовлення на слух.

Як зауважує О. В. Кряхтунова [4], використання відео для навчання аудіюванню має свої позитивні й негативні аспекти. Із одного боку, відеозапис порівняно з аудіозаписом носить більш життєвий характер: учні не тільки можуть почути, але й побачити мовців, їхню міміку й жести, а також одержати інформацію про широкий контекст – про місце дії, вік учасників і зовнішність. Із другого боку: усі ці фактори відволікають від власне мовлення, і школяр може захопитися картинкою, замість того щоб зосередитися на аудіюванні. Тому учні перед переглядом повинні одержати чітко сформульоване завдання, на виконанні якого вони мають зосередитися.

Відеоматеріали надають практично необмежені можливості для проведення аналізу, побудованого на порівнянні й зіставленні культурних реалій та особливостей поведінки людей у різних ситуаціях міжкультурного спілкування (за умови, що відібрані відеоматеріали дають необхідну основу для такого порівняння).

До багатьох сучасних навчальних відеофільмів (зокрема англійських видавництв) є готові розробки, які пропонують вправи до кожного з етапів перегляду. Як приклад, навчальний відеокурс «Word on the Street» складається з навчального посібника з англійської мови та культури «Word on the Street» (авт. Л. В. Калініна, І. В. Самойлюкевич) та телепрограми, створеної Британською Радою та студією Бі-Бі-Сі. Програма складається з десяти півгодинних епізодів, знятих у різних частинах Британії: *Camden Market* (Non-food Shopping, Youth Culture), *Snowdon* (Travelling, Wales, Extreme Sports), *Notting Hill* (Great Britain Traditions), *Oxford* (Education in Britain, Studying Abroad, Education in the 21st century), *Transport and Travel* (Sights of London, The River Thames), *Blackpool* (Seaside, Summer Holidays, Free Time Activities), *Night Out* (Pubs, British Traditions, Free Time Activities), *Loch Ness* (Scotland, Great Britain), *Big Meal* (Meals, Cooking, British food, Obesity), *Bestival* (Camps, Hobbies, Environmental Protection).

Журнальний формат дозволяє використовувати різні форми роботи – драма, інтерв'ю, доповідь, міні-тест, які дають можливість розширити загальний та соціокультурний світогляд учнів, їх уміння аудіювання та говоріння, вдосконалити всі компоненти мовної компетенції, а саме: фонологічний, лексичний та граматичний.

Головні герої всіх епізодів подорожують по Великій Британії, потрапляючи в різні ситуації. Їх англійська мова ретельно аналізується експертом Британської Ради у сфері викладання англійської мови Робом Л'юїсом. Ті, хто вивчає англійську, також отримують методичні рекомендації щодо того, як найкраще засвоїти певний фонетичний, лексичний, граматичний матеріал (Language Focus). Журналісти Бі-Бі-Сі

коментують численні соціокультурні явища, пов'язані з темами програми, повідомляють додаткову інформацію, відповідають на питання, що виникають у ході епізоду (Seat in the Street). Учні також мають можливість перевірити свої країнознавчі знання, виконуючи міні-тест (Streetwise).

Навчальний посібник із добіркою вправ до кожного епізоду, спрямований на більш глибоке опанування переглянутого матеріалу. Він побудований у доцільній формі постановки завдань: етап до перегляду (Pre-viewing Activities), етап перегляду (While-viewing Activities), етап після перегляду (Post-viewing Activities). Найбільшу цікавість та ґрунтовність становлять завдання третього етапу, адже серед запропонованих форм у підсумку переглянутого й міні-твори, і інтерв'ю, й складання діалогів, схем та планів.

Матеріали програмного засобу побудовані з урахуванням комунікативного та інтегрованого підходів, що сприяє ефективному формуванню комунікативної компетенції школярів, передбачає оволодіння розмовною англійською мовою та формування мовленнєвих умінь. Навчальний матеріал спрямований як на пізнавальну діяльність учнів, так і на розв'язання певних проблемних завдань. Відеозаписи допомагають навчити сприймати на слух англійську мову та удосконалювати власні мовленнєві вміння. Завдяки тому, що в зміст кожного епізоду входить декілька міні-відеоуроків з вивчення граматики (Language Focus), учні можуть краще засвоїти автентичне мовлення ведучих при обов'язковому повторному перегляді.

Позитивним є й те, що даний навчальний комплекс можливо використовувати як на заняттях, так і автономно (в якості самостійної роботи). У даному випадку учні мають можливість самостійно дослідити запропонований учителем епізод, виконати всі призначені завдання та відзвітувати в письмовій та усній формі.

Отже, на нашу думку, використання відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови залишається ефективним засобом зацікавлення учнів та сприяє активізації знань за вивченим матеріалом, залучає психологічні процеси запам'ятовування інформації, і тим самим, сприяє формуванню соціокультурної компетенції. Візуальний ряд дозволяє школярам краще зрозуміти та закріпити як фактичну інформацію, так і лінгвістичні особливості мовлення в конкретному контексті. Використання автентичних відеоматеріалів у процесі навчання іноземної мови дійсно сприяє підвищенню рівня іншомовних знань учнів, розвиває їх інтерес до вивчення іноземної мови та залучає до простору міжкультурної комунікації.

Література

1. Барменкова О.И. Видеозанятия в системе обучения иностранной речи / О.И. Барменкова // Иностранные языки в школе. – 1999. – № 3. – С. 20.
2. Верисокин Ю. И. Видеофильм как средство мотивации школьников при обучении иностранному языку / Ю. И. Верисокин // Иностранные языки в школе. – 2003. – № 5. – С. 31.
3. Ильченко Е. Использование видеозаписи на уроках английского языка / Е. Ильченко // Первое сентября, Английский язык. – 2003. – № 9. – С. 7.
4. Кряхтунова О.В. Методика работы с видеоматериалами в иностранной аудитории. Методическое пособие для преподавателей русского языка / О. В. Кряхтунова. – Астрахань, 2011. – 60 с.
5. Навчання в дії: Як організувати підготовку вчителів до застосування інтеракт. технологій навчання: Метод, посіб. / А.Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. – К.: АП.Н. – 72 с.
6. Новиков С. П. Применение новых информационных технологий в образовательном процессе / С. П. Новиков // Педагогика. – 2003. – № 9. – С. 32-38.
7. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / Пометун О.І., Пироженко Л.В. – К.: А.С.К., 2004. – 192 с.
8. Калініна Л. В., Самойлюкевич І. В. Навчальний посібник з англійської мови та культури «Word on the Street» у 2-х ч. / Л. В. Калініна., І. В. Самойлюкевич. – К. : О. Т. Ростунов, 2012. – 66 с.
9. «Word on the Street» – веб-сайт програми – <http://learnenglish.britishcouncil.org/en/word-street>

Напрямок 3. Підвищення якості сучасного уроку англійської мови

*А.Є. Барвінська
м. Мерефа*

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Анотація: Стаття розкриває важливість розвитку творчих здібностей учнів на уроках англійської мови. Містить варіанти креативних завдань. Стане в пригоді вчителям англійської мови.

Ключові слова: творчий потенціал, принципи, методи, нестандартний урок, творче завдання.

Аннотация: Статья раскрывает важность развития творческих способностей учащихся на уроках английского языка. Содержит варианты креативных заданий. Пригодится учителям английского языка.

Ключевые слова: творческий потенциал, принципы, методы, нестандартный урок, творческое задание.

Abstract: The article opens the importance of developing creative abilities at the lessons of English. It contains the variants of creative tasks. The article can be used by English language teachers.

Keywords: creative potential, principles, methods, non-standard lesson, creative task.

Одна із тенденцій розвитку людської цивілізації полягає в тому, що кожна наступна історична епоха висуває до людини абсолютно нові вимоги. Протягом значного періоду існування людського суспільства творчість була покликанням одиниць, і ця ситуація цілком задовольняла громадські потреби минулого.

Сучасне технологічне суспільство рухається шляхом передачі функцій рутинного мислення комп'ютерів, очікуючи від людини креативного мислення, продуктивного. Зберігати все необхідне в пам'яті нікому не заборонено, але робити це необов'язково, оскільки будь-яка інформація, що цікавить нас, може бути отримана за досить короткий строк завдяки комп'ютеру. Від людини все частіше очікується зовсім інше, а саме – вміння винаходити і створювати.

Школа повинна відгукнутися на ці мінливі соціальні умови: ми повинні навчати креативності так само, як навчаємо читання, письма та інших предметів. Переорієнтація школи на навчання творчості – завдання надзвичайно кропітке і, що найголовніше, здійсненне лише вчителями.

Відомі психологи Е. Григоренко і Р. Стернберг запропонували 12 стратегій розвитку творчого потенціалу, які можуть бути покладені в

основу навчання творчого мислення в школі й реалізовуватися в межах будь-якого навчального предмета. Використовуючи ці стратегії, вчитель зможе не тільки збільшити ймовірність розкриття творчого потенціалу своїх учнів, але й розвинути власні креативні основи. Отже, пропонуємо вашій увазі ці принципи:

- 1) бути прикладом для наслідування;
- 2) обговорювати сумніви, що виникають щодо загальноприйнятих припущень;
- 3) дозволяти припускатися помилок;
- 4) підтримувати розумний ризик;
- 5) включати до навчальної програми розділи, які дали б учням змогу продемонструвати свої творчі здібності; проводити перевірку засвоєного матеріалу таким чином, щоб учні мали можливість їх застосувати;
- 6) заохочувати вихованців визначати, формулювати та за необхідності ігнорувати проблему;
- 7) винагороджувати творчі ідеї та результати творчої діяльності;
- 8) надавати час для творчого мислення;
- 9) виховувати терплячість до невизначеності та незрозумілості;
- 10) готувати до перешкод, які виникають на шляху творчої особистості;
- 11) стимулювати подальший розвиток;
- 12) знайти відповідність між творчою особистістю й середовищем.

Слід зазначити, що розвиток творчих здібностей значно підвищує ефективність уроку, створює умови для розкриття особистості кожного учня, розвиває його інтелект. Ось прості прийоми, які можна використовувати на уроках англійської мови.

1. Творча робота з пісеньками, віршами на початковому етапі навчання мови, а саме, рольове виконання.

Наприклад: клас хором співає куплет: What is your name, what is your name, now tell me please, what is your name? Учениця: My name is Janet, my name is Janet, my name is Janet, that's my name і т. ін.

2. Творчий підхід до роботи з діалогами. Один і той самий діалог можна розіграти по-різному. Ідеї й ролі можна підказати учням, але часто вони і самі вигадують оригінальні варіанти.

Візьмемо найпростіший діалог:

- Excuse me.
- Yes.
- Can you tell me the time, please?
- Certainly, it's 4 o'clock.

- Thanks.

- Not at all.

Можливі варіанти для його обігрування:

1 варіант: дві школярки поспішають до школи, запізнюються, розігрують діалог, дивляться на годинник і розбігаються.

2 варіант: ляльковий театр. Учні вимовляють діалог приховано. Говорять ляльки.

3 варіант: телефонна розмова двох ділових людей.

Для сильних учнів завдання ускладнюємо: розширити діалог, додавши 5-6 власних реплік.

3. *Роздуми над цитатами й висловлюваннями:*

Тема «Професія. Успіх» (10-11 класи)

1. Success does not come overnight.

2. The three's to succeed: Desire, Discipline, Dedication.

3. Be nice to people on your way up because you'll meet them again on your way down (Samuel Bekket).

4. Difficulties are stepping stones to success.

Варіанти завдань:

- обговори із сусідом по парті, вислови власну думку;

- дебати в групах. Одна група учнів погоджується, інша – проти.

Виступають по черзі. На дошці – фрази для висловлення згоди/ незгоди.

4. *Проведення уроків малювання напередодні свят, коли учні оформлюють вітальні листівки, пишуть привітання англійською мовою (5-6 класи).*

5. *Широкі можливості для розвитку творчого потенціалу учнів відкриває й проектна робота, коли учні представляють результати своєї дослідницької діяльності у вигляді постерів, доповідей, альбомів, стінгазет, колажів, презентацій на різні теми (8 – 9 класи).*

6. *Нестандартні уроки:*

- урок-театр, де учні інсценують казки й твори англійських та американських письменників: «Попелюшка», «Аліса в країні чудес», «Пригоди Тома Соєра», «Червона Шапочка» і т. ін. Треба відзначити, що діти самостійно вигадують костюми;
- урок-концерт, який проводиться зазвичай у кінці року, коли демонструється знання вивчених за рік пісень та віршів. Для концерту потрібно обрати двох активних учнів, які самостійно складають сценарій, придумують репліки по ходу концерту, тобто виконують роль конферансьє. Вони ж готують призи для учасників;
- урок-подорож у країну знань із різними станціями: «Фонетична», «Лексична», «Грамати́чна», «Читацька»,

«Фізкультурна», «Музична». Цей урок проводиться у вигляді змагання між двома командами, як підсумковий урок року. Діти самостійно придумують назви команд, девізи, малюють емблеми.

7. Використання творчих завдань на уроці:

- вигадати інше закінчення розповіді (сумне або веселе);
- скласти розповідь до серії малюнків;
- створити малюнок на основі прочитаного;
- дослідити свої корені, намалювати генеалогічне дерево, підготувати повідомлення (під час вивчення теми «Родина»);
- розіграти уявний діалог між персонажами тексту;
- скласти рецепт улюбленої страви й створити рекламу (тема «Їжа»);
- зробити поетичний переклад вірша англійського або американського автора українською мовою (9 – 11 класи);
- написати твір на одну із запропонованих учителем тем;
- вигадати ситуацію до ідіоми;
- завершити лімерик. Лімерик – це вірш жартівливого змісту, що складається з п'яти рядків, де римуються між собою 1, 2, 5 рядки, а 3 римуються з 4 рядком. Для завдання пропонуються 1, 2, 5 рядки. Потрібно придумати 3 і 4 рядки. Наприклад:

A young Lady of Riga.

1. There was a young lady of Riga
2. Who rode with a smile on a tiger
- 3
- 4
5. And a smile on the face of the tiger.

Ось приклад лімерика, складеного ученицею 8 класу:

- 1 There was a young lady of Riga
- 2 Who rode with a smile on a tiger
- 3 Once he ate up her guest
- 4 And remained only a dress
- 5 And a smile on the face of a tiger.

- скласти синквейн на запропоновану тему. Синквейн – це віршований твір, що складається з п'яти рядків.

- 1: одне слово (назва).
- 2: два слова (описують назву).
- 3: три слова (описують дію або складаються із трьох дієприкметників).
- 4: чотири слова (виражають почуття).
- 5: одне слово (синоним до слова-назви).

Приклади синквейнів, складених учнями 9 класу за темою «Професії»:

1. Career

Interesting, rewarding
Helps to realize dreams
The only one among many others
Profession

2. Success

Big, small
Doesn't come overnight
It's difficult to succeed
Career.

- використання завдань «Вигадати продовження історії» для розвитку образної уяви, творчого мислення, наприклад:

Once upon a time there lived a king and a queen. And they had a beautiful daughter...

8. Частіше використовувати на уроках завдання, що заохочують думати творчо – «уявіть, що», «поміркуйте» і т. ін.

Отже, всі вищезгадані прийоми сприяють розвитку творчих і винахідницьких здібностей учнів, збагачують їх не тільки інтелектуально, але й особистісно. І, звичайно ж, наше завдання під час навчання іноземної мови захопити, а не розважити, навчити, а не нашкодити, скерувати, а не переказати знання. Важливо не обрізати учням крила, а створювати для них ситуації творчості й успіху.

Література

1. Большакова Л. А. Развитие творчѳсти молодшого школяра / Л.А.Большакова // Завуч початкової школи. – 2001. – № 2. – С. 7-12.
2. Козвоніна В. П. Развитие творчих здібностей учнів / В.П.Козвоніна // Початкова школа. – 2000. – № 7. – С.10-15.
3. Крамаренко С. Г. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів / С. Г. Крамаренко // Відкритий урок. – 2002. – № 5-6. – С. 3-5.
4. Ladousse G. P. Role Play. Oxford English Resource Books for Teachers Series edited by Alan Maley. – Oxford: Oxford University Press, 2003. – 214 p.
5. Мильруд Р. П. Сучасні концептуальні принципи комунікативного навчання іноземної мови / Р. П.Мильруд, І. Р.Максимова // ИЯШ. – 2000. – №4. – С. 14-19.
6. Міжнародний форум «Мовна освіта: шляхи до євроінтеграції»: тези доповідей / за ред. С. Ю. Ніколаєвої, К. Юніщенко. – К.: Ленвіт, 2005. – 290 с.
7. Ніколаєва С. Ю. Сучасні підходи до викладання іноземних мов / С. Ю.Ніколаєва // Іноземні мови. – 2001. – №3. – С. 49-55.
8. Нісімчук А. С. Сучасні педагогічні технології / А. С.Нісімчук, О.С.Падалка, О. Т.Шпак. – К, 2010. – 368 с.

С.В. Гаврілова,
м. Полтава

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розкривається поняття активізації пізнавальної діяльності, досліджуються причини низької мотивації до навчання, описуються методи, що сприяють підвищенню пізнавальної активності учнів.

В статье раскрывается понятие активизации познавательной активности, исследуются причины низкой мотивации к учебе, описываются методы, которые способствуют повышению познавательной активности учащихся.

The article defines the notion of cognitive activity, investigates the causes of low motivation to learning, and describes the methods that enhance the cognitive activity of students.

Ключові слова: пізнавальна діяльність, мотивація, способи активізації пізнавальної діяльності.

У сучасному світі важливість вивчення іноземних мов значно зросла. Глобалізація суспільства, потреба особистості у швидкій адаптації до умов полікультурного світу, який весь час змінюється, посилює інтерес до мовної освіти як важливого інструменту життєдіяльності людини. Нові реалії вимагають змін у рівнях володіння іноземними мовами, визначення нових підходів до їх викладання.

Основною метою навчання англійської мови є формування в учнів комунікативної компетенції. Це означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур сучасного світу. Вагомим елементом на шляху до успіху у вивченні іноземних мов є бажання учнів вивчати мову, тобто – висока мотивація до навчання.

Мотивація, активізація пізнавальної діяльності учнів залишаються важливою проблемою для педагогіки. Доступність різноманітних джерел інформації, наявність готової інформації сприяє формуванню пасивності й призводить до зникнення бажання шукати, здобувати, створювати. Тому актуальною проблемою для сучасного вчителя іноземних мов є визначення причин браку інтересу до навчання, зниження рівня пізнавальної активності та пошук ефективних способів активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Проблема організації навчально-пізнавальної діяльності школярів має глибоке обґрунтування в працях педагогів А.М. Алексюка, Н.І. Бібік, М.О. Данилова, І.Я. Лернера, В.О. Онищука, В.Ф. Паламарчук, О.Я.Савченко, Г.І. Щукіної, Т.І. Шамової та ін. Значним вкладом у педагогічну й психологічну науку є дослідження В.В.Давидова,

П.Я.Гальперіна, Л.В. Занкова, Д.Б. Ельконіна, що виявили можливості значного підвищення активності школярів у навчально-пізнавальній діяльності.

У педагогічній літературі під **активізацією навчально-пізнавальної діяльності** розуміють «процес, спрямований на мобілізацію вчителем (за допомогою спеціальних заходів) інтелектуальних, морально-вольових та фізичних сил учнів, розвиток здібності подолати труднощі, активну самостійну роботу» [4, с. 6]. Це процес спонукання учнів до енергійного, цілеспрямованого навчання, подолання пасивної й стереотипної діяльності, спаду й застою в розумовій роботі. Головною метою активізації є формування активності учнів, підвищення якості навчально-виховного процесу. Завдання вчителя – організувати роботу з учнями так, щоб засвоєння знань відбувалося шляхом розкриття взаємозв'язків між явищами, порівняння нової інформації з відомою, конкретизації, узагальнення, оцінки навчального матеріалу з різних точок зору. Школярі повинні не тільки зрозуміти, запам'ятати й відтворити здобуті знання, але й, найголовніше, – вміти ними оперувати, ефективно застосовувати в професійній діяльності та творчо розвивати. Методи й прийоми активізації, які застосовує вчитель, повинні враховувати рівень пізнавальних здібностей учнів, бо непосильні завдання можуть підірвати віру учнів у свої сили й не дадуть позитивного ефекту. Ознаками сформованості активності особистості є ініціативність, енергійність, інтенсивність, позитивне ставлення до діяльності, добросовісність, інтерес, самостійність, усвідомлення дій, наполегливість у досягненні мети та творчість. Пізнавальна активність учнів є «показником якості їх навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої до ефективного оволодіння знаннями та способами діяльності» [8, с. 7]. Учителю необхідно шукати методи, що залучають учня до активної навчальної праці та дозволяють йому отримати задоволення від процесу навчання. І першим кроком на цьому шляху має бути визначення причин низького рівня пізнавальної активності.

Причини низької мотивації до навчання

Однією з найбільш гострих проблем сучасної школи — недостатня зацікавленість школярів до навчання. Доволі часто доводиться спостерігати, як учні, ще не закінчивши початкову школу, майже повністю втрачають справжній інтерес до вивчення предмету. Мотивація учнів залежить від внутрішніх та зовнішніх факторів, які можуть впливати на формування, підтримку, підсилення та заохочення певного типу поведінки й діяльності учнів.

Важливу роль у мотивації учнів відіграють зовнішні фактори, такі, як школа, що може сприяти, підтримувати чи змінювати мотивацію

учнів. Певні умови роботи школи, а саме: обстановка в класі, групи однолітків, навчальні завдання, стиль викладання – можуть сприяти посиленню чи гальмувати мотивацію.

Серед вагомих зовнішніх причин зниження інтересу учнів до навчання психологи називають слабке здоров'я та недоліки в розвитку пізнавальних процесів. Учні швидко втомлюються, часто пропускають заняття, не можуть зосередитися, мають проблеми із запам'ятовуванням матеріалу. Вони не встигають виконувати завдання за певний час, болісно реагують на невдачі. Вплинути на мотивацію учнів можливо завдяки різноманітним інтегрованим навчальним методикам та ресурсам, відкрите й сприятливе навчальне середовище, значну кількість програм підтримки учнів, співпрацю вчителів та батьків.

Провідні зарубіжні дослідники і вчені, зокрема Б. Вайнер, Р. Гін, Дж. Рів, дійшли висновку, що сучасні учні мають надмірну зовнішню мотивацію, яка полягає в отриманні хороших оцінок. Вони практично не зосереджуються на отриманні користі від навчального процесу у вигляді знань, тобто не мають внутрішньої мотивації.

Сучасні педагоги та психологи наголошують на важливості розвитку внутрішньої мотивації, що в найбільшій мірі сприятиме розвитку особистості учнів та успішності в навчанні. Внутрішні фактори мотивації учнів включають їх індивідуальні риси характеру та схильності, інтереси, ставлення до навчання, зусилля, цінності.

Дослідження внутрішньої мотивації проводили провідні американські вчені А. Бреннен, Т. МакДевітт та Д. Томасон, які дійшли наступних висновків:

- внутрішньо-мотивовані учні утримують інформацію і набути знання довше, і їм, як правило, не потрібні реабілітаційні та повторні курси, а також робота консультантів;
- внутрішньо-мотивовані учні, зазвичай, навчаються протягом усього життя, здійснюють неформальні види навчання і не керуються зовнішніми мотивуючими чинниками, такими, як оцінки, дипломи тощо [6].

Є багато причин низької внутрішньої мотивації, серед яких найголовніші такі:

- недостатня зацікавленість: учень переконаний, що шкільна робота не є важливою і не має жодного відношення до його життя та інтересів;
- страх перед невдачею: учень боїться опинитися у незручному становищі перед своїми товаришами та вчителем і вважає, що безпечніше буде уникнути ризику і навіть не намагатися спробувати виконати роботу на високому рівні;

- хибні цінності: учневі набагато важливіше виглядати перед своїми товаришами «крутим», ніж компетентним та успішним у навчанні;
- недостатнє навантаження та низькі очікування: байдужість до шкільної роботи може бути викликана завданнями, рівень яких нижчий від рівня здібностей учня;
- емоційне перевтомлення: через недостатню зацікавленість до навчання чи невмінням зосередитися можуть стояти тривога, перевтомлення чи депресія;
- вираження незадоволення: низька успішність у школі може бути своєрідним актом протесту проти тиску з боку батьків, які вимагають надто високих результатів у навчанні.

Важливо вчасно визначити причини неуспішності та низької мотивації до навчання.

Необхідним є пошук новітніх способів і методів стимулювання такої мотивації та активізації пізнавальної діяльності.

Вибір ефективних методів та прийомів активізації пізнавальної діяльності визначається багатьма факторами. Важливу роль відіграє мета вивчення кожного предмету. Основна ціль навчання іноземної мови – мовленнєва діяльність, в якій мовленнєва система виступає як засіб її реалізації.

До найефективніших способів активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках англійської мови можна віднести такі: створення доброзичливої атмосфери; проведення нестандартних уроків; впровадження інтерактивних методів; використання мультимедійних технологій; вибір навчальних матеріалів з урахуванням інтересів учнів.

Суттєву роль в організації навчально-пізнавальної діяльності відіграє створення атмосфери доброзичливості, взаємопідтримки та співпраці. Така атмосфера сприяє зникненню емоційної напруги, страху неправильної відповіді. Для того щоб зробити атмосферу на уроці невимушеною, а вивчення англійської мови – захоплюючим, можна запропонувати учням для виконання психологічних тестів. Вони, як правило, мають гумористичний характер і водночас містять тематичну лексику та граматичні структури, що вивчаються, тому вдало доповнять традиційні завдання та сприятимуть їх більш легкому, усвідомленому сприйняттю з наступним використанням у мовленні. Наприклад, можна запропонувати учням визначити рівень розвитку відносин із оточуючими за допомогою наступного тесту:

Discover Your Personality

Every day we communicate with lots of different people. All of them make our world. We want to live in harmony. Let's find out how harmonious your world is now.

– Draw a circle which symbolizes your world.

– Draw the rays which describe your relations with people.

– Show the level of relations with people from the best to the worst.

– Join all the points together.

– Answer the questions: – Are your relations harmonious? Do you have a circle inside?

– What relations are not good? What do you need to improve them?

Урок є основним видом навчальної діяльності. Від його правильної організації залежить ефективність процесу навчання. Підвищенню мотивації учнів до навчання сприяють нестандартні уроки. **Нестандартний урок** — це імпровізоване навчальне заняття, яке не має традиційної структури, а діяльність учнів на кожному етапі відбувається відповідно до єдиного сценарію, що дозволяє утримувати цікавість від його початку до закінчення. Головна мета таких занять – пробудження інтересу школярів до навчальної праці. Назви уроків дають уявлення про цілі і методику їх проведення. Серед найбільш поширених видів нестандартних уроків англійської мови фахівці виділяють: урок – прес-конференція, урок – аукціон, урок – ділова гра, урок – суд, урок – диспут, урок – змагання, урок – свято, урок – телепрограма, урок – конкурс, урок – подорож, урок – концерт, урок – вікторина, урок – екскурсія. Для більшості нестандартних уроків характерні наступні риси: незвичайність і захопливість змісту; колективні способи роботи; цікавість до навчального матеріалу; значна творча складова; партнерський стиль взаємовідносин; зміна ролі вчителя та учня; нестандартні підходи до оцінювання.

Сучасні учні, особливо підлітки прагнуть незалежності, хочуть приймати важливі рішення самостійно. Тому для них важливо бути не об'єктом, а суб'єктом навчання, відчувати себе активними учасниками подій, власної освіти та розвитку. Цим вимогам найбільш відповідають інтерактивні методи навчання. Інтерактивне навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Методи інтерактивного навчання можна поділити на дві великі групи: групові та фронтальні. Перші передбачають взаємодію учасників малих груп (на практиці від 2 до 6-ти осіб), другі – спільну роботу та взаємонавчання всього класу. До групових методів належать робота в парах «карусель», робота у мікрогрупах, «акваріум», «ажурна пилка». Серед фронтальних методів можна

назвати «метод прес», «ланцюжки», «велике коло», «мікрофон», «мозковий штурм», «мозаїка».

Одним із важливих методів активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках англійської мови є **використання проектних технологій**. Особливість проектною діяльності на уроках іноземних мов полягає в тому, що формування мовних навичок відбувається під час виконання проблемно-пошукових завдань, які учні отримують згідно зі своїми інтересами, здібностями та рівнем володіння мовою.

Ефективним засобом навчання на уроках англійської мови є **рольові ігри**. В основі рольової гри – організоване мовне спілкування учнів відповідно до розподілених між ними ролями й ігровим сюжетом. Саме рольові ігри виступають одним із найбільш ефективних методів розвитку комунікативної компетенції, тому що спонукають учнів використовувати набуті мовні навички у змодельованих життєвих ситуаціях.

Важливу роль у житті сучасної дитини відіграють мультимедійні технології, зокрема – комп'ютер. Тому **використання інформаційних технологій** в процесі навчання є одним із компонентів підвищення мотивації, і як наслідок активізації пізнавальної діяльності учнів. Використання сучасних комп'ютерних програм дозволяє урізноманітнити процес навчання на кожному етапі. Навіть молодші школярі легше засвоюють новий лексичний матеріал разом з героями комп'ютерної гри. Комп'ютер також забезпечує всебічний (поточний, тематичний, семестровий) контроль навчального процесу. Представлений у вигляді електронних презентацій матеріал істотно розширює можливості звичайних підручників за рахунок використання звукового й відео супроводу та ефектів анімації. У ході роботи з комп'ютером в учнів задіюються слухові і візуальні канали сприйняття, що дозволяє збільшити не тільки обсяг сприйнятої інформації, але й міцність її засвоєння.

Ефективним компонентом підвищення мотивації до навчання є **використання Інтернету**. Передовий педагогічний досвід засвідчує, що кожне заняття з використанням Інтернет-сайтів викликає емоційний підйом; навіть учні, що відстають від інших, із радістю спілкуються з комп'ютером, а, наприклад поганий результат тестування чи спілкування on-line, внаслідок прогалин у знаннях, спонукає звернутися по допомогу до вчителя або самостійно здобути ці знання. Умовно позначимо інформаційні ресурси для освітніх цілей: електронні (мультимедійні) підручники, дистанційні курси навчання; довідкові матеріали (словники, енциклопедії, бази даних, кари й т.п.); електронні бібліотеки текстової, графічної, звукової інформації й відеоінформації; віртуальні музеї, виставки й інші наочні матеріали; методичні матеріали для вчителів.

Один із важливих способів зацікавити учнів — це *обрати сучасні навчальні матеріали*, що відповідають інтересам і потребам дітей. Учитель та учні мають доступ до різноманітних джерел інформації. Тому обмеження лише підручником, який часто є недосконалим та містить застарілий матеріал, призводить до втрати учнями інтересу до предмету. Учителі англійської мови мають змогу використовувати різноманітні навчальні посібники не лише вітчизняних авторів, а й літературу іноземних видавництв таких, як Longman, Oxford University Press, MacMillan, National Geographic та ін. Враховуючи тематику, запропоновану Програмою з англійської мови, необхідно дібрати цікаві для учнів тексти, фільми, сайти, автентичні аудіо матеріали. Наприклад, при вивченні теми «Мистецтво» можна запропонувати учням матеріал про «графіті» або віртуальну екскурсію до будь-якого музею світу замість звичайних лексичних вправ на переклад слів чи перекладу нецікавого тексту з підручника з чорно-білими ілюстраціями.

Отже, пізнавальна активність школяра є складним психолого-педагогічним утворенням, що синтезує в собі низку компонентів. Ефективно навчати, не зацікавивши, неможливо. Необхідно шукати методи, що залучають учня до активної навчальної праці, надихають на творчість та дозволяють йому відчувати радість пізнання. Саме активність у навчально-пізнавальній діяльності дозволяє учням досягти найкращих результатів у здобутті ґрунтовних знань.

Література

1. Божович Л.І. Мотивація поведінки дітей та підлітків / Л.І.Божович. – 2-е вид. – К. : Книга, 2002. – 120 с.
2. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посіб. / О. І. Власова. – К.: Либідь, 2005. – 400 с.
3. Кондратюк І. Г. Активізація навчальної діяльності учнів на уроці. // Англійська мова та література. – 2006. – № 15. – С. 2.
4. Краснопольский В.Е. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів засобами комп'ютерної техніки (на матеріалі викладання англійської мови) / Автореф. дис. канд. пед. наук; Луган. держ. пед. ун-т ім. Т.Шевченка. – Луганськ, 2000. – 20 с.
5. Мілютіна З. Т. Впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках іноземної мови. // Управління школою. – 2005. – № 19-21. – С. 49-51.
6. Онищенко І. Шляхи мотивації учнів до підвищення успішності на заняттях технології Електронний ресурс / І. Онищенко // Вісник Прилуцького гуманітарно-технічного коледжу. – 2012. – № 5. – Режим доступу : http://college.tim.ua/upload/conf_may_12/onyshenko.pdf
7. Осадчук Р.І. Дидактичні ігри у навчальному процесі школи / Р.І. Осадчук // Педагогіка і психологія. – 1996. – №4. – С. 102-110.
8. Роман Л. В. Активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів як засіб підвищення ефективності навчально-виховного процесу. – Донецьк, 2011. – 38 с.

ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ПІД ЧАС РОБОТИ В ГРУПАХ

Реформа передбачає досягнення нового рівня роботи загальноосвітньої школи щодо спілкування іноземною мовою. У статті розглянуті засоби, процес формування вмінь та навичок, адаптація до незвичного мислення, спілкування з носієм мови, групові методи інтерактивного навчання, у тому числі для різного рівня обізнаності учасників. Активне залучення сприяє формуванню комунікативної компетенції учня, рефлексії та конструктивного критичного мислення.

Ключові слова: мовне спілкування, інтерактивне тренування у групах, комунікативна компетенція, конструктивне критичне мислення.

Реформа предусматривает достижение нового уровня работы общеобразовательной школы по общению на иностранном языке. В статье рассмотрены средства и формирование умений и навыков, адаптация к непривычному мышления, общению с носителем языка, групповые методы интерактивного обучения, в том числе для разного уровня осведомленности участников. Активное вовлечение способствует формированию коммуникативной компетенции ученика, рефлексии и конструктивного критического мышления.

Ключевые слова: речевое общение, интерактивные тренировки в группах, коммуникативная компетенция, конструктивное критическое мышление.

The reform aims to achieve a new level of secondary school to communicate at a foreign language. The article describes the tools and shaping, adapting to unfamiliar thinking, communicating with native speakers, group interactive learning methods, including different levels of awareness of participants. Active involvement contributes to the formation of the communicative competence of pupils, reflection and constructive critical thinking.

Keywords: verbal communication, interactive training in groups, communicative competence, critical constructive thinking.

Реформа загальноосвітньої школи передбачає досягнення нового якісного рівня роботи школи, що відповідає умовам і потребам суспільства. Перед учителями середньої школи постають завдання широкого застосування активних форм і методів навчання для досягнення однієї з цілей вивчення іноземних мов – навчити спілкування іноземною мовою.

Предметом вивчення стала не тільки мова та її експресивні можливості, але й поведінка учня в умовах мовного спілкування. Вимоги міжкультурного спілкування мають бути взяті до уваги, щоб навчити дітей таким умінь [3, с.24]:

1. Використовувати іноземну мову в автентичних ситуаціях міжкультурного спілкування (процес формування вмінь та навичок).

2. Пояснити та засвоїти (на певному рівні) незвичний спосіб буття, поведінки (процеси пізнання).

3. Розширити індивідуальну картину світу за рахунок залучення до мовної картини світу носіїв мови, що вивчається (процеси розвитку).

Із вище зазначеного ми можемо дати визначення комунікативної компетентності – це здатність організувати власну мовну та немовну поведінку адекватно до завдань спілкування. Для формування комунікативної компетенції потрібно створювати такі ситуації, у яких учень зміг би реалізувати свій досвід спілкування, а також використовувати вправи, які допомагають розкритися кожному учню незалежно від його можливостей. Часто на заваді розвитку комунікативної компетентності стає так званий психологічний бар'єр. Причинами його виникнення є: невміння ініціювати спілкування; невпевненість у можливості зрозуміти мовлення співрозмовника; у власних можливостях формувати та формулювати висловлювання; побоювання припускатися помилок; недостатність мовної практики, що за навчальних умов передбачає моделювання процесу спілкування.

Для того, щоб подолати труднощі при застосуванні комунікативної компетентності, можливо застосовувати такі групові комунікативно-орієнтовні завдання:

1. Завдання мовної взаємодії, які неможливо виконати без партнера чи партнерів у парах чи в малих групах. Елемент завдання може бути виконаний індивідуально чи в малих групах. До цього типу завдань ми відносимо *інтерв'ю*. Загальною ознакою цієї групи прийомів є мета опитати якомога більше присутніх для того, щоб з'ясувати їхні думки, судження, відповіді на поставлені запитання. Для цього учні, працюючи одночасно, вільно переміщаються по класу та обирають учня, якому вони адресують свої питання, фіксуючи відповідь у зошиті.

Існує багато технологій інтерактивного інтерв'ю: змінні трійки, карусель (утворюється 2 кола: внутрішнє, це учні, які сидять нерухомо, і зовнішнє учні через 30 хвилин змінюються), акваріум (декілька учнів розігрують ситуацію в колі, а інші спостерігають та аналізують), дерево рішень (клас об'єднується на 3–4 групи, кожна з яких обговорює питання та робить записи на своєму «дереві» (лист ватману), потім групи змінюються місцями, дописуючи на деревах сусідів свої ідеї, далі відбувається загальне обговорення). [1, с. 43]

До типу завдань, що виконуються за допомогою партнерів, належить *дискусійна гра*, за правилами якої учасники спілкування реагують на те, що вони прочитали, прослухали та побачили такими способами: повідомленням додаткової інформації, питанням, згодою та запереченням. І останній тип партнерських завдань – *координація дій*. Існують різні форми реалізації даного прийому. Одна з них полягає в тому, щоб організувати між учасниками спілкування «обмін

предметами». Кожен учень отримує картку, на якій позначено «предмет, який він має», а також те, що він хоче отримати в результаті обміну. Картки складаються таким чином, що «прямий» обмін здійснити неможливо.

2. Завдання, які передбачають «інформаційну нерівність» учасників – «information gap»: picture gap (учні мають майже однакові картинки (деякі зображення відрізняються) та треба знайти відмінності за допомогою питань, при цьому учень не бачить картинки партнера); text gap (учні мають схожі тексти чи фрагменти одного й того ж тексту, де деталі, які є в тексті одного учня, немає в тексті іншого учня, і треба заповнити цю частину тексту); knowledge gap (один учень має інформацію, якої немає в іншого учня та її треба відновити чи заповнити таблицю); belief/opinion gap (учні мають різні переконання, але треба дійти до єдиної думки). [2, с. 4]:

3. Проблемні мовні завдання, що засновані на послідовності дій, на причино-наслідкових міркуваннях, на критичному мисленні, на припущенні, на класифікації, на знаходженні спільностей та відмінностей, на ранжируванні за порядком, на відкритті, на інтерпретації, на судженні, на виключенні зайвого. Критичне мислення дозволяє формувати активних учнів, які готові думати, говорити та спілкуватися іноземною мовою.

4. Завдання організованого рольового спілкування реалізуються в рольовій грі – виді навчального спілкування за розробленим сюжетом з розподіленими ролями та між рольовими стосунками. Ефективність навчання тут зумовлена в першу чергу підвищенням інтересу до предмету. У ході навчальної роботи процес навчання стає більш творчим, захоплюючим, а сама атмосфера інтерактивної взаємодії змушує учасників ігрового процесу бути активними. Під час гри розвивається активне, творче «Я» дитини. Гра – це фантазія, радість, захват. Рольова гра мотивує мовну діяльність, відповідає на питання «Чому?» (мотив) та «Навіщо?» потрібно щось сказати. Учні наочно переконуються в тому, що мову можна використовувати як засіб спілкування. Творче рольове спілкування потребує розвинутих соціальних вмінь. Ось чому такі ігри часто містять у собі елементи соціального тренінгу (вправ у спілкуванні). Наприклад: line-up (учні намагаються якнайшвидше вишикуватися в ряд згідно з запропонованою ознакою); rounds (учасники «кола» вимовляють кожен своє слово таким чином, щоб речення, яке утворюється, звучало так повільно, як його вимовляла тільки одна людина); strip-story (кожен учень отримує свою фразу та намагається швидше зайняти відповідне місце в «розповіді»); smile (учні підходять один до одного і з обов'язковою посмішкою

обмінюються репліками); merry-go-round (школярі утворюють зовнішнє та внутрішнє коло та, рухаючись по колу, обмінюються репліками); contacts (учасники підходять один до одного та починають бесіду); kind words (учні говорять будь-які приємні слова на адресу співрозмовника); reflection (учасники намагаються уявити, що про них думають інші співрозмовники); listening (школярі уважно слухають партнера, киваючи у знак згоди та висловлюючи згоду з ним); politeness (школярі звертаються один до одного з ввічливими проханнями); concessions (учасники навчаються уступати один одному в спорі); respect (школярі звертаються один до одного з ввічливими проханнями); gratitude (працюючи в парах, учні висловлюють подяку один до одного за послугу, допомогу, підтримку, яку їм надали раніше); rally (учасники навчаються звертатися до аудиторії, відкриваючи «мітинг»); conflict (школярі навчаються правильно реагувати на «емоційну фразу» партнера). [3, с. 5]

Сформованість комунікативної компетенції характеризується присутністю наступних критеріїв: бажання вступати в контакт з оточуючими, вміння оцінювати ситуацію спілкування, здатність організовувати сам хід комунікативного акту, здатність виявлення емпатії, рефлексивної поведінки.

Задача педагога – організувати спілкування учнів англійською мовою, щоб в процесі колективної взаємодії у школярів розвивались пізнавальні інтереси, спеціальні навички та вміння, з'являвся досвід рефлексії, адекватної оцінки та самооцінки. Діти вільні в виборі способів та видах діяльності для досягнення поставленої мети. Вони є активними учасниками процесу. В учнях формується конструктивне критичне мислення, якому складно навчити при звичайній формі навчання.

Література

1. Вайсбурд М.Л. Обучение учащихся средней школы пониманию иностранной речи на слух : на материале англ. яз. / М. Л. Вайсбурд; Акад. пед. наук РСФСР. – Москва : Просвещение, 1965. – 80 с.
2. Жолоб Е. Развитие иноязычной компетенции учащихся в условиях индивидуальной и групповой работы / Е.Жолоб // Иностранные языки в школе. – 2014. – № 3. – С. 4-8
3. Заруба О.П. Розвиток мовленнєвих навичок за комунікативним методом / О.П. Заруба // Англійська мова в початковій школі. – 2005. – № 10(11). – С.24-27

РОЗВИТОК ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

***Анотація.** У статті висвітлюються шляхи розвитку іношомовної комунікативної компетентності учнів на уроках англійської мови, активізації учнів на уроці шляхом організації самостійної навчальної роботи та колективної роботи. У межах статті висвітлюється питання здатності вчителя до самоаналізу уроку, обґрунтування доцільності чи недоцільності вправ, бачення альтернативних шляхів досягнення цілей.*

***Ключові слова:** англійська мова, метод, прийом, комунікативна компетентність, ефективність, інтерактивне навчання.*

Сучасний етап розвитку нашої держави вимагає від підростаючого покоління гнучкості, комунікабельності, швидкої адаптації до різноманітних життєвих ситуацій, критичного мислення та вміння співпрацювати. Значно змінився і статус іноземної мови в українському суспільстві. Стрімке входження України у світове співтовариство забезпечило величезний попит на знання іноземних мов. Володіння навичками іношомовної компетенції стало розглядатися як засіб соціалізації, засіб, що об'єднує держави й народи. Саме тому сьогодні необхідно приділяти серйозну увагу ефективності та якості процесу навчання іноземних мов. І першочерговим завданням учителя є створення таких умов для навчання, де школярі, без шкоди для себе, могли б «потренуватися», «спробувати» себе в дорослих життєвих ситуаціях. [1, с. 28].

Головна мета навчання англійської мови полягає у формуванні в учнів комунікативної компетенції, базою якої є комунікативні уміння, сформовані на основі мовних знань і навичок.

Розвиток комунікативної компетенції залежить від соціально-культурних і соціолінгвістичних знань, умінь і навичок, які забезпечують входження особистості в інший соціум і сприяють її соціалізації в новому суспільстві. Головною метою будь-якої системи освіти є розвиток особистості учня.

Сьогодні ми повинні навчити наших учнів використовувати англійську мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Слід підготувати учнів до спілкування в реальних життєвих ситуаціях, навчити їх здобувати знання самостійно з метою вдосконалення в галузі обраної майбутньої професії. Саме на уроках

англійської мови вчитель повинен формувати в учнів уміння і навички іншомовного спілкування, передбачати досягнення ними такого рівня комунікативної компетенції, який був би достатнім для здійснення спілкування в певних комунікативних сферах.

На уроках англійської мови потрібно впроваджувати особистісно орієнтоване спілкування, створювати всілякими засобами позитивну емоціональну атмосферу, даючи можливість кожній дитині випробувати себе в різних видах творчості. Саме цьому сприяють поряд з активними формами роботи, технології інтерактивного навчання, суть яких полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Провести сучасний урок англійської мови із застосуванням технологій інтерактивного навчання, означає створити такі комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність, навчиться бути демократичним, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити.

Традиційно граматики-перекладний метод базується на прищепленні навичок читання літератури, вивченні граматичних правил і лексики, розвитку розумової дотепності. Іншими словами, цей метод базується на мовній компетенції.

Порівняно з ним, комунікативний метод зорієнтований на дещо іншу методичну мету. Її можна прослідкувати в процесі визначення особливостей цієї навчальної технології.

- Комунікативний метод базується на виконанні/дії (здібності використовувати мову). За таких умов значно менше уваги приділяється майстерності вимови та структурам мовної будови. Також не фокусується увага на навичках простого читання або письма. Реальне використання мови, особливо в соціальному плані, є новим пріоритетом. Такий підхід навчає учнів ставати комунікативно компетентними, використовувати мову відповідно до даного соціально-спрямованого контексту, управляти процесом переговорів.

- Комунікативний метод передбачає іншу роль учителя в навчальному процесі. Учитель полегшує навчання учня, залучаючи його до ситуації типу «учень-учень» у вищому ступені, ніж до ситуації «вчитель-учень». Для полегшення роботи учнів учитель має виконувати багато ролей. Наприклад, він є менеджером діяльності в класі. Ця роль передбачає побудову ситуацій, зручних для спілкування. Під час роботи вчитель працює як радник, відповідаючи на запитання учнів та спрямовуючи їхні виступи. З іншого боку, вчитель може бути співрозмовником та учасником процесу навчання разом із учнями.

У цілому роль учителя за цих умов менш домінуюча, що дає можливість йому не бути в центрі уваги безпосередньо під час роботи.

- Комунікативний підхід змінює роль учнів у навчальному процесі. Вони є комунікаторами та відповідають за своє особисте навчання. Учні активно ведуть переговори й намагаються примусити себе порозумітися, навіть коли недостатньо мовних знань. Вони навчаються спілкуватися в спілкуванні.

- Комунікативний підхід призначає іншу роль самій мові. За допомогою такого підходу підсилюється розуміння учнями повноти значення мови, яку вони вивчають. Учні мають усвідомити, що реально можуть робити, використовуючи мову. Заохочується повне занурювання в мову, яка вивчається. Заохочується групова робота.

- Комунікативний підхід використовує різні технології навчання. Учні вживають мову в таких видах діяльності: ігри, рольові ігри та завдання з розв'язанням проблем. Робота часто проходить у маленьких групах, де кожен учень має певний час для переговорів. Широко використовуються автентичні матеріали.

- Комунікативний підхід робить пріоритетним навчання чотирьох базових навичок мовлення, які фіксуються в певному порядку: говоріння, слухання, читання та письмо. Безпосередньо на перекладі, як навичці, не наголошується.

- Комунікативний підхід по-іншому висвітлює помилки. Помилка за своєю природою має логіку й право на існування. Учні ж можуть мати неповні мовні знання та бути успішними в спілкуванні. [2, с. 15].

На сьогодні все більше поширюються традиції до посилення комунікативної спрямованості навчального процесу – його наближення до реального процесу спілкування. Ось чому особливу увагу у своїй роботі я намагаюся приділяти комунікативному підходу, вивченню і вдосконаленню досвіду своїх колег і постійному пошуку найефективніших методів роботи на основі комунікативної методики.

Вважаю, що основне – це дозволити відчувати впевненість у своїх силах, створювати природні життєві ситуації, де дитина зможе використати свої знання і поговорити про те, що її цікавить. Викладання є мистецтво, а не ремесло – у цьому суть учительської справи.

Як відомо, оволодіння граматикою усної мови при вивченні іноземної, становить значні труднощі для учнів. Зокрема, це виявляється у великій кількості помилок, що нерідко ускладнює комунікацію, яка є мотивованою, зверненою до когось, емоційно забарвленою та ситуативною.

Учителі англійської мови використовують багато лінгвістичних вправ, вважаючи, що учні будуть сумлінно розкривати дужки,

заповнювати пропуски, відповідати на запитання до тексту, і що таким чином вони зможуть дійти до мовлення.

Комунікативність передбачає ситуативність навчання. Зараз уже всі визнають необхідність ситуативності. Вона, як спосіб мовної ситуації, і як умова розвитку мовного вміння необхідна для таких якостей як цілеспрямованість, продуктивність та ін.

У практиці викладання іноземних мов середня школа на сучасному етапі все більше відчувається необхідність пошуку оптимальних засобів навчання. У сучасній методиці під впливом ряду факторів як лінгвістичних, так і соціокультурних, поняття «навчання мов» поступово замінюється новим поняттям – «навчання мови та культури», у тому числі культури міжособистісного спілкування суб'єктів, що належать до різних культур, але цікавих один одному з точки зору загальної ерудиції, життєвого досвіду, фонових знань.

Використання краєзнавчих матеріалів у процесі викладання іноземної мови є особливо актуальним при вивченні таких тем, як «Україна» та «Великобританія». [3,с.15].

Краєзнавство – це ефективний спосіб заохочування людей до наукового процесу на ранній стадії розвитку. Воно також сприяє розвитку інтересу молодого покоління до рідного краю. Мало говорити про любов до рідного краю, треба знати його минуле та теперішнє, багату культуру, народні традиції, природні умови.

Тому впровадження краєзнавчого матеріалу в процесі викладання іноземної мови має дуже велике дидактичне значення.

Прогресуючий розвиток міжнародних контактів та зв'язків у політиці, економіці, культурі та в інших галузях зумовлює послідовну орієнтацію сучасної методики навчання іноземних мовах на реальні умови комунікації. Спрямованість до комунікативної компетенції як кінцевому результату навчання припускає не тільки володіння відповідною іншомовною технікою (тобто мовну компетенцію учнів), але й засвоєння колосальної понадмовної інформації, що необхідна для адекватного спілкування та взаєморозуміння, оскільки останнє недосяжне без принципової тотожності основних відомостей комунікантів про навколишню дійсність.

Наприклад, подавати на вивчення тексти про культурні пам'ятки Лондона треба паралельно із текстами про культурні пам'ятки Києва, тобто вивчати культуру іншої країни із живим співвідношенням культури рідної країни, у цьому разі результати засвоєння будуть більш продуктивними. Оволодіння учнями цінностями рідного краю, рідної культури робить їх сприйняття іншої культури більш точним, глибоким та всебічним.

Тому, вважають, що як додатковий елемент підтримки мотивації навчальної діяльності на уроках англійської мови учнів середньої ланки можна використовувати краєзнавчий матеріал.

Бажання дітей розповісти та узнати про те, що їм близьке та знайоме, підвищує ефективність навчальної мовленнєвої діяльності на уроці англійської мови.

На уроках треба систематично звертатися до тем, що пов'язані з Україною, рідним містом, охороною природи..

На уроках повинна йти мова про найбільші міста, визначні місця України, про красу та різноманітність рідної природи. Але треба враховувати, що словниковий запас наших учнів не досить великий та знання про Україну недостатні, тому в деяких випадках треба, базуючись на загальній інформації, складати тексти самостійно, враховуючи реальний стан підготовки наших учнів.

Тексти повинні відповідати певним вимогам: бути інформативним та цікавим, щоб учні мали змогу задовольнити свої пізнавальні потреби, збагатити своє світосприйняття, отримати задоволення від читання та обговорювання тексту захочуть доповнити своєю інформацією. Роботу над текстом треба завжди починати з пояснення нових слів та виразів, спираючись на вже наявні знання учнів. Треба обов'язково використовувати ілюстрації до тексту, карту України, або запропонувати учням самостійно підготувати картки, листівки, намалювати географічну карту України, зробити свої підписи на ній, чи принести фото, які вони мають у домашній галереї. Спираючись на це, діти швидше та краще засвоюють матеріал. На цьому етапі важливо викликати в учнів зацікавленість до того, що їм потрібно буде прочитати та дізнатися.

Для нас не секрет, що учень навчається успішно саме тоді, коли йому цікаво. Саме цікавість зумовлює, на мій погляд, мотивацію навчання. А мотивація може перейти в пізнавальний інтерес, і тоді процес оволодіння іноземною мовою стане творчістю. Тому необхідно намагатися робити все, щоб підтримати цікавість учнів уже з перших хвилин уроку. Вважаю, що від того, наскільки яскраво, нешаблонно він розпочнеться, наскільки невимушено ми введемо учнів в атмосферу іншомовного спілкування, залежить успіх комунікативної діяльності учнів на уроці.

Після того, як відпрацьована лексика тексту та проведена фонетична робота над текстом на уроці, учням пропонується домашнє завдання для самостійної роботи над текстом. Наступним етапом є робота з контурною картою та атласом України. Кожному учневі видається контурна карта та географічний атлас України. Учні отримують завдання позначити межі країни, зробити підпис назв гір та річок тощо. Учні

також можуть отримати завдання показати на контурній карті адміністративний поділ України на регіони, міста та районні центри, що може стати в пригоді при вивченні граматичного матеріалу з теми використання прийменників.

Учні повинні не тільки заповнити правильно контурну карту, але й дати відповіді на запитання. Картки з питаннями про Україну надаються кожному учневі разом із контурною картою. Учні обирають самостійно форму відповіді, усну чи письмову. [4, с. 285–286].

Контроль виконання домашнього завдання (усний) проводиться біля карти. Іноді контроль проводять добре підготовлені сильні учні. Така робота проходить у парах.

При опрацюванні теми «Київ – столиця України» учням пропонується текст про місто Київ та його історію. Розповідь учителя супроводжується демонстрацією слайдів про Київ або відеофільмом. Можна також запропонувати учням підготувати стінгазету або стенд про визначні місця столиці.

Після того, як учні прослухали текст та переглянули слайди, перевіряється розуміння тексту за допомогою питань.

При опрацюванні теми «Україна» використовується перелік вправ. Вправи досить різноманітні:

- учитель починає речення англійською мовою, а учні продовжують його;
- скажіть речення англійською мовою;
- правильні чи неправильні такі твердження;
- дайте відповіді на такі запитання;
- ми розповідаємо про нашу країну, Київ і т. д.

Сильні учні, що мають добру підготовку, отримують завдання, що потребують певної творчості. Учні обирають самі одну із запропонованих ситуацій, а вчитель чітко формулює завдання для кожного учня з урахуванням його вмінь та навичок. Наприклад, такі ситуації:

• «Наш ліцей готується до прийому зарубіжних гостей. Ви бажаєте розповісти іноземним гостям якомога більше про Україну, її визначні місця. Із чого ви почнете свою розповідь?»

• «Друзі з Лондона завітали до ліцею, та в фойє їх зацікавив стенд про історію Ніжина. Що саме ти можеш розповісти про своє рідне місто?»

При опрацюванні теми «Місто» можна запропонувати учням ознайомитися з іншими містами України. Наприклад, з таким містами, як Харків чи Одеса. Під час роботи над текстом учні не тільки отримують

нову для себе інформацію, вони вчаться говорити, читати та оперувати новою інформацією. Наприклад, текст про Київ.

Під час роботи над текстом учні отримують завдання, які допомагають зрозуміти текст та заповнити його зміст:

- Read the text (прочитайте текст);
- Answer the following questions (дайте відповіді на запитання);
- Find the following sentences (знайдіть наступні речення в тексті);
- Translate into Ukrainian (перекладіть рідною мовою).

На узагальнювальному уроці для перевірки знань учнів про свою Батьківщину можна запропонувати їм маленький тест із 10 речень, до кожного з яких дається чотири варіанти відповідей. Такий тест дозволяє перевірити також знання лексичного матеріалу. Постійна робота над лексикою, різноманітні умовно-комунікативні вправи сприяють розширенню словникового запасу учнів. Додаткові тексти та різноманітні завдання під час роботи з ними, складання мікродіалогів надають можливість дітям висловлювати свої думки.

Отже, можна зробити висновок, що цілеспрямована робота з реалізації лінгвокраєзнавчого аспекту на уроках англійської мови сприяє, з одного боку, підвищенню інтересу до предмету, а з іншого – створює позитивну мотивацію при засвоєнні мовних засобів та набуває культурознавчої та краєзнавчої інформації за допомогою та на основі цих засобів. Це приводить до розвитку та вдосконаленню в учнів лінгвокраєзнавчої мотивації.

Цілеспрямована та постійна робота з реалізації лінгвокраєзнавчого підходу на уроках англійської мови дозволяє систематизувати види вправ, за допомогою яких учитель навчає учнів діставати необхідну інформацію із різних джерел.

Література

1. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови / В.Редько // Рідна школа. – 2011. – № 8-9. – С. 28-36.
2. Татаренко І. Компетентність – вимога сучасності // Світло: науково-метод. інф. пізн.-освіт. часопис. – 1996. – № 1. – С. 15.
3. Федоренко Ю.П. Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування // Рідна школа. – 2002. – №1 (864). – С. 63-65.
4. Федоренко Ю.П. До питання компетентності та комунікативної компетенції // Педагогічна майстерність як сучасна технологія розвитку особистості вчителя. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 4–6 березня 2002 року – Полтава, 2002. – С. 285-286.
- 5.

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ СУЧАСНОГО УРОКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

The article deals with interactive technologies and their effective use in English lessons. The basic types of activity of participants of interactive studies are described; examples of their use are made on every stage of lesson.

Keywords: *foreign language, interactive learning, interactive technology, technique, method, communicative competence.*

У статті розглянуто інтерактивні технології та ефективність їх використання на уроках англійської мови. Описано основні види діяльності учасників інтерактивного навчання, наведено приклади їх використання на кожному етапі уроку.

Ключові слова: *іноземна мова, інтерактивне навчання, інтерактивні технології, метод, прийом, комунікативна компетентність.*

В статье рассматриваются интерактивные технологии и эффективность их использования на уроках английского языка. Описаны основные виды деятельности участников интерактивного обучения, приведены примеры их использования на каждом этапе урока.

Ключевые слова: *иностраный язык, интерактивное обучение, интерактивные технологии, метод, прием, коммуникативная компетентность.*

Як зробити кожен урок цікавим, захопливим і добитися того, щоб урок розвивав розумову активність учнів, пізнавальний інтерес? Які педагогічні технології дозволяють розкрити дитині знання, які вчитель оцінить справедливо? Над цими питаннями працювали, працюють і працюватимуть багато вчителів. Один із ефективних прийомів – **інтерактивні методи навчання.**

Інтерактивне навчання - спосіб пізнання, заснований на діалогових формах взаємодії учасників освітнього процесу; навчання, занурене в спілкування, у ході якого в учнів формуються навички спільної діяльності. Це метод, при якому «всі навчають кожного і кожен навчає всіх» (по В.С.Дьяченко).

Зберігаючи кінцеву мету і основний зміст освітнього процесу, **інтерактивне навчання** змінює звичні, транслюючі форми на діалогові, засновані на взаєморозумінні і взаємодії.

Ефективність їх застосування залежить від того, чи дібрані вони відповідно до тих завдань, які можуть успішно розв'язуватися з їхньою допомогою. Оскільки учням необхідно оволодіти іноземною мовою, як засобом спілкування, вміти користуватися нею в усній та письмовій формі, підтримувати розмову, запропонувати свою тему, висловлювати свої побажання, ділитися думками, обмінюватися поглядами, на уроках

англійської мови важливо створювати ситуації, у яких і вчитель, і учень стануть повноправними суб'єктами системи освіти, а основою навчання буде рівноправний діалог між тими, хто навчає, і тими, хто навчається [3, с. 28].

Проблемам застосування в навчальному процесі інтерактивних методик присвячені роботи О. Пометун, Л. Пироженко та ін. Інтерактивне навчання розглядається як вид діяльності, що передбачає взаємодію учня з навчальним середовищем, яке слугує джерелом засвоєного ним досвіду. Інтерактивне навчання тому, висловлювати свої побажання, ділитись думками, обмінюватись поглядами, на уроках англійської мови важливо створювати ситуації, в яких і вчитель, і це упорядкована взаємодія педагога та учнів, яка спрямована на досягнення визначеної мети.

У сучасному розумінні для інтерактивного навчання характерні такі риси:

- двобічний характер;
- спільна діяльність вчителя та учнів;
- керівництво процесу вчителем;
- спеціальна організація та різноманітність форм;
- інформаційна програма;
- цілісність та єдність; мотивація та зв'язок із реальним життям;
- виховання та розвиток особистості учнів одночасно з процесом засвоєння нових знань [2, с. 7].

Працюючи з учнями початкових класів, середньої чи старшої ланки, можна зробити простий висновок – дитина, сідаючи за шкільну парту, чекає чогось цікавого й незвичайного. Вона щира й відкрита, з великим бажанням творити, тому на уроках варто використовувати методи, що стимулюють учнів до творчої, продуктивної праці, викликають прагнення до активних дій, спілкування й висловлювання власних думок англійською мовою.

Перевагами інтерактивного навчання є свідоме засвоєння учнями навчального матеріалу й подальше застосування його на практиці; можливість розвитку в школярів критичного та креативного мислення; можливість створення умов навчання, за яких школярі перебувають у стані пошуку та активно взаємодіють, обговорюючи проблеми та намагаючись довести власну позицію. Важливим моментом є й самооцінка учнів, аналіз своїх досягнень і причин труднощів.

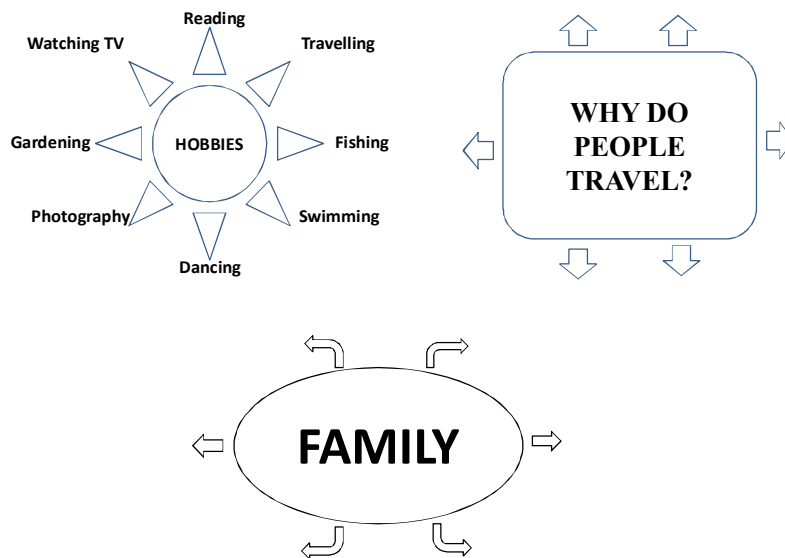
Отже, інтерактивним можна назвати метод, у якому той, хто навчається, є учасником. Учень не є лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається на уроці [1, с. 6].

Використання інтерактивних технологій на уроках англійської мови дає змогу стверджувати, що вони є засобом створення атмосфери доброзичливості й порозуміння, зникає почуття страху, підвищується активність, виникає впевненість у своїх силах, виникає прагнення досягти успіху, розвивається творчість. Саме в такій атмосфері можна очікувати продуктивного засвоєння навчального матеріалу та формування розвитку вмінь і навичок для його практичного використання, збагачення соціального та комунікативного досвіду школярів, підвищення пізнавальної активності та мотивації навчання в учнів. Власний досвід доводить, що використання інтерактивних технологій дає змогу:

- зробити навчання цікавим;
- навчати формулювати власну думку;
- моделювати різноманітні соціальні ситуації;
- будувати стосунки в групі;
- навчати поважати альтернативну думку;
- збагачувати соціальний досвід учнів;
- розвивати навички самостійної творчої роботи;
- уміти шукати компроміси.

Багаточисленні прийоми інтерактивного навчання забезпечують можливість вибору для вчителя: «Мозковий штурм», «Мікрофон», «Крісло автора», «Коло ідей», «Навчаючись учусь», парна та групова робота, метод асоціацій, дискусії, рольові ігри і т. д. Проте варто підкреслити необхідність ретельної підготовки до кожного уроку, на якому використовуються інтерактивні види робіт. Адже необхідно, по-перше, чергувати їх із традиційними завданнями і, таким чином, передбачити та уникнути стомлюваності учнів, а, по-друге, треба, щоб інноваційні завдання допомагали створити ситуації успіху для кожного школяра.

Інтерактивні технології можна використовувати на різних етапах уроку залежно від його типу, рівня підготовленості учнів, їх кількості в класі. Необхідно зауважити, що урок не повинен бути перевантаженим інтерактивною роботою (1–2 методи за урок). Важливо поєднувати новітні технології з іншими методами роботи – самостійним пошуком, традиційними методами. Наведу приклади інтерактивних завдань на кожному з етапів уроку. Для створення мотивації до навчання учням пропоную заповнити схему з ключовим словом чи питанням, дібрати асоціації до слова, продовжити думку.

Початок уроку виконує дві важливі функції: організацію класу до активної роботи на уроці та створення іншомовної атмосфери з метою переведення учнів на іншомовну мовленнєву діяльність. Саме на цьому етапі уроку намагалася зацікавити дітей, стимулювати їх інтерес для кращого усвідомлення ними їх діяльності на уроці.

Отже, готуючись до уроків, я організую навчальний процес так, щоб учні були здатні використовувати іноземну мову як під час спілкування в реальних життєвих ситуаціях, так і для набуття знань? Практика показала, що цьому значною мірою сприяє атмосфера колективного спілкування, організована на основі комунікативних ситуацій. Наприклад, пропоную учням на основі ряду слів чи малюнків відгадати тему уроку, обговорити її, визначити цілі. Або починаючи заняття з привітань, розповіді про проведені вихідні чи плани на тиждень, опису сьогоднішньої погоди та настрою, учні одразу ж у парах використовують свої знання та вміння в даних життєвих ситуаціях, які згодом допомагають їм у реальному житті. Цікаво відзначити, що кожен школяр долучається до співпраці, не помітивши цього вже з самого початку уроку.

В основній частині уроку вирішуються його головні завдання. Це може бути подача нового матеріалу, тренування учнів у вживанні цього матеріалу в мовленні, практика в мовленнєвій діяльності, систематизація або узагальнення засвоєного й контроль мовленнєвих навичок та вмінь. Саме на етапі усвідомлення учнями зв'язку між вивченим та новим матеріалом та формування вміння застосувати навчальний матеріал на практиці пропонуємо виконання тренувальних вправ на закріплення матеріалу (замініть малюнок на слово, використовуючи структуру «I've got»); знайдіть минулі форми дієслова «бути» в тексті та доповніть

таблицю; доповніть речення, використовуючи нові лексичні одиниці; прослухайте розмову по телефону та доповніть діалог питаннями у таблиці; прочитайте розповідь та знайдіть неправдиві речення; у групах обговоріть питання «Графіті як вид мистецтва» – учні працюють у парі чи групі однолітків, де мобілізують свої знання, дискутують, обмінюються думками та аргументами; пошук додаткової інформації в журналах, газетах з метою створення індивідуальної чи групової доповіді, презентації).

Знайомлю учнів із розмовними кліше з різноманітної тематики. Вони допомагають мені почати урок кожного разу по-новому, зацікавити учнів, показати їм реальне застосування іноземної мови. Наприклад, I'd like to have a look at...? Can you show me...? Excuse me, I'd like...? Can you change...?

На етапі рефлексії результатів та підбиття підсумків для учнів важливо розуміти для чого вони виконували певні завдання на уроці, а головне, яких результатів вони досягли в процесі навчання. Зважаючи на рівень підготовки учнів, пропонуємо школярам підготувати творчу роботу або груповий проект «Школа моєї мрії», «Чому я мрію подорожувати світом», «Найкраще місце для відпочинку». Для аналізу своєї роботи на уроці учні можуть використати схеми, у яких визначають рівень своїх досягнень, можливі труднощі (Мені найбільше сподобалося... Найважче мені вдалося...).

Значну увагу приділяю використанню дидактичних ігор. У дидактичній грі навчальні завдання є опосередкованими, що й забезпечує їхню ефективність. К. Д. Ушинський писав, що в грі формуються всі сторони душі людської, її розум, її серце і її воля [4, 23-34]. Сучасний урок іноземної мови немислимий без інтенсивності й потребує від учнів концентрації уваги, напруження сил. Застосування ігор дає змогу зберегти ентузіазм і високу працездатність до останніх хвилин уроку. Однак слід пам'ятати: важливою є не тільки якісна характеристика їх використання (як і які ігри застосовувати), але й кількісна (скільки ігор використовувати в навчальному процесі). Оскільки учні, аналізуючи чинники, що впливають на їхнє ставлення до навчальної дисципліни, відводять особливу роль методам викладання та позитивно оцінюють дидактичну гру, варто використовувати її з метою формування пізнавального інтересу й підвищення ефективності навчального процесу в цілому. Звичайно, не варто кожне заняття проводити у формі гри. Педагогічна майстерність педагога полягає в умінні вибрати адекватну навчальній проблемі методику передачі знань та організації пізнавальної діяльності учнів. При перевірці слів, вивчених учнями і введених на минулому уроці, я використовую ігри: «Зіпсований телефон», «Що

приніс індієць Джо», «Яке слово мені подобається» та багато інших, у які діти з задоволенням грають.

Граматична система англійської мови складна, тому для я розробила граматичні схеми, за допомогою яких діти вчаться будувати речення, ставити запитання та відповідати на них. Щоб ця робота була цікавою, використовую ігри «Іподром», «Пінг-понг», та проводжу змагання «Хто швидше складе речення» та «Хто більше дізнається інформації».

Одним із дієвих методів, що сприяє глибшому засвоєнню учнями знань із англійської мови є рольова гра, яка дає змогу оперувати різними видами мовленнєвої діяльності, зокрема збагачує словниковий запас дітей, сприяє розвитку зв'язного мовлення, вмінню виявити мовну ініціативу, посилює комунікативну спрямованість уроку.

Слід зазначити, що рольові ігри, які ми використовуємо в навчально-виховному процесі, а особливо у вивченні іноземної мови, допомагають у більш доступній формі подати матеріал, сприяють його кращому усвідомленню, влучніше виразити специфіку англійської мови. Адже саме під час гри учні мимохіть запам'ятовують матеріал, розвивають мовленнєву діяльність, пам'ять, удосконалюють знання мови. Використання таких рольових ігор як «У лікаря», «У музеї», «Зустріч друзів», «Проведення екскурсії» тощо сприяє глибшому, доступнішому, міцнішому засвоєнню матеріалу, викликає в дітей інтерес до мови, бажання її вивчати.

На уроках позакласного читання використовую інтерпретацію та імпровізацію. Після прочитання тексту учні його інсценізують. Це дає простір для самовираження, навіть дуже сором'язливі діти із задоволенням виконують свої ролі. Я намагаюсь, щоб кожен урок був цікавим, незвичайним, навіть і тоді, коли використовую у своїй роботі діалоги з підручника, наприклад, з теми «Театр». Учні старших класів одержують складніші завдання: змінити діалоги, додати щось особисте та показати театральний етюд. Це допомагає створити атмосферу емоційної напруженості, залучити учнів до змагання, стимулювати творчість і бажання стати кращим наступного разу.

Вміле застосування інтерактивних прийомів у навчання сприяє формуванню навичок критичного мислення та пізнавальних інтересів учнів. Діти починають почувати себе впевнено, вільно висловлювати свої думки й спокійно сприймати зауваження, вважати себе активними учасниками навчального процесу.

Отже, інтерактивні методи сприяють ефективності та якості навчального процесу. На інтерактивних уроках учні мають змогу:

- розширити свої пізнавальні можливості;

- засвоювати велику кількість матеріалу за короткий проміжок часу;
- взаємодіяти з учителем як рівноправним учасником ситуації;
- працювати в команді;
- висловлювати власну думку;
- створювати «ситуації успіху».

Висновки. Використання інтерактивних технологій навчання на різних етапах уроку іноземної мови – це не лише спосіб підвищити мотивацію учнів до вивчення мови, але й покращити атмосферу у класі, яка сприятиме співробітництву та порозумінню між учнями та вчителем. Взаємна довіра, рівноправність, партнерство в спілкуванні викликає в учнів задоволення від навчального процесу, бажання брати в ньому участь. Однак, потрібно постійно контролювати процес досягнення поставлених цілей, а у випадку невдачі змінювати тактику роботи, шукати та виправляти недоліки.

Отже, я вважаю, що вчитель не повинен зупинятися на досягнутому, він завжди має бути в пошуку, дбати про те, щоб учні хотіли йти до нього на урок, бажали зустрічі з новим, прекрасним, невідомим, щоб кожен урок їм приносив радість, був для них маленьким святом.

Література

1. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти / О. Коваленко // Іноземні мови в навчальних закладах. – Педагогічна преса, 2003. – С. 4-10.
2. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.С.К., 2005. – С. 192.
3. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови / В. Редько // Рідна школа. – 2011. – № 8-9. – С. 28-36.

*Н. М. Любима
м. Первомайський*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ЯКОСТІ УРОКУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

***Анотація.** У статті висвітлюються шляхи підвищення ефективності уроку, активізації учнів на уроці шляхом організації самостійної навчальної роботи та колективної роботи. У межах статті висвітлюється питання здатності вчителя до самоаналізу уроку, обґрунтування доцільності чи недоцільності вправ, бачення альтернативних шляхів досягнення цілей.*

***Ключові слова.** Компетенція, ефективність, аналіз, самоаналіз, активізація.*

Проблема викладання іноземної мови в школі у цей час набула особливої актуальності, тому що зміни в характері освіти все більш явно орієнтують його на "вільний розвиток людини", на творчу ініціативу, самостійність учнів, конкурентоспроможність, мобільність майбутніх фахівців. Відомо, що метою навчання іноземної мови є формування комунікативної компетенції, що включає в себе як мовну, так і соціокультурну компетенцію, тому що без знання соціокультурного тла не можна сформувати комунікативну компетенцію. Вивчення іноземної мови покликано сформувати особистість, здатну та охочу брати участь у міжкультурній комунікації.

Але таку особистість неможливо сформувати без знань про соціокультурні особливості країни. Вивчення мови й культури одночасно забезпечує не тільки ефективне досягнення практичних, загальноосвітніх і розвиваючих цілей, але й містить значні можливості для виклику й подальшої підтримки мотивації тих, яких навчають.

Практична відповідь на запитання, як виховати вільну людину, міститься не в протиставленні свободи і дисципліни, а в умінні організувати урок так, щоб усі діти були залучені до роботи і реалізували свої прагнення та нахили без примусу.

Важливість вибору даної проблеми полягає в тому, що полікультурна основа нової системи освіти є вимогою сьогодення. Завдання вчителів англійської мови, навчаючи і виховуючи дітей в умовах полікультурності, приділяти особливу увагу толерантному та адекватному сприйняттю інших національних культур.

Основним завданням полікультурної освіти у процесі навчання іноземним мовам є розвиток культури сприйняття сучасного, багатомовного світу; комплексний полікультурний розвиток мовної особистості учнів; формування соціокультурної компетенції, як компоненту комунікативної компетенції; створення умов для культурної творчості у тому числі й мовотворчості; розвиток вмій та навичок взаємодії з носіями різних культур.

Отже, виникає потреба у створенні формату нового уроку, що відповідає новим вимогам суспільства.

Актуальним завданням нового уроку є створення умов для формування критичного мислення, рефлексії, психології досягнень і навичок саморозвитку.

Ефективність уроку – це ступінь досягнення поставленої мети педагогічної діяльності з урахуванням оптимальності (необхідності та достатності) витрачених зусиль, засобів та часу.

До критеріїв якості уроку належать ідоцільне поєднання репродуктивної та продуктивної діяльності учнів, продуману

послідовність етапів навчальної роботи, завдяки чому оптимально розподіляється зміст, підтримується рівень активності учнів протягом усього заняття, забезпечується поєднання відтворювальної та творчої, колективної та індивідуальної роботи.

Щоб здійснювати навчально-виховний процес на рівні сучасного методичного стандарту, перш за все, вчителю необхідно знати вимоги до уроку англійської мови на сучасному етапі.

Одним із найдоступніших і перевірених практикою шляхів підвищення ефективності уроку, активізації учнів на уроці є організація самостійної навчальної роботи. Вона посідає виняткове місце на сучасному уроці, тому що учень здобуває знання тільки в процесі особистої самостійної діяльності.

Ефективність виконання самостійної роботи в процесі навчання багато в чому залежить від умов її організації, змісту й характеру завдань, логіки викладу знань, якості досягнутих учнем результатів у ході виконання цієї роботи і т.д.

Самостійна робота як прийом навчання може входити майже до всіх методів навчання, застосовується на різних етапах процесу навчання.

Зміст роботи і форма її виконання повинна викликати інтерес у учнів, бажання виконати роботу до кінця. Самостійні роботи організуються так, щоб вони виробляли навички й звичку до праці.

Колективне навчання є найефективнішим засобом підвищення результативності роботи вчителя іноземної мови при формуванні комунікативної компетенції учнів (мовної, соціокультурної, компенсаторної). Використання колективної форми навчання, яка є новою в педагогічному й історичному відношенні, завдяки комбінації елементів відомих методик колективного навчання, удосконалює окремі її сторони стосовно навчання іноземної мови та дозволяє підвищити ефективність уроку іноземної мови шляхом застосування нових педагогічних технологій, плідно розвивати в учнів самостійність, формувати навички спілкування в результаті постійного повторення вправ у мовленні, реалізувати особисто-орієнтоване навчання, розвивати пізнавальний інтерес і творчі здібності учнів.

У зв'язку з диференціацією та індивідуалізацією також доводиться перебудувати технологію уроку. Потрібно визначити оптимальний темп роботи, оскільки всі групи учнів працюють за своїм планом. Учні першої групи протягом часу працюють самостійно, одержуючи творчі й проблемні завдання. Друга група, виконуючи самостійні завдання, працює частіше за зразками, їм необхідна детальніша розповідь. З третьою групою вчитель повинен в основному працювати сам:

розповісти, опитати, перевірити, допомогти, показати абсолютно кожному учню.

Усе це дозволяє впоратися з недовірою до учнів, змінити весь стиль стосунків з учнями. Час кожного уроку використовується для з'єднання виховання й розвитку учнів.

У технології диференційованого навчання є багато тонкощів: це й своєрідна методика самостійної роботи, робота в парах, облік індивідуальних особливостей, графік самообліку, часовий аналіз уроку, конструювання уроку, зворотний зв'язок, організація контролю на різних рівнях.

Головною перевагою завдань з диференційованою спрямованістю є повна зайнятість усіх учнів, яка самостійно переходить від рівня до рівня. На кожному предметі є свої можливості підготовки багаторівневих завдань.

Аналіз та самоаналіз уроку – один із засобів підвищення його ефективності. На уроці, як у краплі води, відображаються всі плюси й мінуси наукової концепції, яку використовує вчитель. Досвідченому методистові достатньо відвідати кілька занять, щоб мати уявлення про те, як відбувається процес викладання того чи іншого предмету в конкретному класі. навіть якщо вчитель намагається підготувати заздалегідь та показати хороший спектакль замість робочого уроку, це, безумовно, стане очевидним через перші ж 5–10 хвилин.

У кожного вчителя з часом відпрацьовується свій стиль, свої улюблені прийоми роботи. Що добре для одного вчителя, те не завжди може бути доречним для іншого. Але що об'єднує всі хороші уроки, так це грамотна методична концепція.

Грамотні вчителі завжди чітко розуміють, із якою метою вони пропонують те чи інше завдання, які навчальні задачі вони хочуть розв'язати.

Але майстерність учителя виявляється не лише в умінні грамотно підготувати та провести урок, а й тобто у тому, щоб проаналізувати власні уроки та уроки колег, тобто в умінні здійснювати аналіз та самоаналіз уроків.

Під аналізом мається на увазі визначення того, що робить учитель та його клас, обґрунтування доцільності чи недоцільності вправ, бачення альтернативних шляхів досягнення цілей. Аналіз будь-якого уроку являє собою цілий комплекс аспектів, як чисто методичних, так і загально педагогічних, психологічних предметних. Хороший аналіз уроку є не стільки критичним, скільки конструктивним.

Самоаналіз припускає порівняння логіки запланованих дій (конспект уроку) з логікою проведення реального уроку.

Якщо вчитель бачить переваги та недоліки чужого уроку, то є гарантія того, що він зможе використати перші та запобігти другим під час планування та проведення власних уроків. Звісно, усе це впливає на рівень педагогічної майстерності та відображається на рівні проведення власних уроків.

Таким чином, процес методичного аналізу уроку можна представити у вигляді двох важливих складових: уміння проводити самоаналіз уроку і уміння проводити аналіз колеги.

Ефективність уроку в оцінюванні його керівником залежатиме не тільки від якості відбору вчителем змісту навчального матеріалу й адекватності методів і форм, використаних на цьому уроці, не тільки від того результату засвоєння знань, який показують учні, але й від витрат ресурсів учасників освітнього процесу.

Література

1. Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Сучасні підходи до викладання іноземних мов // Іноземні мови. – 2002. – № 1. – С. 39-46
2. Актуальні питання лінгвістики та методики викладання іноземних мов: Тези доповідей наук. конф. 4–6 лютого 1996 року / В.О.Дмитренко (відп.ред.). – Х.: Основа 2006. – 88 с.
3. Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Сучасні підходи до викладання іноземних мов // Іноземні мови. – 2002. – № 1. – С. 39-46

*Перебийніс Н. А.
м. Харків*

УРОК АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ ІКТ ТА МУЛЬТИМЕДІА, ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

У статті описано шляхи, вимоги й алгоритм розробки уроку англійської мови з використанням інноваційних технологій, розкриті можливості лінгводидактичного потенціалу уроку.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, структура уроку, самостійне навчання.

Автор говорить о возможностях, направлениях, требованиях и алгоритме разработки урока английского языка с использованием новейших технологий.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, структура урока, самостоятельное обучение.

The author speaks about the possibilities, directions, requirements, and algorithm of English language lessons' construction using the newest technologies.

Keywords: information and communication technology, the structure of the lesson, independent learning.

Сьогодні головним завданням освіти є не тільки отримання учнями певної суми знань, але й формування умінь і навичок самостійного навчання, практичної діяльності. Особливості навчання іноземною мовою здійснили: у філологічному напрямку – С.Г. Тер-Мінасова, О.А. Леонтович, Н.Н. Трошина, етнопсихології – А.М. Стефаненко, Н.М. Лебедева, В.М. Садохін, В.Г. Крисько, методиці викладання іноземних мов – В.В. Сафонова, І.І. Халєєва, соціології – В.В. Кочетков, в культурології – А.П. Грушевицька, В.Д. Попков, В.М. Садохін, теорії комунікації – М.А. Василик, Г.Г. Почепцов.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – шлях до розв'язання цієї проблеми, оскільки вони забезпечують особистісно-орієнтований підхід. Реалізація дидактичних можливостей новітніх технологій навчання – предмет численних наукових досліджень. Ефективності навчання з використанням комп'ютера та мультимедійних засобів доводять в працях В. Рубцова, В. Давидова, В. Ляудіс, О. Бахтіної, М. Носкової, В. Гриценка, А. Демушкіна, Л. Ісакової, Г. Шелехової, А. Манако тощо.

Поняття ІКТ розглядається вченими як комплекс електронних програмно-технічних засобів, які застосовуються в навчальному процесі як метод, прийом, форма і засіб освіти.

Перед учителем постає завдання: сприймати свій урок не тільки як навчально-виховну проблему, а й окреслювати шляхи надання знань кожній дитині. Диференційований підхід є важливим на всіх етапах засвоєння матеріалу. Необхідно переосмислити процес навчання, вийти за межі традиційного уявлення про урок. Актуалізується характер взаємодії та співпраці учень - учитель. Знання, набуті в результаті самостійних зусиль, запам'ятовуються краще. Ця особливість впливає на відбір та організацію змісту навчання, на визначення методів і форм. Навчання з ІКТ та мультимедіа орієнтовано на розвиток особистості учня.

Загальнодидактичний потенціал ІКТ та мультимедіа полягає в індивідуалізованому підході, урізноманітненні форм подання інформації, посиленні мотивації навчання, активізації навчальної діяльності учнів, використанні ігрових прийомів, «зануренню» в уявні ситуації, у швидкому зворотному зв'язку, інтерактивності тощо. Ефективність ІКТ та мультимедіа доведена вже в більшості шкільних дисциплінах, оскільки новітні технології здатні адаптуватися до специфіки й змісту конкретного предмета за рахунок широкого переліку можливостей. Не є винятком і урок англійської мови, де ІКТ та мультимедіа мають значний лінгводидактичний потенціал:

навчання через образ: колір, звук, анімацію. Відбувається формування мовних умінь і навичок через інтерактивну роботу з електронними засобами навчального призначення. Ці засоби сприяють збагаченню словникового запасу й опанування лінгвістичною термінологією за рахунок гіперпосилань, формуванню комунікативної компетенції (електронне листування, аудіодиктанти, голосове спілкування) [5].

Сьогодні актуалізується вміння оволодіння нормами літературної мови (потрібне правило, орфограма завжди «під рукою»), спостереження за мовними процесами у відео, аудіо, анімації. ІКТ та мультимедіа дозволяють здійснювати економію часу. Наприклад, запис довгих речень на дошці, коли необхідно лише вставити букву (комп'ютер пропонує вже написане речення з пропуском для букви).

Таким чином, лінгводидактичний потенціал ІКТ та мультимедіа залежить у першу чергу від творчого підходу вчителя та його медаграмотності. Окрім добору засобів навчання, важливим етапом є організація навчального процесу й середовища. Наприклад, актуальна форма навчання з використанням ІКТ та мультимедіа – демонстрація наочності. Поширюється використання локальної мережі та блогів, сайтів вчителів для подання навчальної інформації. Таким чином, учні працюють із заздалегідь підготовленими вчителем матеріалами або самостійно, або під керівництвом учителя. Набуває поширення форма «перевернутий клас» (*FLIPPED CLASSROOM*) [7].

Використання ресурсів мережі Інтернет (локальні навчальні матеріали містять гіперпосилання для різнобічного вивчення теми або для реалізації міжпредметних зв'язків). *ДЛЯ РЕАЛІЗАЦІЇ МОДЕЛІ FLIPPED CLASSROOM ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ТАКІ ПРОГРАМНІ ЗАСОБИ ЯК EDUCANON, SOPHIA, EDDPUZZLE, VERSO ТОЩО* [6]..

Використання ресурсів мережі Інтернет (робота в спеціалізованих сайтах, порталах, бібліотеках). ЕЛЕМЕНТИ СУЧАСНОГО УРОКУ «ВЕБ-СТОРІНКА» АБО «ЛЕКЦІЯ» ДОЗВОЛЯЮТЬ РОЗМІЩУВАТИ НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ З ВІДПОВІДНИХ ТЕМ БУДЬ-ЯКОЇ ФОРМИ, В ТОМУ ЧИСЛІ З ВИКОРИСТАННЯМ СОЦІАЛЬНИХ СЕРВІСІВ YOUTUBE, VIMEO. ТАКОЖ ВИКЛАДАЧ МОЖЕ САМОСТІЙНО ЗАПИСАТИ НАВЧАЛЬНЕ ВІДЕО ТА РОЗМІСТИТИ ЙОГО ЗА ДОПОМОГОЮ ДОДАТКУ MOODLE «FLV PLAYER».

Самостійне використання учнем ресурсів Інтернет на уроці може бути пов'язаний з пошуком необхідної інформації, проектною діяльністю. Використання учнем Інтернет-ресурсів та мультимедіа у процесі самостійної навчальної діяльності спрямовано на пошук, закріплення знань, самоперевірку, контрольну перевірку та вивчення нового матеріалу тощо.

Використання учнями спеціально створеного учителем освітнього інтернет-сайту і ресурсів Інтернет у процесі самостійної навчальної діяльності, таким чином учитель планує самоосвітній процес учнів з можливістю дистанційного консультування) [2, с. 101-107].

Різноманітність структури побудови уроку з англійської мови розширює можливості творчої діяльності вчителя, але ускладнює підготовку до уроку. Розглянемо вимоги до організації уроку мови з використанням ІКТ та мультимедіа.

Окрім методики навчання та змістового наповнення уроку, ІКТ та мультимедіа вимагають володіння інформаційно-комунікаційною та медіа компетентністю. Американські дослідники визначають інформаційну компетентність як поєднання комп'ютерної грамотності, вмінь працювати з традиційними видами повідомлень у бібліотеці, технологічної грамотності, етики, критичного сприйняття і навичок комунікації [3; 4].

Вирішення цих питань залежить від того, наскільки враховуватиметься специфіка ІКТ при розробці уроку. Пропонуємо алгоритм підготовки до уроку: вибір конкретного розділу й теми навчальної програми; Виходячи з існуючих рівнів засвоєння учнями навчальних матеріалів та будь-якої інформації можна визначити етапи формування інформаційної компетентності, які вони проходять під час роботи з інформацією: ознайомлення (визначення кількості інформації по проблемі та можливість її опрацювання), репродукція (вивчення масиву інформації по проблемі, її накопичення), перетворення (критичне осмислення масиву інформації, порівняння джерел, вилучення робочої інформації, її узагальнення) та творчий етап (створення власного інтелектуального продукту на основі отриманої та перетвореної інформації).

Важливими є аналіз змісту й методики навчання, обґрунтування необхідності залучення ІКТ та мультимедіа та проектування завдань. Вибір програмних і технічних засобів для їх розробки залежно від дидактичної мети й підготовленості учнів, безпосередньо розробка завдань, експертиза, апробація та редагування розробок, формулювання методичних рекомендацій щодо використання.

Використання ІКТ та мультимедіа можливе на будь-якому етапі уроку, але не варто перенасичувати урок і застосовувати ці технології дуже часто, оскільки можуть не дотримуватися санітарно-гігієнічні вимоги, психологічні особливості віку дітей, зменшуватись ефективність навчання через відволікання вчителя на технічно-

організаційні моменти. Тому важливо добирати оптимальні форми й методи навчання, поєднуючи традиційні технології з інформаційними.

ІКТ є важливим складником на окремих етапах уроку. Наприклад, у процесі пояснення нової теми ефективною є наочність, представлена у вигляді презентацій, схеми, малюнки, відео, аудіо. Найважливіші слайди, схеми, можна роздрукувати для кожного учня.

Демонстрація презентації проводиться вчителем на одному комп'ютері з проектором або шляхом синхронного показу кадрів на всіх моніторах комп'ютерного класу[1, с. 43-44].

Важливого значення в навчальному процесі опанування англійською мовою набуває самостійна діяльність учня щодо пошуку, усвідомлення й переробки нових знань, умінь і навичок. Наприклад, учень самостійно працює за комп'ютером над певним творчим завданням у зручному програмному середовищі. Таким чином, завдяки індивідуальному режиму роботи, усі учні досягають якісного результату засвоєння навчального матеріалу.

Програмними засобами для такої діяльності можуть бути електронні підручники й посібники. Можна використовувати спеціальні інтернет-сайти й портали, електронні бібліотеки, навчально-тестові програми, аудіодиктанти тощо. В них міститься матеріал з теми, простежується зв'язок з іншими темами, а також міжпредметні зв'язки у вигляді гіперпосилань[1, с. 43].

На нашу думку можна використовувати електронне тестування, яке підвищує ефективність навчального процесу, тому що активізує пізнавальну діяльність школярів і дозволяє більш ефективно здійснити контроль та оцінку навчальних досягнень. Цей підхід ефективний, коли необхідно вкластися у певний проміжок часу.

Отже, лінгводидактичний потенціал інформаційно-комунікаційних технологій на уроках англійської мови залежить від творчого підходу й компетентності вчителя, впливає на форми, методи, прийоми організації навчального процесу і, в результаті, поліпшує якість навчання іноземною мовою.

Література

1. Деменченко О.Г. Обучающие программы на основе Microsoft PowerPoint / О.Г. Деменченко // Шкільні технології. – 2010. – №3. – С.43-54.
2. Жук Ю.О., Соколюк О.М. Характерні ознаки структури комп'ютерно орієнтованого навчального середовища / Ю.О. Жук, О.М. Соколюк // Інформаційні технології і засоби навчання: зб. наук. праць / за ред. В.Ю. Бикова, Ю.О. Жука / Інститут засобів навчання АПН України. – К.: Атіка, 2005. – С. 100-108.
3. Коваленко О.Е. Методика професійного навчання: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Нар. укр. акад. – Х.: Вид – во НУА, 2005. – 360 с.

4. Освітні технології: навч.-метод. посіб. /О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За заг. ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
5. David Seymour & Maria Popova. 700 Classroom Activities. // Macmillan Education. – Oxford – 2011. – 154 p.
6. THE FLIPPED CLASSROOM [ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС]. – РЕЖИМ ДОСТУПУ: <http://blended-classrooms.wikispaces.com/space/content> (НАЗВА З ЕКРАНУ).
7. WHAT IS THE FLIPPED CLASSROOM? [ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС]. – РЕЖИМ ДОСТУПУ: [HTTPS://CTL.UTEXAS.EDU/TEACHING/FLIPPING_A_CLASS/WHAT_IS_FLIPPED](https://ctl.utexas.edu/teaching/flipping_a_class/what_is_flipped) (НАЗВА З ЕКРАНУ).

*Г.В.Репецька
м. Люботин*

ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті автор розглядає питання підвищення функції мотивації на уроках англійської мови в загальноосвітній школі завдяки правильно обраним методам навчальної діяльності. Автор наголошує на тому, що для вчителя перш за все важливо створити на уроці таке навчальне середовище, у якому учні відчували б внутрішню потребу вчитися. Особливу роль у мотивації має успішність навчальної діяльності – запас і якість знань, способи, прийоми їх здобуття.

Ключові слова: мотивація, види мотивації, мотив, методи мотивації навчальної діяльності, ефективність уроку, успішність навчальної діяльності.

Мова є найважливішим засобом людського спілкування, без якого неможливі існування й розвиток успішного людського суспільства. Іноземна мова є своєрідним містком між рідними країнами й робить можливим обмін духовними й культурними цінностями. Завдяки розширенню та якісній зміні характеру міжнародних зв'язків нашої держави іноземні мови стають необхідними в практичній і реальній діяльності людини. Жодний фахівець не може обійтися сьогодні без вміння спілкуватися іноземною мовою. Тому найважливішим завданням у навчальних середніх закладах є зацікавити учнів, розпочинаючи з початкової школи вивчати іноземні мови. Іншою мовою, найважливішим компонентом у структурі навчальної діяльності є мотивація, тобто спонукання до здобуття знань, умінь та навичок. Мотивація – це інтереси, потреби, прагнення, емоції, переконання, ідеали, установки, які спонукають учнів до діяльності. Мотивація сприяє появі в учнів навчальної ініціативи й любові до навчання, спонукає їх діяти з максимальною енергією в різних навчальних ситуаціях.

Також треба відзначити мотиви, як основу мотиваційної системи. Мотив характеризується як спонукання до діяльності, яка пов'язана із задоволенням потреб учнів. Мотив – це причина для вибору дій та

вчинків, це внутрішні та зовнішні умови. Одні мотиви сильніше впливають на діяльність учнів, інші мають протилежну дію.

При визначенні мотивів навчання виділяють пізнавальні мотиви та соціальні мотиви.

До пізнавальних мотивів відносимо:

- широкі пізнавальні мотиви, які полягають в орієнтації школярів на опанування нових знань;
- навчально-пізнавальні мотиви, що полягають в орієнтації школярів на засвоєння способів здобуття знань;
- мотив самоосвіти, що передбачає спрямованість школяра на самостійне вдосконалення способів здобування знань.

До соціальних мотивів відносимо:

- широкі соціальні мотиви – це прагнення здобувати знання, усвідомлення необхідності вчитися, усвідомлення соціальної необхідності;
- вузькі соціальні мотиви полягають у прагненні зайняти певну позицію в спілкуванні з оточенням, бажанні самоствердитися, посісти місце лідера, впливати на інших;
- мотиви соціальної співпраці полягають у тому, що учень не тільки хоче спілкуватися й взаємодіяти з іншими людьми, а й прагне усвідомлювати й аналізувати стосунки з іншими. Цей мотив є основою самовиховання.

Для вчителя дуже важливо створити й підтримати високу мотивацію до вивчення іноземної мови завдяки правильно обраним методам навчальної діяльності учнів.

Методи мотивації навчальної діяльності – це інтенсивність дій усіх учнів. Ці методи можна класифікувати за такими рисами.

Емоційні:

- заохочення;
- осуд;
- навчально-пізнавальна гра;
- створення ситуації успіху;
- стимулювальне оцінювання;
- вільний вибір завдання;
- задоволення бажань бути вагомою особистістю.

Пізнавальні:

- опора на життєвий досвід;
- пізнавальний інтерес;
- створення проблемної ситуації;
- спонукання до пошуку алгоритмів рішень;
- виконання творчих завдань;

- використання інтерактивних технологій;
- розвивальна кооперація.

Вольові:

- висунення навчальних вимог;
- інформація про результати навчання;
- формування відповідальності;
- пізнавальне ускладнення (самооцінка діяльності та її корекція);
- прогнозування майбутньої діяльності;
- контрольне оцінювання.

Соціальні:

- розвиток бажання бути корисним;
- спонукання наслідувати сильну особистість;
- створення ситуації взаємодопомоги;
- пошук контактів і співпраці;
- зацікавленість у результатах колективної праці;
- взаємоперевірка.

Завдяки спостереженням можна запевнити, що підвищується мотивація через залучення учнів до самостійної роботи на уроці. Вона посідає виняткове місце на сучасному уроці, тому що учень здобуває більшу частину знань тільки в процесі особистої самостійної діяльності.

На кожному етапі його руху від незнання до знання формується необхідний обсяг та рівень знань, навичок і умінь для розв'язання певних пізнавальних задач і відповідного просування від нижчих до вищих рівнів розумової діяльності.

Колективне навчання є також одним із ефективних засобів підвищення результативності роботи вчителя іноземної мови при формуванні комунікативної компетенції учнів. Проблемність завдань та ситуацій, використання методу проєктів, прийомів критичного мислення також значно впливають на підвищення ефективності навчального процесу на уроці англійської мови. Контроль знань, умінь і навичок – це необхідний елемент стимулювання здобуття знань на кожному уроці не залежно від віку учнів.

Уроки англійської мови стануть набагато цікавішими, якщо вчитель буде використовувати пізнавальні ігри, аудіовізуальні засоби та інші цікаві матеріали. Вивчення країнознавчого матеріалу на уроках іноземної мови та позакласних заходах сприяє вихованню патріотизму та любові до своєї держави, рідного міста, родини, людей, які нас оточують. Дуже важливим на уроках є доброзичливе ставлення вчителя до учнів. Учитель, його майстерність навчати, правильно використовувати методи, прийоми, засоби й форми навчання це перш за все формує інтерес учнів

до предмету, тобто мотивацію, яка забезпечує просування в оволодінні іноземними мовами. Якщо учням подобається говорити, читати, сприймати іноземні мови на слух, пізнавати нове, тоді можна стверджувати, що забезпечені умови для досягнення певних успіхів.

Вчителеві перш за все важливо створити на уроці таке навчальне середовище, у якому учні відчували би внутрішню потребу вчитися. Вчителю потрібно допомогти учням глибоко та цілісно пізнати важливість вивчення іноземних мов та в рамках класно-урочної системи підвищити ефективність навчального процесу, досягти високого інтелектуального розвитку.

Особливу роль у мотивації має успішність навчальної діяльності – запас і якість знань, способи, прийоми їх здобуття. Застосування нестандартних сучасних методів та прийомів викладання іноземної мови значно підвищує мотивацію, а також робить навчальний процес цікавим та пізнавальним.

Небайдужий викладач, застосовуючи власні педагогічні уміння та навички спілкування з учнями, використовує оригінальні прийоми викладання. У живій роботі з учнями на уроці зароджуються особисті оригінальні прийоми і методи викладання. Завдяки щоденній роботі досвідченого педагога на уроці при спілкуванні з учнями можна побачити плюси та мінуси традиційного навчання, додати власні прийоми, перевірити їх ефективність, внести корективи, а потім застосовувати при викладанні іноземної мови.

У сучасній школі можна виділити такі види мотивації.

Перш за все – це широка соціальна мотивація.

Учні розуміють, що кожна освічена людина повинна знати англійську мову для загального розвитку; також їй необхідно знати як найпоширенішу у світі.

Частина учнів вивчає іноземні мови як програмний предмет, хочуть мати хорошу оцінку.

Деякі учнів вивчають мову тому, що не хочуть бути гірше товаришів.

Є й такі учні, яким не хочеться засмучувати свого вчителя.

Практичний мотив соціальної мотивації:

- Без знання англійської неможливо прочитати жодної іноземної вівіски, реклами, пакувального ярлика.
- Англійська подобається більше, ніж будь-яка інша, тому що в ній більше цікавого, незнайомого.

Наступний вид мотивації – це мотивація, пов'язана з перспективним розвитком особистості.

- Вивчаю, так як це обов'язково знадобиться в житті.

Практичний мотив:

- Англійська мова може стати в нагоді в інституті (у роботі, у житті), може стати предметом гордості.

Далі виділяють комунікативну мотивацію.

- Подобається спілкування в класі англійською мовою.
- На уроці англійської цікаво. А про інші мотиви я не замислююся.
- Англійська мова служить засобом задоволення моїх позаурочних інтересів (комп'ютер, електронний зв'язок, інтернет, сучасна музика, відео).

Практичний мотив:

- Хочу навчитися писати листи англійською мовою.
- Подобається, коли читаємо листи з англомовних країн.
- Хочу листуватися з однолітками - іноземцями, як сусід - старшокласник.

Мотивація, породжена самою навчальною діяльністю.

- Цікавлюся англійською як предметом: подобається перекладати тексти, вивчати нові слова, виконувати вправи, відчувати успіх у навчанні.
- Практичний мотив:
- Подобається, коли ми граємо.
- Мені легко запам'ятовуються англійські слова.
- Подобається вивчати вірші.
- Люблю готувати картки до уроку, малюнки.

Ефективність системи підготовки вчителя до уроків доводять такі результати: учні із задоволенням відвідують уроки, охоче виконують домашні завдання, зацікавлено беруть участь у навчальних проектах, стають переможцями олімпіад, мають достатній та високий рівень навчальних досягнень, стають учасниками та переможцями конкурсів з англійської мови. Все це доводить, що вчитель підвищує рівень навчальної діяльності учнів завдяки правильно обраним шляхам формування мотивації на уроках іноземної мови.

Література

1. Баранова Н.П. Тренінги для вчителів з педагогічної майстерності. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 159 с.
2. Дербеньова А.Г. Усе про мотивацію. – Х : Вид. група «Основа», 2012. – 207 с.
3. Ніколаєва С.Ю., Гринюк Г.А. Сучасні технології навчання іншомовного спілкування. – К.: "Ленвінг", 1997. – Вип. 1 (3). – С. 19–53.
4. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К.: Вид. А.С.К., 2004. – 192 с.

Напрямок 4. Інноваційні педагогічні технології у навчанні англійської мови

Бардіна З.Б.
м. Первомайський

ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОМУ СПІЛКУВАННЮ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація.

У статті розглядається необхідність використання інноваційних технологій у сучасній шкільній освіті у зв'язку з посиленням інформатизації суспільства. Даються рекомендації щодо проведення уроків англійської мови із застосуванням інноваційних методик, зокрема, з використанням Інтернет-ресурсів.

Ключові слова: інноваційні технології, інтерактивна педагогіка, інформатизація освіти, Інтернет-ресурси.

Annotation.

The purpose of this article is to show the necessity for innovative technologies in modern school education due to the growing of information society. There are recommendations of carrying the English lesson, using innovational technologies, i.e. the Internet resources.

Keywords: innovation technologies, interactive pedagogy, informatization of education, Internet resources.

Аннотация.

В статье рассматривается необходимость использования инновационных технологий в современном школьном образовании в связи с интенсификацией информатизации общества. Даются рекомендации по проведению уроков английского языка с использованием инновационных методик, в частности, с использованием Интернет-ресурсов.

Ключевые слова: инновационные технологии, интерактивная педагогика, информатизация общества, Интернет-ресурсы.

Сьогодні у зв'язку з модернізацією та інформатизацією сучасного суспільства виникає необхідність активного використання інформаційно-комп'ютерних технологій в усіх сферах людського життя. Одним із найважливіших напрямів інформатизації освіти є використання можливостей комп'ютерних технологій для активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, підготовки до життя в умовах інформатизації суспільства в цілому. У той же час тенденція розвитку сучасної шкільної іншомовної освіти, зорієнтована на компетентнісний характер навчальної діяльності, зумовила появу нових підходів до реалізації процесу навчання іноземної мови. Саме компетентнісно-

діяльнісному підходу при навчанні іноземного спілкування приділяється велика увага в нових Державних стандартах початкової та базової середньої освіти. Основною метою вивчення іноземної мови в школі визначено формування комунікативної компетенції, виховна, освітня, розвивальна цілі реалізуються в процесі здійснення цієї головної мети. Опанувати комунікативну компетенцію англійською мовою, перебуваючи в країні мови, що вивчається, справа дуже важка. Тому важливим завданням учителя є створення реальних і уявних ситуацій спілкування на уроці іноземної мови, використовуючи для цього різні методи й прийоми. Не менш важливим є завдання залучення школярів до культурних цінностей народу – носія мови. Для реалізації цих завдань велике значення має використання автентичних матеріалів (малюнків, текстів, звукозаписів і тому подібне).

Незважаючи на певний прогрес (використання Internet, різних програм і т. д.), однією з труднощів навчання іноземної мови є дуже обмежена, якщо не сказати мізерна, можливість спілкування з носіями мови й використання навичок розмовної мови поза школою. Сучасні технології дозволяють нам розширити рамки уроку й призводять до необхідності використання нових форм навчання.

Компетентнісними методами й формами є, на мій погляд, такі, які мають не тільки навчальне, а й життєве обґрунтування. Серед них: метод проектів, розвиток критичного мислення, метод дебатів, ігрова технологія (мовні, рольові ігри, драматизація), проблемні дискусії, парна й групова роботи, мовне портфоліо тощо. Використання даних методів підтримує позитивне ставлення дитини до себе, впевненість у собі, в своїх силах й доброзичливе ставлення до оточуючих, змінюється мікроклімат на уроці, атмосфера на уроці стає більш сприятливою для навчання й міжособистісного спілкування.

Про деякі методи, які я використовую у своїй роботі, хотілося б розповісти детальніше, а саме про використання аудіовізуальних засобів, мультимедійних технологій та Інтернет-ресурсів. Я вважаю, що їх впровадження та застосування на уроках англійської мови є не лише ефективним допоміжним засобом навчально-пізнавальної діяльності учнів, підвищення їх мотивації та бажання учнів вивчати англійську мову, а й швидким та ефективним засобом оцінювання та контролю знань навичок учнів і підвищення інтерактивної та комунікативної діяльності на уроках. Найбільш ефективними на уроках англійської мови є такі комп'ютерні програми, як Triple play plus in English, English on holidays, English Gold, Hello, America!, Bridge to English, Professor Higgins, English for communication і т.д. Практично до будь-якого розділу підручника можна дібрати матеріал однієї з вищезгаданих програм та

застосувати його на уроці як допоміжний засіб при введенні нового лексичного чи граматичного матеріалу [7, с. 34].

Готові відеофільми дозволяють вирішувати дуже важливі завдання навчання, виховання й освіти. По-перше, учні при перегляді відеофільмів, більшість яких випущена в Оксфорді, мають можливість чути справжню англійську мову з вуст носіїв мови. По-друге, відеофільми дають можливість учням побачити на власні очі те, про що ми говоримо на уроках, читаємо в текстах і діалогах (пам'ятки Лондона, різні музеї Англії і т. д.). Переглядаючи відеофільми, учні більше дізнаються про традиції та культуру країн, мову яких вивчають.

Використання відеопідтримки на уроках сприяє підвищенню якості знань, оскільки дозволяє реалізувати всі види комунікативної діяльності: аудіювання, мовлення, читання й письмо (при виконанні вправ). Використання відео виправдане психологічно: саме через органи зору й слуху людина отримує основний об'єм інформації про навколишній світ.

Одне з обов'язкових умов ефективного навчання іноземних мов – висока мотивація школярів. Над підвищенням мотивації слід працювати постійно, а залучення відеофільмів (чи відео фрагментів) сприяє розв'язанню цієї задачі. Крім того, фільми – це благодатне джерело збагачення словникового запасу, а також спосіб формування комунікативної компетенції в цілому.

Відеометод належить до групи наочних методів. Він містить у собі повчальну й виховну функції, що обумовлюється високою ефективністю дії наочних образів. Інформація, представлена в наочній формі, є найбільш доступною для сприйняття, засвоюється легше й швидше. Крім того, використання відео на уроці допомагає задовольнити бажання та інтереси учнів. Проте при використанні наочного методу (демонстрації відеоматеріалу) необхідно дотримуватися низки умов:

- відеоматеріал повинен відповідати рівню знань учнів;
- наочність має використовуватися в міру й показувати її слід поступово й тільки у відповідний момент уроку;
- спостереження має бути організоване так, щоб усі учні могли добре бачити відеоматеріал;
- необхідно чітко виділяти головне;
- відеоматеріал має бути точно погоджений з навчальним матеріалом, що вивчається.

При роботі з будь-яким текстом у методиці навчання іноземним мовам прийнято виділяти три основні етапи:

I. Дотекстовий етап (pre-viewing).

II. Текстовий етап (viewing).

III. Післятекстовий етап (post-viewing).

I. Дотекстовий етап

Цілі етапу: Мотивувати учнів, налаштувати їх на виконання завдання. Зняти можливі труднощі сприйняття фільму

Типи завдань 1. Різні варіанти передбачення змісту тексту, що ґрунтується на:

- узагальненні раніше здобутих знань із цієї теми;
- особливостях заголовка;
- перегляді частини фільму без звуку;
- списку нових слів із перекладом або дефініціями, що пред'являється до тексту;
- змісті питань або правдивих/неправдивих твердженнях.

Наприклад:

1. *Ознайомтеся із заголовком відеофільма / питаннями / твердженнями до фільму й запишіть:*

а) що ви вже знаєте з цієї теми.

б) що б ви хотіли дізнатися.

2. *Подивіться на список нових слів, які є в цьому відеофільмі.*

Визначте тематику сюжету на їх основі і згадайте вже відомі вам слова й вирази, які можуть зустрітися в цьому тексті.

✓ Короткий виклад учителем основного змісту тексту.

Учитель може коротко передати основний сюжет відеофрагменту, пояснивши таким чином, що побачать учні. Якщо сюжет представляє інтерес для учнів, то цей вступ покликаний зацікавити слухачів, тобто перша мета етапу може вважатися досягнутою. Головним в даному випадку є передбачення можливих труднощів мовного, мовленнєвого та соціокультурного характеру й їх зняття за допомогою різних прийомів, включаючи пояснення, переклад, співвідношення з раніше вивченим матеріалом та ін..

✓ Попереднє дослідження або проектна робота.

Переглядом відеоматеріалів можна завершувати цикл уроків із будь-якої теми або проблеми. Учні заздалегідь отримують завдання на вивчення конкретного матеріалу, що логічно готує їх до перегляду відеофільму. Попереднє читання текстів і обговорення проблем з тієї ж тематики також сприяють підвищенню мотивації в ході перегляду відео.

II. Текстовий етап

Мета етапу: Забезпечити подальший розвиток мовної, мовленнєвої або соціокультурної компетенції учнів із урахуванням їх реальних можливостей іншомовного спілкування.

Типи завдань:

1. Завдання на пошук мовної інформації.

Цей тип вправ і завдань орієнтований на пошук, вичленення, фіксацію, трансформацію певного мовного матеріалу: лексики, граматики, фонетики. У даному випадку не стільки формулювання завдання, скільки зміст вправи забезпечує ту або іншу міру ефективності й виправданості виконання завдання. Формулювання завдань можуть звучати приблизно так: *Прогляньте відеофрагмент і... - доберіть англійські еквіваленти до наступних слів та виразів; - підберіть російський еквівалент до наступних англійських слів та виразів; - заповніть пропуски в реченнях потрібними словами та виразами.*

2. Завдання на розвиток рецептивних умінь (на рівні виділення змістовної і смислової інформації).

На цьому етапі роботи можуть використовуватися традиційні вправи спрямовані на:

- пошук правильних відповідей на питання (питання пропонуються до перегляду);
- визначення правильних/неправильних тверджень;
- співвідношення розрізнених пропозицій із смисловими частинами тексту (план тексту і заголовки кожної частини пропонуються);
- вибудовування частин тексту в логічній послідовності;
- встановлення причинно-наслідкових зв'язків та ін.

III. Післятекстовий етап

Мета етапу: Використати початковий текст як основу й опору для розвитку продуктивних умінь в усній або письмовій мові. Обидва попередні етапи є обов'язковими, як в умовах використання відео тексту як засобу розвитку комплексних комунікативних навичок, так і в якості засобу контролю рецептивних навичок (аудіювання). Цього ж етапу може не бути, якщо відеотекст використовується тільки для розвитку й контролю рецептивних умінь.

На цьому етапі окрім перелічених вище вправ можна використати:

- *проектну роботу, пов'язану з підготовкою аналогічних відео сюжетів самостійно(проведення відео екскурсії по місту/ школі і так далі, відвідування шкільного концерту, розповідь про свою сім'ю і так далі);*
- *рольові ігри, в основу яких покладений сюжет або ситуації відеофільму. При цьому їх можна частково змінювати.*

Очевидно й те, що відео може мати сильне емоційне дія на учнів, служити стимулом для створення додаткової мотивації в подальшій навчально-пошуковій і творчій діяльності.

Прийоми роботи з відеоматеріалом:

• **Застиглий кадр (Freeze frame).** Я натискую кнопку «пауза» і зображення на екрані зупиняється. Цей прийом дозволяє учням краще роздивитися те, що відбувається в кадрі й одночасно надає вчителю можливість організувати опрацювання певних мовних структур і лексичних одиниць. Виконуються завдання типу «What did he say?», «What are they?», «Where are they?»

• **Мозковий шторм (Brainstorm).** Перш ніж вводити нову тему або демонструвати фільм, можна написати на дошці ключове слово, наприклад, «Shop» і попросити учнів назвати слова, які асоціюються з цим словом. Потім вмикається відео й з'ясовується, які з названих або не названих слів пролунали з динаміка.

• **Прогнозування (Prediction).** Цей прийом – найпростіший і найпопулярніший. Я використовую завдання типу «What w you see?». Натискуючи на кнопку «пауза», прошу клас передбачити, що відбудеться в кадрі далі. Потім вмикаю відео, щоб учні мали змогу самостійно перевірити правильність відповіді. У завданні типу «What's it about?» учні читають назву відеофільму й намагаються передбачити його тему або закінчення. Або ж учням пропонується вгадати назву відеофільму переглянувши невеличкий фрагмент з нього («Guess the title»).

• **Звук без зображення (Sound only).** Виконуються завдання типу «Опишіть того, кого почули», «Намалюйте те, цю почули». «Що відбувається в кадрі?», «Де відбуваються події? Чому ви так гадаєте?».

• **Озвучування (Sound Track).** Демонструється частина відеофільму без звуку. Учні повинні самостійно озвучити її англійською мовою. Варіантом може стати так зване «дублювання» (Doubling), коли учні озвучують репліки героїв рідною мовою, демонструючи своє розуміння фрагменту, який вони попередньо переглянули з англійським звукозаписом.

• **Опис (Description).** Виконується завдання, яке можна назвати «Глядачі й слухачі». Половина класу – «глядачі» – дивляться не озвучену частину відеофільму, інша половина класу слухає ту саму частину без зображення. Потім «глядачі» й «слухачі» обмінюються інформацією.

Ще одне завдання, яке можна назвати «Розкажи, що трапилося», виконується в такий спосіб: «глядачі» переказують побачене «слухачам», а ті, у свою чергу, вчителю.

Для завдання «Відеореконструкція» попередньо записую звук відеофрагмента на магнітофон, який «слухачі» забирають до іншої аудиторії. «Глядачі» дивляться незвучений фрагмент. Потім «глядачі» й «слухачі» збираються разом і відновлюють даний фрагмент, працюючи в парах.

- До описового методу належать також і завдання типу «Подумай і відчуй» («*Think and feel*»). Пропоную ряд слів, що описують емоції. Учні дивляться фрагмент, описуючи почуття персонажа. Інший варіант: учням пропонується фрагмент, який дає зрозуміти що почувають персонажі. Учні мають описати, що б вони відчували подібній ситуації.

- Поширений методичний прийом «Рольова гра» (*Role play*) в роботі з відео покликаний перенести мовний матеріал і набуті навички оперування ним із ситуації, що відбувається на екрані, в аудиторію.

- *Дискусія (Discussion)*. Для дискусії з приводу переглянутого відео фрагменту чи фрагмента фільму, я обираю неоднозначні проблеми, цікаві для учнів даного віку, які викликають їх емоційну реакцію. Характерні для дискусії й завдання, пов'язані з міжкультурними розходженнями, національними стереотипами.

Підбиваючи підсумок викладеного, можна стверджувати, що навчальні відео курси, документальні і художні фільми, мультиплікація розкриває широкі можливості для активної роботи в процесі формування мовних навичок і умінь учнів і роблять процес оволодіння іноземною мовою привабливим для школярів на всіх етапах навчання. Саме застосування інноваційних технологій на уроках дадуть можливість вчителю розкрити здібності та таланти школярів, навчити їх вчитися та розвивати їхній потенціал. Інтернет – це міжнародне багатонаціональне, культурне суспільство, чия життєдіяльність заснована на електронному спілкуванні мільйонів людей у всьому світі, що говорять одночасно. Включаючись у нього на уроці іноземної мови, ми створюємо модель реального спілкування. Отже, Інтернет допомагає у формуванні умінь і навичок розмовної мови, навчаючи школярів справжньої мови, а також забезпечуючи зацікавленість до вивчення іноземної мови, оскільки інтерактивність не лише створює реальні ситуації з життя, але й дає поштовх учням для того, щоб вони вміли реагувати на ситуації за допомогою іноземної мови. Таким чином, використання Інтернет-

ресурсів розвиває індивідуальні якості учнів та створює сприятливу атмосферу для навчання.

Література

1. Аналіз стану комп'ютеризації загальноосвітніх навчальних закладів за 1997-2001 роки / [А. М. Гуржій, В. Ю. Биков, В. В. Гапон, М. Я. Плєскач] // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2002. – № 4. – С. 3-7.
2. Дичківський І. М. Інноваційні педагогічні технології / І. М. Дичківська // К.: Академвидавництво, 2004 – 352 с.
3. Дмитренко І. І. Використання комп'ютера для відпрацювання навичок усної лічби / І. І. Дмитренко, І. І. Кравченко // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 1998. – № 1. – С. 31-32.
4. Кремень В. Освіта і наука України. Шляхи модернізації / В. Кремень. – К.: Грамота, 2003. – С. 16-19.
5. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів: Методичний посібник для вчителів початкової школи / [О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, О. А. Біда та ін.]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – С. 5.
6. Отдачичова Л. О. Нетрадиційні форми навчання / Л. Отдачичова // Сільська школа. – 2008. – № 11. – С. 9-13. – Спецвипуск.
7. Полат Е. С. Інтернет на уроках іноземного мови / Е. С. Полат // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 2. – С. 14-19.
6. Світові інновації [Електронний ресурс] // The Economist. – Режим доступу до журналу: www.innovations.com.ua
7. Щаннікова Л. М. Особливості застосування мультимедійних технологій на уроках іноземної мови на початковому рівні навчання [Електронний ресурс] / Л. М. Щаннікова. – Режим доступу: <http://www.confcontact.com/2009specpr/shanni.php>

*Долгова Г.В.
вчитель англійської мови*

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Комп'ютер у школі є ефективним технічним засобом, за допомогою якого можна значно урізноманітнити процес навчання. Використання комп'ютерів у навчальній та позакласній діяльності сприяє підвищенню мотивації та індивідуалізації навчання, розвитку творчих здібностей учнів і створенню сприятливого емоційного клімату на уроках. Комп'ютер – це мультимедійний засіб, який поєднує в собі можливості телевізора, відеоманітофона, книжки, калькулятора.

Сучасний комп'ютер приваблює учнів тим, що він є універсальною іграшкою, рівноправним партнером, терплячим товаришем, мудрим наставником. Учителям комп'ютер допомагає краще оцінити здібності й

знання учнів, спонукає шукати нові, нетрадиційні форми та методи навчання. Комп'ютер відкриває нові можливості для творчого розвитку як учнів, так і вчителів, дозволяє звільнитися від одноманітності традиційного курсу навчання, розробити нові ідеї та розв'язати більш цікаві та складні проблеми. Комп'ютер є потужним засобом підвищення ефективності навчання. Він значно розширив можливості подачі навчальної інформації за допомогою кольору, графіки, звуку, цифрової відеотехніки. Значно зростає мотивація учня до навчання. Новизна роботи з комп'ютером підвищує інтерес до оволодіння знаннями, а також подання навчальних завдань за ступенем складності. Комп'ютер дозволяє позбутися однієї з головних причин негативного ставлення до навчання – бракує успіху. Працюючи на комп'ютері учень має можливість довести до кінця виконання завдання. Комп'ютер сприяє формуванню в учнів рефлексії своєї діяльності, дозволяє учням побачити результат своїх дій. Контроль здійснюється об'єктивно та своєчасно.

Використання комп'ютерної техніки робить урок привабливим та сучасним. На такому уроці відбувається індивідуалізація навчання, розвивається пізнавальна діяльність учнів, а саме: інтелектуальна активність, логічне мислення, увага, пам'ять, мова, уява, інтерес до навчання. Це урок, на 5 якому з'являються нові можливості для розвитку гармонійної індивідуальності, здібної до колективної співпраці. Діапазон використання комп'ютера в навчально-виховному процесі дуже великий: навчання, тестування, гра. Комп'ютер може бути як об'єктом вивчення, так і засобом навчання. Учні, які користуються комп'ютером, повинні оволодіти основами комп'ютерних знань. Вони повинні навчитися запам'ятовувати файли, знати клавіатуру, знати правила користування дисками та інше. Застосування комп'ютерів на уроках іноземної мови значно підвищує інтенсивність навчального процесу, засвоюється значно більша кількість матеріалу, ніж при традиційному навчанні. Крім того, цей матеріал закріплюється міцніше. Комп'ютер забезпечує і всебічний контроль за навчальним процесом. При використанні комп'ютера для контролю досягається й більша об'єктивність оцінки, оскільки відбувається одночасна перевірка знань усіх учнів. Необхідно також зазначити що комп'ютер нівелює такий негативний психологічний фактор, як "відповідобязнь". Під час традиційних занять різні фактори такі, як дефект вимови, страх зробити помилку, невміння вголос формулювати свої думки, можуть завдати учневі проявити свої реальні знання. Залишаючись "наодинці" з комп'ютером учень, як правило, не відчуває ніяковості й старається проявити максимум своїх знань. Сприятливі умови створюють комп'ютери і для організації учнями самостійної роботи на уроках іноземної мови. Учень може

використовувати комп'ютер як для вивчення окремих тем, так і для самоконтролю здобутих знань. Причому комп'ютер може скільки завгодно повторювати одне й те саме завдання й у кінцевому рахунку це приводить до такого корисного явища, як автоматизація того чи іншого навику .

Метод проектів у навчанні іншомовного спілкування завойовує все більше прихильників. Проект дозволяє ефективно розв'язувати завдання особистісно орієнтованого підходу в навчанні учнів. Застосування проектної методики підвищує інтерес учнів до вивчення іноземних мов шляхом розвитку внутрішньої мотивації. Центр процесу навчання переміщується на учня. Учитель або підручник пропонують тему, а учні самі вирішують, що і як вони писатимуть і презентуватимуть свій проект. Позитивна мотивація – ключ до успішного вивчення іноземних мов, сучасні підходи до якого підкреслюють важливість співпраці та взаємодії між учнями. Що таке проект? Проект – це вид творчої діяльності учнів, який містить їх досвід, уяву, знання й велике бажання поділитися ними з іншими людьми. Головна ідея методу проекту – навчання учнів шляхом дослідницької діяльності. Проект цінний тим, що під час його виконання учні вчаться самостійно опановувати знання, отримують досвід пізнавальної й навчальної діяльності. Якщо учень отримає в школі дослідницькі навички орієнтування в потоці інформації, навчиться аналізувати її, узагальнювати, зіставляти факти, робити висновки, то йому легше буде пристосуватися до подальшого життя, правильно обрати майбутню професію (комп'ютерна презентація). Проектна методика дозволяє ефективно реалізувати комунікативний підхід у навчальному процесі з іноземної мови. Учитель іноземної мови навчає дітей способів мовленнєвої діяльності, тому комунікативна компетенція – одна з основних цілей у навчанні іноземної мови. Ми навчаємо не системи мови, а іншомовної мовленнєвої діяльності. Мова – це елемент культури, вона функціонує в її рамках, тому ми повинні знати особливості цієї культури. Необхідно формувати країнознавчу компетенцію. Предметом мовленнєвої діяльності є думка, а мова – це засіб формування й формулювання думки. Проектна робота – одна з найбільш цікавих методик, які може використовувати вчитель. Вона реалізує на практиці основні принципи комунікативного підходу в навчальному процесі з іноземної мови, а саме: вивчення мови шляхом особистої діяльності учня, оволодіння мовою в процесі спілкування. Проекти учнів – це самостійно спланована та реалізована робота, у якій мовленнєве спілкування вплетене в інтелектуально-емоційний контекст іншої діяльності (постер, проспект, вистава тощо).

Національна спрямованість є одним із основних принципів державної освітньої політики в Україні. Вивчення краєзнавчого матеріалу на уроках англійської мови сприяє формуванню національної свідомості та самосвідомості дитини, передбачає виховання любові до рідної землі, до свого народу, готовності до праці в ім'я України, освоєння національних цінностей (мови, території, культури), відчуття своєї причетності до розбудови національної державності, патріотизм, що сприяє утвердженню національної гідності, формування почуття гідності й гордості за свою Батьківщину. Успішному виконанню роботи за цими напрямками сприяє використання краєзнавчого матеріалу. Краєзнавчий матеріал наближує іншомовну комунікацію до особистого досвіду учнів, дозволяє їм оперувати тими фактами з реального життя, які їм трапляються повсякденно (комп'ютерна презентація). Метою вивчення іноземної мови є не тільки накопичення знань, формування в школярів умінь і навичок, але й засвоєння ними відомостей країнознавчого, лінгвокраїнознавчого й культурно-естетичного характеру, пізнання цінностей іншої національної культури. Метод проекту є високоефективним під час вивчення традицій, звичаїв англійських країн. Вивчення пісень на уроках англійської мови та в позаурочний час допомагає формуванню країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції. Слід зазначити, що підготовка проекту та його презентація спонукають учнів до творчості, сприяють формуванню позитивної мотивації у вивченні англійської мови, занурюють школярів в атмосферу свята.

Використання комп'ютера на уроках англійської мови та в позаурочний час відкрило для школярів нові можливості оформлення проектів: створення мультимедійних презентацій. Ця програма дозволяє створювати презентації у вигляді слайд-шоу, презентації з гіпертекстом, включати звук, відео й різні види графіки. На першому етапі виготовлення презентації учням пропонується скласти план. Потім надрукувати необхідний текстовий матеріал, дібрати необхідний ілюстративний матеріал з електронних енциклопедій та мережі Internet, відсканувати малюнки чи фотографії або зробити необхідні фотознімки цифровою камерою й перенести їх у комп'ютер. Наступний етап – створення презентації. Учні працюють над дизайном слайдів, варіантами структури слайда – макетами (титульного слайда, слайдів, які містять лише текст або зображення, текст і зображення, відео й діаграми, мультимедійні елементи, звук); кольоровим оформленням слайда (фону і тексту); настройкою анімації (ефектами, якими будуть супроводжуватися тексти і графіка); налагодженням системи навігації або керуванням презентацією (комп'ютерна презентація).

Наступним кроком необхідно запам'ятати створену презентацію й записати її на компакт-диск. Подібні проекти не тільки поглиблюють знання учнів з англійської мови, але і навчають їх користуватися комп'ютерною технікою. Учнівські проекти зберігаються в кабінеті англійської мови й використовуються як засоби наочності. Не слід вважати, що проектна робота допоможе розв'язати всі проблеми в навчанні іншомовного спілкування, але вона є ефективним засобом позбавлення одноманітності й нудьги. Проектна робота сприяє розвитку особистості учня, навчає працювати в групі, збагачує знання. Проект – це реальна можливість використати знання, здобуті на інших предметах, засобами іноземної мови.

Проект – це складно. Проект – це серйозно. Проект – це цікаво, захоплююче, незвичайно. Головне – це навчитися працювати в команді, брати на себе відповідальність за прийняті рішення, нестандартно думати й діяти, бачити кінцевий результат своєї діяльності, учень повинен вміти оцінити, кому й для чого необхідно те, що він робить, визначити, що дала йому та іншим робота в проекті. Це можливість робити щось цікаве самостійно або в групі, максимально використовуючи свої можливості; це діяльність, яка допомагає проявити себе, принести користь та публічно показати досягнутий результат. Це діяльність, яка спрямована на розв'язання цікавої проблеми та сформульована самими учнями у вигляді цілей та завдань, як результат цієї діяльності – винайдений спосіб розв'язання проблеми – має практичний характер, важливе прикладне значення та цікаве для самих учнів. Головна мета – навчити вмінь і навичок проблематизації, цілепокладання, обробки матеріалу, планування та організації діяльності щодо розв'язання різних проблем. Головна цінність проектної діяльності в тому, що отримують учитель та учень, беручи участь у проекті. Якість проектної діяльності залежить від кількості зусиль як учителя, так і дітей. І відлік тим зусиллям починається з мотивації, розуміння доцільності та значущості роботи.

*Г.О. Жозе да Коста
Харків*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Анотація: У сучасному світі он-лайн мережі об'єднують велику кількість людей по всьому світі й дозволяють створити справжнє мовне середовище на основі інтенсивного спілкування з носіями мови. У рамках участі в он-лайн

проектах учні мають можливість всі здобуті знання закріпити на практиці, таким чином, знання переходить у розуміння, а розуміння в навички.

Nowadays online networks bring together a large number of people around the world. Also they can create a real language environment based on intensive communication with native speakers. When students take part in the online projects they have the opportunity to consolidate all the knowledge in practice, thus knowledge passes to understanding and understanding passes to skills.

Ключові слова: інтернет-ресурси, он-лайн проект, он-лайн мережі, комунікативна компетенція, іноземна мова.

Глобалізація суспільства, потреба особистості у швидкій адаптації до умов полікультурного світу, який весь час змінюється, посилює інтерес до мовної освіти як важливого інструменту життєдіяльності людини в полікультурній і мультилінгвальній спільноті людей. Мовна освіта є важливим засобом, котрий формує свідомість особистості та її здатність бути соціально мобільною в суспільстві, сприяє веденню діалогу культур у світі, що глобалізується навколо розв'язання різноманітних проблем.

Основна мета вивчення іноземної мови в середній школі – формування комунікативної компетенції, всі інші цілі (освітня, виховна, розвивальна) реалізуються в процесі здійснення цієї головної мети. Комунікативний підхід має на увазі навчання спілкування й формування здатності до міжкультурної взаємодії, що є основою функціонування Інтернету. Без спілкування Інтернет не має сенсу – це міжнародне багатонаціональне, крос-культурне товариство, чия життєдіяльність заснована на електронному спілкуванні мільйонів людей у всьому світі, які говорять одночасно. Включаючись у нього на уроці іноземної мови, ми створюємо модель реального спілкування.

Використання Інтернету в комунікативному підході якомога краще мотивовано: його мета полягає в тому, щоб зацікавити учнів у вивченні іноземної мови за допомогою накопичення й розширення їх знань і досвіду. Учні повинні бути готові використовувати мову для реальної комунікації поза заняттями, наприклад, під час відвідувань країни, мова якої вивчається, прийому іноземних гостей удома, при листуванні, при обміні аудіо та відео носіями, результатами завдань тощо, зі школами або друзями з інших країн.

Спільною для всіх видів діяльності в мережі є проблема комунікації, мережевого спілкування. Культура спілкування – це також показник загальної культури людини. Разом з тим, культура спілкування передбачає певні інтелектуальні вміння:

- коротко викладати головну думку,
- слухати й чути співрозмовника,

- вести дискусію, аргументувати власну точку зору й брати за певних обставин точку зору опонента,
- формувати спільну точку зору, що враховує думки сторін тощо.

Усіх цих умінь учнів слід навчати в школі спеціально. При спілкуванні в мережі ці вміння особливо актуальні. У дискусіях, у тому числі й професійних, які за останній час стають все більш популярними в мережі (і не тільки в текстовому, але й у звуковому варіанті), дружність тону й стилю спілкування, культура спілкування, прагнення до взаєморозуміння – дуже істотна умова успішності такого діалогу. Діалог культур, міжкультурна взаємодія – реальна дійсність. Люди, що належать до різних культур, релігій, соціальних прошарків, рівнів освіти, і, нарешті, різних вікових груп, можуть вільно вступати один з одним у спілкування, об'єднані однією цікавою для всіх проблемою [7, с.80].

Інтернет природно вписався в життя учнів і став одним з найефективніших засобів, що допомагають значно урізноманітнити процес навчання. Педагогічний досвід засвідчує, що кожне заняття з використанням Інтернет-ресурсів викликає емоційний підйом; навіть учні, що відстають від інших, із радістю спілкуються з комп'ютером, а, наприклад, поганий результат тестування чи спілкування on-line, внаслідок прогалин у знаннях, спонукає звернутися по допомогу до вчителя або самостійно здобути ці знання. Можливості використання Інтернету на уроках англійської мови надзвичайно великі. Глобальна мережа Інтернет створює умови для учнів та вчителів для отримання будь-якої інформації з різних частин світу:

- країнознавчий матеріал;
- новини з життя молоді й країн, відомих людей усього світу;
- доступ до статей, газет, журналів, книг, аудіо та відеоматеріалів різного характеру.

Розглядаючи питання щодо використання Інтернет-ресурсів у навчанні іноземних мов, можна виділити такі позитивні моменти його впровадження:

- мотивує навчання, можливо навіть більше, ніж аудіо та відео матеріали;
- дає можливість викладачеві застосовувати індивідуальний підхід;
- сприяє розвитку самостійності учнів, спонукає користуватися інформацією, що безпосередньо стосується їхнього особистого чи професійного життя;
- підвищує поінформованість щодо інших мов та культур;

- завдяки наявності різноманітних типів текстів підвищує мовні компетенції;
- забезпечує сучасним матеріалом, що відповідає інтересам і потребам учнів;
- пропонує автентичний і актуальний матеріал [2, с. 85].

Найпростіше застосовувати Інтернету – це використання його як джерела додаткових матеріалів для викладача та учня. Це величезна довідково-інформаційна система, яка може бути використана для вивчення мови. Матеріали можуть бути роздруковані й використані під час традиційного заняття.

Сайти, які є корисними для викладача іноземної мови і які можуть бути використані під час заняття, можна розділити на інформаційні та власне навчальні. Інформаційні сайти використовують для добору цікавих текстових документів, творчих завдань. Спеціальні навчальні сайти містять різні види робіт, вони розроблені з урахуванням рівня знань студентів. Крім того, є група вузькоспеціальних навчальних сайтів, призначених для навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, письма, говоріння та аудіювання), вивчення фонетики, граматики, лексики тощо. У роботі з навчальними сайтами обирається той рівень складності, який відповідає рівню підготовки студентів [1, с. 28].

Із метою вивчення іноземних мов може використовуватися як вільне спілкування в Інтернеті, так і спеціально організоване спілкування:

- електронна пошта (e-mail);
- телеконференція (Usenet);
- відео конференція;
- дошки об'яв;
- власна домашня сторінка (homepage);
- публікація власної інформації і розміщення її на web-сервері;
- доступ до інформаційних ресурсів;
- довідкові каталоги (Yahoo!, InfoSeek/UltraSmart, LookSmart, Galaxy);
- пошукові системи (Alta Vista, HotBob, Open Text, WebCrawler, Excite);
- он-лайн розмова в мережі (Chat).

Це створює унікальну автентичну ситуацію діалогічного мовлення.

Участь в інтернет-проектах дозволяють їх учасникам розв'язувати свої навчальні (освітні) завдання за допомогою організації власної діяльності в кооперації з партнерами й колегами (у тому числі з різних країн) і використанням ресурсів Інтернет.

Найпростішим он-лайн проектом є листування з використанням електронної пошти. Переваги такого виду листування очевидні: у школярів з'являється реальна можливість використовувати іноземну мову як засіб спілкування, оволодіти елементарними навичками роботи на комп'ютері, отримати цікаву для них інформацію з автентичного джерела в найкоротші терміни. Роль учителя іноземної мови полягає в заохоченні учнів, наданні їм мовної допомоги, використання отриманої інформації на уроці у формі індивідуальних завдань.

Поряд з листуванням дуже ефективними є спільні телекомунікаційні проекти із зарубіжними школами-партнерами. Під навчальним телекомунікаційним проектом ми розуміємо спільну навчально-пізнавальну, творчу діяльність учнів-партнерів, організовану на основі комп'ютерних телекомунікацій, що мають спільну проблему, мету, узгоджені методи, способи діяльності, спрямовані на досягнення загального результату спільної діяльності [4, с. 8]. Проекти можуть виконуватися як на уроці, так і в позаурочний час. Проектна діяльність найбільш ефективна, якщо її вдається зв'язати з програмним матеріалом, значно розширюючи й поглиблюючи знання дітей у процесі роботи над проектом. В основі проекту завжди лежить якась проблема [4, с. 11]. І яку би проблему ми не взяли, всі обговорення будуть проводитися англійською мовою. Саме тому ми говоримо про створення мовного середовища і умов для формування потреби у використанні іноземної мови як засобу реального спілкування в процесі міжкультурної взаємодії.

Можуть бути й суто позакласні проекти, якщо учні приєднуються до якогось пропонованого в мережах міжнародного проекту, наприклад, проекти eTwinning. Такі проекти завжди організуються навколо будь-якої цікавої проблеми. Якщо пропонована проблема цікава для групи школярів або навіть для окремих учнів, потрібно стимулювати їх до індивідуальної чи групової проектної діяльності в позаурочний час. Дуже цікаві *міжпредметні* проекти, також організуються навколо певної проблеми. Це можуть бути міжнародні проекти з екології, географії, демографічні, історичні, творчі проекти. Але якщо вони мають міжнародний характер, значить, повинні проводитися на іноземній мові. Спілкування відбувається з носіями іншої культури, мова якої вивчається школярами. Отже, оволодіння мовою природним чином відбувається на соціокультурному тлі. Учні не тільки розв'язують проблему спільно, вони знайомляться з національними й культурними особливостями країн-партнерів, дізнаються багато цікавого один про одного. І що є особливо цінним, учні вчаться розуміти один одного й усвідомлювати той факт, що ми всі живемо на одній планеті, що ділити нам нічого. Отже, слід навчитися поважати й розуміти один одного. Треба також

мати на увазі, що будь-який проект повинен закінчуватися цілком реальним, відчутним практичним результатом.

Інтернет технології можуть бути успішно та доцільно використані в процесі вивчення іноземних мов із метою пошуку учнями додаткової інформації з теми, що вивчається; для збору даних для створення комп'ютерних презентацій; робота з різноманітними онлайн-тестами, а також для роботи з онлайн-словниками [6, с. 99].

Опанування комунікативної й міжкультурної компетенції неможливо без практики спілкування, й використання ресурсів Інтернет на уроці іноземної мови в цьому сенсі просто незамінне: віртуальне середовище Інтернет дозволяє вийти за тимчасові й просторові рамки, надаючи її користувачам можливість автентичного спілкування з реальними співрозмовниками на актуальні для обох сторін теми.

Література

1. Лавров Д.О. Класифікація проблем. Терміни та визначення // Питання Інтернет-освіти. – 2003. – № 15.
2. Москалева И.С. Использование компьютерных технологий для профессиональной подготовки учителей иностранного языка / И.С. Москалева, С.К. Голубева // Иностранные языки в школе. – 2005. – №1. – С. 83-87.
3. Подопригорова Л.А. Использование Интернета в обучении иностранным языкам / Л.А Подопригорова. // Иностранные языки в школе. – 2003. – № 5. – С. 25-31.
4. Полат Є.С. Метод проектів на уроках іноземної мови // Иностранные языки в школе. – 2000. – № 2. – С. 3-11.
5. Токменко О. Інформаційні технології у викладанні іноземних мов: сьогодні і скрізь віки / О. Токменко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2006. – № 2. – С.98-100.
6. Фрідріх А.В. Національна самосвідомість студентської молоді: педагогічні проблеми формування та реалізації // Нова педагогічна думка. Науково-методичний журнал. Випуск № 3. – Рівне, 2006. – С. 78-81.
7. Цветкова А. Я Возможности та шляхи включення Інтернет у шкільний освітній простір // Питання Інтернет-освіти. – 2003. – № 23.

РОЛЬ МЕДІАОСВІТИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ІКТ НА СУЧАСНОМУ УРОЦІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглядається роль медіаосвіти та використання ІКТ на сучасному уроці іноземної мови. Особлива увага приділяється визначенню функцій медіазасобів та їх вплив на ефективність уроку. Підкреслюється, що використання мультимедійних технологій приводить до зміни вектору мислення учнів.

Ключові слова: інформаційне середовище, інформаційні технології, медіадидактика, медіазасоби, медіаосвіта, медіапростір.

Сучасна загальноосвітня школа функціонує в умовах, специфіку яких визначає глобальний процес інформатизації суспільства, культури, освіти. Масштаби впливу медіа на різні сфери життя зростають із кожним днем. Це ставить нові завдання перед освітньою системою, вимагає від людини не тільки знання сучасних технічних пристроїв передачі інформації й уміння з ними працювати, але й певного рівня критичного мислення, навичок самостійної роботи, творчих здібностей та ін. Особливої цінності набуває здатність орієнтуватися в особистому інформаційному полі і в медіасвіті. Інформатизація освіти припускає перегляд систем, що традиційно склалися, змісту й методів навчання в контексті використання різних медіазасобів.

Згідно з даними Національної спілки сімейних асоціацій (UNAF – Union National des Association Familiales), неповнолітня аудиторія щорічно проводить у середньому 154 години якісного часу (тобто періоду неспанья) з батьками й 850 годин – з учителями, тоді як на контакти з різними екранними медіа в дітей відводиться 1400 годин [7, с.5]. Потік інформації, що одержують школярі постійно росте, він не регулюється ні батьками, ні вчителями й має дезорієнтуючий ефект. Необхідність розв'язання проблем підготовки молодого покоління до повноцінного життя в інформаційному суспільстві зумовила появу спеціальних напрямів у педагогічній науці, покликаних створити інформаційно-освітнє середовище з метою інтеграції медіа в процес навчання, що забезпечує створення й розвиток єдиного освітнього інформаційного простору.

Одним із таких напрямів є медіаосвіта, що активно розробляється відомим медіапедагогом, доктором педагогічних наук, професором, президентом Асоціації кіноосвіти й медіапедагогіки Росії А.У.Федоровим. В Україні проблеми медіаосвіти й медіапедагогіки

досліджує доктор педагогічних і кандидат філологічних наук, професор А.В.Оникович.. Але медіаосвіта, інтегрована в систему загальноосвітньої, може здійснюватися тільки за умови використання різних медіа на уроках. В.В.Мантуленко виділила такі напрями досліджень у цій сфері [3, с. 4]:

- дослідження філософсько-педагогічного характеру, у яких розглядаються загальні питання інформатизації освіти, суть, функції медіа та перспективи їх використання в освіті;
- психолого-педагогічні дослідження, присвячені особливостям сприйняття інформації, дидактичним і виховним можливостям медіа, способи й засоби їх використання;
- психофізіологічні дослідження, у яких предметом уваги є охорона здоров'я учнів в умовах інформатизації освіти;
- спеціальні дослідження, що розглядають використання медіа у викладанні конкретних навчальних дисциплін;
- дослідження з проблем дистанційного навчання.

Освіта має орієнтуватися на діяльнісні, розвивальні технології, які формують у учнів уміння вчитися, оперувати й управляти інформацією, швидко приймати рішення, пристосовуватися до потреб ринку праці (формувати основні життєві компетенції). Світовий процес переходу до інформаційного суспільства, а також економічні, політичні й соціальні зміни, що відбуваються в Україні, зумовлюють необхідність прискорення реформування системи освіти.

Освіта має орієнтуватися на перспективи розвитку суспільства. А це означає, що в сучасній освіті необхідно застосовувати найновітніші інформаційні технології. Створення добротного інформаційного середовища є ключовим завданням на шляху переходу до інформаційного суспільства. Масове впровадження інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) в освітню сферу висуває проблему комп'ютеризації закладів освіти в розряд пріоритетних. Розвиток і впровадження ІКТ спрямовані на їх комплексне інформаційно-ресурсне й методичне забезпечення.

Кожний шкільний предмет здатний суттєво вплинути на менталітет людини, яка формує себе як особистість, на методи розв'язання не тільки шкільних завдань, а й навколишнього середовища. [2, с. 26]. Сучасний випускник школи повинен мати компетенцію використання інформаційних технологій, тобто технологій, що проектуються сучасною індустрією як в освіті, так і в повсякденному житті. Нові інформаційні технології відкривають учням доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи, дають нові можливості для творчості, знаходження й закріплення будь-яких

професійних навичок, дозволяють реалізовувати принципово нові форми й методи навчання.

Впровадження інноваційних моделей навчального процесу передбачає вміння вчителів-предметників користуватися засобами новітніх інформаційних технологій. Структурна побудова заняття з використанням ІКТ змінює саму суть навчального процесу, занурюючи його в спілкування, де ролі вчителя й учня врівноважені: обидва працюють для того, щоб навчатися, ділитися своїми знаннями, досягненнями свого життєвого досвіду. До того ж слід звернути увагу на те, що педагог повинен завчасно моделювати ситуації взаємодії за допомогою засобів, схем (моделей) діяльності учнів, відповідно до змісту й мети уроку. У моделях слід фіксувати склад індивідуальних дій учнів, спосіб їх розподілу між учасниками й послідовність дій виконання. Цілеспрямована модель діяльності учнів на таких уроках є інструментарієм, за допомогою якого можна поєднувати методологію та зміст, крім того, вона є основним засобом організації комунікації учнів і вчителя.

У процесі побудови уроку іноземної мови з використанням ІКТ визначальною є діяльність учнів, а головною функцією педагогічної згоди стає створення комунікативних умов, коли вчитель своїми висловлюваннями й діями бере участь у створенні «критичних ситуацій», що ведуть до аналізу й розуміння змісту навчального матеріалу, способів пізнання. Вчитель керує взаємодією учнів, які представляють різні позиції й пізнавальні можливості.

Дидактична ефективність даного уроку досить висока й дає вчителю змогу визначати й вивчати психолого-педагогічні феноменальні можливості окремих учнів, а учням – за умови системності використання даних методів навчання, очевидніше виявляти різні позиції, перешкоди, які виникають у процесі навчальної діяльності. Саме в такій формі уроку, за інтерактивними методами навчання та використання ІКТ, виникає зв'язок між змістом (темою уроку) і способом спільної та індивідуальної діяльності, між учнем і способом розв'язання проблеми, ситуації, завдання.

Необхідною складовою формування єдиного освітнього інформаційного простору, першим кроком до використання інноваційних та дистанційних технологій навчання у професійній діяльності вчителя є наявність Інтернету.

Відомо, що інформація засвоюється тим краще, чим більше видів сприймання активізовано. Мультимедіа – це сучасна інформаційна технологія, що дозволяє об'єднувати в одній комп'ютерній програмно-

технічній системі текст, звук, відеозображення, графічне зображення та анімацію (мультиплікацію) [4, с. 27].

Впровадження в практику уроку іноземної мови медіатехніки набуло в останній час масового характеру. Функціями та результатами застосування медіа, як допоміжного засобу, у процесі викладання та навчання займається медіадидактика. Її призначення – оптимальний відбір медіазасобів, які сприяють досягненню успіху в навчанні з урахуванням реальних для цього умов [5, с. 65]. У медіадидактиці мова йде перш за все про використання медіа з метою забезпечення нової якості навчання та викладання, оптимізації умов освітнього процесу та підвищення його ефективності за допомогою ІК-технологій.

До основних функцій медіазасобів належать: інтеграція, інформування, моделювання, мотивація, демонстрація, інтенсифікація, тренування, самостійне навчання, активізація, індивідуалізація, повторення та поглиблення, контроль, виконання, збагачення [5, с. 66].

Медіа, інтегровані в уроки іноземної мови, стають одним із засобів підвищення ефективності навчання, якщо задовольняють такі вимоги:

- сприяють підвищенню пізнавального інтересу;
- відповідають практичним потребам вчителя та учнів [6, с. 121].

Масштаби впливу медіа на різноманітні сфери життя висувають нові завдання перед освітньою системою, у тому числі формування основ інформаційної культури вчителя.

Література

1. Дьяконова О.О. Эдьютейнмент в обучении иностранным языкам / О.О. Дьяконова // Иностранные языки в школе. – 2013. – № 3. – С. 58-61.
2. Зазнобила Л. С. Стандарт медиаобразования, интегрированное различными школьными дисциплинами / Л. С. Зазнобина // Стандарты и мониторинг в образовании. 1998. – № 3. – С. 26-34.
3. Мантуленко В. В. Особенности использования электронных медиа в учебно-воспитательном процессе общеобразовательной школе: автореф. дис. на получение науч. степени канд. пед. наук: 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / В.В.Мантуленко. – Самара, 2007. – 21 с.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; За науковою редакцією В.В. Різуна. – Київ : Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
5. Онкович Г.В. Медіапедагогіка. Медіаосвіта. Медіадидактика / Г.В. Онкович // Вища освіта України. – 2007. – № 2. – С. 63-69.
6. Соболева А.В. Использование мультимедийных технологий в обучении иностранным языкам / А.В. Соболева // Педагогика: традиции и инновации: материалы IV междунар. науч. конф. (г. Челябинск, декабрь 2013 г.). – Челябинск : Два комсомольца, 2013. – С. 119-123.

7. Федоров А.В. Медиаобразование, медиаграмотность, медиакритика и медиакультура / А.В. Федоров // Высшее образование в России. – 2005. – № 6. – С. 134-136.

8. Федоров А. В. Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза / А. В. Федоров. – М. : МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 616 с.

9. Черных А. Мир современных медиа / А. Черных // Массовые коммуникации в современном обществе. – 2007. – № 3 – С. 9-20.

10. Edutainment // Longman Dictionary of Contemporary English [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ldoceonline.com/dictionary/edutainment>

11. Masterman L. Teaching the Media / L. Masterman. – London: Comedia Publish. Group, 1985. – 341 p.

12. UNESCO. Recommendations Addressed to the United Nations Educational Scientific and Cultural Organization In Education for the Media and the Digital Age. – Vienna : UNESCO, 1999. – С. 273–274.

*Захарова Г.В.,
м. Харків*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕЛЕКТ-КАРТ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ

***Анотація.** Використання методу інтелект-карт робить процес навчання творчим і захоплюючим. Складаючи інтелект-карти, тобто малюючи думки, учні демонструють індивідуальний спосіб сприйняття, обробки й подання інформації.*

***Ключові слова:** інтелект-карта, асоціативне мислення, критичне мислення, розумова діяльність, Гарі Б'юзен.*

Стратегія модернізації освіти в Україні пред'являє нові вимоги, що визначають головну мету сучасної школи – формування творчої та активної особистості учня. Сьогодні учень повинен уміти самостійно набувати знання; застосовувати їх на практиці для розв'язання всіляких проблем; працювати з різною інформацією, аналізувати, узагальнювати; самостійно критично мислити, шукати раціональні шляхи розв'язання проблем. Завдання вчителя – залучити учнів до активної творчої діяльності, де учасники процесу навчання взаємодіють один з одним, створюють діалоги та самостійно здобувають знання. Завдання вчителів зберегти індивідуальність кожного учня, навчити його думати креативно, розвивати творче мислення.

Сократ сказав: “I cannot teach anybody anything. I can only make them think”. Ось учителі сьогодні застосовують цю істину до себе. Змушують себе думати по-іншому, роблять перший крок на шляху до нового

мислення, прагнуть поглянути на звичні речі з іншого боку. У формуванні вище названих умінь і допомагає метод інтелект-карт (ІК).

Інтелект-карта – це графічне вираження процесу мислення. Метод інтелект-карт був запропонований американським психологом Тоні Бьюзеном. Ефективність карт пов'язана зі специфікою роботи мозку людини, що відповідає за обробку інформації. Ліва півкуля відповідає за логіку, аналіз, упорядкованість думок. Права півкуля – за ритм, сприйняття кольорів, уяву, представлення образів, розміри, просторові співвідношення. Учні, засвоюючи інформацію, використовують переважно ментальні здібності лівої півкулі. Це блокує здатність головного мозку бачити цілісну картину, здатність асоціативного мислення. Традиційні засоби переробки інформації трудомісткі та неефективні. Б'юзен стверджує: «Традиційне конспектування веде до не виправданих витрат часу, а саме:

- записується багато непотрібної інформації;
- витрачається час на читання згодом цієї непотрібної інформації;
- витрачається час на повторне читання непотрібної інформації;
- витрачається час на пошук ключових слів.»

Інтелект-карта має ряд переваг перед традиційною, лінійною формою подання інформації:

- легко виділити основну ідею, якщо вона знаходиться в центрі аркуша у вигляді яскравого графічного образу;
- увага концентрується не на випадковій інформації, а на суттєвих питаннях;
- чітко визначена відносна важливість кожної ідеї. Значущі ідеї перебувають ближче до центру, а найменш важливі – на периферії;
- швидше й ефективніше запам'ятовується й відтворюється інформація за рахунок різнокольорового та багатовимірного зображення;
- структурний характер карти дозволяє без зусиль доповнювати її новою інформацією (без викреслення, вставок і тому подібне).

У перекладах книг Т. Б'юзена найчастіше використовується термін "інтелект-карти", хоча за способом побудови карти відображається процес асоціативного мислення, тому їх доречніше було б називати картами асоціацій. Метод інтелект-карт є практичним додатком теорії радіантного мислення. Від слова «radiant» – сяючий, блискучий, променистий.

Окрім цього, процес побудови інтелект-карт робить навчання творчим і захоплюючим. Складаючи інтелект-карти, тобто малюючи думки, учні демонструють індивідуальний спосіб сприйняття, обробки й представлення інформації. Діяльність стає спостережуваною, більш того, спостережуваними стають і уміння, що формуються в учнів у процесі діяльності.

Метод інтелект-карт дозволяє:

- формувати комунікативну компетентність у процесі групової діяльності;
- формувати загально навчальні уміння, пов'язані із сприйняттям, переробкою й обміном інформацією (конспектування, анотування, участь у дискусіях, підготовка доповідей, написання рефератів, статей, аналітичних оглядів і т. д.);
- покращувати всі види пам'яті (короткочасну, довготривалу, семантичну, образну і т. п.) учнів;
- прискорювати процес навчання.

Інтелект-карту можна описати як асоціативну мережу, що складається з образів і слів. Адже саме слово є головною одиницею будь-якої мови. Основним, на мій погляд, при вивченні іноземної мови, англійської зокрема, є наявність великого словарного запасу, тобто знання й володіння великою кількістю слів із різних тем.

Учень сам згадує або знаходить слово, що активізує процеси пам'яті й мислення. Уявляючи кожне слово у вигляді малюнка, він використовує складний букет навичок, характерних як для лівої, так і для правої півкулі мозку. Використання малюнків і образів полегшує переведення, розуміння й запам'ятовування значення слова. Будь-яка річ, що є незвичайною, барвистою або забавною, набагато легше запам'ятовується й швидше спливає в думці, ніяк речі банальні й нудні (для цього використовуються різні кольори й малюнки). Саме на цьому й ґрунтується чудодійна сила розумових карт.

Інтелект-карти можна складати традиційним способом (за допомогою кольорових олівців), за допомогою презентації або спеціальної програми Conceptdraw.

Таким чином, у створенні розумових карт задіяні уява, творче й критичне мислення, і всі види пам'яті: зорова, слухова, механічна, що й дозволяє запам'ятовувати слова. Можна використовувати інтелект-карти на уроках англійської мови під час:

- 1) роботи з лексичним матеріалом:
 - введення нової лексики
 - закріплення нової лексики

– контроль лексики.

2) роботи з граматичним матеріалом.

Можна складати розумові карти за вивченим граматичним матеріалом з метою його засвоєння і запам'ятовування.

3) роботи з текстовим матеріалом.

Складання плану переказу тексту у вигляді інтелект-карти.

4) вивчення усного монологічного вислову за допомогою вербальних схем.

Інтелект-карта є вербальною опорою вислову. Ефективно використовувати карти при підготовці до іспиту, оскільки на запам'ятовування й повторення інформації витрачається менше часу, її відтворення стає більш осмисленим.

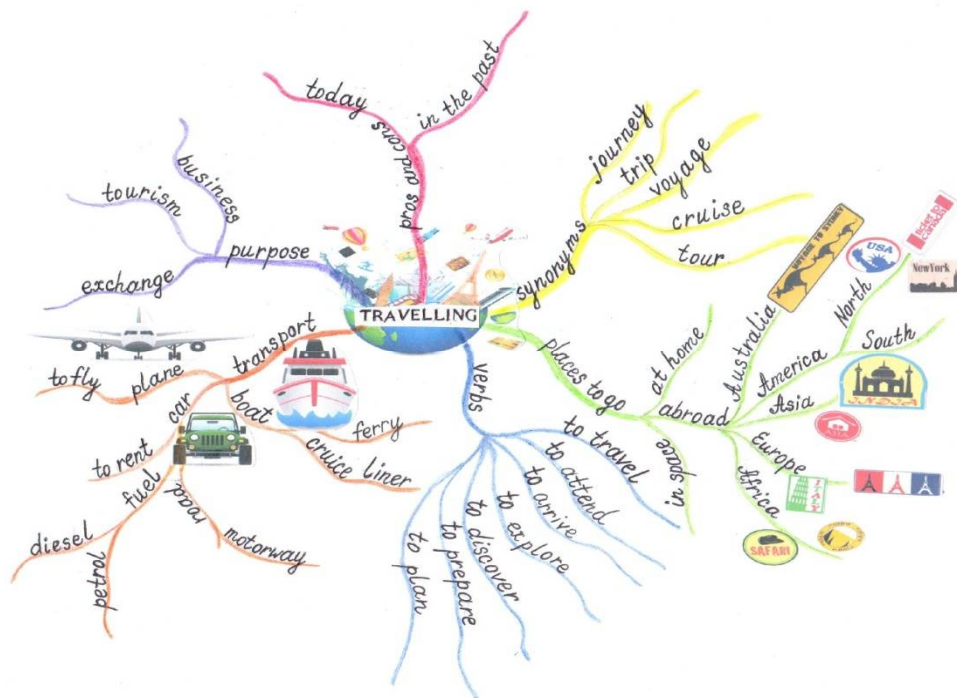
5) презентація результатів проектної діяльності.

Можна зробити у вигляді інтелект-карти весь процес створення проекту, або лише результати проекту, нові ідеї й таке інше. А потім під час презентації проекту пояснюється все те, що є на карті.

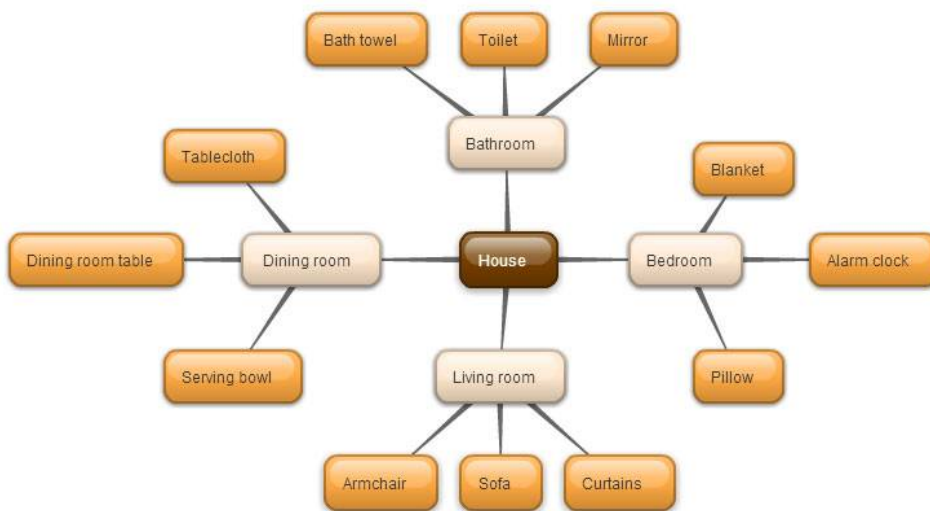
На мою думку, створення інтелект-карт буде ефективним і цікавим методом навчання на будь-якому уроці. Учні можуть складати інтелект-карту самостійно, або за допомогою вчителя. Вчителю краще заздалегідь самому скласти свою інтелект-карту, щоб не забути ті або інші важливі моменти при вивченні теми.

У сучасному світі з великим потоком інформації, вживання інтелект-карт у процесі навчання школярів може дати величезні позитивні результати, оскільки діти вчать вибирати, структурувати і запам'ятовувати ключову інформацію, а також відтворювати її в подальшому. Інтелект-карти допомагають розвивати креативне й критичне мислення, пам'ять і увагу школярів, а також зробити процес навчання цікавим, захоплюючим і результативним.

Інтелект-карта створена самостійно.

Інтелект-карта створена за допомогою комп'ютерної програми.

Література

1. Бьюзен Тони. Карты памяти: уникальная методика запоминания информации [Текст] / Тони Бьюзен, Джо Годфри Вуд; [пер. с англ. О. Ю. Пановой] — М. : Росмэн, 2007. — 326 с.
2. Бьюзен Тони. Карты памяти: используй свою память на 100 % [Текст] / Тони Бьюзен, Сюзанна Эббот; [пер. с англ. У. В. Сапциной] — М. : Росмэн, 2007. — 192 с.

Конкіна О. Ю.
м. Харків

РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОЦЕС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

The definition "personally oriented teaching technology" is given; the essential features of learning technologies are identified. The structure of personality oriented technology is revealed. The mechanism of technology developing is elucidated. Three learner-focused technologies of teaching English are developed and tested at school.

Key words: pedagogy, learning process, technology, learner-focused technologies, learning English.

Розкрито дефініцію «особистісно орієнтованої технології навчання»; визначено суттєві ознаки технології навчання; виявлено структуру особистісно орієнтованої технології навчання; обґрунтований механізм розробки технології навчання. Розроблені та втілені в практику школи три особистісно орієнтовані (комп'ютеризована, інформаційно-комунікаційна та діяльнісна) технології навчання англійської мови.

Ключові слова: педагогіка, технологія, особистісно орієнтовані технології навчання, англійська мова, процес навчання.

Раскрыто дефиницию «личностно ориентированная технология обучения»; определены существенные признаки технологии обучения; выявлена структура личностно ориентированной технологии обучения; обоснован механизм разработки технологии обучения. Разработаны и апробированы в практике школы три личностно ориентированные (компьютеризированная, информационно-коммуникационная и деятельностная) технологии обучения английскому языку.

Ключевые слова: технология, личностно ориентированные технологии обучения, английский язык, педагогика, процесс обучения.

Однією з провідних тенденцій розвитку сучасної системи освіти є технологізація. Педагогічні технології викликають значний інтерес як науковців (педагогів, психологів, соціологів, філософів), так і педагогів-практиків та управлінців у галузі освіти. Розв'язання багатьох актуальних питань, які гостро постали сьогодні в освіті, модернізацію навчального процесу пов'язують саме із технологіями проектування та управління різноманітними педагогічними об'єктами, у тому числі й окремих навчальних предметів.

Входження України в європейський простір загострює проблему забезпечення ефективної міжкультурної комунікації, що неможлива без опанування іноземних мов широкого загалу. Формування світового інформаційного простору та залучення до нього сучасної людини стає ще одним вагомим фактором, що посилює необхідність оволодіння іноземною мовою кожним учнем.

Одним із найбільш актуальних питань оволодіння учнями іноземними мовами є набуття ними комунікативної компетентності. Процес набуття учнями навичок спілкування має бути, з одного боку, *технологічним*, тобто таким, що забезпечує гарантований результат при масовому застосуванні, а, з іншого, – *особистісно-орієнтованим*, при якому навчання полягає у зміні акцентів з дитини як об'єкту навчання на такий, щоб кожен учень був суб'єктом власного розвитку, суб'єктом реалізації своєї особистісної природи.

Питанню технології, її визначенню й ознакам у зарубіжній та вітчизняній педагогіці присвячено багато досліджень, зокрема роботи В. Беспалька, Б. Блума, Дж. Брунера, І. Волкова, Т. Дмитренко, Л. Елтона, В. Євдокимова, М. Кларіна, О. Коваленко, А. Ламсдейна, П. Мітчела, П. Москаленка, О. Пехоти, І. Прокопенка, А. Прокопенка, К. Річмонда, Т. Сакамото, Г. Селевка, С. Сисоєвої, В. Сластьоніна, І. Смолюк, Р. Томаса та інших. Окремі аспекти проблеми педагогічних технологій (теоретичні, методологічні засади проектування технологій; організаційно-педагогічні умови впровадження технологій; моделювання змісту технологій) були висвітлені в дисертаційних працях В. Дегтярьової, О. Євдокимова, Л. Кайдалової, М. Лазарева, О. Попович, І. Синельник, А. Чорноштан, С. Якубовської, Л. Ярошук [1;2].

Ефективність будь-якої педагогічної технології залежить від багатьох чинників, зокрема від її гуманістичної спрямованості, що вимагає здійснення особистісного підходу до відбору змісту освіти, методів, організаційних форм навчання, процесу навчання в цілому. Провідна ідея особистісно орієнтованого навчання полягає у визначенні дитини як неповторної, самобутньої та самоцінної людини із суб'єктивним досвідом, здібностями, інтересами, можливостями, орієнтаціями та поведінкою. Отже, і провідним фактором побудови сучасного навчального процесу стає розвиток особистості учня, реалізація його здібностей та творчого потенціалу

Багато нових підходів, методів, технологій навчання з'явилося й у викладанні іноземних мов, які широко використовуються в загальноосвітніх навчальних закладах. Зокрема, це – технологія критичного мислення, інтерактивні технології, метод проектів, робота над мовним портфоліо, ІКТ, мультимедійні технології, технологія особистісно зорієнтованого навчання, здоров'язберігаюча технологія, що розроблені передовими вітчизняними й зарубіжними педагогами-лінгвістами: І. Бім, А. Великанова, Є. Полат, М. Бухаркіна, М. Моїсеєва, А. Петров, І. Цатурова, М. Палагутина, І. Серповська, інші.

Однак, незважаючи на безумовну цінність і важливість результатів, отриманих у цих дослідженнях, розробка проблеми особистісно

орієнтованих технологій навчання є недостатньою. Зокрема залишається питання одностайного визначення критеріальних ознак технології навчання, обґрунтування та розробки особистісно спрямованих технологій навчання учнів початкової школи. І, як свідчить практика, питання сформованості комунікативної компетентності кожного окремого учня залишається відкритим. Окрім того, зміст поняття комунікативної компетентності розширюється в умовах інформатизації суспільства та формування єдиного світового інформаційного простору.

Таким чином, необхідність упровадження в практику загальноосвітньої школи нових технологій навчання, спрямованих на розвиток учня, розв'язання суперечностей та відсутність наукових праць, де б комплексно розглядалася ця проблема, обумовили вибір теми нашого дослідження **«Розробка та впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання англійської мови молодших школярів»**.

Узагальненні результати нашого дослідження можна подати в такий спосіб:

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури було розкрито дефініцію *особистісно орієнтованої технології навчання* як системної сукупності, яка містить спеціальні знання, процес розробки й реалізації в навчальному закладі педагогічного проекту, спрямованого на розвиток особистості учня, задоволення його потреб та інтересів; *визначено суттєві ознаки технології навчання*: систему наукових знань про процес навчання, діагностичне цілеутворення, результативність, придатність до алгоритмізації, відтворюваність, застосування технічних та інформаційних засобів навчання; які дозволили відокремити її від споріднених понять. Спираючись на підходи до визначення структури педагогічних технологій та на визначальні ознаки технології навчання, *виявлено структуру особистісно орієнтованої технології навчання*, що складається з *концептуального, цільового, змістового, процесуального та діагностичного компонентів*, а також функціональних зв'язків між ними, які визначають вплив компонентів одного на інший та забезпечують особистісне спрямування технології навчання.

2. Обґрунтований *механізм розробки технології навчання*, який спирається на п'ятикомпонентну модель і складається з п'яти етапів, забезпечує змістове наповнення всіх компонентів структури, однозначно визначає послідовність дій так, щоб узяти до уваги всі взаємозв'язки між компонентами технології, як прямі, так і зворотні, і є змістовно незалежним, тобто за наведеною схемою можуть бути розроблені технології навчання будь-яких дисциплін і будь-якого

рівня. Застосування цього механізму для особистісно орієнтованих технологій полягає в інтеграції в технологічний процес складників особистісного спрямування, а саме: потреб, інтересів учнів, їхніх особистісних якостей, індивідуальних особливостей та спрямованість кожного на індивідуальний результат. Використання сучасних комп'ютерних (мультимедійні комп'ютери, комп'ютерні навчальні програми, системи комп'ютерних презентацій) та інформаційно-комунікаційних засобів (електронні засоби зв'язку, електронна пошта, мережа Інтернет, пошукові системи) і різних форм організації спілкування (псевдоспілкування, опосередковане спілкування, реальне спілкування) дозволило створити три різні за способами реалізації особистісно орієнтовані технології навчання – комп'ютеризовану, інформаційно-комунікаційну та діяльнісну. Вони спрямовані на формування інформаційної та комунікативної компетентності шляхом організації навчально-пізнавальної діяльності, для здійснення якої необхідно використовувати раніше сформовані знання, уміння та навички з різних предметів у ситуаціях, які для цього предмету є не навчальними, а ситуаціями реальної практичної діяльності.

3. На основі виявлених ознак та обґрунтованого механізму побудови технології розроблені та втілені в практику школи три особистісно орієнтовані (комп'ютеризована, інформаційно-комунікаційна та діяльнісна) технології навчання учнів початкової школи.

Комп'ютеризована особистісно орієнтована технологія навчання учнів початкової школи була реалізована на інтегрованих уроках, стратегічною метою яких, з одного боку, було оволодіння учнями мовним матеріалом, видами мовленнєвої діяльності, а, з іншого, – формування інформаційних і комунікаційних умінь учнів.

Особливістю реалізації *особистісно орієнтованої інформаційно-комунікаційної технології навчання учнів початкової школи* було включення учнів у ситуації опосередкованого (за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів) і реального («живого») спілкування для формування комунікативної та інформаційної компетентності.

Найбільш повно можливість опосередкованого спілкування молодших школярів реалізовано під час їхньої діяльності в міжнародних проектах. Важливим аспектом навчання за цією технологією було оволодіння культурою спілкування за допомогою інформаційно-комунікаційних засобів (періодичність листування, норми оформлення електронного листа, оперативне підтвердження отримання електронного

повідомлення тощо). Окрім того, працюючи в групах та індивідуально, учні задовольняли власні особистісні інтереси та потреби, а навчання в єдиному класному колективі відбувалося, орієнтуючись не на «усередненого» учня, а на кожного окремо, враховуючи його особистісні якості.

Ситуації реального спілкування були реалізовані шляхом залучення учнів до участі в конкурсах та фестивалях. Спілкуючись, молодші школярі демонстрували власні нароби, ділилися враженнями, знайденою інформацією, проявляли фантазію тощо.

Таким чином, розробка й упровадження особистісно орієнтованих комп'ютеризованої та інформаційно-комунікаційної технологій навчання дозволили забезпечити досягнення визначених цілей та здійснення особистісного підходу до кожної дитини.

Діяльнісна технологія навчання була розроблена й реалізована під час роботи в літньому мовному таборі на базі гімназії.

Нами були розроблені власні заходи, за певними тематичними напрямками. В основу їхньої розробки було покладено такі ідеї:

- «Learning through doing», тобто «Навчання через діяльність»,
- мова – як інструмент вирішення власних потреб учня,
- розширення рамок використання іноземної мови (за межами шкільного кабінету).

Це дозволило, з одного боку, задовольнити власні потреби учнів, а саме – весело, із задоволенням провести вільний час влітку, а з іншого, – набути навичок усного мовлення, досвіду комунікативного спілкування, подолати мовний бар'єр, опанувати навички міжособистісної взаємодії та роботи в колективі, а також отримувати й аналізувати інформацію з різних джерел.

Розроблені заходи мають чітку структуру й алгоритм проведення, визначені дидактичні, розвивальні й виховні цілі, детально прописані необхідні ресурси, використаний лексичний і граматичний матеріал, час, місце проведення заходу та його очікувані результати. Все вище зазначене дозволяє їхнє запровадження в разі потреби в будь-якому навчальному закладі.

4. Експериментальна перевірка створених особистісно орієнтованих технологій навчання учнів початкової школи підтвердила їх ефективність у досягненні поставленої мети та особистісне спрямування процесу навчання. *Про ефективність розроблених технологій свідчить*: підвищення навченості учнів, у порівнянні з тими, що навчаються за традиційними технологіями;

показники розвитку дітей (за результатами психологічного тестування та спостереження класних керівників; відгуки учнів та батьків).

Проведені семінари та розроблені рекомендації для вчителів щодо впровадження технології в навчальний процес. Учителі початкової школи отримали рекомендації щодо використання комп'ютерних навчальних програм, мережі Інтернет у навчальному процесі. Сама технологія, а також окремі її частини були використані вчителями в процесі викладання різних дисциплін.

Література

1. Беспалько В.П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия). – М.: Издательство Московского психолого-социального института. Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2002. – 352с. (Серия «Библиотека педагога-практика»).

2. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игр, дискуссии. Анализ зарубежного опыта / Междунар. ассоц. «Развивающее обучение». – М.: Рига: Пед.центр «Эксперимент», 1998. – 176 с.

3. Плахотник Е.Ю. Понятие «педагогическая технология» как научно-педагогическая категория / Е.Ю. Плахотник // Человек в измерениях XX века. Прогресс человечества в двадцатом столетии. Том 7. – Издательство Международной академии проблем Человека в авиации и космонавтике. Москва. 2005. – С. 196–200.

4. Плахотник О.Ю. Результати експериментально-дослідницької роботи щодо впровадження технологічного підходу в процес навчання англійської мови учнів середньої загальноосвітньої школи / О.Ю. Плахотник // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи: Зб. наук. пр. – Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2006. – Вип. 24, Частина 1. – С. 137-144.

5. Плахотник О.Ю. Стратегія проектування технологій навчання / І.В.Синельник, О.Ю. Плахотник // Управління соціальними системами. – 2008. – № 1. – С. 33-42.

*І.І. Костікова
м. Харків*

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядаються дидактичні можливості використання Інтернет-ресурсів для вивчення англійської мови. Автором проаналізовано засади застосування Інтернет-ресурсів у вивченні англійської мови зі школярами. Метою дослідження було виявити, чи підвищується ефективність навчання всіх видів мовленнєвої діяльності на уроках англійської мови за умови використання Інтернет-ресурсів.

Ключові слова: Інтернет-ресурси, інформаційні технології, види мовленнєвої діяльності, засоби Інтернет.

В статье рассматриваются дидактические возможности использования Интернет-ресурсов для изучения английского языка. Автором проанализированы принципы применения Интернет-ресурсов в изучении английского языка со школьниками. Целью исследования было выявить, повышается ли эффективность обучения всем видам речевой деятельности на уроках английского языка при использовании Интернет-ресурсов.

Ключевые слова: Интернет-ресурсы, информационные технологии, виды речевой деятельности, средства Интернет.

The article examines the didactic potential of using Internet resources for learning English. The author analyzes the principles on the use of Internet resources in learning the English language with the students. The aim of the study was to determine whether increases learning efficiency for all types of speech activity in English lessons when using Internet resources.

Keywords: Internet resources, information technologies, types of speech activity, Internet means.

Актуальність дослідження. Сучасні педагогічні технології, такі, як навчання у співпраці, проектна методика, використання нових інформаційних технологій, Інтернет-ресурсів допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію і диференціацію навчання з урахуванням здібностей школярів, їхнього рівня навченості, схильностей тощо. В останні роки все частіше постає питання про застосування ресурсів Інтернет для вивчення іноземних мов.

Особливої уваги набуває використання Інтернет-ресурсів. Можливості використання Інтернет-ресурсів величезні. На уроках англійської мови за допомогою Інтернет можна розв'язувати цілий ряд дидактичних завдань: формувати вміння і навички всіх видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, читання, письма, усного мовлення, розвивати фонетичні, лексичні, граматичні уміння і навички, використовуючи матеріали глобальної мережі; формувати в школярів стійку мотивацію до вивчення англійської мови. Крім того, робота спрямована на вивчення можливостей Інтернет-ресурсів для розширення кругозору школярів, налагоджувати й підтримувати ділові зв'язки і контакти зі своїми однолітками в англійськомовних країнах.

Учні також можуть брати участь у тестуванні, у вікторинах, конкурсах, олімпіадах, що проводяться в мережі Інтернет, листуватися з однолітками з інших країн, брати участь в чатах, відеоконференціях і т.д. Учні можуть отримувати інформацію з проблеми, над якою працюють у даний момент у рамках проекту. Це може бути спільна робота українських школярів та їхніх зарубіжних однолітків з однієї або декількох країн. Проблемами використання Інтернет-ресурсів при

вивченні іноземних мов опікуються такі дослідники, як Л.І. Морська [1], Є.С. Полат [3, 4] та інші.

Мета дослідження – проаналізувати засади застосування Інтернет-ресурсів у вивченні англійської мови зі школярами.

Є підстави вважати, що кожна людина, вивчаючи англійську мову, зацікавлена в тому, щоб визначити досить об'єктивно власний рівень володіння цією мовою, якщо вона володіє вже певними знаннями. Для цього в мережі є безліч можливостей визначити свій рівень відповідно до міжнародних стандартів (наприклад, www.toefl.org, www.ielts.org - International English Language Testing System). Надалі, звертаючись до того або іншого ресурсу, можна точніше обирати свій рівень.

Для формування або вдосконалення граматичних, лексичних навичок можна звернутися на один із сайтів (www.foreign-languages.com, www.language.ru, www.lingva.ru, www.English-language.ru, www.learnplus.com і багато інших).

Для навчання різних видів читання в мережі існують спеціально підготовлені уроки (www.English-to-go.com), у яких фахівці інформаційного агентства «Ройтер» пропонують учителям, у зручному для копіювання на свій диск форматі, уроки з цікавими текстами для читання, вправами проблемного характеру і на закріплення нової лексики. Уроки розраховані на різні рівні навчання.

Вчитель може роздрукувати весь урок або його фрагменти й використовувати на уроці. Курси навчання читанню англійською мовою можна знайти і на сайті www.ioso.ru/distant. Багато цікавих матеріалів для вчителя англійської мови розташовано на сайтах навчальних закладів (www.hello-on-line.ru). Можна використати оригінальні тексти художньої літератури або тексти газет, журналів. Багато вчителів англійської мови використовують фрагменти з творів В.Шекспіра для тижня англійської мови в школі. Практично всі твори В.Шекспіра можна знайти за адресою: the-tech.mit.edu/Shakespeare/works.html. Цікавий добір ідіоматичних виразів можна знайти на сторінці www.culturglobe.com/idioms.htm, вельми корисної для роботи над проектами, в рольових іграх тощо.

У бібліотеці Конгресу США також є доступ до потрібної вам літератури (www.loc.gov) (сайт бібліотеки Конгресу США). Однією з найважливіших особливостей є те, що учень може дістати не тільки доступ до сторінок, що цікавлять його, але й отримати консультацію з різних питань. На сторінці «Kids and Family» є цікаві матеріали з історії США, про відомих та знаних американців. Цікавим буде побачити відеозапис і послухати пісні.

Практично всі відомі газети і журнали мають свої web-сторінки в Інтернеті. Для того, щоб дізнатися про газети й журнали, що цікавлять учнів, слід звернутися до сторінки MEDIA LINKS (www.mediainfo.com/emedialinks). Серед газет англійською мовою можна знайти:

- The Washington Post (www.washingtonpost.com)
- The Washington Times (www.washtimes.com).
- The New York Times (www.nytimes.com) окрім іншого, пропонує читачам навчальну версію своєї газети з готовими по урочними розробками.
- The Times (www.the-times.co.uk <<http://www.the-times.co.uk>>).

Усі новинні видання мають приблизно однакову структуру й систему посилань. Все, про що можна прочитати в газеті, видно на першій сторінці – вона є комбінацією рекламної афіші й змісту. Тут подані назви найбільш важливих статей з витягами з них, які, на думку авторів, повинні привернути увагу читачів основними положеннями, які обговорюються всіма учасниками. Як будь-яке видання періодичного друку, web-газети розділені на рубрики й підрубрики, тобто мають дружній до користувача інтерфейс, що дозволяє переходити безпосередньо до потрібного розділу й статті, яка зацікавила. Окрім того, що учні дістають можливість ознайомитися з поточними подіями, які коментуються авторами по-різному, порівняти й обговорити певні точки зору, вони можуть скористатися посиланням «Send us feedback», яке дозволяє встановити зв'язок із видавництвом. Вони можуть після уроків в медіатеці або з домашнього комп'ютера висловити думку щодо прочитаного й особисто поговорити з автором певної статті в розділі «сьогоднішні журналісти» («Today's Columnists»), де вибір прізвища журналіста зв'яже вас із ним безпосередньо у вказаний день і годину. Можна також посилати на адресу редакції, конкретного автора свої питання. Іноді може з'являтися екстразв'язок із головною дійовою особою статті.

У BBC World Service (www.bbc.co.uk/worldservice <<http://www.bbc.co.uk/worldservice>>) особа може не тільки прочитати статтю, що цікавить її, однією з пропонованих 11 мов світу, але й прослуховувати новини, вибравши для себе відповідний рівень володіння англійською мовою, прослухати новини в режимі LEARNING ENGLISH, а також прослуховувати радіопередачі з різних країн світу, вибравши для себе потрібну радіостанцію. Зворотний зв'язок з видавництвом здійснюється за допомогою посилання CONTACT US.

ABC News (www.abcnews.go.com/index.html) супроводжує свої публікації не тільки звуком, але й відео. Можлива також бесіда на запропоновану тему серед читачів у розділі CHAT.

Нами встановлено, що CNN World News (cnn.com/WORLD) надає інформацію декількома мовами і подвійну класифікацію статей. Можна викликати аудіо- і відеосупровід. Контакт з редакцією і читачів між собою можливий у рубриці DISCUSSION (дискусія), де є своя дошка оголошень (MESSAGE BOARDS), кімната для бесіди (CHAT) і зв'язок з редколегією (FEEDBACK). Сайт Держдепартаменту США (usinfo.state.gov) (сайт Держпартаменту США) пропонує поширений матеріал практично для будь-якої категорії читачів.

Для навчання аудіювання також можна скористатися послугами Інтернету. Сайт компанії Lucent Technologies, її підрозділ Bell Labs дозволяє почути, як звучить будь-яка фраза іноземною мовою. Тут розроблений синтезатор мови, який перетворює друкарський текст на звук. На сайті www.bell-labs.com/project/tts/index.html можна обрати одну з іноземних мов: англійську, німецьку, французьку, італійську, іспанську та ін., вписати у віконце фразу або слово.

За декілька секунд написана фраза/слово будуть вимовлені. Фраза може бути взята з підручника, навчального посібника або з мережі. У цьому випадку фраза просто копіюється і вставляється у віконце. Все вимовлене можна не тільки прослуховувати, але й записати на свій диск. Особливу зацікавленість дає добір звукових файлів до казок, байок, оповідань англійських і американських авторів (www.center.fio.ru/som/items.asp?id=10001111). Тут можна знайти посилання на різні сайти, що містять озвучені оповідання, казки (наприклад, оповідання Едгара По, «Ballad of Reading Gaol» by Oscar Wilde, «Frisco Kid's Story» by Jack London), Декларацію незалежності США, посилання на сайт безкоштовних аудіокниг, посилання на сайт із добром інтерв'ю відомих осіб і ін.

На сайті www.angiintern.com останнім часом з'явилися, курси для самоосвіти, а також курси для користувачів, які володіють значним запасом лексики. Їм пропонуються озвучені тексти, які рекомендується читати паралельно з диктором.

Інтернет дозволяє учням самим виявляти активність і спробувати свої сили, беручи участь у дискусіях, або запропонувати свою статтю, думку, репортаж для публікації й обговорення її на сайті The Young Voices of the World (www1.fukui-med.ac.jp/kuzuryu). Це відкритий форум, що є видавництвом, де всі охочі можуть опублікувати свої роботи, які супроводжуються електронною адресою автора, що дозволяє здійснити зворотний зв'язок для дискусій.

Для навчання письма використовують численні пропозиції з організації листування. Щоб знайти партнерів з листування для своїх учнів, можна звернутися з відповідним запитом (computer-assisted language learning sub-branch-listserv@cunyym.cuny.edu, listserv@cunyym.bitnet) або (listserv@cunyym.cuny.edu <<mailto:listserv@cunyym.cuny.edu>>), а також звернутися до серверу – International E-mail Classroom Connections (www.iecc.org <<http://www.iecc.org>>, www.stolaf.edu/network/iecc <<http://www.stolaf.edu/network/iecc>>). Листування може бути організовано з різними цілями: для виконання сумісних проєктів, проведення дискусій, обговорення поточних проблем.

Таким чином, в Інтернеті є велика кількість навчальних матеріалів, інформаційних ресурсів для використання в очному або дистанційному навчанні. Ці матеріали можна використовувати по-різному, зокрема в моделі інтегрованого курсу з дистанційним навчанням або при створенні власного курсу [4].

Отже, наприкінці можна дійти **висновку**, що використання мережі Інтернет сприяє навчанню англійської мови. Як інформаційна система Інтернет пропонує своїм користувачам різноманіття інформації й ресурсів. Основні засоби Інтернет, які можна використовувати при вивченні іноземних мов: електронна пошта, чат-системи, Веб-сайти, телеконференції, сайти. Навчання всіх видів мовленнєвої діяльності (читання, письмо, аудіювання, мовлення) є досить ефективним за допомогою Інтернет-ресурсів.

Література:

1. Морська Л.І. Теорія та практика методики навчання англійської мови. / Л.І.Морська. – Тернопіль: Астон, 2003. – 248 с.
2. Муліна Н. І. Методика розробки та використання дистанційного курсу англійської мови (старший ступінь у вищому технічному закладі освіти): дис. ... канд. пед. наук / Н. І. Муліна. – К., 2001. – 111 с.
3. Полат Е.С. Інтернет на уроках інострального мови / Е.С.Полат // Иностранные мови в школі. – № 2, 3,4,5. – 2001.
4. Полат Е. С. Некоторые концептуальные положения организации дистанционного обучения иностранному мови на базе компьютерных телекоммуникаций / Е. С. Полат // Иностранные мови в школі. – 1988. – № 1. – С. 6-11.

ПОЄДНАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ І ТРАДИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЄВОСТІ ЗНАНЬ

У статті розглядаються поняття: «інноваційні педагогічні технології» та «інноваційне навчання». Дається короткий опис та характеристика інноваційних педагогічних технологій у поєднанні з традиційними педагогічними технологіями у процесі викладання англійської мови.

Ключові слова: інноваційні педагогічні технології, навчальний процес, креативність, розвиток мислення.

В статье рассматриваются понятия: «инновационные педагогические технологии» и «инновационное обучение». Дается краткое описание и характеристика инновационных педагогических технологий вместе с традиционными педагогическими технологиями в процессе преподавания английского языка.

Ключевые слова: инновационные педагогические технологии, учебный процесс, креативность, развитие мышления.

The article deals with the concepts of “innovative pedagogical techniques” and “innovative teaching”. A short description of innovative pedagogical techniques combining with traditional pedagogical techniques in the process of English teaching is given.

Key words: innovative pedagogical techniques, teaching process, creativity, thinking development.

Вивчення іноземної мови давно стало звичним явищем. Але чому ж тоді лише невеликий відсоток людей володіє іноземною мовою хоча б на достатньому рівні. Чому читання текстів та розуміння фраз знайомства, привітання, прощання та деяких слів найпростішої тематики – це вершина знань 80 % людей. Вивчення іноземної мови з першого класу за новим Державним стандартом, а в минулому з другого виявляється недостатнім для вільного доступу до іноземного мовного матеріалу. Досить велика частина випускників шкіл, інститутів у пошуках високого заробітку все життя відвідує курси, знову починаючи вивчати дієслово to be, незлічену кількість часових форм та іншомовну лексику. У чому ж тоді проблема? Як досягти головної мети вивчення іноземної мови – формування комунікативної компетенції?

Стрімкі зміни в українському суспільстві, осучаснення освітньої системи, досягнення в галузі теорії та практики навчання іноземних мов ставлять перед освітньою системою України необхідність оновлення змісту та методів застосування інноваційних підходів до викладання іноземної мови за професійним спрямуванням.

Необхідна зміна підходів до викладання, зміна форм та методів на більш ефективні і зрозумілі для сприйняття сучасною молоддю. Постійне вивчення правил, читання текстів та робота з підручниками, які до того ж

іноді ще більш ускладнюють процес навчання – ніяк не сприяє ефективному оволодінню комунікативною компетенцією. Необхідно звертатися до нових педагогічних технологій. **Інноваційне навчання** – зорієнтована на динамічні зміни у навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, яка ґрунтується на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

У процесі викладання іноземної мови викладач використовує традиційні методи, які доповнює за допомогою нових тенденцій, що диктує сучасне суспільство. Традиційні методи продовжують ефективно існувати завдяки впливу сучасних підходів і не можуть розвиватися один без одного, тому сучасний учитель повинен вміти поєднувати й ефективно використовувати їх для ефективного навчання й засвоєння програмного матеріалу учнями сучасної школи.

В умовах раннього знайомства дітей з комп'ютерною та програмною технікою необхідно перебудовувати шкільне вивчення іноземних мов. Чому б не подавати матеріал знайомою для дітей мовою? Використання комп'ютера, а в сучасних умовах Інтернет-ресурсів з метою розвитку навичок говоріння, читання, письма, аудіювання стає актуальним в умовах інформатизації та комп'ютеризації суспільства та уроку у свою чергу.

Використання багатофункціональної програми Skype дозволяє робити дзвінки та спілкуватися, маючи комп'ютер та доступ до Інтернету. Спілкування з носіями мови – це дещо краще, ніж набридлива постать навіть найкращого та улюбленого вчителя.

Перевірка домашнього завдання може здійснюватися за принципом обміну двох учнів, які навчаються в різних країнах, але спілкуються через Інтернет. Важливо, щоб мова спілкування – це було те, основне, що об'єднало цих двох людей.

Учитель у цьому разі є координатором, спостерігачем, який знається на комп'ютерних програмах та може допомогти в спілкуванні, але лише за нагальної проблеми. А також учитель – це та людина, яка не допустить перевантаження учня, діяльність, яка не спрямована на набуття умінь та навичок, спрямованих на оволодіння мовних засобів реалізації усного та писемного мовлення. Дуже важливо створити ситуацію, коли бракує вибору, коли лише співрозмовник може тобі допомогти й звернутися можна лише до нього іноземною мовою.

Методичні переваги навчання іноземної мови за допомогою мультимедійних засобів свідчать, що цей метод має більший ступінь інтерактивного навчання, дає можливість обирати темп та рівень завдань, покращує швидкість засвоєння граматичних конструкцій та накопичення

словникового запасу. Безумовно технічні переваги цього методу можна віднести до можливості використання інтерактивних відео - та аудіо роликів при навчанні усного мовлення. Демонструючи схеми, фото та малюнки за тематикою мовного спілкування, реалізуємо принцип наочності.

Інноваційні методи навчання іноземних мов, які ґрунтуються на творчому підході, допомагають повністю розкрити потенціал учнів і сприяють розвитку та самовдосконаленню навчально-комунікативного процесу.

На мою думку, найкраще справляються з цим завданням **інтерактивні методи навчання**. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. На кожному з етапів уроку можна використовувати різноманітні інтерактивні технології та вправи такі, як: «Незакінчені речення», «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Асоціативний куц» (на етапі мотивації навчальної діяльності); «Мікрофон», «Гранування», (актуалізація опорних знань); «Ажурна пилка», «Займи позицію», «Ситуативне моделювання», метод «Прес», «Акваріум», «Дискусія» (засвоєння набутих знань); «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Дерево рішень», «Займи позицію» (закріплення знань).

До сучасних технологій належить і **технологія співпраці**. Основна ідея полягає в створенні умов для активної спільної діяльності учнів в різних навчальних ситуаціях. Об'єднуються в групи по 3-4 учні, їм дається одне завдання, при цьому обумовлюються ролі кожного. Учень відповідає не лише за результат своєї роботи, але і за результат усієї групи. Тому слабкі учні прагнуть з'ясувати в сильних те, що їм незрозуміло, а сильні учні прагнуть, щоб слабкі досконально розібралися в завданні. І від цього виграє весь клас, тому що спільно ліквідовуються пропуски.

Більшість інноваційних методів навчання у їх використанні мають труднощі, що виникають під час підготовки уроків за ними і, на думку вчителів, збільшують час, необхідний для підготовки до уроків та зменшують кількість завдань, які діти виконують за певний час.

Однак учителі, націлені на продуктивне навчання своїх учнів, мають розуміти, що переоцінити сучасні методики неможливо.

Про підвищення уваги до вивчення англійської мови йдеться в листі МОН від 11 березня 2015 №1/9-120.

Минулого року відповідно до Рішення колегії МОН № 6/2-20 від 03.07.2015 результати ЗНО з однієї з іноземних мов необхідно зараховувати як результати державної підсумкової атестації за курс повної загальної середньої освіти. Звичайно, для вчителів-предметників, а особливо для учнів – це надзвичайно стресова новина, адже раніше ЗНО з іноземної мови складали лише ті учні, для яких вивчення мови було пріоритетним завданням не на початку 11 класу, а протягом усього періоду навчання в школі. Тому результативність і показники, на мою думку, перших років після нововведення будуть значно підірвані.

Усі тестові завдання ЗНО подаються на підставі автентичних зразків літературного мовлення, яке використовується носіями мови у Великобританії. Випускник повинен володіти мовними навичками відповідно до Програми загальноосвітніх навчальних закладів з іноземних мов, яка відповідає Загальноєвропейським рекомендаціям з мовної освіти (рівень B1). А чи можливе набуття навичок виконання таких завдань правильно лише за умови використання традиційних підходів та методів при вивченні іноземної мови? Звичайно ж, ні!

Світ не стоїть на місці. Традиційні методи використовуються частково. Але поєднання традиційних методів і підходів з деякими новітніми тенденціями значно підвищують і оптимізують активність й продуктивність учнів у процесі вивчення іноземної мови. Тому актуальним є подальший пошук нових тенденцій і застосування в процесі навчання іноземної мови.

Вчити ефективно – це вчити по-новому. Адже «учень – це не посудина, яку потрібно заповнити, учень – це факел, який треба запалити».

Література

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав. 2004. – 352 с.
2. Крючков Г. Болонський процес – як гармонізація Європейської системи вищої освіти / Г. Крючков. – Педагогічна преса, 2004. – 104 с.
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід /О. Пометун, Л. Пироженко. – Київ, 2002. – 98 с.
4. Інтернет портал <http://enguide.ua>
5. Офіційний сайт МОН <http://mon.gov.ua>

Курчик О.П.
м. Люботин

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

*Повір у себе та зроби все,
щоб у тебе повірили інші.*

Ключові слова: комунікативна компетенція, інноваційні технології, інтерактивне навчання, поліспрямованість дії, проектна робота, мультимедійні засоби.

Одним із пріоритетних напрямів реформування освіти, висунутих Державною національною програмою “Освіта. Україна ХХІ століття”, визначено необхідність “досягнення якісно нового рівня у вивченні іноземних мов”. Знання іноземної мови стає не просто важливим фактором, а навіть життєвою необхідністю. Сучасне інформаційне суспільство ставить перед навчальними закладами завдання підготовки учнів, здатних:

- гнучко адаптуватися в мінливих життєвих обставинах, самостійно здобувати необхідні знання;
- критично мислити;
- грамотно працювати з інформацією;
- бути комунікабельним, уміти працювати спільно.

Формування комунікативних здібностей на уроках англійської мови – одне з найважливіших завдань шкільного курсу англійської мови, яке полягає в розвитку умінь та навичок вільного володіння іноземною мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності.

Із досвідом переконалася, що розвиток комунікативних компетенцій можливий тільки завдяки розв’язанню реальних завдань на уроці, що викликає в учнів задоволення й упевненість у собі, бажання говорити англійською. Найбільш ефективними шляхами реалізації комунікативного підходу до вивчення іноземної мови є використання інноваційних технологій навчання, що є також актуальним для сучасної освіти, та виступає ґрунтовною складовою у формуванні компетентної особистості учня як громадянина демократичного суспільства.

Інноваційні технології дають змогу здобувати не лише знання в певній галузі, а й освоювати методики самостійної роботи, пошуку та обробки необхідної інформації, вміння мислити креативно, розвиватися всебічно; інноваційні технології сприяють посиленню

навчальної мотивації вивчення англійської мови й удосконалюванню знань учнів. Усім відомо, що навчальний матеріал легше засвоюється й найдовше зберігається в пам'яті в тому випадку, коли учень не пасивно сприймає те, що говорить учитель, а активно діє під час вивчення матеріалу, тож сьогодні якісна мовна підготовка учнів неможлива без використання сучасних інноваційних освітніх технологій.

Сучасні інноваційні технології в освіті — це використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчанні, проектна робота в навчанні, робота з навчальними комп'ютерними й мультимедійними програмами, дистанційні технології в навчанні іноземних мов, створення презентацій у програмному середовищі Microsoft PowerPoint, використання ресурсів всесвітньої мережі Інтернет.

Існує велика кількість інноваційних технологій, проте в даній роботі я маю на меті описати лише ті, які найактивніше використовую на уроках.

Ефективним є формування комунікативних компетентностей учнів шляхом використання інтерактивних технологій.

Слово “інтерактив” (пер. з англійської “inter” – “взаємний”, “act” – діяти) означає взаємодіяти. Інтерактивний метод – це спосіб взаємодії завдяки бесіді, діалогу.

Інтерактивне навчання містить деякі методи співпраці в навчальному процесі. Ефективна співпраця та комунікація є базовими компонентами такого навчання, яке ставить перед собою мету спільного розв'язання проблем, набуття навичок монологічного мовлення, відповідальності, критичного мислення та досягнення вагомих результатів. Шляхи інтеграції інтерактивних методів у навчальний процес практично необмежені. З'ясовано, що на кожному етапі заняття є доцільним використання різних методів, кола ідей, імітаційних ігор тощо.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації навчальної діяльності, яка має конкретну, передбачену мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів.

Це взаємонавчання (колективне, групове навчання у співпраці), де й учень, і викладач є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять.

Інтерактивне навчання має безліч переваг перед традиційним:

- двобічний характер;
- спільна діяльність викладача й усіх учнів;
- керівництво процесу викладачем;
- спеціальна організація та різноманітність форм;
- інформаційна прогалина;
- цілісність та єдність;
- кожен учень має можливість пропонувати свою думку;
- створюється «ситуація успіху»;
- учні навчаються працювати у команді;
- мотивація та зв'язок з реальним життям;
- за короткий час опановується великий об'єм матеріалу;
- виховання та розвиток особистості учнів одночасно з процесом засвоєння нових знань.

Організація інтерактивного навчання передбачає використання мовних і рольових ігор, моделювання життєвих та створення проблемних ситуацій. Перевага на уроках віддається проблемним та творчим (часто домашні) завданням, груповій і парній роботі, самостійній роботі, запитанням від учня до викладача і навпаки, що розвивають творче мислення.

Практика показує, що при використанні технології інтерактивного навчання учні запам'ятовують:

- 80% того, що висловлювали самі;
- 90% того, що робили самі.

На своїх уроках використовую інтерактивні технології – кооперативне навчання (робота в парах, змінювані трійки, малі групи), колективно-групове навчання (мікрофон, мозковий штурм, дерево рішень), ситуативне моделювання (громадські слухання, рольова гра, імітаційні ігри), опрацювання дискусійних питань (метод прес, дискусія, дебати...), «Мозковий штурм», «Асоціативний кущ», «Акваріум», «Мікрофон», «Світлофор», групова та парна роботи, рольові ігри, проблемні ситуації, творчі завдання, дискусії за круглим столом.

Використання інноваційних технологій відкриває можливості запроваджувати різні інтерактивні методи навчання учнів.

Сучасний урок сьогодні вже неможливий без використання ІКТ.

Одним із сучасних методів є використання комп'ютерних технологій при вивченні іноземної мови, яке відкриває перед учнями доступ до нових джерел інформації, підвищує їх мотивацію до

отримання інформації іноземною мовою, підвищує ефективність самостійної роботи, дає нові можливості для творчості.

Методичні переваги навчання іноземної мови за допомогою мультимедійних засобів свідчать, що цей метод має більший ступінь інтерактивного навчання, дає можливість обирати темп та рівень завдань, покращує швидкість засвоєння граматичних конструкцій та накопичення словникового запасу. До безумовно технічних переваг цього методу можна віднести можливість використання інтерактивних відео - та аудіо роликів при навчанні усного мовлення. Демонструючи схеми, фото та малюнки за тематикою мовного спілкування, реалізується принцип наочності.

За допомогою Інтернету учні створюють власні цікаві творчі презентації.

Залучаю учнів до створення власних презентацій із 7-го класу. Самостійна творча робота зі створення комп'ютерних презентацій розширює запас активної лексики професійного спілкування. Учні самостійно добирають цікаву інформацію з даної теми. Це дуже їх захоплює, адже кожен намагається показати щось нове, цікаве.

Найбільш поширені уроки з використанням інформаційно-комунікативних технологій: урок-лекція, урок-подорож, урок-екскурсія, урок-конференція, інтегрований урок.

Ефективним на уроках англійської мови є також використання ігрових технологій – змагання (КВК, турнір, аукціон, вікторина); ділові, рольові ігри (імпровізація, імітація, ерудит, ланцюжок...), драматизація (драматична гра, пантоміми). Менші діти люблять технології ситуативного моделювання (рольові, дидактичні, імітаційні ігри), навчальні фільми, відео-фрагменти, інсценізацію казок.

Проведення подібних занять сприяє реалізації комунікативного підходу в навчальному процесі з іноземної мови, що означає формування іншомовної мовленнєвої діяльності учнів.

У своїй практиці використовую технологію проектного навчання. Проект – це вид навчальної діяльності, у якому задіяні досвід, уява, знання та величезне бажання поділитися з іншими. Застосування навчальної проектної технології ув школі можливо як під час уроків, так і в позаурочній роботі, це дає можливість створити додаткову мотивацію. Учні виконують проекти тому, що це їм цікаво. Тематика проектів дуже різноманітна, теми можуть бути запропоновані авторами підручників, за якими навчаються діти, вчителем і самими учнями. Результатом проекту може бути плакат, картки, словник у малюнках, індивідуальна розповідь, таблиця, письмова розповідь із ілюстраціями, малюнок із надписами тощо.

Інноваційні методи створюють умови для моделювання навчальних ситуацій, що формують в учнів уміння та навички класифікувати та узагальнювати матеріал, робити висновки.

Щоб зацікавити учнів, підвищити рівень певних знань та розвивати творчі здібності учнів, у своїй роботі застосовую поліспрямованість дій, яка передбачає одночасне використання різного мовленнєвого матеріалу та видів діяльності (спілкування + рухлива /предметна/ художня/музична діяльність). тому на уроках доцільно широко використовувати рухливі вправи. Це, в основному ігри, а також вірші й пісні, які передбачають рухову активність або інсценування.

Використання інноваційних технологій на уроках англійської мови значно допомагають: створити іншомовне середовище на уроці, залучати пасивних слухачів до активної роботи, забезпечити позитивну атмосферу на уроці.

Отже, можна виділити такі переваги інноваційного навчання:

- установлення дружньої атмосфери й взаємозв'язків між учасниками спілкування;
- учні мають можливість бути більш незалежними й упевненими в собі;
- учитель заохочує учнів до співпраці, підбадьорює їх, вони не бояться припускатися помилок;
- учні мають можливість подолати страх перед мовним бар'єром; викладач не домінує;
- слабкі учні можуть отримати допомогу від більш сильних;
- кожен учень, залучений до роботи, має певне завдання;
- учні можуть використовувати свої знання й досвід, набутий раніше.

Інноваційні методи навчання іноземних мов, які ґрунтуються на творчому підході, допомагають розкрити потенціал учнів і сприяють розвитку та самовдосконаленню навчально-комунікативного процесу.

Але більшість інноваційних методів навчання мають труднощі у їх використанні, що виникають під час підготовки уроків за ними і, на думку вчителів, збільшують час, необхідний для підготовки до уроків та зменшують кількість завдань, які діти виконують за певний час.

Отже, вимоги часу та методики викладання сучасного уроку націлюють учителя на використання інноваційних технологій у своїй роботі.

Вчителю важливо знати сучасні методи викладання іноземної мови, спеціальні навчальні техніки та прийоми, щоб оптимально

дібрати той чи інший метод викладання відповідно до рівня знань, потреб та зацікавлення учнів.

Ці технології допомагають реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей дітей, їхнього рівня знань.

Література

1. Биков В.Ю. Інформаційне забезпечення навчального процесу: інноваційні засоби і технології / В.Ю. Биков, О.О. Гриценчук. – К.: Атіка, 2005. – 252 с.
2. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід / О. Пометун, Л. Пироженко. – Київ, 2002. – 98 с.
3. Клевцова Н. Методико-дидактические принципы создания и использования мультимедийных учебных презентаций в обучении иностранному языку / Н.И. Клевцова. — Курск, 2003.

Омельченко Ю.В.
м. Кременчук

ВИКОРИСТАННЯ TEAM-TEACHING, CO-TEACHING І ПРОЕКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ТА ВИХОВАННЯ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Анотація: Гурток за професійним спрямуванням А-TEAM та канікулярна англomовна школа Stellar English School (SES) – це не тільки яскравий приклад активного застосування новітніх технологій у навчально-виховному процесі, а й сучасні знання, інтенсивна практика, досвід навчання та спілкування англійською мовою для учнів, студентів і вчителів.

Ключові слова: team-teaching, co-teaching, проектні технології, тренінги, креативне мислення.

Аннотация: Кружок профессионального направления А-TEAM и каникулярная англоязычная школа Stellar English School (SES) – это не только яркий пример активного использования новейших технологий в учебно-воспитательном процессе, а и современные знания, интенсивная практика, опыт обучения и общения на английском языке для учащихся, студентов и учителей.

Ключевые слова: team-teaching, co-teaching, проектные технологии, тренинги, креативное мышление.

Abstract: The club A-TEAM oriented on the future teachers and Stellar English School (SES) is not only a vivid example of the active use of new technologies in the educational process, but it also gives modern knowledge, intensive practice, the experience of learning and communicating in English for pupils, students and teachers.

Key words: team-teaching, co-teaching, project technologies, creative thinking.

Враховуючи роль англійської мови як мови міжнародного спілкування, з метою сприяння її вивченню задля розширення доступу громадян до світових економічних, соціальних, освітніх і культурних можливостей, які відкриває знання та використання англійської мови, забезпечення інтеграції України до європейського політичного, економічного й науково-освітнього простору, на підтримку програми Go Global, яка визначає вивчення англійської мови одним із пріоритетів стратегії розвитку країни, 2016 рік оголошено роком англійської мови в Україні [1]. Кабінет Міністрів розробив і затвердив комплекс заходів на 2016-й та наступні роки, спрямованих на активізацію вивчення громадянами англійської мови, зокрема передбачивши організацію на базі вищих навчальних закладів курсів із вивчення англійської мови, сприяння розширенню викладання у вищих дисциплін англійською мовою, збільшення мережі гуртків у позашкільних навчальних закладах. Розширюється мережа літніх мовних таборів з метою вивчення іноземних мов в Україні.

Виходячи з умов, що склалися, відповідного значення набуває робота, яка проводиться гуртком за професійним спрямуванням *A-TEAM* (active team) та канікулярною англійською школою *Stellar English School* (SES) вже декілька років поспіль на базі Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка. Гурток та школа – один із способів застосування team-teaching, co-teaching і проектних технологій у процесі навчання та виховання англійською мовою [2]. Діяльність гуртка спрямована на оволодіння рисами лідера, правилами організації та проведення різного типу проектів і тренінгів українською та англійською мовами. Сесії та тренінги канікулярної школи SES забезпечують соціальний форум для тих, хто зацікавлений у спілкуванні англійською мовою (студентів та викладачів, учнів та вчителів шкіл). Створення природного середовища мовлення для студентів та учнів, зацікавлених у роботі в проектах і практикуючих англійську підвищує інтерес студентів у всіх аспектах, що стосуються глобального співтовариства та надає інформацію, необхідну для ефективної роботи з дітьми, розвиває навички критичного мислення та розширює базові знання з предметів педагогічно-психологічного циклу та англійської мови. Посилені тренінги наставників-волонтерів та викладачів англійської мови з методикою навчання, педагогіки та психології із застосуванням новітніх методик навчання надають додаткові можливості якісної практичної підготовки як студентів, так і вчителів, реалізація якої відбувається на базі шкіл міста та області. Гасло гуртка «*Навчаючи вчуся*» реалізується завдяки технології team-teaching, co-teaching та методу проектів.

Напрямки роботи SES наочно демонструють практичне застосування цих технологій навчання та виховання англійською мовою. **Стимулювання зацікавленості до вивчення англійської мови та підтримка обдарованих дітей реалізується** їхньою участю в серії тренінгів та розважальних заходів із метою покращення рівня володіння англійською мовою.

Професійна підготовка студентів та вчителів відбувається поетапно починаючи з оволодіння методикою проведення тренінгів і літніх англійських шкіл шляхом участі в тренінгах з англійської мови та методики навчання з метою теоретичного й практичного тренування роботи в проекті та створення власних проектів з англійської мови. Завершується процес *практичним проведенням занять і розважальних заходів англійською мовою та організацією тренінгів англійської школи (база шкіл міста та ліцей при коледжі)*

Робота гуртка A-TEAM проходить у чотири етапи:

- I. Підготовчо-методичний та організаційний.
- II. Тренувальний.
- III. Проведення тренінгів мовної школи.
- IV. Аналітичний.

Практична спрямованість навчальної діяльності веде до формування навичок вмотивовувати педагогічні дії, психологічно та методично грамотно працювати з дітьми, враховувати психологічні та вікові особливості дітей, дібрати необхідну інформацію, аналізувати результати роботи, розвивати творчі здібності, удосконалювати комунікативні навички плідної праці в команді, практикуватися у використанні англійської мови в усному та писемному мовленні, а також проводити тренінги, розробляти проекти та розважальні заходи англійською.

Stellar English School (SES) – це унікальний для України досвід тісної співпраці волонтерів Корпусу Миру в Україні (носіїв мови), викладачів-методистів та студентів педагогічного коледжу з метою проведення серії тренінгів для розвитку та стимулювання зацікавленості дітей (учнів 7-11 класів та студентів) до вивчення англійської мови, підтримки обдарованих дітей та реалізації принципу національної програми надання рівного доступу до якісної освіти учням усіх шкіл, незалежно від місця їхнього розташування.

Ідея створення даної форми навчання методики та англійської мови полягає в поєднанні стимулювання зацікавленості до вивчення англійської мови, підтримки обдарованих дітей з одного боку та практики позакласної роботи з іноземною мовою, співпраці з носіями мови та професійної підготовки студентів груп спеціалізації англійська мова –

з іншого. Учні різних шкіл та студенти вищих навчальних закладів мають можливість практикуватися в чотирьох видах мовленнєвої діяльності шляхом участі в серії тренінгів та розважальних заходів. Викладачі ж та студенти отримують і обмінюються досвідом організації, управління, ведення документації, оволодівають новітніми та удосконалюють власні технології навчання й виховання. Плідна групова робота викладачів та студентів забезпечує висококваліфіковане навчання в поєднанні з кращими виховними методиками, а процес пізнання – з відпочинком. З учасниками тренінгів працюють викладачі (Мороз О.М., Турченко І.С., Навроцька М.М., Омельченко Ю.В.), студенти другого, третього та четвертого курсів груп спеціалізації англійська мова (у рамках проходження практики) та волонтери Корпусу Миру в Україні.

Гордістю команди SES є понад 20 (1-2-3 та 5-6-денних) сесій, гарний набір на канікулярні сесії й відгуки про роботу, варіативні та креативні програми тренінгів та вдала їхня реалізація, постійний розвиток й вдосконалення, створення та ведення групи і призначення зустрічей у соціальній мережі VK, блогів і відео щоденників, спільні проекти з Корпусом Миру в Україні та Посольством Америки, уміння працювати автономно без допомоги волонтерів та якісна профорієнтаційна робота.

Слова подяки за підтримку даного проекту звернені до директора коледжу Гальченка І.В., директорки ліцею «Політ» Крупіної Л.В., заступників директора Деньги Н.М., Стеценко Н.М. та Ступак Ю.І.

Серед останніх тренінгів і проектів слід назвати осінній тренінг *LEARNING ENGLISH THE STELLAR WAY – STRETAGIES for ENGLISH LANGUAGE LEARNING AND REALIZATION* для студентів груп другого та третього курсів, який був проведений з метою оволодіння методом проектів для вивчення англійської мови учасниками гуртка у листопаді 2015 р. Передувала цьому значна підготовча робота з методики проведення тренінгів та проектів. Практичне володіння англійською мовою залишалось пріоритетним. Студенти відпрацювали в тісній співпраці з викладачами англійської мови та методики, здобувши значний досвід проектної роботи. Зараз вони можуть виступати в ролі координаторів власних англомовних проектів для учнів початкової школи. Учасники тренінгу позитивно та з задоволенням практикували англійську через проектну діяльність.

У січні 2016 року започатковано новий проект SES “TEACHING & LEARNING ENGLISH THE STELLAR WAY – ЛІТНІ АНГЛОМОВНІ ТАБОРИ 2016” і плідну співпрацю з учителями англійської мови міста семінаром-практикумом та круглим столом. На етапі підготовки реалізовано студентський проект для учнів 4 класу ліцею №4 “Holidays”. Надалі проект отримав продовження проведенням тренінгу для вчителів

англійської мови, які будуть проводити літні англомовні табори та студентів коледжу, які проходять практику в цих таборах з метою формування творчих груп та планування проектів з англійської мови. Розпочато розробку 6 тем шкільної програми. Дві наступні зустрічі творчої групи дали змогу детально спланувати, прискіпливо проаналізувати та відшліфувати матеріали. Очікуваним результатом є взаємний обмін проектами та реалізація їх на базі шкіл № 5, 4, 25, 19, 20, 12 у червні 2016 року.

Крім того, одним із нових напрямів роботи SES є організація мовного клубу для працівників коледжу, де з допомогою носія мови та викладачів SES можна вивчати та практикувати англійську мову. Перевагами вивчення мови у такий спосіб є диференційований підхід, застосування нових методик навчання, невимушена атмосфера й можливість спілкування з носієм мови. Оскільки попередньо проведено анкетування показало бажання колективу вивчати англійську мову досить інтенсивно, заняття проходять по два тижні в 5 диференційованих групах.

Забігаючи наперед, слід сказати, що в планах SES підготовка та проведення літньої сесії канікулярної англомовної школи для учнів та студентів шкіл міста й області.

Отже, Stellar English School (SES) – це – не просто гурток за професійним спрямуванням, а й спільнота викладачів, вчителів та студентів, яка ділиться з усіма охочими своїм досвідом, знаннями, ідеями та гарним настроєм. На вимогу часу педагогічна діяльність має складний і динамічний характер. Це обумовлює необхідність розробки різних варіантів змісту освіти, використання можливостей сучасної дидактики в підвищенні ефективності освітніх структур, науковому обґрунтуванні нових ідей і технологій та визначає об'єктивну потребу в удосконаленні системи професійної підготовки педагогічних кадрів. Очевидно, що випускник педагогічного ВНЗ повинен бути готовий використовувати сучасні технології навчання, які забезпечують високий рівень теоретичної та практичної підготовки учнів, брати участь у розробці освітніх програм, нести відповідальність за реалізацію їх у повному обсязі відповідно до навчальних планів і графіків навчального процесу, створювати базу навчально-методичного оснащення конкретної навчальної дисципліни, формувати в учнів уміння і навички, готувати їх до застосування здобутих знань у практичній діяльності, організовувати контроль знань, умінь, навичок, а також самостійну роботу учнів і тощо. Переконані, що запропонована форма навчання та виховання є однією з відповідей на виклики часу та суспільства.

Література

1. Указ Президента України Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/641/2015>
2. MCKEACHIE, WILBERT JAMES. 1994. *Teaching Tips: Strategies, Research, and Theory for College and University Teachers*. Lexington, MA: D.C. Heath.
[Team Teaching - Advantages, Disadvantages - Students, Teachers, Teacher, and Single - StateUniversity.com](http://education.stateuniversity.com/pages/2493/Team-Teaching.html#ixzz48SlMQeOU) <http://education.stateuniversity.com/pages/2493/Team-Teaching.html#ixzz48SlMQeOU>

*Підченко К.В.,
учитель англійської мови ХСШ № 29*

Метод кейсов и его применение на уроках английского языка в старшей школе

В статье рассказывается о методе кейсов: истории данной технологии и основных приемах и способах его использования. Также дается краткий пример того, как данный метод можно применить на уроке английского языка в старшей школе.

Общеизвестно, что 2016 год объявлен годом английского языка. Да и в целом, необходимость знания иностранных языков неоспорима. Осознают ли это наши школьники? Ведь даже после нескольких лет обучения, большая часть учащихся не приобретает достаточной коммуникативной компетентности. Есть несколько причин этого явления. Одна из них заключается в отсутствии стойкой мотивации получать знания. Во-вторых, часто само содержание урока не стимулирует школьника к активной работе. Это происходит из-за отсутствия связи содержания занятия с реальными практическими потребностями. Выполнение упражнений из учебника не может заинтересовать, если целью выполнения таких упражнений является только правильное употребление словоформ, если школьник не может использовать их для построения собственного высказывания при общении. Повысить мотивацию к изучению языка можно, наполнив программу материалами, связанными с конкретными жизненными ситуациями, в которых участвуют ученики. Задача преподавателя иностранного языка использовать такие методы работы, которые повысят заинтересованность студентов, приблизят содержание урока к их реальным потребностям.

Одним из эффективных способов обучения учеников старших классов коммуникативным навыкам в разных социально-бытовых сферах является кейс-метод. Кейс-метод (case study), или метод анализа ситуаций, был разработан в Англии в начале 20 века. Впервые этот метод был использован в 1910 году в Гарвардской бизнес-школе. Его авторами являются М.Шевер, Ф.Эдейем и К.Эйтс. Вначале метод применялся только для подготовки бизнес-менеджеров. Позже его начали использовать и в практике преподавания иностранных языков. Кейс технологии представляют собой группу образовательных технологий, методов и приёмов обучения, основанных на решении конкретных проблем, задач. Их относят к интерактивным методам обучения, они позволяют взаимодействовать всем обучающимся, включая педагога. Название технологии произошло от латинского *casus* – запутанный необычный случай; а также от английского *case* – портфель, чемоданчик. Происхождение терминов отражает суть технологии. Учащиеся получают от учителя пакет документов (кейс), при помощи которых либо выявляют проблему и пути её решения, либо вырабатывают варианты выхода из сложной ситуации, когда проблема обозначена.

К кейс технологиям, активизирующим учебный процесс относятся:

- метод инцидента;
- метод разбора деловой корреспонденции;
- метод ситуационного анализа.

Метод инцидента.

Особенность этого метода в том, что обучающийся сам находит информацию для принятия решения. Учащиеся получают краткое сообщение о случае или ситуации. Для принятия решения имеющейся информации явно недостаточно, поэтому ученик должен собрать и проанализировать информацию, необходимую для принятия решения. Так как для этого требуется время, возможна самостоятельная домашняя работа школьников. На первом этапе ребята получают сообщение и вопросы к нему.

На втором этапе ребята индивидуально или группами находят пути выхода из сложившейся ситуации. И третий этап – представление полученных результатов и обмен мнениями.

Метод разбора деловой корреспонденции.

Учащиеся получают от учителя папки с описанием ситуации; пакет документов, помогающих найти выход из сложного положения (можно включить документы, не относящиеся к данной проблеме,

чтобы участники могли выбирать нужную информацию) и вопросы, которые позволяют найти решение.

Данный метод логично использовать на уроках делового английского языка в специализированных школах с углубленным изучением английского языка, гимназиях, либо профильных классах.

Метод ситуационного анализа.

Самый распространенный метод, поскольку позволяет глубоко и детально исследовать сложную ситуацию. Ученикам предлагается текст с подробным описанием ситуации и задача, требующая решения. В тексте могут описываться уже осуществленные действия, принятые решения, для анализа их целесообразности.

Для наших учащихся интерес могут представлять следующие ситуации, требующие владения английским языком: знакомство, транспорт, питание, поездки, разного вида покупки (в магазине, на рынке, в интернет-магазине, покупка билетов и т.п.), лечение, образование, официально-деловое общение и т.п.

Существуют определенные требования к использованию кейс технологий: соответствовать чётко поставленной цели; иметь соответствующий уровень трудности; иллюстрировать аспекты реальной жизни; не устаревать слишком быстро; иметь национальную окраску; иллюстрировать типичные ситуации; развивать аналитическое мышление; провоцировать дискуссию.

Работа над кейсом делится на два этапа: домашняя самостоятельная работа и работа в классе. Домашняя работа предполагает заучивание или повторение необходимой для коммуникации в определенной ситуации лексики, чтение описания ситуации и разнообразных тематических диалогов. Не следует заранее обговаривать роли, иначе можно столкнуться с тем, что ученик запомнит только «свои» слова. Не стоит ученикам давать задание самостоятельно подбирать материал для кейса, так как в этом случае обязательно будут найдены такие языковые конструкции, которые невозможно использовать на данном этапе обучения из-за их сложности. Если всё-таки учащиеся принесут собственный материал, его необходимо редактировать и адаптировать для понимания каждого участника кейса. Вообще такой урок может быть успешным только в том случае, если каждый участвующий в нём в какой-либо роли школьник владеет лексическим материалом, поэтому можно порекомендовать начать кейс с проверки и повторения необходимой лексики и грамматических конструкций. Важно обратить внимание на синонимичные модели, чтобы ученики могли по-разному смоделировать реакцию на ту или иную реплику.

Работа над кейсом непосредственно на уроке предусматривает разбор выбранной ранее ситуации с анализом того, в каких направлениях она может развиваться, и выбор определённых языковых клише из подготовленного списка для разрешения того или иного направления развития ситуации. Далее следует распределение ролей участников кейса. Можно предложить как отдельную роль каждому, так и работу в минигруппах, которые готовят разные сценарии развития определенной ситуации. После этого происходит непосредственно общение в форме диалога, моделирующего реальность. При этом важно спроектировать как можно больше направлений развития ситуации. Ситуация может обыгрываться несколько раз по-разному в зависимости от того, какой ответ получен на определенный вопрос. Кроме того, ученик должен не только знать, как задать вопрос, ответить на него, но и научиться в некоторых случаях влиять на ситуацию, настаивать на чём-либо, адекватно реагировать на отказ и т.п.

Разбор кейсов может быть как индивидуальным, так и групповым. Итоги работы можно представить как в письменной, так и в устной форме. В последнее время все популярнее становится мультимедийные представления результатов.

Завершить урок нужно анализом ошибок: можно сравнить разные варианты ответов на вопросы, определить среди них наиболее предпочтительные, проследить, как те или иные реплики могли позитивно или негативно повлиять на ситуацию. Если кейс хорошо подготовлен и корректно проведён, учащиеся сразу почувствуют его практическую значимость.

Обратимся к разработанному мной примеру урока английского языка с использованием метода ситуационного анализа. Темой урока является: «Learning English: abroad or in Ukraine?». Данный урок рассчитан на проведение в 11 классе. Тема актуальна для выпускников школы, поэтому является для них интересной. При подготовке использован практический вид кейса. Учителю необходимо определить проблемное направление урока. За несколько занятий до планируемого урока учитель озвучивает данное проблемное направление, также объявляет, что урок будет проводиться в режиме кейс-метода. Учащиеся после обсуждения самостоятельно задают проблему, которая может быть следующей: «What is better: studying English abroad or in Ukraine?». Учитель делит класс на 2-3 небольшие подгруппы (4-6 человек) и дает задание подгруппам, включающее проведение социального опроса на заданную тему, составление сравнительной таблицы преимуществ

и недостатков обучения за границей и на Украине, приведение примеров людей, выбравших обучение на Украине или за рубежом и обосновавших свою точку зрения. Поскольку уровень языковой подготовки у всех обучающихся разный, целесообразно дать изучение материалов кейса в качестве домашнего задания. Учащимся предлагается кейс, в котором содержится информация о том, как провести социальный опрос, как составить сравнительную таблицу и видеofilm по теме урока.

Непосредственно на уроке происходит презентация работы подгрупп, которая может включать как мультимедийные презентации так и различные постеры, обсуждение проблемы и дискуссия в форме диалога по теме. На данном этапе учителю необходимо предоставить учащимся некоторые языковые клише выражения своего мнения, корректного согласия или несогласия с мнением оппонента.

Как и отмечалось выше, заканчивается урок анализом ошибок, сравнением различных ответов и выделением предпочтительных. Так же, имея согласие коллег, можно отправить представителей подгрупп с разными точками зрения, в другие группы или классы соответствующего уровня владения языком, чтобы представить свое видение ситуации и узнать их мнение по данному вопросу. Считаю необходимым это для того, чтобы «вытолкнуть» школьников из знакомой группы в коллектив менее знакомых людей, для преодоления страха разговора на английском языке с незнакомцами.

Использование кейс технологий имеет ряд преимуществ:

Акцент обучения переносится на выработку знаний, а не на овладение готовым знанием.

Преодолевается «сухость» и неэмоциональность в изучении сложных вопросов.

Учащиеся получают жизненно важный опыт решения проблем, возможность соотносить теории и концепции с реальной жизнью.

У ребят развивается умение слушать и понимать других людей, работать в команде.

В жизни ученикам пригодится умение логически мыслить, формулировать вопрос, аргументировать ответ, делать собственные выводы, отстаивать свое мнение.

Достоинством кейс технологий является их гибкость, вариативность, что способствует развитию креативности у учителя и учеников.

Конечно, использование кейс технологий в обучении не решит всех проблем и не должно стать самоцелью. Необходимо учитывать цели и задачи каждого занятия, характер материала, возможности

учащихся. Наибольшего эффекта можно достичь при разумном сочетании традиционных и интерактивных технологий обучения, когда они взаимосвязаны и дополняют друг друга.

Литература

1. Полат Е.С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. вузов /Полат Е.С.; Бухаркина М.Ю. – 2-е изд., стер. – М: Академия, 2008. – 368 с.
2. Смолянинова О.Г. Инновационные технологии обучения студентов на основе метода Case Study: М.- сборник "Инновации в российском образовании", ВПО, 2000г.
3. Ситуационный анализ, или анатомия Кейс-метода \ под ред. Ю.П.Сурмина. – Киев: Центр инноваций и развития 2002г.
4. <http://writing.colostate.edu/references/research/casestudy/index.cfm>
5. <http://www.ed.asu.edu/edrev/reviews/rev24.htm>
6. <http://www.casemethod.ru>

*E.P. Rubtsova
Kuryansk*

THE USE OF CASE STUDY IN TEACHING ENGLISH AS A FACTOR TO ENSURE THE EFFECTIVENESS OF KNOWLEDGE

The article deals with the problem of using active methods of teaching on the example of case study. Case studies are stories which present realistic, complex, and contextually rich situations and often involve a dilemma, conflict, or problem that one or more of the characters in the case must negotiate. The paper contains the opportunities of the given educational technology, goals of cases, stages of work, as well as practical recommendations for students.

Key words: *case, case-study, foreign language teaching, interactive techniques, motivation.*

While learning a foreign language pupils have a lot of problems, one of which is a low motivation. This is especially true for the English lessons, where the main part of the lesson is dedicated to the development of students' skills and usage of acquired theoretical knowledge. Therefore, for ensuring the effectiveness of knowledge every teacher should think of changing the forms of lessons. For the purpose of development of creative abilities of pupils, their gradual and systematical introduction into independent cognitive activity, support of cooperation between pupils and the teacher it is not enough to use only the traditional lessons.

To evoke interest among students in learning English, we should look for such interesting and effective teaching methods which stimulate students to become active, liberated, and at the same time do not let them disturb classroom behavior. In this case, innovative methods are valuable for application. One of the innovative methods which provides the quality teaching of foreign languages is interactive learning.

Interactive learning is a pedagogical model that encourages students to be part of the lesson instead of passive observers, quietly sitting at a desk taking notes or memorizing information. Pupils interact with the material, each other and the teacher in an active way. This teaching model is learner-centered rather than teacher-centered, encouraging imagination and strengthening the pupils' critical thinking and problem-solving skills.

One of the interactive techniques that becomes popular, is the case study. The essence of the method lies in using specific cases – stories which present realistic, complex, and contextually rich situations and often involve a dilemma, conflict, or problem that pupils must negotiate.

The case study method appeared in the United States of America at Harvard Business School. In 1910 Dean of the Harvard Business School advised the teachers to use in the learning process not only the traditional activities – but lectures and workshops in the form of ongoing discussions with the students as well. In applying the case-method students were given a description of the particular situation which the real organization faced. The students had to study the problem and find its solution in the course of collective discussion.

Nowadays two classical schools of Case-Study co-exist – Harvard (US) and Manchester (European). In the first school, the purpose of the method is looking for the only true solution, the second - requires multi-variant solution. The leading role in theoretical development of method and practical applying of it belongs to the American professors (Dr. Copeland, J.A. Erskine, M.R. Leenders, L. A. Mauffette-Leenders, R. Merry).

One of the widely used approaches to the classification of cases is their complexity. There are cases of following types:

Exemplary educational situations – cases, the purpose of which is at some practical examples to train the algorithm of making the right decision in a given situation.

Learning situations with the formation of the problem – cases which describe the situation in a specific period of time, identify and clearly formulate the problem. The purpose of this case study is diagnosis of the situation and independent decision on this problem.

Learning situations without the formation of the problem – cases which describe more complex than in the previous version situation, where

the problem isn't clearly identified and presented in statistics, assessments of public opinion, the authorities, etc. The purpose of this case study is to identify the problem independently, specify the alternative ways to solve it with the analysis of the available resources;

Applied exercises – cases, which describe the specific current situation, it is suggested to find a way out of it. The purpose of this case study is to find ways to solve the problem.

Cases can be classified based on the goals and objectives of the learning process. In this case, the following types of cases can be distinguished:

- training analysis and evaluation;
- teaching problem-solving and decision-making;
- illustrate the problem, the solution or the concept as a whole.

Children have the positive attitude to this method, they consider it as a game. As interactive teaching method, case study ensures the development of theoretical positions and developing skills of practical use of acquired theoretical material. The case study method can be successfully used in the classroom in the teaching of foreign languages, because this method contains all the types of speech activity: reading, speaking, writing and listening. Pupils have possibility to communicate in a foreign language during interaction with their classmates and the teacher.

Cases can be any of the following:

- Finished cases based on facts – these are useful for purposes of analysis.
- Unfinished open-ended cases – where the results are not clear yet, as such, the student must predict, make suggestions, and conclusions.
- Fictional cases that the teacher writes – the difficulty is in writing these cases so they reflect a real world situation.
- Original documents, such as the use of news articles, reports, data sets, ethnographies – an interesting case would be to provide two sides of a scenario.

We can distinguish the following stages of the work of students with case : familiarization with the situation , analyze the information , the search for solutions , identify the advantages and disadvantages of each of the proposed solutions , alternatives assessment , presentation of the results , evaluation of participants, summarizing.

This method, in my opinion, is the most interesting and motivational. The work with the case can be divided by the teacher into home independent and class work. When the hometask is creative children do it more actively. It is

advisable to give the analysis of materials of the case as homework because the level of language proficiency of all students are different.

The class is divided into small working groups. Each small group selects a speaker who expresses opinion of the group. The project is based on a certain problem that needs to be solved. Each group presents its solution, the possible questions to the speaker and members of the group. The successful completion of the task by the whole group, entirely depends on successful completion of this task personally by each pupil, the responsibility for carrying out his or her own task. In such cases the interactive technologies become valuable for use because they create an environment where the student feels his success and intellectual strength.

For successful completion of the work with a case it is recommended :

- read the terms of the case carefully,
- highlight key points,
- formulate and analyze the problems existing in the case,
- search for the necessary information,
- distribute the functions of the participants,
- keep in mind that each participant has to prove himself,
- develop a common position in the group,
- issue results, succinctly and fully represent them.

The lesson with the case method should be preceded by lessons on vocabulary and grammar on the topic, which are designed to make the discussions more profitable. The teacher monitors the progress of the discussion. At the stage of summarizing the results the teacher assesses the work of each group and each pupil. During these lessons, all children are not afraid of being wrong, and take an active part in discussion.

As a result the case study method can increase the motivation of pupils to learn English. More and more students understand the practical significance of the ability to communicate in a foreign language.

I prefer the use of the case method at the final stage of studying the topic. The example of the topic "Youth Cultures" in grade 9 was prepared by the case which contained the article and an interview with representatives of different subcultures. The task was to write a letter to the newspaper to support or be against any subculture. The children prepared a comparison table, justified their point of view, why they were for or against a particular subculture.

In the 7th form while studying the topic "Ukraine" children received the case with the list of Ukrainian attractions and explained their choice which of attractions had the right to be considered the new wonders of the world.

However, despite the undeniable advantages of using the case method in training, the technology suffers from drawbacks hindering its application. N.L. Titova highlights such shortcomings as inevitable " quantitative " model

simplification compared to the original object, quality simplification of the research object, searching for ready-made solution, but not its development , the relatively low interest of students

The case study allows to intensify the pupils' theoretical knowledge and practical experience, to develop their skills to express thoughts, ideas, suggestions, to see an alternative point of view and to argue their own. The use of the case method requires more time for preparation for creation case studies, but this method brings great satisfaction to both teacher and pupils. The use of the case study in combination with traditional forms of education will contribute to the optimization of the educational process and allow to assimilate the material better, as well as to increase pupils' interest in learning a foreign language.

The success of the case-method depends on three main components: the quality of the case, preparedness of students and the willingness of the teacher to organize the work with the case and conduct of the debate.

Література

1. Абрамова С. Ю. Использование кейс-метода на уроках английского языка / С. Ю. Абрамова, Ю. В. Белозерова // Актуальные вопросы современной педагогики: материалы VI междунар. науч. конф. (г. Уфа, март 2015 г.). — Уфа: Лето, 2015. — С. 94- 96.

2. Айкина Т. Ю. Метод кейсов в формировании коммуникативной компетенции студентов / Т. Ю. Айкина // Вестник Томского государственного педагогического университета. – 2013. № 1 (129). – С.58- 61.

3. Лугай Н. В., Бесараб Т.П. Метод case study у навчанні іноземної мови / Н.В. Лугай, Т.П. Бесараб // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». – Вип. 37. – 2013. – С. 177-179.

4. Мельникова И.Г., учитель английского языка МБОУ СОШ №46, г. Липецка. Кейс-технология в образовательном процессе и ее влияние на формирование межкультурной языковой коммуникативной компетенции. <http://festival.1september.ru/articles/626702/>

5. Титова Н. Л. «Базисный» кейс-метод: основы и практика использования / Н. Л. Титова // Бизнес-образование. – 1999. № 2 (3). — С.99- 112.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

***Анотація.** У статті розкриваються зміст і форми впровадження проектних технологій у навчально-виховному процесі. Проектна діяльність сприяє реалізації основних цілей вивчення іноземної мови – формування і розвитку комунікативних компетенцій в учнів, використання їх на практиці в нових реальних ситуаціях. Вона дозволяє створити на уроці творчу атмосферу, де кожен учень є залученим в активний пізнавальний процес на основі методики співпраці.*

***Ключові слова:** метод проектів, мотивація, розвиток творчих здібностей, типологія проектної роботи, форми проектної роботи, очікуваний результат.*

***Аннотация.** В статье раскрываются содержание и формы внедрения проектных технологий в учебно-воспитательный процесс. Проектная деятельность способствует реализации основных целей изучения иностранного языка – формирования и развития коммуникативных компетенций учащихся, использование их на практике в новых реальных ситуациях. Она позволяет создать на уроке творческую атмосферу, где каждый ученик вовлечен в активный познавательный процесс на основе методики сотрудничества.*

***Ключевые слова:** метод проектов, мотивация, развитие творческих способностей, типология проектной работы, формы проектной работы, ожидаемый результат.*

***Annotation.** The article shows the content and form of implementation of project technologies in educational process. The project activities contribute to the realization of the main goals of learning a foreign language – the formation and development of communicative competences among students and using them in practice in the new real situations. They allow you to create a creative atmosphere at the lesson where every student is involved in active learning process based on the methods of cooperation.*

***Key words:** project method, motivation, creativity, typology of project work, forms of project work, expected result.*

Сьогодні в сучасній практиці викладання іноземних мов у школі почав широко використовуватися метод проектів, який передбачає опору на творчість школярів, заохочення їх до дослідницької діяльності, а також дозволяє реально інтегрувати різні навчальні предмети та залучати учнів до співпраці.

Метод проектів – це система навчання, гнучка модель організації навчального процесу, орієнтована на творчу самореалізацію особистості, розвиток її можливостей у процесі створення нового продукту під контролем учителя.

Мета цього виду роботи:

- а) оволодіння необхідними знаннями й навичками;
- б) стимулювання інтересу учнів до визначеної проблеми;

- в) організація проектної діяльності щодо розв'язання проблеми для практичного застосування знань, здобутих упродовж певного періоду вивчення теми;
- г) навчити дітей самостійно мислити;
- г) знаходити й розв'язувати проблеми, використовуючи для цього знання з різних галузей;
- д) прогнозувати результати й можливі наслідки різних варіантів розв'язання проблеми.

Практична мета виконання певної проектної роботи може базуватись на удосконаленні різних умінь та навичок. Деякі роботи вимагають більше практики усного мовлення, інші більшою мірою спрямовані на розвиток навичок письма, ще інші вимагають застосування певних артистичних здібностей. Якись завдання більше підходять для індивідуальної роботи, інші – для роботи в парах або малих групах. Дуже важливо допомогти учням обрати завдання та такі методи виконання, щоб вони почували себе максимально комфортно.

Варто зазначити *переваги* проектних технологій над традиційними методами.

По-перше, проектна робота **мотивує** (учні пишуть про себе – свою сім'ю, свій дім, свої інтереси й уподобання. Працюючи над проектом, учні проводять невелику дослідницьку роботу з теми, яка їх цікавить, часто щось вирізають, зафарбовують, про щось пишуть, шукають інформацію в книжках, спілкуються з іншими людьми, знаходять ілюстрації, можливо, навіть роблять аудіо- чи відеозаписи. Наприклад, деякі учні в класі можуть гірше знати мову за інших, але це їм не заважатиме в процесі виконання проекту виявити здібності до проектування чи ілюстрування своєї роботи або знайти оригінальний підхід для презентації проекту).

По-друге, проектна робота **особистісно зорієнтована** (готуючи розповідь про своє оточення письмово, учні відкривають для себе значення англійської та інтернаціональної мови. Колись у майбутньому, можливо, їм доведеться розповісти іноземцю англійською мовою про свою сім'ю, місто чи свої уподобання. Робота над таким проектом допомагає їм підготуватися до такої події. Зосереджуючи увагу на темі, яка вивчається англійською мовою, учні можуть ознайомитися з особливостями культури англійськомовних країн, порівняти їх зі своїми уявленнями й таким чином збагатити власне розуміння інших культур).

По-третє, проектна робота має **загальноосвітню цінність** (сучасні шкільні програми вимагають, щоб викладання предметів сприяло розвитку в учнів ініціативності, незалежності, уяви, самодисципліни, співпраці з іншими учнями, а також корисних дослідницьких навичок).

Проектна робота є практичним шляхом реалізації цих освітніх цілей на уроці та в позаурочний час.

Під час роботи над проектом традиційний зв'язок «учитель-учень» змінюється на «учень-учитель». При цьому вчитель виконує функцію консультанта. Він допомагає учням у пошуку інформації, координує процес роботи. Результат проектної діяльності – творча співпраця вчителя й учнів. Однак існують певні *недоліки* проектної діяльності. До них можна віднести:

- а) проблему суб'єктивної оцінки творчої роботи;
- б) технічні накладки, які можуть вплинути як на процес роботи, так і на кінцевий результат [2, с. 18].

Проекти можна поділити на типи за такими критеріями:

– **за діяльністю:**

а) *дослідницькі*

Потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, продуманості методів. Вони повністю підпорядковані логіці дослідження й мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її актуальності, визначення завдань і методів, визначення методології дослідження, висунення гіпотез розв'язання проблеми й визначення шляхів її розв'язання.

б) *творчі*

Не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Вони заздалегідь домовляються про заплановані результати й форму їх представлення – рукописний журнал, колективний колаж, відеофільм, вечір, свято тощо.

в) *ігрові*

Учасники обирають певні ролі, обумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так й реально існуючі особистості, імітуються їх соціальні і ділові стосунки.

г) *інформаційні*

Спрямовані на збирання інформації про який-небудь об'єкт (явище), на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів. Такі проекти потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції під час роботи над проектом. Структуру такого проекту можна позначити таким чином: мета проекту, його актуальність, методи отримання інформації (літературні джерела, засоби масової інформації, бази даних, у тому числі й електронні, інтерв'ю, анкетування тощо) та методи обробки інформації

(її аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки); результат (стаття, реферат, доповідь, відеофільм); презентація (публікація, у тому числі в електронній мережі, обговорення в телеконференції). Такі проекти можуть бути органічною частиною дослідницьких проектів.

г) *практико-орієнтовані*

Результат діяльності учасників чітко визначено з самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, рекомендації, проект закону, словник). Проект потребує сценарію діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них. Особливо важливими є гарна організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень та презентація одержаних результатів і можливих засобів їх впровадження в практику.

– *за характером контактів:*

а) *внутрішні*

б) *зовнішні*

в) *міжнародні*

Проекти можуть бути організовані або в рамках однієї школи, або між школами, класами регіону чи країни загалом. У міжнародних проектах беруть участь представники різних країн, для їх реалізації можуть застосовуватися засоби інформаційних технологій.

– *за кількістю учасників:*

а) *індивідуальні*

б) *парні*

в) *групові*

– *за тривалістю проведення:*

а) *короткострокові* (кілька уроків)

б) *середньострокові* (від тижня до місяця);

в) *довгострокові* (кілька місяців).

– *за змістом:*

а) *монопредметні*

Такі проекти краще проводити за найбільш складними темами, пов'язаними з країнознавчою, соціальною тематикою. Вони потребують чіткої структуризації. Заздалегідь визначається й форма презентації, яку учні обирають самі.

б) *міжпредметні*

Такі проекти виконуються в позаурочний час. Вони можуть об'єднувати як декілька предметів, так і вирішувати достатньо складні проблеми, наприклад, проблеми збереження навколишнього середовища, дослідження творчості письменників одного жанру. Ці проекти потребують чіткої координації роботи всіх вчителів-предметників, добре

відпрацьованої форми проміжкового контролю та підсумкової презентації.

На практиці частіше доводиться мати справу зі змішаними типами проектів.

Для здійснення ефективної діяльності за проектними технологіями варто чітко дотримуватися основних етапів роботи над проектами — *підготовчого, пошукового та підсумкового*, які подані у таблиці.

№	Етапи діяльності	Зміст діяльності
1.	Підготовка. Визначення теми й мети проекту.	Учні: обговорення, пошук інформації. Вчитель: мотивація, допомога в постановці завдань.
2.	Планування: а) визначення джерел, засобів добору матеріалу, методів аналізу інформації, засобів представлення результатів; б) встановлення критеріїв оцінки результату і процесу.	Учні: формулюють завдання й виробляють план дій. Вчитель: коректує, пропонує ідеї, висуває пропозиції.
3.	Збір інформації (спостереження, робота з літературою, використання інтернет-ресурсів, анкетування, експеримент).	Учні: збирають інформацію. Вчитель: спостерігає, керує діяльністю.
4.	Аналіз (аналіз інформації, формулювання висновків).	Учні: аналізують інформацію. Вчитель: коректує, спостерігає, радить
5.	Подання й оцінка результатів (усний, письмовий звіт та оцінка результатів і процесу дослідження за вчасно встановленими критеріями).	Учні: аналізують інформацію, Учитель: коректує, спостерігає, радить. Учитель і учні беруть участь у колективному обговоренні, оцінюють зусилля, використані можливості, творчий підхід.

Важливим етапом у роботі над проектом є його *оцінювання*. Учні завжди хочуть почути відгук про свій проект від учителя. Надзвичайно важливо, щоб робота учнів оцінювалася не тільки з точки зору лінгвістичної правильності. Учителі мусять відзначати, наскільки творчою й оригінальною є робота і які зусилля було покладено для її виконання.

Важливо, щоб учителі не виправляли помилки в кінцевому варіанті проекту. Для цього слід запропонувати учням підготувати й показати для перевірки спочатку чернетку проекту. Таким чином, помилки будуть знайдені, і остаточний варіант проекту не матиме виправлень.

Проектну роботу можна проводити в різних формах: зробити інформаційну сторінку газети, статтю, постер, брошуру, афішу, рекламно-інформаційний лист, мультимедійну презентацію в програмі Microsoft Power Point (ця програма дозволяє створювати презентації у вигляді слайд-шоу, з гіпертекстом, залучаючи звук, відео та різні види графіки), дослідження, сценарій, інсценізацію, свято, вікторину, кліп тощо. Захист презентацій можна проводити також у різних формах: у вигляді прес-конференції, публікації, круглого столу, сценарію, мультимедійними засобами тощо.

Метод проектів можна використовувати як у молодшій, так і в старшій школі. При цьому слід обов'язково враховувати вікові особливості учнів.

У початковій школі дітям необхідна зацікавленість діяльністю, яка відповідає їхнім інтересам, досвіду, знанням. Вони люблять гратися, співати пісні, виконувати фізичні вправи, малювати, вирізати тощо. Дітям цього віку слід пропонувати прості завдання, давати чіткі та зрозумілі інструкції. У молодших класах учитель тільки ознайомлює учнів із проектною технологією. Тому зазвичай на уроках у початковій школі використовують творчі проекти, які викликають значний інтерес у школярів – *«Дерево мого роду»*, *«Вітальні листівки»*, *«Моя родина»*, *«Мій улюбленець»*. Кінцевим результатом такого проекту може бути плакат, на який учні спираються під час розповіді за відповідними тематиками ситуативного спілкування.

У своїй практиці я залучаю учнів початкової школи до створення *тематичних міні-книг*: *«Flower Book»*, *«Animal Book»* тощо. Кожен учень готує свою сторінку для такої книги. Це, як правило, має бути малюнок квітки чи тварини та їх короткий опис. Очікуваний результат – створити тематичну міні-книгу та презентувати проекти на уроці англійської мови. Зокрема, перегортаючи сторінки такої книги, кожен учень розповідає про свою улюблену квітку або тварину.

В основній школі тематика проектів має відповідати віковим особливостям дітей 10–14 років. Учням цього віку подобається розповідати про себе і своє оточення, свої захоплення, друзів. Вони вже самі навчаються визначати проблеми, складати схему проекту, планувати конкретні результати, застосовувати інтегровані знання й вміння з різних предметів, діяти самостійно, але допомога вчителя в плануванні кроків проекту є вагомою. Вчитель допомагає учням визначити проблему, спланувати проект, скоординувати їхню роботу, організувати попереднє вивчення мовних аспектів.

Приклади найулюбленіших проектів серед школярів основної школи:

1) проекти *«Правила поведінки у школі» («School Rules»)* з практичними ідеями та порадами щодо обов'язків учнів та дотримання ними правил поведінки в школі. Результати такої роботи оформлюються у вигляді яскравих пам'яток.

2) проекти *«Моя улюблена зірка» («My favourite celebrity»)* – біографічна інформація про знаменитість (робота оформлюється як реферат або постер, учень має бути готовий відповідати на запитання однокласників та взяти участь у своєрідному інтерв'ю).

3) різні види проектних робіт до тематики ситуативного спілкування «Харчування» («Здорова їжа», «Мій улюблений рецепт» тощо). Учні складають меню та дієти здорового харчування.

У роботі з учнями старшої школи звертаємо особливу увагу на країнознавчий аспект, вивчення культури, звичаїв та традицій англomовних країн, працюємо в міжнародних проектах. Спілкуючись електронною поштою та соціальні мережі *Skype* та *Viber*, школярі разом із своїми ровесниками із міста-побратима Бойертауна (США) зібрали інформацію й виготовили ілюстровані брошури про історію, сучасне життя та визначні місця Бойертауна; культуру, звичаї, традиції унікального народу Аміш, який проживає на території штату Пенсільванія (США). Ці брошури можуть бути використаними як довідкові матеріали на уроках англійської мови.

Отже, можна стверджувати, що впровадження методу проектів на уроках англійської мови сприяє підвищенню результативності навчання, мотивації навчальної діяльності, ефективності навчально-виховного процесу, якості викладання англійської мови, зростанню зацікавленості до вивчення мови, формуванню логічного і творчого мислення, інформаційної культури учнів та заохочує їх до творчої та дослідницької роботи.

Література

1. Гурська Н.П. Розвиток ключових компетентностей учнів засобами проектної діяльності. Методичний посібник для вчителів англійської мови. – Тернопіль: Лібра Терра, 2010. – 68 с.
2. Олійник І.П. Використання методу проектів на уроках англійської мови як один із шляхів формування комунікативної компетентності / І.П.Олійник. – Котовськ: Котовськ, 2012 – 21 с.

*Хоменко Р.П.,
Токарівського навчально-виховного комплексу
«Загальноосвітня школа – дошкільний заклад»*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Інтерактивна модель навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу.

Під час організації інтерактивних форм навчальної діяльності учнів провідну роль відіграє спілкування й взаємодія учнів одне з одним. Продуктивною кооперативна робота може бути лише тоді, коли склад груп постійно змінюється, кожен учень має можливість спілкуватися з усіма іншими.

Поділ учнів на групи та надання кожній із них завдання, виконання якого залежить від спільних зусиль, – чудовий спосіб розвинути в них соціальне почуття. Вони більше занурюються в навчання, оскільки роблять це разом з однокласниками. Інтерактивні технології навчання сприяють активному засвоєнню матеріалу. Спільні дії в малих групах, обговорення матеріалу з іншими, навчання одне одного дають можливість краще зрозуміти, опанувати матеріал.

Організувати урок таким чином, щоб учні дійсно працювали в режимі співробітництва, можна, лише розуміючи, які компоненти запускають механізм співробітництва:

- позитивна взаємозалежність;
- особистісна взаємодія, що стимулює діяльність;
- індивідуальна й групова підзвітність;
- навички міжособистісного спілкування в невеликих групах;
- обробка даних про роботу групи.

Працюючи в групі, діти будуть виконувати різні ролі:

- Як мислителі, діти будуть обмірковувати свої дії й шукати зв'язок між новими та вже здобутими знаннями.
- У ролі людей, які вирішують проблеми, вони будуть приймати альтернативні рішення, робити відкриття.
- Записуючи події, діти будуть розвивати певні навички та вміння, обговорювати спостереження та ідеї.
- Як слухачі, діти будуть навчатись зосереджувати свою увагу та бути активними в аудиторії.
- Спілкуючись, діти будуть формулювати та виражати власні ідеї й думки за допомогою різноманітних засобів.
- Як організатори, діти будуть планувати власне навчання та брати на себе відповідальність за свої рішення.
- Як партнери, вони будуть навчатися співробітництва та вміння враховувати іншу позицію.

- Як друзі, діти будуть навчатися довіряти та піклуватися про інших, доходити висновку, що до них ставляться так само, як вони до інших.

Інтерактивне навчання може здійснюватися не тільки в групах, а й у парах. Робота в парах застосовується і як окрема самостійна технологія навчання, і як підготовчий етап до роботи в групах.

Жоден із уроків, навіть проведених одним і тим самим учителем із використанням однакових технологій, методів, прийомів та засобів навчання, не буде повністю відтворювати будь-який інший. Проте говорити про уроки, а тим більше про інноваційні, неможливо, не поділивши їх на групи за певними ознаками.

У сучасній дидактиці існує кілька підходів до класифікації уроків: за дидактичною метою, за метою організації пізнавальної діяльності, за основними етапами навчального процесу, за методами навчання, за способами організації навчальної діяльності учнів.

Дидактична мета є найважливішою складовою, пусковим моментом процесу навчання, тому класифікація за цією ознакою найбільш близька до реального уроку. У цій класифікації розрізняють:

- уроки вивчення нового навчального матеріалу;
- уроки формування і вдосконалення вмінь та навичок;
- уроки закріплення та застосування знань, вмінь та навичок;
- уроки узагальнення та систематизації знань;
- уроки контролю і корекції знань, умінь та навичок;
- комбіновані уроки.

Питання вибору типу і, відповідно, структури уроку (його складових елементів, кроків, які треба здійснити для досягнення дидактичної мети) потребує ретельного обмірковування і врахування таких умов: змісту навчального матеріалу, віку учнів, місця конкретного уроку в системі уроків з певної теми, дидактичних можливостей і функцій різних методів та навчальних технологій. Тобто спочатку вчитель визначає, *що* планує зробити, а потім – *як і якими засобами*.

Коротко зупинимося на характеристиці кожного типу уроків.

Уроки вивчення нового навчального матеріалу. Метою цього типу уроків є оволодіння учнями новим матеріалом та новими способами діяльності. Найбільш ефективно процес засвоєння нових понять, умінь і навичок здійснюється учнями під час активної діяльності, зумовленої застосуванням учителем різноманітних методів, засобів навчання та технологій.

Уроки формування і вдосконалення вмінь та навичок. На уроках цього типу розв'язуються такі дидактичні завдання:

- повторення і закріплення засвоєних раніше знань із застосування вже сформованих умінь та навичок;
- формування нових умінь та навичок;
- контроль за вивченням нового навчального матеріалу і вдосконаленням знань, умінь та навичок.

Уроки закріплення та застосування знань, умінь та навичок передбачають наявність в учнів певної кількості попередньо засвоєних знань, умінь та навичок, які шляхом послідовного розв'язання учнями навчальних завдань ведуть до досягнення дидактичної мети.

Уроки узагальнення та систематизації знань. Уроки цього типу спрямовані на розв'язання двох основних дидактичних завдань:

- перевірку і встановлення рівня оволодіння учнями основами теоретичних знань і способами пізнавальної діяльності;
- повторення, корекцію і більш глибоке осмислення навчального матеріалу.

Уроки контролю та корекції знань, умінь і навичок. Уроки цього типу призначені

- контролю за рівнем засвоєння учнями теоретичного матеріалу, сформованістю умінь та навичок;
- корекції засвоєних учнями знань, умінь та навичок.

Структура уроку, тобто послідовність його частин і елементів, залежить передусім від мети та змісту уроку і не може будуватися стихійно. Проте не може бути й універсальних схем, придатних для всіх випадків організації навчання.

Суть інтерактивного навчання в тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де й учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють. Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і умінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу.

Інтерактивна взаємодія виключає як домінування одного учасника навчального процесу над іншими, так і однієї думки над іншою. Під час інтерактивного навчання учні вчаться бути демократичними,

спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, ухвалювати продумані рішення.

Такі підходи до навчання не є повністю новими для української школи. Частково вони використовувалися ще в перші десятиріччя минулого століття й були поширені в педагогіці та практиці української школи в 20-ті роки – роки масштабного реформування шкільної освіти. Застосовувані в той час бригадно-лабораторний та проектний методи, робота в парах змінного складу, виробничі та трудові екскурсії й практики були передовим словом не лише в радянській, а й у світовій педагогіці. Застосування цих методів та форм навчання в окремих школах давало разючі результати.

Наш мозок схожий на комп'ютер, а ми – його користувачі. Щоб комп'ютер працював, його потрібно ввімкнути. Так само потрібно «ввімкнути» й мозок учня. Коли навчання пасивне, мозок не вмикається. Комп'ютер потребує правильного програмного забезпечення, щоб інтерпретувати дані, введені в його пам'ять. Наш мозок повинен пов'язати те, що нам викладають, з тим, що ми вже знаємо і як ми думаємо. Коли навчання пасивне, він не простежує ці зв'язки і не забезпечує повноцінне засвоєння.

Нарешті, комп'ютер не може зберегти інформацію, якщо вона не оброблена і не «закріплена» за допомогою спеціальної команди. Так само наш мозок повинен перевірити інформацію, узагальнити її, пояснити її комусь для того, щоб зберегти її в банку пам'яті. Коли навчання пасивне, мозок не зберігає те, що було представлено.

Якщо ж до роботи залучається слухова й зорова пам'ять, є більше шансів задовольнити потреби різних учнів, чий спосіб сприйняття матеріалу може суттєво відрізнитися.

Однак використання лише зорової та слухової пам'яті недостатнє.

Понад 2400 років тому Конфуцій сказав:

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу, я пам'ятаю.

Те, що я роблю, я розумію.

Ці три прості твердження обґрунтовують необхідність використання активних методів навчання. Дещо змінивши слова великого китайського педагога, можна сформулювати кредо інтерактивного навчання:

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу й чую, я трохи пам'ятаю.

Те, що я чую, бачу й обговорюю, я починаю розуміти.

Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю, я набуваю знань і навичок.

Коли я передаю знання іншим, я стаю майстром.

Набагато важливіше навчити, ніж просто розповісти. Хоча останній метод простіший, доступніший і, безумовно, швидший. Ви можете швидко повідомити учням те, що вони повинні знати, і вони забудуть це ще швидше.

Процес навчання не є автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня. Він потребує напруженої розумової роботи і її власної активної участі в цьому процесі. Пояснення й демонстрація, самі по собі, ніколи не дадуть справжніх, стійких знань. Цього можна досягти тільки за допомогою активного (інтерактивного) навчання.

Так, наприклад, робота учнів у групах та парах, взаємонавчання учнів у парах змінного складу, дає разючі результати. Та взаємонавчання учнів також має і свої слабкі сторони, які необхідно враховувати, використовуючи цю технологію.

Позитивні сторони	Слабкі сторони
1. Вчитель отримує можливість раціональніше розподілити свій час, допомагаючи активніше дітям зі спеціальними проблемами – особистісними та інтелектуальними.	1. Важко налагодити взаємонавчання як постійно діючий механізм.
2. Вчитель менше часу змушений витратити на подолання труднощів із дисципліною.	2. Дорослим важко контролювати процес взаємонавчання, а результат не завжди ефективний.
3. Учні, які мають свій досвід учительовання, ставляться до вчителів із більшою повагою.	3. За невдалого навчання необхідно перевчати учня школяра-вчителя (і його самого), що потребує додаткового часу.

Для того щоб подолати складності застосування окремих інтерактивних технологій і перетворити їхні слабкі сторони в сильні, треба пам'ятати:

➤ Інтерактивна взаємодія потребує певної зміни всього життя класу, а також значної кількості часу для підготування як учням, так і педагогу. Потрібно починати з поступового включення елементів цієї моделі, якщо ви або учні з ними незнайомі. Як , педагогу, так і учням треба звикнути до них. Можна навіть створити план поступового впровадження інтерактивного навчання. Краще старанно підготувати кілька інтерактивних занять у навчальному році, ніж часто проводити наспіх підготовлені «ігри».

➤ Можна провести з учнями особливе «організаційне заняття» і створити разом із ними «правила роботи в класі». Налаштовувати учнів на старанну підготовку до інтерактивних занять. Використовувати спочатку прості інтерактивні технології – робота в парах, малих групах, мозковий штурм тощо. Коли в учнів з'явиться досвід подібної роботи, такі заняття будуть проходити набагато легше, а підготовка не потребуватиме багато часу.

➤ Використання інтерактивного навчання не є самоціль. Це лише засіб для досягнення тієї атмосфери в класі, яка найкраще сприяє співробітництву, порозумінню й доброзичливості, надає можливості дійсно реалізувати особистісно-орієнтоване навчання. Якщо застосування нами інтерактивної моделі в конкретному класі веде до протилежних результатів, треба переглянути стратегію й обережно підходити до її використання.

Можливо, варто обговорити цю ситуацію з учнями (чи правильно ви їх розумієте й використовуєте, чи готові ви й учні до їх використання?)

➤ Для ефективного застосування інтерактивного навчання, зокрема, для того щоб охопити весь необхідний матеріал і глибоко його вивчити (а не перетворити технології в безглузді «ігри заради самих ігор»), педагог повинен старанно планувати свою роботу, щоб

- дати завдання учням для попереднього підготування: прочитати, продумати, виконати самостійні підготовчі завдання;
- дібрати для уроку або заняття такі інтерактивні вправи, які дали б учням «ключ» до освоєння теми;
- під час самих інтерактивних вправ дати учням час подумати над завданням, щоб вони сприйняли його серйозно, а не механічно або «граючись» виконали його;
- на одному занятті можна використовувати одну (максимум – дві) інтерактивну вправу, а не їх калейдоскоп;
- дуже важливим є проведення спокійного глибокого обговорення за підсумками інтерактивної вправи, зокрема акцентуючи увагу й на іншому матеріалі теми, прямо не порушеному в інтерактивній вправі;
- проводити швидкі опитування, самостійні домашні роботи з різноманітних матеріалів теми, що не були пов'язані з інтерактивними завданнями.

Функція вчителя – забезпечувати учням позицію справжнього суб'єкта навчання. Керівна роль учителя в навчальному процесі жодною мірою не зменшується. Він опосередковано керує і спрямовує роботу груп. Тому розумна вимогливість учителя повинна поєднуватися з гуманністю – важливо не пропустити ту мить, коли дітям особливо потрібна допомога та увага. Отже, вчитель має можливість більше уваги приділяти конкретній групі: послухати, як проходить опитування, з'ясувати, як спікер керує виконання групового завдання, допомогти в разі потреби. Якщо якась з груп відчуває певні труднощі під час

виконання спільного завдання, вона може розраховувати на консультацію вчителя.

Учитель повинен стати невидимим диригентом, який вміє вчасно почути, помітити, виправити, підтримати кожного учня, організувати співпрацю дітей.

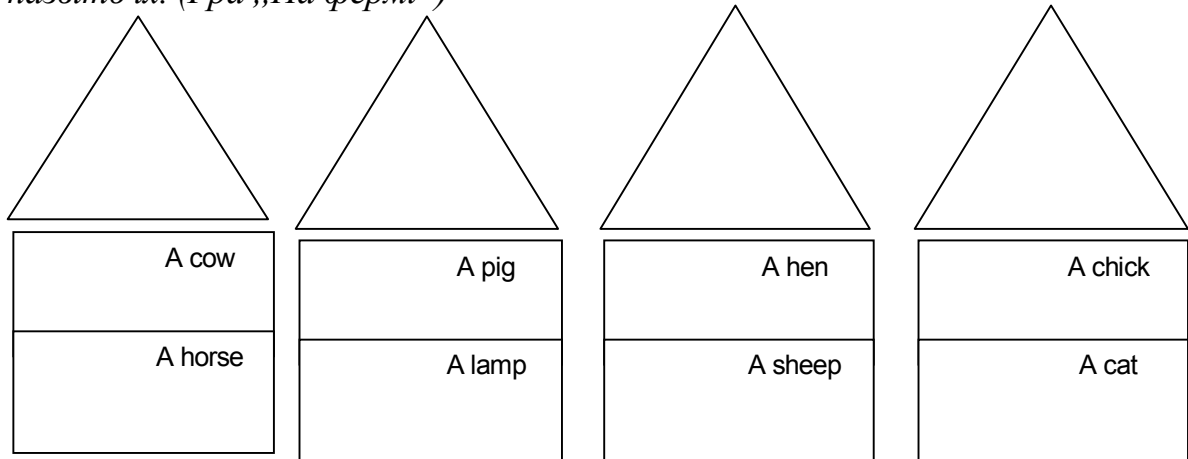
Образна, емоційна мова вчителя допоможе сформувати в учнів уміння запитувати й відповідати, поступово підготувати учнів до навчального діалогу.

Подаю приклади різноманітних вправ та завдань, які використовую у своїй роботі на уроках англійської мови.

1) *Напиши правильно дні тижня:*

dayFri, dayMon, nesWedday, esTuday, unSday, turdaySa, daysThu

2) *У будиночках ферми живуть тварини. Відберіть тваринок та назвіть їх. (Гра „На фермі”)*

3) *Почни запитання зі слів (What or Where)*

1. _____ colour is your pen?
2. _____ is my bag?
3. _____ is that?
4. _____ is his book?
5. _____ is your name?

4) *Знайди на картці слова, що вказують на пори року.*

R	S	Q	W	P	O	A	K	L
X	S	M	J	F	R	U	I	T
H	N	F	R	O	S	T	Y	B
L	O	R	S	Z	N	U	C	F
X	W	Z	P	K	I	M	G	C
S	N	O	W	M	E	N	W	H
X	Y	Z	V	R	S	T	K	M

Key: autumn, fruit, snow, frosty, snowmen

5) *The game "Sights of Great Britain"* (2 teams .10 points.) Words of the quiz-master: You should collect the puzzles. After that one of the commands must tell about it sights but other teammate must be an interpreter and translate him.

6) *A game „Bread and salt”*

1) You know an English proverb „Before you make a friend eat a bushel of salt with him” It means you need time to understand if it is your real friend. „A Bushel” in this proverb is a symbol of time.

2) Our Slavic people also have a symbol to help guests with bread and salt. It means hospitality and good will.

3) Besides you know a saying „Share your last piece of bread with your friend” Let’s play a game „Bread and salt” connecting all these three sayings about friendship.

Результати навчання в групі

Учні, яким вдалося бути членом колективу тривалий час:

- беруть активну участь у навчальному процесі;
- добре спілкуються й працюють разом з іншими людьми;
- цінують різні здібності та поважають індивідуальність інших;
- відповідальні за свою поведінку;
- вміють критично мислити й працювати;
- покращують свою внутрішню рівновагу і краще вчаться.
- *Батьки, які допомагають в цій роботі, відзначають, що:*
- їх дітям школа стала більше подобатись;
- діти гарно поводяться вдома;
- фактори, що сприяють особистій гнучкості, стійкості дітей, посилюються;
- їх участь у роботі оцінена іншими батьками та адміністрацією школи;
- учні стають по-новому розуміти свою роль у навчанні.

Література

1. Ануфриев А. Ф. Как преодолеть трудности в обучении детей, – 2-е издательство перераб. – М: Ось – 89, 1999 – 224 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник – К. :Академвидав, 2004 – 352 с.
3. Клипач Н. В. Мовні перлинки для кожної дитинки. – к.:Астон, 2002. – С. 13, 19.
4. Серпухова І. Є. Цікава дидактика. – Х.: Ранок, 2003. – С. 296.
5. Технологія особистісно зорієнтованого уроку . // Завуч – №20-21. – С. 29-32.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Сучасна школа стоїть перед прикрим фактом: в умовах традиційних форм та методів навчання школярі, пасивно отримуючи інформацію, не вміють здобувати її самостійно й застосовувати те, що знають. У доповіді ЮНЕСКО "Освіта: прихований скарб", де проголошено: "Людина має навчитися: діяти таким чином, щоб робити потрібні зміни в середовищі свого мешкання; жити в суспільстві, беручи участь у всіх видах людської діяльності". Слід звернути увагу на третій пункт, що також є кризовим моментом сучасної шкільної освіти, адже відійшовши від тоталітарного розуміння та культивування колективу та колективізму, наша школа часто заходить на позиції крайнього, деструктивного індивідуалізму, формуючи випускника, не готового до життя, а особливо до плідної спільної роботи в колективі, де йому доведеться жити та працювати. Учні не здатні, оскільки не вміють, а не вміють тому, що їх не навчили співпрацювати. Якнайактивніше сприяють цьому інтерактивні (з англійської "взаємодіючий"). методи навчання, що активно розробляються останнім часом. Завдяки закладеним у їх суть самостійній діяльності та груповій взаємодії вони можуть бути корисними та перспективними для вчителя та для учнів.

"Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці)...Інтерактивне навчання не є зовсім новим, адже подібні підходи застосовувалися з давніх часів, а протягом короткого часу на початку радянської педагогіки були дуже поширеними в школі (лабораторне та бригадне навчання 20-х років).

Які сильні сторони інтерактивних методів навчання? Перш за все – підвищення "ККД" процесу засвоєння інформації. За даними американських вчених, під час лекції учень засвоює всього лише 5% матеріалу, під час читання – 10%, роботи з відео/аудіоматеріалами – 20%, під час демонстрації – 30%, під час дискусії – 50%, під час практики – 75%, а коли учень навчає інших чи відразу застосовує знання – 90%. Як бачимо, відносно пасивні методи навчання (коли учень лише засвоює та відтворює інформацію) мають на рівень (у 5–10 разів!) нижчу ефективність, ніж активні та інтерактивні.

Під час інтерактивного навчання учень стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій і

власної освіти та розвитку (це особливо важливо для старшокласників). Це забезпечує внутрішню мотивацію навчання, що сприяє його ефективності, зростає цікавість до процесу навчання.. Інтерактивні методи навчання є частиною особистісно-зорієнтованого навчання, оскільки сприяють соціалізації особистості, усвідомлення себе як частини колективу, своєї ролі і потенціалу.

Сутність і види інтерактивних методів навчання

Методи інтерактивного навчання можна поділити на дві великі групи: групові та фронтальні. Перші передбачають взаємодію учасників малих груп (на практиці від 2 до 6-ти осіб), другі – спільну роботу та взаємонавчання всього класу.

Час обговорення в малих групах – 3–5 хвилин, виступ – 3 хвилини, виступ при фронтальній роботі – 1 хвилина.

Групові методи

1. **Робота в парах.** Учні працюють в парах, виконуючи завдання. Ця робота вимагає обміну думками й дозволяє швидко виконати вправи, які у звичайних умовах є часомісткими або неможливими (обговорити подію, твір, взагалі інформацію, вивести підсумок уроку, події тощо, взяти інтерв'ю один в одного, проанкетувати партнера). Після цього один із партнерів доповідає перед класом про результати.

2. **Робота в трійках.** По суті, це ускладнена робота в парах. Найкраще в трійках проводити обговорення, обмін думками, підбиття підсумків чи навпаки, виділення несхожих думок).

3. **Змінювані трійки.** Цей метод трохи складніший: всі трійки класу отримують одне й те ж завдання, а після обговорення один член трійки йде в наступну, один у попередню й ознайомлює членів новостворених трійок із набутком своєї.

4. **2+2=4.** Дві пари окремо працюють над вправою протягом певного часу (2–3 хвилини), обов'язково доходять до спільного рішення, потім об'єднуються й діляться набутим. Як і в парах, необхідним є консенсус. Після цього можна або об'єднати четвірки у вісімки, або перейти до групового обговорення.

5. **Карусель.** Учні розсаджуються у два кола – внутрішнє і зовнішнє. Внутрішнє коло нерухоме, зовнішнє рухається. Можливі два варіанти використання методу – для дискусії (відбуваються "попарні суперечки" кожного з кожним, причому кожен учасник внутрішнього кола має власні, неповторювані докази), чи для обміну інформацією (учні із зовнішнього кола, рухаючись, збирають дані).

6. **Робота в малих групах.** Найсуттєвішим тут є розподіл ролей: "спікер" – керівник групи (слідкує за регламентом під час обговорення, зачитує завдання, визначає доповідача, заохочує групу до роботи),

"секретар" (веде записи результатів роботи, допомагає при підбиття підсумків та їх виголошенні), "посередник" (стежить за часом, заохочує групу до роботи), "доповідач" (чітко висловлює думку групи, доповідає про результати роботи групи).

7. Можливим є виділення експертної групи з сильніших учнів. Вони працюють самостійно, а при оголошенні результатів рецензують та доповнюють інформацію.

8. **Акваріум.** У цьому методі одна мікрогрупа працює окремо, в центрі класу, після обговорення викладає результат, а решта груп слухає, не втручаючись. Після цього групи зовнішнього кола обговорюють виступ групи і власні здобутки.

Фронтальні методи

1. **Велике коло.** Учні сидять по колу і по черзі за бажанням висловлюються з певного питання. Обговорення триває, поки є охочі висловитися. Вчитель може взяти слово після обговорення.

2. **Мікрофон.** Це різновид великого кола. Учні швидко по черзі висловлюються з проблеми, передаючи один одному уявний "мікрофон".

3. **Незакінчені речення.** Дещо ускладнений варіант великого кола: відповідь учня – це продовження незакінченого речення типу "можна зробити такий висновок...", "я зрозумів, що..."

4. **Мозковий штурм.** Загальновідома технологія, суть якої полягає в тому, що всі учні по черзі висловлюють абсолютно всі, навіть алогічні думки з проблеми. Висловлене не критикується і не обговорюється до закінчення висловлювань.

5. **Аналіз дилеми (проблеми).** Учні в колі обговорюють певну дилему (простіше) чи проблему (складніше, бо поліваріантно). Кожен каже варіанти, що складаються в результаті вибору. Найкраще давати завдання вибору з особистісним сенсом (наприклад, "чи платити податки, якщо країна не здатна їх правильно розподілити?").

6. **Мозаїка.** Це метод, що поєднує і групову, і фронтальну роботу. Малі групи працюють над різними завданнями, після чого переформовуються так, щоб у кожній новоствореній групі були експерти з кожного аспекту проблеми (наприклад, кожна первинна група аналізувала один вірш Т.Шевченка, після переформування перша нова група повинна узагальнити тематику всіх опрацьованих віршів, друга – ідейне навантаження, третя – образи, четверта – форму).

Інтерактивне навчання на практиці. Вимоги до впровадження інтерактивного навчання. Як було зазначено вище, існують вимоги щодо реалізації інтерактивних методів навчання, невиконання яких може звести їх ефективність до нуля. Необхідно провести вступне заняття, адже учні абсолютно не знайомі з подібними методами роботи, що різко

змінюють усталений стиль навчання. На цьому занятті слід: по-перше, чітко й зрозуміло пояснити, що таке інтерактивне навчання, по-друге, довести до відома учнів та опрацювати з ними правила роботи в групах, складені у зрозумілій формі (практиці їх було розмножено і видано кожному учневі для вклеювання в зошит): Без доброзичливої атмосфери в колективі застосування інтерактивного навчання неможливе, тому потрібно її створити й постійно підтримувати.

Правила для учнів: *Кожна думка важлива. Не бійся висловитися! Ми всі й партнери! Обговорюємо сказане, а не людину! Обдумав, сформулював, висловив! Говори чітко, ясно, красиво! Вислухав, висловився, вислухав!*

Тільки обґрунтовані докази! Вмій погодитися й не погодитися! Важлива кожна роль.

Інтерактивні технології й не самоціль. Потрібно постійно контролювати процес, досягнення поставлених цілей (вони повинні бути чітко сформульовані і легко контрольовані), у випадку невдачі переглядати стратегію і тактику роботи, шукати і виправляти недоліки.

Урок не повинен бути перевантаженим інтерактивною роботою. Оптимально (з практики) – 1–2 методи за урок.

Слід поєднувати взаємонавчання з іншими методами роботи – самостійним пошуком, традиційними методами.

Процес впровадження

Впровадження інтерактивних методів навчання відбувалося за логікою "від простого до складного", паралельно застосовуючи як фронтальні, так і групові методи за такою схемою:

У процесі застосування інтерактивного навчання постійно виникали різні проблеми та труднощі. Вважаємо за доцільне їх навести, щоб показати практичний бік інтерактивного навчання.

Отже, типові проблеми:

1. Головна проблема: учень часто не має (!) власної думки, а якщо й має, боїться її висловлювати відкрито, на весь клас. Самі учні пояснюють це так: "У нас рідко запитують власну думку", "Чи цінна моя думка?", "А раптом вона не співпаде з думкою вчителя чи колективу?", "Вона суперечить думці учня, що має в класі авторитет з цього предмету" тощо.

2. Часто школярі не вміють слухати інших, об'єктивно оцінювати їх думку, рішення.

3. Учень не готовий у процесі обговорення змінювати свою думку, йти на компроміс.

4. Учням важко бути мобільними, змінювати обстановку, методи роботи.

5. Труднощі в малих групах: лідери намагаються "тягнути" групу, а слабші учні відразу стають пасивними.

6. Часто трапляється висловлення відверто антисуспільних думок з метою завоювання "авторитету", привертання уваги. При обговоренні замість аргументувати свою думку, учень починає демагогію: "Ви ж самі сказали, цінною є кожна думка, а я так думаю і Ви мене не переконаєте!"

Проте за умови вмілого провадження інтерактивні методи навчання дозволяють залучити до роботи всіх учнів класу, сприяють виробленню соціально важливих навиків роботи в колективі, взаємодії, дискусії, обговорення.

При застосуванні інтерактивного навчання поглиблюється мотивація.

Як показали результати педагогів-практиків, після запровадження цих методів можна констатувати такі зрушення:

1. учні набули культури дискусії;
2. виробилося вміння приймати спільні рішення;
3. поліпшилися вміння спілкуватися, доповідати;
4. якісно змінився рівень сприйняття учнями української літератури - він набув особистісного сенсу, замість "вивчити", "запам'ятати" стало "обдумати", "застосувати";
5. якісно змінився рівень володіння головними мисленнєвими операціями – аналізом, синтезом, узагальненням, абстрагуванням.

Загалом інтерактивне навчання дає змогу наблизити викладання до нового, особистісно-зорієнтованого рівня.

Напрямок 5. Особливості методики навчання англійської мови в дошкільному навчальному закладі та в початковій школі.

*О.Є. Іванова
м. Харків*

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі недостатньої обізнаності вчителів в галузі специфічних методів і засобів навчання англійської мови в початковій школі. У статті розглядаються шляхи підвищення якості навчання молодших школярів.*

***Ключові слова:** початкова школа, мотивація, індивідуальні особливості, гра, комунікативна компетентність.*

Одним із шляхів підвищення якості навчання англійської мови в школі є ранній початок навчання в рамках системи безперервної освіти.

У початковій школі закладаються основи спілкування іноземною мовою в усній і в письмовій формі. Однак навчання англійської мови на початковому етапі не є простим завданням, а особливо для тих учителів, які не мають досвіду викладання мови дітям молодшого шкільного віку. На мою думку, вчителі англійської мови в початкових класах повинні мати особливу підготовку, а найважливіше – бажання. Для того, щоб здійснювати навчально-виховний процес на рівні сучасного методичного стандарту, не говорячи про те, щоб перший урок з малюками не виявився таким, що лякає, треба знати певні особливості роботи в початковій школі.

У період усного вступного курсу, як показує сама назва, навчання відбувається тільки усно. Це означає, що діти слухають та говорять, але не пишуть і не читають (крім літер англійського алфавіту). Але в той же час усне навчання вимагає від учителя винахідливості та кмітливості. Саме тут виявляються творчі здібності вчителя, його вміння оволодіти серцями дітей, залучаючи їх до світу іноземної мови. Вчителі іноземної мови пропонують учням різні види діяльності, але орієнтуються, в першу чергу, на пасивну обробку отриманої інформації, дають можливість мозку й мовному апарату налаштуватися на зовсім іншу лінгвістичну систему, ніж ту, до якої вони вже починають звикати. І немає нічого дивного в тому, що учень, зголосившись бути провідним у грі іноземною мовою, виходить, мовчить і посміхається, а вчителю доводиться говорити за нього. У цей момент мозок дитини інтенсивно працює, дитина наче приміряється до цієї ролі, її мозок налаштовується на цю

функцію, і через певний час він цю роботу виконує пошепки, потім вголос. Важливо не квапити її. У цей період учитель спочатку говорить замість учня, далі разом із ним, і тільки потім учень починає говорити сам. Цей «німий» період у кожного учня протікає по-своєму.

Проходить адаптаційний період, і настає віддача, учень починає із задоволенням відтворювати іноземні слова і фрази, він стає більш упевненим і набирає темп мови. У період після усного вступного курсу уроки стають комплексними: в урок включаються читання та письмо, що ставить учителя перед необхідністю не тільки розподілити час на аудіювання, говоріння, читання та письмо, а й урахувати те, що їхнє формування відбувається на різному навчальному матеріалі: одну частину матеріалу діти сприймають на слух та використовують під час говоріння; на іншому матеріалі, засвоєному раніше усно, учні вчаться читати й писати. Така послідовність роботи полегшує дітям засвоєння навчального матеріалу, оскільки вони використовують його двічі: спочатку в усному мовленні, а потім у писемному.

У кожному уроці англійської мови на початковому етапі можна виділити його постійні та змінні елементи. До постійних належить організаційний момент, тобто початок уроку, який містить елементи мовленнєвої зарядки, фонетичну зарядку, завдання додому, підсумок та організований кінець уроку. Змінні елементи визначаються набором та послідовністю завдань зі збагачення учнів новим мовним матеріалом та формування вмінь в аудіюванні, говорінні та читанні.

Якість уроку прямо пропорційна тому, як учитель був до нього готовий. Добре підготовлений та проведений урок — це радість і дітям, і вчителю. Які ж професійні якості мають бути притаманні вчителю для підготовки якісного уроку?

У першу чергу вчитель повинен вміти формувати мотивацію у своїх учнів, намагаючись досягти найвищого ступеня, коли учень думає про майбутнє і живе так, як, можливо, буде жити в майбутньому, але на початковому етапі вчитель повинен пам'ятати, що на формування мотивації впливає рівень новизни, учні з достатнім рівнем мовної та мовленнєвої компетенції втрачають інтерес до повторюваних завдань, а учнів зі слабкою підготовкою вважають за краще виконувати вже знайомі завдання, оскільки їх виконання дозволяє їм повторно пережити позитивні емоції; вдруге вчитель повинен будувати навчання відповідно до індивідуальних особливостей дітей, бути спроможним подати учням такі види завдань, які відповідали б їхнім потребам, інтересам і здібностям та модифікувати навчальні програми; по-третє, вчитель повинен вміти стимулювати творчі та інтелектуальні, тобто когнітивні здібності учнів; вчетверте дуже важливим є вміння консультивати

батьків, оскільки саме вміння координувати свої дії з батьками дітей має особливе значення для успішного навчання іноземної мови; по-п'яте учитель не повинен забувати про вміння виявляти доброзичливість при оцінюванні діяльності молодших школярів, адже це необхідно для розвитку їх упевненості в собі; потрібно посилити роль стимулюючих оцінок під час навчання англійської мови, а також утримання від тиску на дітей і від втручання в процес творчої діяльності.

Завдання вчителя – спираючись на психологічні, фізіологічні вікові особливості дітей, викликати зацікавленість. Успіх може бути забезпечений, на мій погляд, такою методичною системою, в основі якої є інтерес дітей до предмету. Чим живе дитина? У чому реалізується її особистість? Звичайно, у грі. Ігрова діяльність є провідною для учнів початкової школи. Гра має таке значення в житті дитини, як у дорослого – діяльність, робота, служба. Гра тільки зовні здається безтурботною й легкою. А насправді вона владно вимагає, щоб той, хто грає, віддавав би максимум своєї енергії, розуму, витримки, самостійності. Гра – особливо організоване заняття, що вимагає напруги емоційних і розумових сил. Для дітей гра перш за все – захоплююче заняття. Вона посилює навіть слабким учням. Більш того, учень, що має слабу мовну підготовку може стати першим у грі: винахідливість і кмітливість тут виявляються часом більш важливими, ніж знання предмета. Ігри сприяють виконанню таких методичних завдань, як:

- створення психологічної готовності дітей до мовного спілкування;
- забезпечення природньої необхідності багаторазового повторення ними мовного матеріалу;
- тренування учнів у виборі потрібного мовного варіанту, що є підготовкою до ситуативної спонтанності мови взагалі.

Гра є засобом навчання мови, вироблення в учнів мовних навичок і умінь. Специфіка гри полягає в тому, що навчальні завдання подаються дитині не в явному вигляді, а маскуються. Граючи, дитина не ставить навчального завдання, але в результаті гри вона чогось навчається.

Ігри за характером і формою поведінки учасників класифікують на: ігри – маніпуляції з предметами (з м'ячем, іграшками, ляльками, іграшковим посудом та меблями, лото, доміно, малюнками, картками, природними предметами тощо); ігри, пов'язані з рухами, фізичними діями; ігри – змагання (у парах, групах, командах); рольові ігри на основі уявних та реальних ситуацій («У лікаря», «У магазині», «День народження»).

Дидактичні ігри відповідно до мети та завдань навчання поділяються на: мовні (фонетичні, лексичні, граматичні); мовленнєві

(розвиток аудіювання, говоріння); комунікативні (формування навичок спілкування).

Гра як засіб, що гарантує позитивний емоційний стан, підвищує працездатність і зацікавленість педагогів і учнів.

Дуже важливо, щоб уроки іноземної мови не були нудними. Для цього потрібно використовувати різноманітну наочність. Це можуть бути звичайні малюнки та картки, іграшки, а також у пригоді стануть комп'ютерні презентації та програми.

Слід також зазначити, що діти молодшого шкільного віку допитливі. При сприйнятті схильні звертати увагу на все яскраве, емоційно-забарвлене. Однак їхня увага відрізняється нестійкістю: вони вміють зосередитися лише на кілька хвилин. Діти не сприймають тривалих (більше 2–5 хвилин) монологічних пояснень учителя англійської мови, тому будь-яке пояснення потрібно будувати у формі бесіди, а краще з використанням казок, наприклад, «казка про язичок», «казка про артикль», «Пригоди в країні множини», та багато інших лексичних та граматичних казок.

Які ще можна використати прийоми для підвищення інтересу учнів до англійської мови? Так, звичайно, це використання віршів та пісень. Це дає можливість формувати англомовну граматичну компетентність в учнів початкової школи, розвиває особистісні якості дітей, знімає напругу під час занять, розвиває пам'ять, згуртовує колектив. Діти легко запам'ятовують вірші та пісні. Часто, почувши їх удруге, вони можуть доповнювати словами, які римуються, якщо ми їх пропускаємо. Такі вправи дуже приємні й викликають задоволення в дітей. Крім того, така подача граматичного матеріалу, його відпрацювання, закріплення в різноманітних вправах та завданнях дає можливість формуванню, розвитку та закріпленню знань і навичок правильного використання граматичних явищ, запобігання типовим помилкам в усному та писемному мовленні учнів за темами шкільної програми.

Вивчення на уроках віршів і пісень, прислів'їв сприяє частковому розв'язанню завдання формування в учнів досвіду іншомовного міжкультурного спілкування та розвитку міжкультурної комунікативної компетентності. Їх використання сприяє підвищенню інтересу до предмету, розширює знання про мову, допомагає формуванню комунікативної й соціокультурної компетентності учнів, робить навчальний процес цікавішим для дітей. У майбутньому учні будуть здатні здійснювати міжособистісне та міжкультурне спілкування з носієм мови.

Однією із сучасних технологій при вивченні англійської мови є проектна форма роботи, навіть у початковій школі, що дозволяють учневі застосувати накопичення знань із предмету та проявити свою самостійність. У 1–4-х класах вивчення кожної теми фактично відбувається як реалізація певного проекту. Наприклад, підтема «Родина». На першому уроці теми я повідомляю учням зміст навчального матеріалу з лексики та граматики, що вивчатиметься, та пропоную обміркувати презентацію вивчених нових лексичних одиниць та граматичних структур з теми. Вивчаючи навчальний матеріал учні мають творче завдання – візуалізувати вивчене. Форму візуалізації вони обирають самі. На останньому уроці теми вони англійською презентують виконані творчі завдання – створені ними малюнки, аплікації, фото-колажі тощо. Урок проходить цікаво, учні задоволені набутими знаннями та з гордістю презентують власні доробки. Таким чином проектна діяльність дозволяє учням бути в ролі авторів, творців, підвищує творчий потенціал, розширює не лише загальний кругозір, але й сприяє розширенню мовних знань. Школярі працюють з довідковою літературою, словниками, комп'ютером, тим самим створюється можливість прямого контакту з автентичною мовою, чого не дає вивчення мови лише за допомогою підручника на уроці в класі.

За допомогою наведених вище прийомів вводиться, закріплюється, обробляється мовний, лексичний матеріал. Саме так я бачу шляхи підвищення якості викладання предмета в початковій школі.

Нелегко проводити уроки так, щоб дітям було завжди цікаво, постійно утримувати їхню увагу, керувати нею. Це важка робота, яка вимагає від учителя напруженої праці, кропіткої систематичної роботи. Необхідно максимально врахувати все те, що має бути зроблено на уроці і все те, що може статися на уроці. Не потрібно намагатися утримувати увагу учнів зауваженнями. Це має досягатися переходом від одного виду діяльності до іншого.

Література

1. Л.В. Калініна. Книжка для вчителя до підручника «Англійська мова» для 1-го класу спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням англійської мови. – Київ: Центр навчально-методичної літератури, 2013. – 5–22 с.

2. Шевченко С. І. Методика навчання англійської мови у початковій школі: [навчальний посібник]. – Ніжин : Видавництво НДУ імені Микола Гоголя, 2010. – 155 с.

3. www.didling.org.ua

4. www.osvita.ua

5. www.festival.1september.ru

*Макаревич І.І.,
м. Харків*

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ДОШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ТА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Загальновідомо, що успіх у навчанні й вихованні значною мірою забезпечується творчим підходом до її реалізації.

Ґрунтовно продуманий урок потрібно спрямовувати на розвиток мовної та мовленнєвої діяльності учнів. Особлива увага має приділятися організації навчального процесу на уроці й різноманітним формам роботи, таким як фронтальна, індивідуальна, парна, групова, колективна.

Ефективність навчання іноземної мови значною мірою залежить від чіткої організації навчального процесу на уроці. Особливе значення для підвищення ефективності навчання та посилення мотивації вивчення іноземної мови має цілеспрямований вплив на емоційну сферу учнів.

Учень, упевнений у своїх знаннях, – результат продуманої роботи вчителя. Для досягнення такого результату вчитель використовує різні види та форми роботи. Однак досягти високого рівня засвоєння матеріалу, освоїти вміння й навички його використання, неможливо без чіткої організації навчального процесу. Як свідчить практика, знання, уміння й навички, що набуваються учнями і базуються на раніше засвоєному матеріалі, не тільки поглиблюють і розширюють їх, але й сприяють їх закріпленню.

Під час вибору й організації різних видів діяльності молодших школярів на уроках іноземної мови необхідно врахувати всі методичні вимоги, правильно розрахувати час на їх проведення.

Молодший шкільний вік (з 6–7 до 9–10 років) визначається важливими зовнішніми обставинами в житті дитини – вступом до школи. Досягши віку 6–7 років, дитина в основному вже готова до систематичного навчання в школі. Про неї можна вже говорити, як про особистість, оскільки вона усвідомлює власну поведінку, може порівнювати себе з іншими. Майбутній школяр вже розуміє, яке місце він посідає серед людей і яке місце він матиме в найближчому майбутньому (він піде до школи). Таким чином, він відкриває для себе нове місце в соціальному просторі людських відносин.

Треба звернути увагу на те, що для молодших школярів зовнішні враження – це сильний відволікаючий фактор. Їм важко зосередитися на незрозумілому складному матеріалі. Їхня увага характеризується невеликим об'ємом, малою стійкістю: вони можуть зосереджено виконувати одну справу протягом 10-20 хвилин (у той час як для підлітків цей час – 40-45 хвилин, а для старшокласників – до 45-50 хвилин). Тому урок для цієї вікової групи школярів не може тривати більше 35 хвилин

Перехід до шкільного віку пов'язаний зі значними змінами в діяльності, спілкуванні, відносинах дитини з іншими людьми. Основною діяльністю є навчання, змінюється уклад життя, з'являються нові обов'язки, новими стають відносини дитини з навколишнім світом.

Нова соціальна ситуація вводить дитину в строго нормований світ відносин та потребує від неї відповідальності за дисципліну, розвиток виконавчих дій, пов'язаних із набуттям навиків навчальної діяльності, а також за розумові здібності. Нова соціальна ситуація розвитку впливає на умови життя дитини та виступає для неї як така, що провокує стрес. Цей вік називається кризою семи років. Це період народження соціального «Я» дитини.

Надання дітям можливості багато рухатися не тільки збігається з потребою віку, але й суттєво прискорює процес засвоєння іноземної мови. Адже фізична активність, за дослідженнями фізіологів, тісно пов'язана з мовленнєвою. Водночас це дозволяє дітям «скинути» зайву енергію, накопичення якої під час традиційного ведення уроку дається ознаки як порушенням дисципліни, так вадами фізичного розвитку учнів молодшого шкільного віку. Що ж стосується й спеціальних вправ типу фізкультпаузи та аеробіки, то для дитини їх виконання є доброю нагодою продемонструвати класу свою фізичну досконалість і привести у відповідність до неї свою мовленнєву діяльність. Беручи до уваги швидку стомлюваність дітей, на уроці іноземної мови не можна обійтися без фізкультхвилинки, що супроводжується римовками. Таким чином учитель досягає подвійної мети: невеликий перепочинок та запам'ятовування нових слів.

Крім того, що активні форми навчання мають величезну методичну цінність, вони просто цікаві як учителю, так і учню.

Щодо вимог до активних форм навчання й нетрадиційних уроків, то перш за все вони повинні бути цікавими, зрозумілими й відповідати віковим і індивідуальним властивостям учнів. Нетрадиційні форми й уроки бути відповідними до теми й мети уроку.

Структура таких уроків і форм може бути найрізноманітнішою, наприклад: театралізовані уроки, урок-свято, урок-телепрограма, урок-подорож, урок-екскурсія. Активними формами можуть бути: ігри, пісні, скоромовки, римівки, вірші, театралізовані вистави.

У процесі навчання англійської мови однією з основних проблем є засвоєння та збереження в пам'яті лексичного матеріалу.

Від ефективності та цілеспрямованості цього етапу залежить уся подальша робота над лексикою, тому необхідно обрати найефективніший спосіб презентації нових слів відповідно до вікових особливостей дітей.

Основним матеріалом, що підлягає засвоєнню, є матеріал підручника, але робота з ним організується так, що вправи перестають бути ними, бо виконуються у формі гри.

Практика показує, що нестандартні форми й прийоми роботи цікавіші та ефективніші, адже учні працюють захоплено, творчо, активно. Проведення нестандартних уроків сприяє підвищенню інтересу, розвитку мовленнєвої і творчої діяльності учнів.

Метод асоціативних символів – мова рухів, жестів, міміки, мова нашого тіла, кодова мова уявлень і асоціацій, дає можливість складний навчальний матеріал перетворити в простий, а нудний – зробити цікавим. Діти виконують рухи й озвучують їх одночасно. Їм усе зрозуміло, тому що мова й рухи переплітаються.

Щодо особливості мислення молодших школярів, то воно конкретне. На початковому етапі опанування мови діти засвоюють її переважно наочним шляхом, коли водночас і чують нове слово, і спостерігають відповідний предмет, явище чи дію. Чим менша дитина, тим більше навчальний процес має спиратися на її практичні дії, бо їй недостатньо лише дивитися та мислити, їй необхідно взяти предмет до рук, потримати, погладити його, побудувати щось тощо. Усі види діяльності, типові для молодшого школяра, мають бути по можливості включені в загальну канву уроку іноземної мови. І чим більше буде задіяно видів сприйняття, тим ефективнішим буде навчання.

Використання ілюстративного унаочнення у вигляді малюнків, карток, таблиць тощо також дає хороший результат, адже в дітей добре розвинена зорова пам'ять. Якщо ж скористатися предметним унаочненням (іграшки, реальні предмети, макети) – ще краще, тому що учень може доторкнутися до них, узяти в руки, виконати будь-які інші дії, погратися з ними.

Зорові опори дають можливість організувати одночасне тренування всіх учнів у сприйнятті та вживанні мовленнєвих зразків.

Оскільки необхідні асоціації можна викликати, по-перше, з допомогою слів, а по-друге – з допомогою зображення реальної дійсності, правомірно розрізнити словесні й образотворчі опори. Розподіл опор на словесні та образотворчі відкриває можливість їхнього рівнобіжного використання в одній вправі, тому що вони взаємодоповнюють одна одну.

На уроках іноземної мови краще поєднувати різні форми роботи.

Рациональне використання часу на уроці кожним учнем забезпечує парна робота. Слід зазначити, що спочатку спільна діяльність може супроводжуватись пошвавленням, шумом, однак це тимчасове явище. Діти швидко звикають до такої організації їхньої діяльності, працюють захоплено і успішно.

Не менш ефективною в навчальному процесі є групова робота, яка формує в учнів вміння порівнювати свою роботу з роботою своїх товаришів, здійснювати самоконтроль.

Варіативність форм роботи – індивідуальної, у парах, групової, фронтальної – дає можливість повністю розкритися кожній особистості; забезпечує позитивну емоційну атмосферу під час занять та духовне взаємозбагачення учнів, створює умови для виявлення обдарованих, творчих дітей. Такі уроки сприяють розвитку логічного мислення, пам'яті, а також мають вражаючий виховний ефект. Учень удосконалює навички самостійної роботи, розвиває спостережливість, формує самоповагу.

Результативність навчально-виховної роботи вчителя іноземної мови значною мірою залежить від знання й урахування ним вікових психологічних особливостей своїх учнів.

До 6–7 років у дитини виникає потреба в новій, значущій діяльності в зміні свого становища серед людей, які її оточують. Необхідно зрозуміти психологічну сутність і витоки цього стану, всіляко підтримувати й активізувати в інтересах успішного навчання.

Навчальна мотивація молодших школярів, їхній емоційний стан значною мірою залежить від наявності й рівня розвитку в них інтересів до навчального процесу, до навчання в школі. Тому вчителю необхідно вишукувати й використовувати будь-які можливості для підвищення інтересу до свого предмета. Цьому сприяють цікавість, новизна його змісту та форми викладу, різноманітність вправ для використання, достатнє використання під час занять рольових ігор, віршів, магнітофонних записів, постійна зміна видів навчальної діяльності.

У початкових класах необхідно засвоїти лише вибіркові граматичні положення, знання яких необхідні для розуміння

відповідних навчальних текстів, вправ, для організації комунікативної мовленнєвої діяльності школярів.

Усі фізіологічні структури, пов'язані зі сприйняттям іншомовного мовлення, фактично заново формуються у молодших школярів у процесі тривалого багаторазового сприйняття іншомовних звуків, слів, фраз.

Таким чином, активні форми навчання в початкових класах додають навчальному спілкуванню комунікативну спрямованість, зміцнюють мотивацію вивчення іноземної мови і значно підвищують якість оволодіння іноземною мовою. Активні форми навчання – могутній фактор психологічної адаптації дитини в новому мовному просторі, що може вирішити проблему природного ненасильницького впровадження мови у світ дитини.

Маю власний досвід проведення уроку в 2 класі за темою «Частини тіла». Учні називали частини тіла, які вони бачили на картках, а потім один за одним складали речення, використовуючи конструкцію *to have got*.

Щодо активних форм навчання, я використовувала фізкультхвилинку “*Head and shoulders, knees and toes*”, що сприяло повторенню лексичного матеріалу й формувало позитивний настрій учнів до даної теми.

Під час проведення уроку в 3 класі за темою «Пори року» учні надавали усний опис зображення карток та складали речення з конструкцією *it is*.

Таким чином, водночас засвоювалися лексичні одиниці та граматичні структури, з використанням зорових опорів для кращого запам'ятовування слів.

Література

1. Боковенко Н. Р. Поєднання різних форм роботи на уроках англійської мови//Іноземні мови. – 2003. – №2, С. 11, 12.
2. Валява Л. О. Сучасному уроку – творчий пошук// Іноземні мови. – 2003. – №2. – С. 10-13.
3. Демчик Л. П.Форми проведення занять з англійської мови в початкових класах//Англійська мова та література. – 2003. – № 33. –С.6.
4. Карп'юк О. Д. Засоби покращення результатів навчання // Англійська мова в початковій школі. – 2006. – № 10(23). – С. 6-8.
5. Карп'юк О. Д. Психологічні основи навчання іноземних мов // Англійська мова в початковій школі. – 2005. – № 12(13). – С. 6-8.
6. Поєднання різних форм роботи на уроках англійської мови//Іноземні мови. – 2003. – № 2.
7. Свиридчук Т. В., Власик О. Є. Вивчення англійської мови в початковій школі. – Луцьк, 2002. – С. 36-42.

8. Заруба О. П. Развитие мовленнєвих навичок за комунікативним методом//Англійська мова в початковій школі. – 2005. – № 11(12). – С.27-30.

9. Гунько С., Метод асоціативних символів – сучасний високоефективний метод вивчення іноземної мови на початковому етапі//Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2010. – № 8. – С. 319-329.

10. Коваленко О.Я. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти//Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – № 2. – С. 20-24.

*Семенюк М. А.
г. Харьков*

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В СООТВЕТСТВИИ С ТИПАМИ ВОСПРИЯТИЯ ИНФОРМАЦИИ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ

Иностранный язык – едва ли не единственный предмет в школьной программе, ставящий своей целью обучение общению. Непосредственной задачей обучения иностранному языку, как известно, является формирование коммуникативной компетенции в единстве с воспитанием уважения к культурным традициям разных народов и готовностью к межкультурному сотрудничеству. Совершенно очевидно, что чем раньше начать этот процесс, тем больше возможностей для достижения высоких результатов.

Польза раннего обучения иностранному языку уже многократно доказана. Всем известно, что на начальной ступени обучения происходит становление личности школьника, выявление и развитие его способностей, формирование учебных навыков и овладение элементами культуры и поведения. Язык в данном случае рассматривается как средство воспитания и развития личности ученика, приобщения его к европейской и собственной культуре, национальному этикету.

Психологические особенности младших школьников дают им преимущества при изучении иностранного языка. Дети в возрасте 6-10 лет впитывают иностранные языки подсознательно. Объем внимания невелик и время сосредоточенности очень коротко, но с возрастом они увеличиваются. У младших школьников хорошо развита долговременная память (то, что выучено, помнится очень долго). Самым лучшим стимулом для дальнейшего обучения для учащихся 1-4 классов является чувство успеха.

Опыт ведущих психологов доказывает, что в раннем возрасте закладывается основа практического владения иностранным языком. У детей старше 11 лет возникает ряд трудностей по этому поводу, например, отсутствие мотивов изучения иностранного языка, влияние родного языка и т.д. Не возникает сомнения, что иностранный язык легче усваивается в раннем возрасте с 5 до 8 лет, когда дети легко и прочно запоминают материал и хорошо его воспроизводят. Но поддержать у малышей желание учить иностранный язык изо дня в день, продвигаясь маленькими шажками, дело нелегкое, и большая ответственность возлагается на нас, учителей иностранного языка.

Работая в начальной школе, необходимо учитывать и особенности физического развития детей в возрасте 7-10 лет. Развитие мускулатуры влияет на умение ребенка сконцентрировать взгляд на странице, строчке или слове, что необходимо для умения читать. Оно также влияет на умение держать карандаш или ручку, ножницы, кисточку. Чтобы ученики могли достичь тонкой моторной координации, а также координации между визуальным восприятием и механическим движением, их руки нуждаются в постоянной тренировке. Маленькие дети не могут подолгу сидеть спокойно из-за недостатка контроля над двигательными мышцами. Поэтому желательно во время урока давать им такие задания, которые позволяли бы детям двигаться по классу (игры, песни с движениями, танцы). Физическая активность на уроке помогает сделать процесс многократного повторения и заучивания учебного материала не только увлекательным и разнообразным, но и просто снять напряжение, дать возможность лишний раз встать из-за парты, что так необходимо маленьким ученикам.

Дети раннего школьного возраста – любознательны, им свойственна неисчерпаемая потребность в новых впечатлениях, жажда исследования. Задача учителя – «опираясь на психологические, физиологические и возрастные особенности детей, вызвать интерес к предмету» [4, с. 189]. Однако интерес к заданиям у школьников младшего школьного возраста пропадает через 10-15 минут, вследствие чего смена видов деятельности просто необходима. Успех может быть обеспечен, на мой взгляд, такой методической системой, в основе которой лежит интерес детей к предмету.

Чем же живёт ребёнок? В чем реализуется его личность? Конечно, в игре. Игровая деятельность является ведущей для учащихся начальной школы. В.П. Беспалько отмечал, что «игра в жизни ребёнка имеет такое же большое значение, как у взрослого деятельность, работа, служба. Игра только внешне кажется беззаботной и лёгкой. А на самом деле она властно требует, чтобы играющий отдал ей максимум своей энергии,

ума, выдержки, самостоятельности» [1, с. 87]. Игра – особо организованное занятие, требующее напряжения эмоциональных и умственных сил. Для детей игра, прежде всего, увлекательное занятие. Она посильна даже слабым ученикам. Более того, слабый по языковой подготовке ученик может стать первым в игре. Порой находчивость и сообразительность оказываются более важными, чем знание предмета. Игры способствуют выполнению таких методических задач, как: создание психологической готовности детей к речевому общению; обеспечение естественной необходимости многократного повторения ими языкового материала; тренировка учащихся в выборе нужного речевого варианта, что является подготовкой к ситуативной спонтанности речи вообще. Игра служит средством обучения языку, выработки у учащихся речевых навыков и умений. М.Н. Скаткин отмечал, что специфика игры, заключается в том, что «учебные задачи выступают перед ребёнком не в явном виде, а маскируются. Играя, ребёнок не ставит учебной задачи, но в результате игры он чему-то учится» [5, с. 55].

Пути получения и усвоения информации у детей тоже разные. Известно, что по особенностям восприятия информации люди делятся на визуалов, аудиалов, кинестетиков и дискретов. Визуалы – люди, воспринимающие большую часть информации с помощью зрения. Аудиалы – те, кто в основном получают информацию через слуховой канал. Кинестетики – люди, воспринимающие большую часть информации через другие ощущения (обоняние, осязание) и с помощью движений. Дискреты – те, у кого восприятие информации происходит в основном через логическое осмысление, с помощью цифр, знаков, логических доводов.

Но, не смотря на значительное количество исследований, посвященных особенностям восприятия информации учащимися, имеет место проблема многосенсорного обучения, т.к. возникает конфликт между стилем обучения учащихся и стилем преподавания учителя, стилем, на который ориентированы средства обучения, и стилем обучения одноклассников этого ученика.

В реальном мире учителя не всегда располагают возможностями выбора материала, а учащиеся класса так не похожи друг на друга. Учебники обычно ориентированы на один стиль обучения – на стиль автора. Но в обычном классе в среднем у половины учащихся достаточно развиты визуальные, аудиальные и кинестетические способности. Остальные учащиеся – это преимущественно или визуалы, или аудиалы, или кинестетики. Опыт изучения таких “детей риска” показывает, что большинство из неуспешных в учебной деятельности детей составляют

кинестетики, так как задания в учебниках не ориентированы на них и учитель чаще всего задействует аудиальный канал восприятия информации.

На уроке учитель может представить информацию детям, используя все каналы восприятия: зрение, слух, кинестический канал. Тогда у каждого из них есть шанс усвоить хотя бы часть этих сообщений.

Очень часто услышать слово или увидеть его в книге бывает просто не достаточно. Поэтому для лучшего запоминания необходимо его не только произнести, но и показать. Опираясь на свой опыт, хочу вам предложить несколько двигательных игр, в которых будут использоваться все каналы восприятия. Сначала учитель демонстрирует слово и произносит его, затем ученики повторяют движения и произносят слово .

1. Местоимения:

- a) **I** – учитель указывает на себя (*рис. 1*).
- b) **You** (ты) – учитель протягивает вперед правую руку, при этом указывая указательным пальцем на класс (*рис. 2*).
- c) **You** (вы) – учитель протягивает вперед две руки, при этом указывая указательными пальцами на класс (*рис. 3*).
- d) **We** – учитель делает движения руками, как буд-то плывёт (*рис. 4*).
- e) **They** – учитель указывает двумя руками за спину, хочет показать что кто-то за спиной прячется (*рис. 5*).
- f) **He** – левая рука с загнутыми первым, четвертым и пятым пальцами поднята вверх, оставшиеся второй и третий пальцы образуют воображаемый силуэт мальчика (*рис. 6*).
- g) **She** – левая рука с загнутыми первым, четвертым и пятым пальцами опущена вниз, оставшиеся второй и третий пальцы образуют воображаемый силуэт девочки (*рис. 7*).
- h) **It** – правая рука поднята вверх. Учитель на правой руке складывает пальцы в пучёк, как буд-то держит в руке мелок (*рис. 8*).

2. Предлоги:

- a) **On** – левая ладошка согнута как на рисунке (*рис. 9*), правая рука лежит на левой руке (*рис. 10*).
- b) **In** – левая ладошка согнута как на рисунке (*рис. 9*), правая рука находится между первым и остальными пальцами левой руки (*рис. 11*).
- c) **Under** – левая ладошка согнута как на рисунке (*рис. 9*), правая рука находится под большим пальцем левой руки (*рис. 12*).

- d) **Near** – левая ладонь согнута как на рисунке (рис. 9), правая рука находится перпендикулярно левой руке (рис. 13).
- e) **Above** – левая ладонь согнута как на рисунке (рис. 9), правая рука находится параллельно над левой рукой (рис. 14).
- f) **Behind** – левая ладонь согнута как на рисунке (рис. 9), правая рука находится между левой рукой и туловищем (рис. 15).
- g) **In front of** – левая ладонь согнута как на рисунке (рис. 9), правая рука находится перед левой (рис. 16).
- h) **In the corner** – делаем из ладоней английскую букву V (рис. 17).
- i) **In the middle of** – поднимаем левую руку ладонью вверх, а указательный палец правой руки ставим по середине левой ладони (рис. 18).
- j) **Between** – две ладони находятся параллельно друг другу, затем приводим их одновременно в движение, представляя что мы протираем стекло (рис. 19).
- k) **Opposite** – ставим руки горизонтально перед собой, развернув ладонями к телу (рис. 20).

3. Живой алфавит. К доске выходят три ученика /ученицы. Один ученик /ученица показывает на плакате букву, которую ему называет учитель, или кто-нибудь из класса, двое остальных пытаются продемонстрировать её с помощью указаний учителя (рис. 21).

4. Глаголы. Практически все слабые глаголы можно показать жестами. Все зависит от фантазии учителя.

С помощью таких игр можно вводить, закреплять, обрабатывать лексический материал или использовать их в качестве физкульт минуток. Если вы хотите усложнить задание, тогда можно комбинировать выше перечисленные действия. Например, всем классом произнести и продемонстрировать такие предложения: We like to dance. They play.

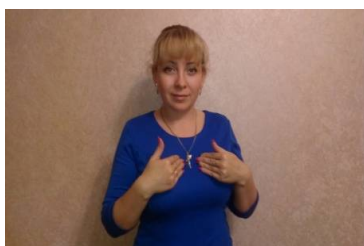
Любой человек в своей жизни, и ребёнок в том числе, использует самые разные каналы восприятия. Он может быть по своей природе кинестетиком или дискретом, но это не значит, что другие органы чувств у него не работают. Их можно и нужно развивать. Чем больше каналов открыто для восприятия, тем эффективнее идёт процесс обучения.

Литература:

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – М.: Педагогика, 1989. – 192с.

2. Веселый английский в начальной и средней школе. Праздники, игры и занимательные задания / А.А. Каретникова. – Ярославль: Академия развития, 2010. – 288 с
3. Интернет ресурсы: Визуалы, аудиалы, кинестетики.
http://adalin.mospsy.ru/1_04_00/1_04_02p.shtml
4. Кузнецова, Л.В. Гармонийный розвиток особистості молодшого школяра: Книга для вчителя – М.: Просвещение, 1988. – 320 с.
5. Скаткин М. Н. Активизация познавательной деятельности учащихся в обучении – М., 1965. – 183с.
6. Эльконин Д.Б. Психология игры. – М.: Педагогика, 1978. – 284с

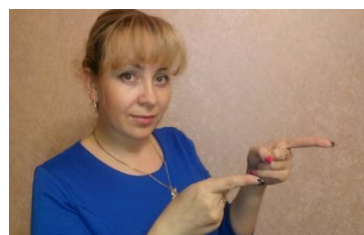
Приложение 1

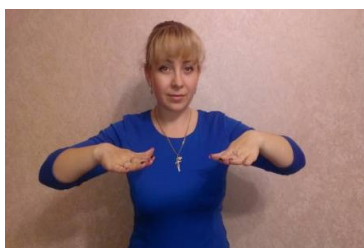
(рис. 1)

(рис. 2)

(рис. 3)

(рис. 4)

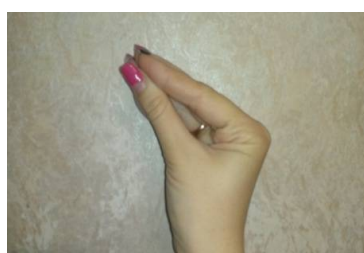
(рис. 5)

(рис. 6)

(рис. 7)

(рис. 8)

(рис. 9)

(рис. 10)

(рис. 11)

(рис. 12)

(pic. 13)

(pic. 14)

(pic. 15)

(pic. 16)

(pic. 17)

(pic. 18)

(pic. 19)

(pic. 20)

(pic. 21)

М.М. Чумак
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С. Макаренка,
викладач англійської мови
та методики навчання англійської мови

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З РАНЬОГО ВІКУ

У статті висвітлено проблему раннього навчання англійській мові. Розглянуто класичні методи навчання, метод асоціативних символів та методи, які використовуються зарубіжними країнами.

Ключові слова: *раннє навчання англійської мови, метод асоціативних символів, метод раннього навчання англійській мові Гелен Дорон.*

В статтє представлена проблема раннього обучения англійському языку. Рассматриваются классические методы обучения, метод ассоциативных символов и методы, которые используются зарубежными странами.

Ключевые слова: *раннее обучение англійському языку, метод ассоциативных символов, метод раннего обучения англійському языку Елен Дорон.*

The article focuses on the problems of early English teaching. It describes classical teaching methods, method of associations and methods of teaching English abroad.

Key words: *early English teaching, method of associations, Helen Doron Early English.*

Багатьма сучасними методистами та педагогами-практиками раннє навчання іноземної мови визнано більш ефективним, ніж навчання зі старшого віку. Цей висновок базується перш за все на психологічних особливостях маленьких дітей, зокрема на властивостях сенситивного періоду дошкільного віку. Сучасні психологи визначають вік від 3 до 7 років як дошкільний період, провідний вид діяльності якого є сюжетно-рольова гра. Новоутворення, які виникають у структурі особистості в цей період, описані як «підпорядкування мотивів, етичні норми, прагнення до суспільно-значущої діяльності». Новоутворення в психічних процесах – «елементи довільної поведінки» Якщо порівняти новоутворення, які з'являються у періоді до 1 року («потреба в спілкуванні з іншими, емоційне ставлення до них, перцептивні дії») та вік від 1 до 3 років («мовлення і свідомість, наочно-дійове мислення, сприймання») [4 с. 60], можна погодитися з твердженням, що чим раніше починається вивчення іноземної мови, тим краще і легше вона засвоюється, адже саме від народження дитина починає відчувати потребу в спілкуванні.

На сьогодні в суспільстві існує потреба в ранньому вивченні іноземної мови, зокрема англійської. Часто це данина моді, а не свідоме бажання батьків дати дитині якісну освіту. У сучасній вітчизняній

системі освіти раннє вивчення англійської мови передбачено Базовим компонентом дошкільної освіти як варіативна складова [2]. Як обов'язковий предмет англійська мова вводиться з першого класу. У методичній літературі не існує єдиного визначення поняття «раннього навчання англійської мови». Автори методик дають розрізнені визначення віку, із якого слід починати вивчення англійської мови. Зокрема Т.М. Шкваріна наводить порівняльну таблицю, де детально розписує, у який із періодів дошкільного віку та за яких умов варто починати навчання. Так, авторка рекомендує починати навчання з народження з дотриманням принципу «одна мова – одна особа». У віці 3-5 років дітям рекомендовано вивчати іноземну мову в групі однолітків за умови нормального загального розвитку дитини. У той же час Т.М. Шкваріна говорить, що «більшість досліджень стверджують про доцільність починати навчання дошкільників іноземної мови з 5 років» [5 с. 70].

Чинна програма дошкільного навчання англійської мови, схвалена Міністерством освіти, також розрахована на п'ятирічних дітей [3 с. 19]. Крім того в різних джерелах є твердження, що раннє навчання англійської мови починається з молодшого шкільного віку. Спостереження занять та уроків англійської мови, проведених студентами-вихователями з правом навчання англійської мови в ДНЗ та студентами-вчителями початкових класів під час виробничої практики, показали, що поведінка дітей старшої групи ДНЗ та перших класів ЗОШ дуже схожа і навряд чи першокласників можна вважати повноцінно школярами, а отже ставити до них вимоги як до учнів других і подальших класів. Це зумовлено іще і тим фактом, що часто батьки віддають до школи п'ятирічних дітей, незважаючи на їх психологічні та вікові особливості. Державна освітня програма та рекомендації Міністерства освіти щодо вивчення іноземної мови з першого класу враховують ці особливості та рівень володіння рідною мовою учнів-першокласників. Отже, поняття «раннього навчання англійської мови» повинно містити в собі як дошкільний вік, так і перший клас ЗОШ.

У наш час батьки здебільшого надають перевагу приватним навчальним центрам, які пропонують раннє вивчення англійської мови. Таке навчання не є системним і наряд чи контролюється з боку відділів освіти. Альтернативою державним дошкільним закладам можна вважати навчальні центри, які працюють за договорами франчайзингу відомих світових брендів. Зокрема, в даній статті розглядається раннє навчання за методом Гелен Дорон (Helen Doron Early English). У таких навчальних центрах під керівництвом досвідчених тренерів педагоги проходять навчання й вивчають основні принципи й засади даного методу перш ніж

приступити до роботи з дітьми. Договір франчайзингу зобов'язує їх дотримуватися цих принципів у подальшій роботі задля підтримки іміджу бренду.

У даній статті пропонується розглянути основні принципи навчання дітей за класичною методикою раннього навчання англійської мови, описаною в підручнику Шкваріної Т.М.; новим експериментальним методом програми дошкільного навчання «Граючись учимось. Англійська мова», складеної колективом авторів С. Гунько, Л. Гусак, З. Лещенко та ін.; та альтернативним методом Гелен Дорон.

Класична методика раннього навчання англійської мови здебільшого базується на матеріалі підручника Т.М. Шкваріної [5], який у свою чергу багато в чому повторює матеріал, описаний у підручнику «Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах» колективу авторів під керівництвом С.Ю. Ніколаєвої. Автор виділяє такі види занять з дошкільниками: 1) заняття з введення нового матеріалу; 2) тренування у вживанні; 3) практика в спілкуванні [5 с. 114-121]. Провідною формою діяльності дошкільників є гра, а отже гра на заняттях англійської мови є єдиним методом і формою навчання [5 с. 92]. Особливістю навчання дошкільників англійської мови автор підручника визначає те, що мовний матеріал не поділяється на фонетичний, лексичний та граматичний, а об'єднується в «мовні кубики», тобто зразки мовлення або фразові стереотипи [5 с. 135]. Робота над фонемами не є самоціллю в навчанні дошкільників англійської мови, а є основою для формування мовленнєвих навичок та вмінь. Формування слуховимовних навичок відбувається на основі «мовних кубиків», які вивчаються на занятті [5 с. 129]. Навчання лексичного матеріалу базується на принципах «тематичного введення, добору лексичних одиниць з урахуванням їх сполучуваності, словникового мінімуму, введення лексичних одиниць на основі чуттєвого досвіду, навчання за зразком мовлення, засвоєння лексики в активній ігровій формі» [5 с. 135-136]. Граматичні явища також вводяться на основі «мовних кубиків» без пояснень граматичних правил. Педагог має керуватися принципами «свідомості, зіставлення та порівняння граматичних явищ, однієї труднощі, презентації граматичних явищ із урахуванням віку та етапу навчання» [5 с. 144]. Отже, на першому занятті введення нового матеріалу вчитель вводить 2-3 зразки мовлення та до 10-15 слів, з яких діти можуть утворювати різні комбінації висловлювань. На подальших заняттях тренування в уживанні (друге та третє заняття за темою) цей матеріал відпрацьовується в рецептивно-репродуктивних ігрових вправах. А на четвертому занятті за темою, практика в спілкуванні,

учитель пропонує дітям продуктивні ігрові вправи, у яких вживаються дані мовні явища.

В останні два роки програма навчання дошкільників англійської мови Т.М. Шкваріної вийшла з ужитку, а натомість чинною є «Граючись учимось. Англійська мова: Програма та методичні рекомендації», складена колективом авторів С. Гунько, Л. Гусак, З. Лещенко та іншими. В основу даної програми покладено метод асоціативних символів. У методичних рекомендаціях обґрунтовано доцільність використання даного методу в навчанні англійської мови п'ятирічних дітей. Асоціативні символи є «помічниками» в навчанні, за допомогою яких «створюються смислові зв'язки, стимулюється уява, покращується запам'ятовування» [3 с. 20]. Даний метод також визначає гру як основний вид діяльності дітей і «найкращий мотив в оволодінні іноземною мовою» [3 с. 21]. Основною ідеєю цього методу можна визначити використання мови рухів та жестів для зображення лексичних одиниць, що вивчаються. Так, наприклад, слово «a book» зображують «з'єднані й повернуті догори долоні, які символізують розкриту книгу» [3 с. 27] та таке інше. Автори пропонують навчати дітей англійської мови за допомогою такого алгоритму: спочатку діти ознайомлюються з мовними одиницями, потім усвідомлено запам'ятовують їх (пасивне мовлення) і врешті використовують слова та вирази в мовленні (активне мовлення) [3 с. 22]. Учитель може сам пропонувати дітям асоціативні символи тих чи інших мовних явищ, а може скласти їх разом із дітьми. Після показу рухів учитель перевіряє розуміння значення слів рідною мовою, а потім разом із показом символу звучить слово англійською мовою. У подальшому діти озвучують слово й виконують рухи одночасно, що створює асоціативні зв'язки. Якщо дитина забула слово, учитель може підказати, використовуючи тільки рухи, а не слова. Характерною ознакою методу асоціативних символів є «емоційно-смисловий підхід до навчання іноземної лексики» [3 с. 24]. Асоціативні символи, створені вчителем та дітьми, на занятті виконують роль унаочнення, яке повинно створювати наближені до реальних умови, що сприяє мимовільному запам'ятовуванню [3 с. 26]. У програмі запропоновані символи, але кожен педагог може створювати їх на власний розсуд та залучати до такої творчості дітей. Іншою особливістю є те, що від дітей не вимагають негайного запам'ятовування мовного матеріалу. Мовний матеріал постійно повторюється в різних ігрових вправах, що створює умови для їх мимовільного запам'ятовування. Граматичні явища також подаються за допомогою асоціативних символів. Автори пропонують використання так званих «пиктограм» для засвоєння граматичних структур. Наприклад, пояснюючи займенник «I»,

учитель показує на себе й використовує схематичний малюнок чоловічка. Слово «like» зображується у вигляді серця як малюнок, так і складених пальців у вигляді цього символу, прикладених до грудей. Отже, даний метод дає простір для творчого пошуку вчителя, який має «прагнути постійно дивувати вихованців» [3 с. 47].

Як було зазначено вище, альтернативою державній освіті є приватні навчальні центри. На території нашої країни вони представлені у величезній кількості та різноманітності. Одним із них є світовий відомий бренд «Helen Doron Early English» (HDEE). За даним методом навчання можна поділити на 13 етапів (курсів). Перший курс призначений для вихованців віком від 3 до 22 місяців життя. Останній курс розрахований на підлітків 14-19 років [1 с. 3]. Авторка даного методу стверджує, що чим менша дитина, тим легше її можна навчати різних мов, якщо підходити до такого навчання систематично [1 с. 4]. Гелен Дорон підтримує думку про те, що критичний вік для вивчення рідної мови є до 7 років. Цей факт підтверджують психологи, які наводять приклади «дітей-мауглі». А отже цей період, на її думку, можна використати також для невимушеного та успішного опанування іноземної мови. Особливістю даного методу є те, що мова вивчається через спеціально організовані комунікативні моделі. Перевага віддається розмовній мові. Вивчення граматики набуває другорядного значення. Так, у запропонованих автором посібниках немає граматичних вправ, граматичні структури засвоюються в усному мовленні, шляхом багаторазового вживання фразових стереотипів. Навчання іноземної мови базується на принципах, за якими дитина оволодіває рідною мовою. Той факт, що людина завжди володіє рідною мовою краще, ніж іноземною через те, що має триваліший досвід користування рідною мовою, ліг в основу вироблення даної системи навчання. Учні пропонується слухати аудіозаписи двічі на день не в спеціально визначений час, а під час режимних процесів (під час одягання на прогулянку, перед сном, під час прийому їжі тощо). Дитина чує нові мовні зразки ще до того, як дізнається про їх значення. Значення даних мовних одиниць розкривається на занятті. Категорично заперечується переклад рідною мовою. Тільки унаочнення (образне, словесне, використання рухів та міміки тощо) є єдиним способом семантизації. Заняття триває 45 хвилин. Рекомендована кількість дітей від 4 до 8, тому що заняття в групах менше 4 дітей може перетворитися на індивідуальну роботу. Діти віком до 3 років повинні бути на занятті з батьками, що має багато переваг. По-перше, дитина може відчувати себе в безпеці тільки поряд з батьками, а позитивні емоції є основою раннього навчання. А по-друге, батьки будуть самостійно підтримувати дисципліну й слідкувати

за поведінкою своєї дитини. Також вони будуть допомагати дітям виконувати різні завдання, пов'язані з ручною роботою тому, що в цьому віці дрібна моторика дітей ще недостатньо розвинута. У віці 4-5 років батьки присутні на занятті за бажанням. Автор метода окреслює чіткі правила поведінки батьків на занятті. Основними правилами є заборона використовувати рідні мову й «принцип одного учителя». Це означає, що батькам не дозволено самотійно щось пояснювати дітям, вони можуть тільки повторювати за педагогом, адже маленькі діти з більшим задоволенням імітують своїх батьків, ніж сторонніх людей. Кожен урок починається з повторення раніше вивчених слів та виразів, введення нового матеріалу, і відпрацювання цього матеріалу в різноманітних іграх. Основними принципами роботи за даним методом є:

- 1) на одному занятті вивчається не одна тема. Маленькі діти не можуть довго зосереджуватися на одному предметі, тому доцільно перемикаючи їхню увагу на іншу тему;
- 2) учитель повинен бути «гнучким» і прислухатися до потреб вихованців. Дотримання плану уроку не є основним, пріоритетами є потреби дітей;
- 3) залежно від здібностей дітей може знадобитися більше або менше часу на опрацювання тієї чи іншої теми, ніж заплановано;
- 4) ніколи не примушувати дитину говорити. Дитина може виступати пасивним учасником заняття через свою сором'язливість, але вона все одно вчиться;
- 5) учитель завжди повинен вірити в те, що він навчив дітей;
- 6) навчати з ентузіазмом;
- 7) завжди вірити у своїх учнів;
- 8) завжди обстоювати здібності своїх учнів [1 с. 10].

Отже, можна побачити, що методична наука не стоїть на місці. І сучасний учитель повинен шукати нові ефективні способи навчання дітей іноземної мови, вміти аналізувати та обирати найбільш ефективні прийоми із методичних систем, які створюють широке поле для творчого пошуку. Слід цікавитися новітніми досягненнями психології, яка дає обґрунтування застосуванню тих чи інших методів навчання. Адже психологічні особливості вікових груп є вирішальними у виборі методів та прийомів навчання.

Література

1. Fun with Flupe. Teacher Guide. Helen Doron, Justyna Frankiewicz-Popiolek. ISBN 978-965-7069-44-8/Helen Doron, 2012.

2. Базовий компонент дошкільної освіти України, затверджений наказом Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України, № 615 від 22.05.2012 р., режим доступу <http://mon.gov.ua/activity/education/doshkilna/basic1/>
3. Граючись учимось. Англійська мова: Програма та методичні рекомендації/С. Гунько, Л. Гусак, З. Лещенко та ін. – К.: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. – 88 с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).
4. Дуткевич Т.В. Дитяча психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
5. Шкваріна Т.М. Методика навчання іноземної мови дошкільників: Навчальний посібник. – Київ: «Освіта України», 2007. – 300 с.